



Beretning

om

Norsk Arbeidsmandsforbunds virksomhet i 1913

Ved **Rich. Hansen** og **Gunnar Sethil**



Kristiania 1914 :: Arbeidernes Aktietrykkeri

Forbundets utvikling.

Ved aarets begyndelse hadde forbundet 22 176 medlemmer i 320 avdelinger. Der er i aarets løp stiftet 64 nye avdelinger. I samme tidsrum er 56 avdelinger nedlagt eller utmeldt, saa det samlede medlemsantal ved aarets utgang utgjorde 21 288 i 328 avdelinger. Nedgangen i medlemsantallet skyldes hovedsaglig at 13 foreninger i papirindustrien med ca. 1900 medlemmer meldte sig ut og tilsluttet sig Norsk papirindustriarbeiderforbund. I virkeligheten er altsaa tallet av organiserte ved arbeidsmandsforbundets virksomhet forøket med ca. 1000 i 1913.

Hvad den økonomiske utvikling angaar, vil det være tilstrækkelig at henvise til aarsregnskapet. Vi finder det dog at være paa sin plads her at bemerke, at naar den kontante kassebeholdning, til trods for de store inntægter forbundet har hat, ikke er øket sterkere end skeet, ca. 62 000.00 kroner, saa skyldes dette de ekseptionelt store administrationsutgifter forbundet har hat som følge av landsmøtet, landsorganisationens kongres og de anskaffelser av inventar og materiel ute i distrikterne, som nødvendiggjordes ved den av landsmøtet vedtagne nyordning.

Forbundets samlede inntægter utgjorde kr. 416 420.16 og utgifterne kr. 354 505.42. I utgifterne er indbefattet 64 forsikringsbidrag og 41 begravellesbidrag til et samlet beløp av kr. 32 825.00.

Til agitation er anvendt kr. 10 667.00 og til streikeunderstøttelse kr. 92 413.62.

Syke- og hjelpekassen.

Den inden forbundet værende frivillige syke- og hjelpekasse har desværre endnu ikke naaet hvad den skulde være. Tilslutningen i aaret av nye medlemmer har været 29 til kl. 1 og 65 til kl. 2 og 3.

Medlemsantallet er i aaret gaat tilbake fra 800 til ca. 600. Dette skriver sig væsentlig fra at en del avdelinger inden papir- og celluloseindustrien er overgaat til Norsk Papirindustriarbeiderforbund og som følge derav maattet gaa ut av kassen.

I aaret er der avsendt 108 banko- og værdibreve, 9 pakker og 278 almindelige breve og tryksaker, ankommet 130 banko- og værdibreve, 6 pakker og 151 almindelige breve.

Kassens inntægter har været kr. 5,049.43 og utgifter kr. 5 173.72, hvorved der saaledes er et underskud av kr. 124.29.

Dette skriver sig fra det 1. halvår i hvilket tidsrum der var et underskud paa kr. 364.89.

I det 2. halvår har saaledes kassen gaat betydelig bedre som følge av de forandringer, som blev foretat med kassens love paa landsmøtet i Bergen, idet kontingenten for kl. 1 forhøiedes med 5 øre pr. uke, samt at understøttelsen for kl. 2 og 3 nedsattes med henholdsvis 20 og 10 øre pr. dag.

Men skal kassen kunde fylde sin opgave, maa der tages alvorlig fat paa at faa medlemmerne til at forstaa nødvendigheden av at sikre sig mest mulig understøttelse under en eventuel sygdom. De av forbundets medlemmer der er kommet ind under sykeforsikringsloven, og staar tilsluttet en eller anden kredssykekasse, bør ha sin opmerksomhet henvendt paa kl. 3. De kan ved at staa i denne klasse ha adgang til at faa sig utbetalt i sykeunderstøttelse saa meget som sykeforsikringsloven tillater, nemlig kr. 0.60 pr. dag i tillæg til den understøttelse de oppebærer av kredssykekassen, forsaavidt dette til sammenlagt ikke utgjør over 90 % av deres dagløn.

At kassen i den tid den har virket har været en god støtte for de av dens medlemmer der har været rammet av sygdom, vil vel ingen bestride, men der maa bli flere medlemmer, for med saa faa medlemmer har den vanskelig for at kunne bære sig.

Hovedstyret og forretningsutvalget

bestod ved aarets begyndelse av følgende:

Rich. Hansen, Gunnar Sethil, A. Ahlstrand, Petter Fjeld, Anna Pleym, Bernhard Eriksen og H. E. Engebretsen — hvilke utgjorde forretningsutvalget. Utenbys styremedlemmer: Lars Tørres, A. Kalvaa, Oluf Amundsen, Thomas Veber, Johan Gudmundsen, Joh. L. Andersen, Peder Berntsen, Gustav Johansen og Thor Sæterbraathen.

Paa Forbundets landsmøte i mai maaned valgtes følgende, der nu fungerer som hovedstyre:

Rich. Hansen, Gunnar Sethil, A. Ahlstrand, Petter Fjeld, Anna Pleym, Bernhard Eriksen, Nils Olsen, Anton Elvenes, Peder Berntsen, Elias Volan, Lars Tørres, Aksel Brynte, H. Tandberg, Halvor Steinmoen, Alfred Myhrstad og I. Paulsen.

De 7 førstnævnte utgjør forretningsutvalget.

Der er i aarets løp avholdt 4 hovedstyremøter og 41 forretningsutvalgsmøter, hvor tilsammen 717 saker er behandlet.

Landsmøtet.

Forbundets 11. landsmøte avholdtes i Bergen fra 19.—27. mai. Foranledningen til at landsmøtet avholdtes et aar tidligere end forutsat var, at der fra enkelte hold inden et par av de større grupper var reist en bevægelse for at bryte ut av arbeidsmandsforbundet og danne egne forbund. Grundlaget for denne bevægelse og det som fremholdtes under agitationen for specialforbund var paastanden om at vedkommende grupper hadde for liten indflydelse paa

ledelsen av sine egne spesielle anliggender og at deres faglige interesser, som følge herav blev tilsidesat. Der var ogsaa fra enkelte hold rettet henvendelser til forretningsutvalget om at ta under overveielse en mulig omorganisation av Forbundet, for derved at rette paa det formentlige misforhold.

Efter opdrag fra hovedstyret utarbeidet forretningsutvalget et forslag, der tilsigter en kombinert branche og distriktsinndeling med adgang for de enkelte industrigrupper til at vælge sine gruppestyrer og for de større grupper vedkommende ogsaa gruppesekretærer.

Dette forslag blev efter at være behandlet paa hovedstyrets møte den 23.—25. mars forelagt landsmøtet og i det væsentlige vedtat efter indstillingen.

Av andre spørsmål som var opsat paa landsmøtets dagsorden kan nævnes forslag om opprettelse av arbeidsledighetskasse. Der var fra Kr.a sten-, jord- og cementarb.forening fremsat et motivert forslag for en saadan kasse. Det blev dog mot 11 stemmer besluttet ikke at ta spørsmålet op til behandling. Efter dette synes det at være smaa utsigter til at der paa længe vil kunne være haap om at faa vedtat nogen saadan kasse inden vort forbund.

Endvidere forelaa en hel række forslag til lovforandringer. Den viktigste lovforandring som vedtoges maa vel siges at være kontingentens forhøielse fra 35 og 23 øre pr. uke for henholdsvis helt- og halvtbetalende til 40 og 25 øre pr. uke.

Paa landsmøtes foretoges desuten valg paa repræsentanter til landsorganisationens kongres, som avholdtes i Kristiania 22. — 29. juni.

Forbundets hovedkontor

har i aarets løp mottat 4705 almindelige breve og 2981 bankobreve. Det er avsendt 6901 almindelige breve og 447 banko- og værdiforsendelser, 6571 tryksaksforsendelser, 280 telegrammer og 1510 pakkepostforsendelser. For indbetalt kontingent er der utskrevet 4312 kvitteringer. «Arbeidsmanden» er utkommet med 10 nummere, hvorav 5 dobbeltnummere. Ialt 136 sider. Oplaget har gjennemsnittlig været 26 000.

Forbundets faste funktionærer har hatt et travelt aar som følge av det meget arbeide som dels kræves baade foran og efter et landsmøte, og dels fordi der har været en masse av forhandlinger med arbeidsgiverne baade inden- og utenbys angaaende lønskrav og tvise-spørsmål. Endvidere er de i stor utstrækning benyttet i agitationens tjeneste.

Formand, næstformand og sekretæren har i aarets løp tilsammen været ute paa reisen i 312 dage, deltat i tilsammen 288 forhandlingsmøter med arbeidsgivere og 395 andre møter.

Gruppe- og distriktssekretærene.

Paa forbundets landsmøte valgtes følgende sekretærer:

For Nordlands distrikt, J. Brose Mikaelson.
« Trondhjemske — , A. Kalvaa.

For *Bergenske distrikt*, Joh. Gudmundsen.
« *Stavangerske* — og hermetikindustrien, Gudmund Pedersen.
« *Grubeindustrien*, Johs. M. P. Ødegaard.
« *Anlægsindustrien*, Alfred M. Nilsen.

Av disse frasa førstnevnte, J. Brose Mikaelson sig hvervet, hvorfor forretningsutvalget besluttet at indkalde et møte av repræsentanter for foreningerne i de 3 nordlige amter for at vælge en sekretær. Dette møte fandt sted i Bodø den 17. august, hvor Even Reiersen valgtes til sekretær.

Av sekretærenes indberetning om sin virksomhet i den tid de har fungert hitsættes:

Sekretæren for Nordnorge

tiltraadte sin stilling den 1. oktober 1913. Han har i denne tid for det meste været ute paa reiser og har holdt ialt 43 foredrag for tilsammen 3425 tilhørere. En ny forening er stiftet nemlig Skaide grubearbeiderforening i Birtavarre. Endvidere har han deltatt i forhandlinger for arbeiderne ved Ofotens malmfelt om et av foreningen dersteds stillet lønskrav samt ved Birtavarre gruber i anledning der opstaat tvist.

Sekretæren for Trondhjemske distrikt

tiltraadte 1. juli. Han har i halvaaret været ute paa reiser i distriktet i 76 dage, holdt 54 foredrag, hvorav 7 politiske. Samlet tilhørerantal 5000. Han har stiftet 3 nye avdelinger i tilslutning til vort forbund og 1 i tilslutning til trøarbeiderforbundet. Desuten har han deltatt i en række forhandlinger med arbeidsgiverne baade i Trondhjem og andre steder i distriktet.

Sekretæren for Bergenske distrikt

tiltraadte 1. juli. Han har været paa reise i 56 dage og herunder besøkt samtlige foreninger i sit distrikt en eller flere ganger. Han har deltatt i 92 møter og holdt 22 foredrag for tilsammen 750 tilhørere. Han har stiftet 3 nye avdelinger i tilslutning til forbundet. I 6 tilfælder har han drevet forhandling med arbeidsgivere.

Sekretæren for Stavangerske distrikt

tiltraadte stillingen 1. juli. Han meddeler at der ved halvaarets begyndelse var 29 avdelinger tilsluttet forbundet inden distriktet. Ved aarets utgang var dette tal øket til 32, idet følgende avdelinger var blit stiftet: Eydehavns arbeiderforening pr. Arendal, Hillevaag tekstilarbeiderforening pr. Stavanger og Udlandhaug anlægsarbeiderforening pr. Stavanger. I halvaaret har han været ute paa reise i 77 dage og deltatt i 26 forhandlingsmøter i anledning lønskrav og opstaaede tvistigheter. Han har holdt 17 foredrag og stiftet 6 nye foreninger, hvorav 3 hermetikarbeiderforeninger i Søndhordland, der tilhører Bergenske distrikt. Ialt har han deltatt i 83 møter.

Anlægssekretærens

arbeide har i det væsentligste bestaaet i agitation. Siden han den 1. juli tiltraadte sin stilling har han været ute paa reiser i 118 dage og har herunder bereist hele Dovrebaneanlægget, Romsdalsbanen og Sørlandsbanen, Noragutu—Skienbanen, anlæggene i Fyresdal og Vraadal i Vesttelemarken, Aamli—Tveitsundsbanen og anlæggene ved Rygene og Staksnes ved Arendal. Desuten en tur til Kap paa Toten og til Hønefos. Ved Sørlandsbanen, hvor han en tid drev underhaandsagitation, indtegnedes 100 nye medlemmer, hvorved organisationsprocenten paa dette tidspunkt kom op i 80 %. Han har desuten holdt 45 foredrag for tilsammen ca. 1760 tilhørere og stiftet 6 nye avdelinger samt 1 avdeling for han tiltraadte sekretærstillingen.

Forøvrigt har han delvis deltatt i forhandlinger med arbeidsgiverne og utført forefaldende kontorarbeide væsentlig vedrørende grube- og anlægsgruppen.

Sekretæren for grubeindustrien.

Det første grubearbeidernes sekretær — ifølge opdrag fra forbundet — tok fat paa, var en reise til de nordlige landsdele. Vi var som bekjendt i den tid uten sekretær i Nordland.

Grubeseekretæren reiste derfor direkte til Kirkenæs, hvorfra han paa veien sydover var indom de fleste arbeidsfelter, delvis for at holde foredrag og delvis for at sætte sig ind i arbeidsforholdene paa de forskjellige steder. Dette sidste er nemlig en væsentlig betingelse for at kunne utføre et godt og planmessigt arbeide.

Efter sin ankomst fra Nordlandsturen har han fortsat med agitationen ved gruber- jernbane- og veianlæg i Trondhjemske distrikt og desuten ogsaa deltatt i bilæggelse av opstaaede tvistigheter.

Vi savner desværre — i det øieblik beretningen skrives — de nødvendige talopgaver med hensyn til avholdte foredrag etc.

Papirindustrigruppens sekretær.

I overensstemmelse med landsmøtets beslutning tiltraadte den paa gruppemøte i Bergen valgte sekretær Leonard Larsen stillingen den 1. juli. Sekretæren har været stationert ved forbundets hovedkontor. Det arbeide, som Larsen særlig har befattet sig med har været saker, som har angaaet gruppen. Endel forhandlinger, samt statistikarbeide har han ogsaa utført for Forbundet forøvrig.

I anledning opstaaede tvistemaal, samt lønsforhandlinger, har han for gruppen foretatt 19 forskjellige reiser paa tilsammen 30 dage, og herunder faat avsluttet 15 forskjellige avtaler.

I arbeidsgiverforeningen deltatt i 24 forhandlingsmøter i anledning tvistespoersmaal og opprettelse av lønstariffer.

I agitationsoiemed har han utført 7 kortere reiser paa tilsammen 14 dage, har holdt 4 foredrag i bestaaende foreninger og 2 foredrag for uorganiserte, og stiftet en forening med 50 medlemmer.

Striden i papirindustrien.

At gi en detaljert fremstilling av denne strid, som har paagaat hele aaret, vil føre alt for langt. Der foreligger nu i denne sak ikke mindre end 247 indregistrerte dokumenter og forskjellige skrivelser, saa enhver vil selv kunne danne sig en mening om, hvor omfattende saken allerede er blit. Vi vil derfor kun gi en kortfattet fremstilling av striden i det forløpne aar.

Den komite, som blev valgt paa det første repræsentantmøte, som avholdtes i Drammen den 7. juli 1912, der hadde i oppdrag at utrede spørsmålet om opprettelse av et specialforbund inden papirindustrien, indbød papir-, cellulose- og trømassearbeidernes foreninger til et konstituerende landsmøte i Drammen den 27. februar 1913. Det cirkulære, som av komiteen blev omsendt til foreningerne angaaende dette møte, gav i første række støtet til striden, idet komiteen kun indbød de foreninger, der hadde vedtat utmeldelse av arbeidsmandsforbundet, til at delta i det nye forbunds konstituerende landsmøte.

Vi indtar her i sin helhet det cirkulære som danner indledningen til den lange og oprivende strid:

Til

Papir-, cellulose- og trømassearb. foreninger.

Vi omsender herved til foreningerne forslag til dagsorden for det konstituerende landsmøte, hvori de av foreningerne foreslaaede ændringer i komiteens lovforslag er indtat.

Som det vil fremgaa av komiteens skrivelse av 27—9—1912, skulde spørsmålet omorganisation av arbeidsmandsforbundet bli tat under overveielse.

Komiteen har i den anledning henvendt sig til N. A. F.s forretningsutvalg. Komiteen og forretningsutvalget enedes om, at forretningsutvalget skulde utarbeide forslag og forelægge paa vort konstituerende landsmøte.

Imidlertid har N. A. F.s forretningsutvalg omsendt til cellulose-, papir- og trømassearbeiderforeninger et cirkulære, der gir en misvisende fremstilling av komiteens stilling til omhandlede spørsmål.

Vi skal ikke her gaa nærmere ind paa forretningsutvalgets cirkulære, men kun gjøre opmerksom paa, at naar cirkulæret er avfattet slik, som om komiteen hadde frafaldt sit almindelige forslag, da er dette misvisende.

Komiteens henvendelse til forretningsutvalget er et led i utredningen. Da der til komiteen blev gjort henvendelser om at faa utredet spørsmålet, fandt komiteen at burde imøtekomme dette krav for at saken skulde foreligge klarlagt paa vort landsmøte.

Vi henstiller derfor til foreningerne paa generalforsamlingen i januar at vedta utmeldelse av Norsk Arbeidsmandsforbund og sende komiteen meddelelse herom. Komiteen skal da sende arbeidsmandsforbundet samtlige utmeldelsesbeslutninger.

Likeledes henstilles der til foreningerne at vælge repræsentanter til det konstituerende landsmøte, der avholdes i Drammen i februar maaned.

Tid og sted senere.

*Ret til representation har de foreninger der har vedtat utmeldelse av arbeidsmandsforbundet.**) Se forøvrig § 11 i lovforslaget.

Foreningerne anmodes om at utfylde nedenstaaende schema og sende komiteen dette inden januar maanedes utgang.

Sarpsborg den 16—12—1912.

A. Bratvold. Karl Hamang. A. L. Vestberg.
Johan Larsen. Jørgen Thon.

*) Uthævet av os.

I et cirkulære av 12. februar meddeler komiteen foreningerne, at det konstituerende landsmøte i papirindustrien er berammet til avholdelse i Drammen den 27. februar 1913. Landsmøtet blev i overensstemmelse hermed avholdt ovennævnte datum. Der fremmødte 22 repræsentanter fra 18 foreninger, som tilsammen repræsenterte 2544 medlemmer.

Dagsorden til landsmøtet var opsat saaledes:

- I. Møtets aapning.
- II. Fuldmagternes godkjendelse.
- III. Vedtagelse av forretningsorden.
- IV. Møtets konstituering. Valg av dirigenter, sekretærer, komiteer og revisorer.
- V. Beretning og regnskap.
- VI. Komiteens forslag til love og foreningernes forslag til forandringer.
- VII. Forslag vedrørende forsikringskassen.
- VIII. Vedtagelse av budget.
- IX. Valg.
- X. Forretningsutvalgets forslag til Norsk arbeidsmandsforbunds omordning.
- XI. Tid og sted for neste landsmøte.
- XII. Møtets avslutning.

Som det av denne dagsorden fremgaaer, var det spørsmål, som med rette burde været behandlet først — arbeidsmandsforbundets omordning — opsat sidst paa dagsordenen. Efterat landsmøtet hadde besluttet at stifte eget forbund og konstituert forbundet i sin helhet, blev denne sak behandlet. Det var da ogsaa naturlig, at omordningsforslaget fra arbeidsmandsforbundet enstemmig blev forkastet av møtet.

Efterat forbundet var sat i virksomhet, besluttet imidlertid 6 av de utmeldte foreninger at ta sin utmeldelse tilbake, og ønsket at fortsætte at staa i arbeidsmandsforbundet. Disse 6 foreninger hadde tilsammen 1144 medlemmer. Det nye forbund kom saaledes til at starte med ca. 1400 medlemmer.

Den fremgangsmaate, som her blev benyttet av forkjæmperne for det nye forbund, var saa meget merkeligere, som der allerede høsten 1912 fra de samme mænd fremkom anmodning til forretningsutvalget om at ta under overveielse en ordning, hvorved papirindustriens arbeidere kunde fortsætte at staa i arbeidsmandsforbundet med sin egen specielle ledelse.

I anledning denne henvendelse indbød forretningsutvalget den forberedende komite til en konferance, hvor der fra forretningsutvalgets side blev redegjort for det forslag, som senere fik hovedstyrets og landsmøtets tilslutning. Komiteen erklærte sig tilfreds med en saadan ordning, men var i tvil om landsmøtet vilde vedta den. For at faa dette bragt paa det rene, besluttet hovedstyret paa sit møte i december 1912 at bemyndige forretningsutvalget til at sammenkalde landsmøte saa tidlig paa aaret, at det vilde være tid

for papirindustriens arbeidere at ordne sig paa anden maate, ifald landsmøtet forkastet hovedstyrets forslag.

Desuten besluttedes at foreta uravstemning i foreningerne før landsmøtet. Følgende cirkulære omsendtes i den anledning:

Norsk arbeidsmandsforbund.

Kristiania, 12. december 1912.

Til avdelingerne!

I den senere tid har endel grupper inden vort forbund hat under overveielse at melde sig ut at arbeidsmandsforbundet for derefter at stifte egne specialforbund. Det er særlig bergverks- og anlægsarbeiderne samt papir-, cellulose- og træmassearbeiderne, som har arbeidet med dette. Fra den sidstnævnte gruppe, som er den største, har forretningsutvalget laaet anmodning om at ta under overveielse, om der ikke kunde træffes en ordning, hvorved det blev mulig fremdeles at staa i arbeidsmandsforbundet, men med en speciel ledelse for denne gruppes anliggender.

Fra anlægsarbeiderne ved Dovrebanen forelaa likeledes andragende for nogen tid siden om at der inden forbundet maatte bli ansat en sekretær for grube- og anlægsarbeiderne med sæte i det tronhjemske. Fra Bergen og Stavanger har der ogsaa i den senere tid været gjort krav paa at faa ansat en fastlønnet mand for disse steder og omegn, likeledes har den paa landsmøtet i 1911 nedsatte komité til utredning av funksjonærspørsmålet fremkastet den tanke, at der bør ansættes sekretærer i de forskjellige distrikter av landet.

Som følge av disse forskjellige forestillinger har forretningsutvalget fundet det nødvendig at sammenkalde hovedstyret til et ekstraordinært møte for at dette kunde ta under overveielse en eventuel omordning av forbundet og derved muliggjøre at holde det samlet.

Dette hovedstyremøte avholdtes den 8. december i Kristiania.

Hovedstyret var enstemmig av den opfatning, at en splittelse av arbeidsmandsforbundet i mindre specialforbund vilde være til skade for arbeiderne og at det burde fraraades av følgende grunde:

1. Under en konflikt med arbeidsgiverne vilde et specialforbund lettelig og temmelig sikkert i alle tilfælder bli indviklet med alle sine medlemmer, saaledes at der ingen arbeidende medlemmer vilde være til at yde forbundet økonomisk støtte under konflikten.
2. Specialforbundene vilde i saadanne tilfælder være henvist til at tære paa streikekasserne og paa det bidrag de kunde faa fra Arbeidernes taglige Landsorganisation. Men da bidraget fra landsorganisationen knapt dækker det halve av et forbunds utgifter under en konflikt og da der ved siden herav kræves utgifter til administration m. v., vilde den kontingent, som nu foreslaaes fra de grupper, som agter at specialisere sig, være altfor utilstrækkelig til at kunne opsamle fonds, store nok til at kunne utholde en langvarig konflikt med de vel organiserte, pengesterke og streikeforsikrede arbeidsgivere. Disse vilde nok holde ut til de saa at forbundets kapital var opbrukt, naar der ingen arbeidende medlemmer var til at skaffe nye midler.
3. Hvis ikke de uttrædende medlemmer skulde miste de rettigheter de nu har i arbeidsmandsforbundets forsikringskasse, vilde de nye specialforbund de første aar være nødt til at utligne saa store beløp til indtægt for forsikringskassen, at det vilde være vanskelig at oparbeide nogen større kapital i streikekassen.
4. Da det ofte hænder, at arbeidere er nødt til at gaa over fra den ene industrivirksomhet til en anden, eller fra industriarbeide til anlægs-, transport- eller bygningsarbeide og omvendt, vilde dette medføre, at de ofte maatte skifte forbund. Og da der ikke eksisterer nogen overenskomst forbundene imellem om at saadanne overflytninger kan ske med bibehold av rettigheter til andet end streikekasserne, vil mange paa den

maate miste oparbeidede rettigheter i forsikringskasser og andre selvhjælpsinstitutioner som findes i de forskjellige forbund.

5. Endelig er hovedstyret av den mening, at det i vor faglige kamp saavel som den politiske gjælder i første række at styrke klassefølelsen og at faginteressene ikke bør formaa at splitte arbeiderne i smaaflokker med forskjellige maal og interesser.

Da det imidlertid er et faktum, at forholdene inden de forskjellige fag og betingelserne for deres fremmarsch er høist forskjellige, fandt hovedstyret, at der nu maatte træffes forføininger til en omorganisation av arbeidsmandsforbundet, der muliggjør at de forskjellige industrigrupperes interesser kan tilgodesees paa en for disse mere betryggende maate.

Det er særlig det stadig mere og mere utviklede tariffællesskap — landsoverenskomsterne — som gjør dette nødvendig. Saa længe forhandlingerne om løns- og arbeidsvilkaar førtes med den enkelte bedrift, som var det almindelige for nogen faa aar siden, var en saadan foranstaltning ikke paakrævet, men anderledes stiller forholdet sig, naar der samtidig skal træffes avtale for hele industrier. Hertil kommer, at efterhvert som arbeidsgivernes organisation utvikler sig, stilles der stadig større og større krav til arbeidernes organisationer, saa arbeidet blir uoverkommelig for de faa, som nu steller med det, om det skal gjøres godt.

Hovedstyret besluttet derfor at omsende til uravstemning i foreningerne en plan til omorganisation av forbundet, som saa, ifald den vinder flertallets tilslutning, vil bli endelig behandlet og fastslaaet paa et ekstraordinært landsmøte frempaa vaaren efter forretningsutvalgets nærmere bestemmelse.

Planen gaar ut paa følgende ordning, hvorved man har ment at kunne tilfredsstille baade branche- og distriksinteressene:

1. Hver av de grupper inden forbundet, der har tariffællesskap, vælger inden sin midte et repræsentantskap (gruppe styre) samt en formand (sekretær), der ansættes som fastlønnet funksjonær i forbundet.
2. Gruppetyret behandler og forbereder alle spørsmaal om agitation, lønsbevægelse m. v. inden vedkommende gruppe, likesom den valgte funksjonær skal delta i alle forhandlinger for vedkommende gruppe.
3. Under større konflikter eller tarifrevisjoner inden gruppen kan, om gruppe styret finder det nødvendig, indkaldes en generalforsamling, der bestaar av de inden gruppen til enhver tid fungerende foreningsformænd.
4. De av grupperne valgte gruppeformænd skal, naar de ikke er optat med andre gjøremaal for sin egen gruppe, drive agitation for tilslutning til forbundet inden bestemte distrikter, hvis grænser nærmere vil bli fastsat senere.
5. De valgte gruppeformænd skal være selvskrevne medlemmer av forbundets hovedstyre.

Av grupper inden forbundet, som nu allerede har eller som er paa vei til at faa tariffællesskap og som derfor ifølge denne plan skulde vælge fastlønnet sekretær kan nævnes:

Bergverksarbeiderne, anlægsarbeiderne, papirarbeiderne, cellulose- og træmassearbeiderne, tekstilarbeiderne, hermetikarbeiderne samt kommunale og bygningsarbeiderne.

Altsaa ialt 7 grupper. For de øvrige grupper vil der ogsaa bli anledning til at vælge gruppe styre, som i tilfælde kommer til at staa under forbundskontorets direkte ledelse, idet det maa forutsættes, at en av de der ansatte funksjonærer vil kunne utføre det for disse nødvendige sekretærarbeide.

De 7 gruppesekretærer vil som før nævnt bli at placere i de forskjellige distrikter, idet der vil bli tat hensyn til, at de faar sin virksomhet henlagt til de steder, hvor deres gruppe har sin hovedsaglige styrke.

Inden distriktet vil disse gruppesekretærer ha til opgave at vareta forbundets anliggender og i den utstrækning tiden tillater det drive agitation for øket tilslutning til forbundet samt bistaa avdelingerne i paakommende tilfælde med forhandlinger og administrative anliggender.

Faar man til disse stillinger dygtige og interesserte mænd, vil de ha den beste anledning til at dygtiggjøre sig ved det indgaaende kjendskap til lokale forhold, som de ute i distrikterne kan erhverve, likesom de ved deltagelse i forhandlinger vil faa øvelse heri.

Forbundsstyret føler sig derfor overbevist om, at ifald denne ordning blir vedtat, vil medlemsantallet kunne økes betydelig og de forskjellige saker faa en grundig og alsidig behandling til gagn for de enkelte medlemmer som for forbundet i sin helhet.

Med hensyn til omkostningerne ved den her foreslaaede ordning, maa man jo være opmerksom paa, at den vil bli adskillig dyrere end før, men dog betydelig billigere, end om disse grupper skulde danne sine egne specialforbund, og vi vil, selv med den her foreslaaede ordning, ikke paa langt nær komme op i de beløp, som medgaar til lønninger inden de øvrige organisationer.

Som bevis herpaa kan nævnes, at der i 1911 medgik til lønninger et beløp svarende til 82 øre pr. medlem inden vort forbund, mens de øvrige forbund gjennemsnittlig betalte kr. 1.90 pr. medlem. Mens vort forbund, som i 1911 hadde et gjennomsnittlig medlemsantal av 20,231, hadde 9 lønnede tillidsmænd og funktionærer, hadde de øvrige forbund tilsammen 29,320 medlemmer og 29 lønnede tillidsmænd og funktionærer.

Det maa ogsaa tages med i beregningen, naar der er spørsmål om utgifterne, at vi ved en ordning, som den her foreslaaede, vil kunne spare omtrent hele det beløp, som nu anvendes til agitation, hvilket nu utgjør aar om andet 12,000 kroner samt endel av det beløp, som nu medgaar til reiser i anledning konflikter og forhandlinger.

Hertil kommer saa den økede indtægt forbundet utvilsomt vil faa ved en øket tilslutning.

Alt i alt mener vi derfor, at en ordning, som den her foreslaaede, vil være lønsom for organisationen og dens enkelte medlemmer.

Idet hovedstyret paa det bedste vil anbefale en omorganisation av forbundet paa grundlag av ovenstaaende forslag, skal man anmode foreningerne om at ta saken op til drøftelse og avstemning snarest mulig og *senest inden utgangen av januar maaned 1913 indsende til forbundets kontor resultatet av avstemningen. I den anledning bedes nærværende skema utfylt og returnert til forbundets kontor.*

Hvis forslaget vedtages ved uravstemningen vil forretningsutvalget utarbeide fuldstændig forslag til love i tilslutning til det her fremholdte og beramme tiden for inndkaldelsen av et ekstraordinært landsmøte.

Med solidarisk hilsen

for hovedstyret,

Rich. Hansen.

Hovedstyrets forslag blev i principet godkjendt av foreningerne. Forretningsutvalget besluttet derfor at avholde det ekstraordinære landsmøte i Bergen den 19. mai og følgende dage.

Landsmøtet besluttet at inndele forbundet i grupper med særskilte gruppestyrer og fastlønnede gruppesekretærer, likesom det besluttet at ansætte 4 distriktssekretærer. For papirindustrigruppen besluttet at ansætte en sekretær. Likesaa besluttet efter forslag fra papirgruppen, at tilby det nye forbund, at de utmeldte foreninger inden papirindustrien skulde faa anledning til at vælge en sekretær samt to styremedlemmer med varamænd til gruppens styre paa betingelse av, at det nye forbund opløstes og foreningerne fortsatte at staa i arbeidsmandsforbundet. I henhold til denne beslutning blev følgende korrespondance ført med det nye forbund:

Kristiania den 4. juni 1913.

Til
styret for Norsk papirindustriarbeiderforbund,
Drammen.

Man skal herved meddele, at vort netop avholdte landsmøte besluttet at oprette gruppestyrer og ansætte gruppesekretærer for følgende brancher: Grube- og anlægsarbeiderne, 2 sekretærer, hermetikindustrien, 1 sekretær, papirindustrien, 1 sekretær. Som sekretær for den sidstnævnte gruppe valgtes av de paa landsmøtet fremmøtte repræsentanter for papirindustrien, hr. Leonard Larsen, Sarpsborg.

Endvidere besluttet at bemyndige hovedstyret til at anvende de nødvendige midler til ansættelse av en sekretær til i papirindustrien, ifald de av vort forbund nu utmeldte foreninger tar sin utmeldelse tilbake.

I henhold til denne beslutning tillater man sig at anmode det ærede styre om at ta spørsmålet om nedleggelse av Deres forbund under overveieelse. Ifald dette besluttes vil det bli overladt til deres forbund at utpeke den anden sekretær for papirindustrien, hvilken isaafald vil kunne tiltræ stillingen fra den tid, De selv maatte bestemme.

Av de paa landsmøtet værende repræsentanter er der valgt et gruppestyre paa 5 medlemmer, men forutsætningen er, at dette skal bestaa av 7, hvorfor det i tilfælde sammenslutning er overladt til Deres forbund at vælge de resterende 2.

Idet vi gaar ut fra, at det ærede styre vil interessere sig for, at der atter kan bli et godt samarbeide mellem papirindustriens arbeidere til fælles fordel, forventer vi, at det ærede styre behandler denne henvendelse med velvilje. Ifald de ønsker en nærmere konferanse om saken, før endelig beslutning fattes, vil der intet være til hinder derfor fra vor side.

Med solidarisk hilsen
Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Drammen 7. juni 1913.

Til
Norsk Arbeidsmandsforbunds forretningsutvalg.

Det ærede forbunds anmodning av 4. ds. erkjendes mottat.

Som svar paa nævnte skrivelse skal meddeles at vi er villig til at inndkalde et representantmøte for at behandle og ta standpunkt til det av N. A. F.s landsmøte vedtagne forslag. Og skal vi i den anledning forhøre os om N. A. F. vil bære de ved at saadant møte forbundne utgifter. Da de foreninger det her gjælder har betalt sin kontingent til N. A. F. haaper vi at dette indvilges.

Med solidarisk hilsen
For Norsk Papirindustriarbeiderforbund
A. Bratvold.

Kristiania den 11. juni 1913.

Til
styret for Norsk Papirindustriarbeiderforbund,
Drammen.

I anledning forbundets skrivelse av 7. ds., hvori forespørges om Norsk Arbeidsmandsforbund vilde bestride utgifterne til et møte av repræsentanter fra deres forbunds avdelinger, skal vi herved meddele at denne sak behandles i forretningsutvalgets møte igaar. Utvalget fandt at paa sakens nuværende stadium kunde de ikke ta stilling til dette spørsmål. Anderledes vilde forholdet stille sig om vort forslag var behandlet av Deres hovedstyre, og

dette hadde omsendt saken til behandling i Deres foreninger. I tilfælde foreningerne eller et flertal av disse gav sin tilslutning til den av os foreslaaede sammenslutning vilde det muligens være nødvendig at sammenkalde et repræsentantmøte for avvikling av forholdet, og i tilfælde et saadant møte skulde ønskes, efter at saken er forelagt i foreningerne med ovennævnte resultat, vil forretningsutvalget stille sig velvillig med hensyn til utgifterne av et saadant møte. Vi kan nemlig ikke forstaa, at et repræsentantmøte vil kunde ha nogen avgjørende indflydelse paa dette spørsmål med mindre saken er forelagt i foreningerne paa forhaand, saa at repræsentanterne kan møte op med mandat til at træffe en ordning med arbeidsmandsforbundet.

Av hensyn hertil maa vi henstille til det ærede styre, at ta standpunkt til vort forslag og omsende dette til Deres avdelinger forinden noget repræsentantmøte indkaldes. Der kunde vel ogsaa tænkes den mulighed, at det blev indkaldt en generalforsamling av repræsentanter fra samtlige foreninger inden papirindustrien for at avgjøre spørsmålet, men forinden dette kan gjøres maatte man ha sikkerhet for at de til Deres forbund hørende avdelinger var villige til at underkaste sig den avgjørelse som en saadan generalforsamling maatte vedta.

Under alle omstændigheter maa selvfølgelig denne sak først forelægges foreningerne fra Deres hovedstyre.

Med solidarisk hilsen
Norsk Arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Drammen den 16. juni 1913.

Til
styret for Norsk Arbeidsmandsforbund,
Kristiania.

Deres ærede skrivelse av 11. juni d. a. erkjendes mottat, og skal vi i anledning denne faa meddele.

Vort forbunds hovedstyre og forretningsutvalg har allerede behandlet, og tat standpunkt til det i skrivelse av 4. juni d. a. os tilstillede forslag.

Det var nu forutsætningen; i tilfælde vort andragende var blit indvilget, at omsende nævnte forslag til vore avd., med opfordring om at tage standpunkt, og sende repræsentanter til et møte, hvor en endelig beslutning kunde fattes.

I anledning den i Deres skrivelse antydede generalforsamling, skal vi meddele.

Nogen garanti for at foreningerne skulde underkaste sig en hvilken som helst beslutning, kan selvfølgelig ikke gives. Generalforsamlingen maatte i tilfælde, med den forutsætning, at man der kom til enighet om en for alle tilfredsstillende ordning. Og ved utarbeidelsen av dagsorden for en eventuel generalforsamling maa en av os valgt være med.

Med solidarisk hilsen
Norsk papirindustri-arbeiderforbund
A. Bratvold.

Kristiania den 5/7 1913.

Norsk papirindustriarbeiderforbund,
Drammen.

Deres skrivelse av 16. f. m. erkjendes mottat, og skal vi til samme bemerke. Naar det ærede hovedstyre enstemmig har anbefalt de utmeldte foreninger at fastholde utmeldelsen, som hr. Bratvold mundtlig medelte under tegnede og Leonard Larsen her i Kristiania den 17. f. m., saa anser man det

likefrem frugtesløst at sammenkalde noget særskildt møte med disse foreninger, for at behandle vort forslag om fortsættelse i arbeidsmandsforbundet. Dette saa meget mere, som 10. av de 13. utmeldte foreninger fra 15. juni og en fra 1. juli d. a. har besluttet at stanse indbetaling av kontingent til forbundet.

Man kan efter dette ikke forstaa saken anderledes, end at utmeldelserne fra arbeidsmandsforbundet ikke paa vilkaar kan bli tat tilbake.

Med solidarisk hilsen
Norsk Arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Som det av den førte korrespondance fremgaar, vilde hovedstyret for det nye forbund ikke gaa med paa at anbefale sine foreninger, at forbundet skulde oppløses. Arbeidsmandsforbundets tilbud blev saaledes avslaaet av papirindustriarbeiderforbundet.

Tilbudet foranlediget imidlertid, at papirindustriarbeiderforbundet indbød hr. Ole O. Lian, Rich. Hansen og Leonard Larsen til et hovedstyremøte, som avholdtes den 10. juli, for at behandle saken. Over dette møtes forhandlinger blev ført følgende protokol:

Hovedstyremøte for Norsk Papirindustriarbeiderforbund avholdtes 10. juli 1913. Tilstedeværende de herrer O. O. Lian, Rich. Hansen og Leonard Larsen.

Følgende saker behandledes:

Sak 1. Forslag fra N. A. F.s landsmøte i Bergen.

Formanden refererte forslaget.

Efter en indgaaende diskussion enedes man om følgende av hr. Lian fremsatte forslag:

«Det henstilles til Norsk Arbeidsmandsforbund og Norsk Papirindustriarbeiderforbund at la foreta uravstemning blandt samtlige organiserte arbeidere inden papir-, cellulose- og trømasseindustrien om hvorvidt industriens arbeidere skal forbli staaende i Norsk Arbeidsmandsforbund eller om de skal overgaa til Norsk Papirindustriarbeiderforbund.

Det som faar flertal ved avstemningen er bindende for parterne.

Om man ønsker, kan sekretariatet forestaa avstemningen og utfærdige henvendelse til medlemmerne.»

H. Gannerud fremsatte følgende tilløgsforslag:

«N. P. I. F.s hovedstyre anbefaler for vore avdelinger, at der foretages avstemning over hr. Lians forslag.

Cirkulæret, som skal ledsage avstemningen og omsendes foran den endelige avstemning, skal ske fra Arb. Fagl. Landsorganisation og skal gjennemsees av N. P. I. F.s og N. A. F.s forretningsutvalg for mulig korrigerings.»

Forannævnte forslag blev enstemmig vedtat.

Simen Jensen,
møtets sekretær.

Begge forbund ga sin tilslutning til, at resultatet for uravstemningen skulde være bindende for parterne. Landsorganisationen utsendte derpaa følgende cirkulære til foreningerne inden papirindustrien.

Kristiania den 1. august 1913.

Cirkulære
til papirindustriens arbeidere.

Som bekjendt blev der i vinter stiftet et nyt forbund av endel av papirindustriens foreninger, mens de øvrige foreninger inden denne industri fremdeles staa tilsluttet arbeidsmandsforbundet.

Dette forhold har begge parter fundet at være uheldig for det fremtidige samarbeide blandt denne industris arbeidere, hvorfor der i den senere tid har været drøftet muligheten av at opnaa en samling av alle i et forbund.

I den anledning avholdt Norsk Papirindustriarbeiderforbunds hovedstyre et møte i Drammen den 10. juli, hvortil var indbudt Leonard Larsen og Rich. Hansen fra arbeidsmandsforbundet og fra Arbeidernes faglige Landsorganisation undertegnede Ole O. Lian.

Efter en længere diskussion vedtok møtet følgende av Lian fremsatte forslag:

«Det henstilles til Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk papirindustriarbeiderforbund at la foreta en uravstemning blandt samtlige organiserte arbeidere inden papir-, cellulose- og træmasseindustrien om hvorvidt disse industriens arbeidere skal forbli staaende i Norsk arbeidsmandsforbund eller om de skal overgaa til Norsk papirindustriarbeiderforbund.

Det som faar flertal ved avstemningen er bindende for parterne.»

Dette forslag er nu tiltraadt av begge forbunds styre, likesom begge forbund har overladt til sekretariatet at iverksette uravstemningen.

I henhold til foranstaaende tillater sekretariatet sig at anmode styrene i de bestaaende foreninger inden denne industri at foreta en saadan avstemning snarest mulig og indsende stemmesedlerne til Arbeidernes faglige Landsorganisation, Folkets hus, Kristiania, inden 12. aug. d. a.

Avstemningen bør foregaa paa den maate, at *alle organiserte papir-, cellulose- og træmassearbeidere* faar anledning til at avgi stemme, enten paa møterne eller paa arbejdspladsen.

De foreninger, der inden sin midte ogsaa har medlemmer, som ikke tilhører denne industri gjøres opmerksom paa, at det kun gives adgang for papirindustriens arbeidere til at delta i denne avstemning.

Avstemningen maa foregaa skriftlig paa nedenstaaende stemmeseddel og saaledes, at de, der stemmer for at bli staaende i arbeidsmandsforbundet skriver «ja» og de der vil tilsluttes papirindustriarbeiderforbundet skriver «nei».

Med solidarisk hilsen
Arbeidernes faglige Landsorganisation
Sekretariatet
Ole O. Lian,
formand.

Resultatet av uravstemningen var, at der ved fristens utløp — hvilken var forlænget til den 14. august om formiddagen — var avgit 2063 stemmer for tilslutning til arbeidsmandsforbundet og 2064 for tilslutning til papirindustriarbeiderforbundet. Det manglet da ialt stemmer fra 14 foreninger med 886 medlemmer. Resultatet blev saa forelagt i sekretariatmøte, som avholdtes samme dags formiddag kl. 11. Forbundet blev meddelt resultatet i følgende skrivelse:

Kristiania den 14. august 1913.
Til
Norsk Arbeidsmandsforbund.

I sekretariatets møte 14. ds. forelaa resultatet av avstemningen inden papirindustrien.

Der var indkommet stemmelister fra 56 foreninger, 14 foreninger med 886 medlemmer hadde ikke indsendt stemmelister.

Ialt var avgit 4127 stemmer, som godkjendtes av sekretariatet. Herav hadde 2064 stemt «nei» og 2063 stemt «ja».

Sekretariatet besluttet at anmode de to interesserte forbunds styre om en konference ang. saken, og er dette møte bestemt til *tirsdag den 19. ds. kl. 4 em.* paa sekretariatets kontor, Folkets hus, Kristiania.

Vi tillater os i henhold hertil at anmode det ærede forbunds *forretningsutvalg* om at møte den ovennævnte dag enten med alle sine medlemmer eller med repræsentanter for forretningsutvalget.

Med solidarisk hilsen
Arbeidernes faglige Landsorganisation
Sekretariatet
Ole O. Lian.

I sekretariatmøte den 19. august, hvor begge forbunds forretningsutvalg var indbudt, hævdede vore repræsentanter, at samtlige indkomne stemmer skulde indtages i optællingen. Det nye forbunds repræsentanter motsatte sig dette, og mente, at det resultat som blev forelagt sekretariatmøte 14. august maatte bli at godkjende, og søkte forbundet samtidig om, at bli optat i landsorganisation. Møte førte imidlertid ikke til noget forlik mellem parterne, da ingen av de to interesserte forbund vilde bøie av paa sine krav angaaende de forsent indkomne stemmer.

Sekretariatet besluttet i den anledning at forelægge saken for landsorganisations repræsentantskap med indstilling om at papirindustriarbeiderforbundet for tiden ikke kan optages i landsorganisationen og at der for landsorganisations regning indkaldes repræsentanter fra alle papirindustriens arbeiderforeninger til et møte, ifald begge forbund gir tilsagn om at respektere den avgjørelse, som maatte bli fattet paa dette møte.

Paa repræsentantskapets møte som avholdtes den 5. september blev det oplyst, at det virkelige resultat av avstemningen, efterat de senere indkomne stemmesedler var medtat, utviste at 2651 hadde stemt for at bli staaende i arbeidsmandsforbundet og 2127 hadde stemt for tilslutning til det nye forbund.

Der var altsaa en virkelig majoritet av 524 stemmer for arbeidsmandsforbundet.

Repræsentantskapet vedtok enstemmig sekretariatets indstilling.

Mellem sekretariatet og forbundet blev i den anledning vekslet følgende korrespondance:

Kristiania den 6. septbr. 1913.
Til
Norsk Arbeidsmandsforbund.

Landsorganisationens repræsentantskap avholdt møte 5. ds. til behandling av andragende fra Norsk Papirindustriarbeiderforbund om optagelse i landsorganisationen og i forbindelse hermed den foretagne uravstemning i papirindustrien.

Repræsentantskapet fattet følgende beslutning:

- 1) At andragendet om optagelse i landsorganisationen for nærværende ikke indvilges.

2) At der sammenkaldes til et repræsentantmøte av industriens arbeidere for om mulig at bringe en endelig ordning istand. Repræsentanterne vælges efter en av sekretariatet utarbeidet repræsentationsordning og landsorganisationen bærer alle ved møtet forbundne utgifter. Det forutsættes, at forbundene tiltræder og anbefaler dette møtes beslutning.

I henhold til denne beslutning enstemmig fattet av repræsentantskapet, som er landsorganisationens høieste instans mellom kongresserne, tør man forvente at det ærede forbund gir sin tilslutning til det besluttede repræsentantmøte og bedes meddelelse om forbundets stilling tilstillet os snarest. Vi tør i tilfælde ogsaa anmode om en fortegnelse over forbundets avdelinger med nøiagtig adresse og opgave over medlemstallet.

Med solidarisk hilsen
Arbeidernes faglige Landsorganisation
Sekretariatet
Ole O. Lian.

Kristiania den 10. september 1913.

Arbeidernes faglige Landsorganisation,
hersteds

I besvarelse av det ærede sekretariats skrivelse av 6. ds., hvori meddeles den av repræsentantskapet fattede beslutning er mottatt. I den anledning skal vi meddele, at forretningsutvalget har behandlet saken og besluttet at forelægge spørsmålet, om hvorvidt forbundet kan gi sin tilslutning til sammenkaldelse av et repræsentantmøte, for papirindustriarbeidernes fællestyre, der vil bli sammenkaldt med det første.

Da selvfølgelig spørsmålet om repræsentationsordningen ved et eventuelt repræsentantmøte vil ha betydning for fællestyrets avgjørelse, tør vi utbe os sekretariatets meddelelse snarest mulig om, hvorledes denne vil bli ordnet.

Vedlagt følger en fortegnelse over de avdelinger, der fremdeles staar tilsluttet arbeidsmandsforbundet inden denne industri samt foreningernes medlemsantal.

Med solidarisk hilsen
Norsk Arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Kristiania den 3. oktober 1913.

Til

Norsk arbeidsmandsforbund.

Forbundets skrivelse av 10. septbr. ang. det av repræsentantskapet besluttede møte av repræsentanter for de organiserte arbeidere i papirindustrien, behandledes i sekretariatets møte 2. ds.

Videre erkjendes mottagelsen av fortegnelse over forbundets foreninger med antal medlemmer i nævnte industri. En lignende fortegnelse har vi mottatt fra Papirindustriarbeiderforb. En avskrift av denne følger vedlagt. Ang. *repræsentationsreglerne* har sekretariatet vedtatt følgende:

Foreningerne vælger 1 repræsentant for hvert fyldt 50-tal medlemmer. Foreninger, som ikke tæller 50 medlemmer slaas sammen distriktsvis og vælger efter samme skala. Repræsentanterne maa vælges blandt de vælgende foreningers medlemmer.

Av Arbeidsmandsforbundets foreninger har 33 50 medlemmer og derover, mens 25 har under 50 medlemmer.

Papirindustriarbeiderforbundet har 18 foreninger med 50 og derover og 1 forening under 50.

For *Arbeidsmandsforbundets* vedk. vil repræsentationen bli følgende: De 33 foreninger med 50 medlemmer og derover vælger ialt 65 *repræsentanter*.

Av de 25 foreninger paa under 50 medlemmer bør 1 forening, Opsund kubarbeiderforening, slaas sammen med Borregaard og omegns sag- og tomtarbeiderforening.

De øvrige 24 inddeles i 8 grupper saaledes:

I.			
Aadalens træsliperiarb.foren., Heen	41	
Hønefos bruks arb.foren., Hønefos	47	
Høfsfos	— — —	31	
Follum	— — —	22	
Bægna	— — —	29	
Kistefos avdeling, Jevnaker	26	
		196	= 3 repr.
II.			
Tistedalens sliperiar.foren., Tistedalen	23	
Glommens	— — — Askim	4	
Sliperiarb. fagforen., Ørje	23	
		50	= 1 repr.
III.			
Lysaker avdl., Lysaker	37	
Tronstad fagforen., Lier	42	
		79	= 1 repr.
VI.			
Kongsagene bruks arb.forening, Modum	26	
Hougfos	— — —	19	
Labro træsliperiarb.forening, Skollenborg	40	
		85	= 1 repr.
V.			
Tinfos fagforening, Notodden	28	
Myrens sliperiarb. forening, Skien	34	
		62	= 1 repr.
VI.			
Arbeiderforen. «Fremtiden», Gjøvik	38	
Sliperiarb.foren., Lillehammer	19	
		57	= 1 repr.
VII.			
Salsbrukets lastearb. foren., Salsbruket	30	
— arb.forening	— — —	44	
Byafossen	— — — Byafossen	29	
Enge arbeiderforening, Nordmøre	30	
		133	= 2 repr.
VIII.			
Lerviks arb.forening, Kvinesdal	45	
Kalvild træsliperi, Lillesand	10	
		55	= 1 repr.
		Tisammen	. . . 11 repr.

De 24 foreningers 11 repræsentanter tillagt de 33 foreningers 65 repræsentanter utgjør ialt 76.

Papirindustriarbeiderforbundet vil efter samme skala, og saaledes at Viul bruks arbeiderforening slaaes sammen med Selvik arbeiderforening — ialt faa 34 repræsentanter.

Repræsentantmøtet vil saaledes komme til at bestaa av 110 repræsentanter, nemlig

Arbeidsmandsforbundet 76 repr.
Papirindustriarb.forb. 34 *

Tilsammen 110 repr.

Ret til at delta i møtet har desuten sekretariatets medlemmer samt de to forbunds forretningsutvalg.

Diæt og reiseutgifter for repræsentanterne utredes av landsorganisationen. De to forretningsutvalg maa forbundene selv godtgjøre.

Repræsentanternes godtgjørelse er fastsat til 10 kr. pr. dag uanset tap av arbeidsfortjeneste. Der utbetales altsaa ikke under nogen omstændighet mere end 10 kr. pr. dag.

Det ærede forbunds erklæring om dets stilling til sekretariatets beslutning forventes snarest. Naar beslutningen er tiltraadt av begge parter, vil sekretariatet utskrive valg og bestemme tiden for møtet.

Betingelsen for møtets avholdelse er at de to forbund paa forhaand avgir erklæring om, at det eventuelle resultat av møtet er bindende for parterne.

Med solidarisk hilsen
Arb. fagl. Landsorganisation
Sekretariatet.
Ole O. Lian.

Kristiania den 6. oktober 1913.

Til
Norsk Arbeidsmandsforbund,
Folkets hus.

I henhold til forretningsutvalgets beslutning av 9. f. m. har gruppestyret for papirindustrien avholdt møte den 5. ds., for at behandle spørsmålet om hvilket standpunkt forbundet bør indta til det av landsorganisationen besluttede repræsentantmøte for nævnte industri.

Gruppestyret har i sakens anledning enstemmig fattet saadan beslutning: «Saken bør forelægges foreningerne, og anbefaler gruppestyret, at disse gir sin tilslutning til, at repræsentantmøte sammenkaldes efter den av sekretariatet i skrivelse av 3. oktober d. a. foreslaede representationsregel, samt at foreningerne tiltræder og godkjenner dette møtes beslutninger.»

Et forslag til sirkulære til foreningerne vedlægges.

Med solidarisk hilsen
Norsk Arbeidsmandsforbund
Papirindustrigruppen
Leonard Larsen.

Kristiania 8. oktober 1913.

Cirkulære til papirindustriens foreninger.

Som allerede gjennom dagspressen meddelt har landsorganisationens repræsentantskap besluttet at sammenkalle et repræsentantmøte fra papirindustriens foreninger til at behandle og endelig avgjøre papirindustriens fremtidige organisationsform. Forutsætningen for møtets avholdelse er, at begge forbund gir sin tilslutning til at møtet avholdes, og at det eventuelle resultat av møtet er bindende for parterne. Repræsentanternes reise- og diætutgifter skal utredes av landsorganisationen.

I en skrivelse av 3. oktober d. a. meddeler sekretariatet, at det har besluttet, at foreningerne vælger 1 repræsentant for hvert fylt 50-tal medlemmer. Foreninger, som ikke teller 50 medlemmer, slaaes sammen distriktvis og vælger efter samme skala. Repræsentanterne maa vælges blandt de vælgende foreningers medlemmer. Valgene skal utskrives av sekretariatet saa snart begge forbund gaar med paa betingelserne for at møtet sammenkaldes.

I henhold hertil skulde foreningerne komme til at vælge repræsentanter paa følgende maate:

Norsk arbeidsmandsforbunds avdelinger:

Avd. nr.		Ant. medl.	Ant. repr.
40	Skotfos arbeidsmandsforening, Skotfos	317	6
52	Ulefos bruks fagforening, Ulefos	58	1
54	Ranheim arbeidsmandsforening, Ranheim	181	3
58	Cellulosearbeidernes fagforening, Sarpsborg	223	4
63	Arbeidsmandsforeningen «Samhold», Sarpsborg	66	1
82	Renseriarbeidernes forening, Sarpsborg	198	3
91	Embretsfos papir- og trømassearbeideres forening	60	1
95	Bønsdalens avdeling av N. A. F.	295	5
106	Cellulosearbeidernes forening, Moss	108	2
121	Nedre Ekers fagforening, Mjøndalen	313	6
124	Cellulose- og papirarbeidernes forening, Katfos, Gjeithus	123	2
127	Hellefos trømassearbeideres fagforening, Hougsund i Eker	52	1
131	Hafslunds sulfitarbeiderforening, Sarpsborg	90	1
136	Skien arbeidsmandsforening, Skien	60	1
137	Vestfossens fagforening, Vestfossen	174	3
144	Eidsvolds verks arbeiderforening, Eidsvold	100	2
145	Skotselvans cellulosearbeiderforening, Skotselven	80	1
146	Gjeithus fagforening, Gjeithus	176	3
166	Strømsgodsets fagforening, pr. Drammen	160	3
178	Tofte cellulosearbeideres forening, Tofte i Hurum	137	2
181	Totens cellulosearbeiderforening, Toten	127	2
187	Hofs bruks papir- og trømassearbeiderforening, Hønefos	69	1
189	Lillestrøms cellulosearbeiderforening, Lillestrøm	60	1
192	Hen bruks arbeiderforening, Hen	53	1
197	Vennesla arbeiderforening, Vennesla station	60	1
213	Fredrikshalds cellulosearbeiderforening, Fredrikshald	97	1
229	Vittingfos arbeidsmandsforening, Vittingfos	55	1
236	Klevfos fagforening, Aadalsbruk station	55	1
280	Herre fagforening, pr. Porsgrund	83	1
310	Hurum cellulosearbeiderforening, Sagene, Hurum	50	1
324	Skjærdalens bruks fagforening, Skjærdalen	70	1
336	Borregaards kran- og lokomotivførerforening, Sarpsborg	50	1
I.			
85	Borregaards og omegns sag- og tomtarbeiderforening	70	
142	Opsunds kubarbeiderforening	25	
		95	1
II.			
287	Aadalens trøsliperarbeiderforening, Hen	41	
112	Hønefos bruks arbeiderforening, Hønefos	47	
192	Hofsfos — — — — —	31	
191	Follum — — — — —	22	
318	Bægna — — — — —	29	
205	Kistefos avdeling, Jevnaker	26	
		196	3

Tilsammen 68

Avd. nr.		Overført	Ant. medl.	Ant. repr.
	III.		68	
214	Tistedalens sliperiarbeiderforening, Tistedalen		23	
297	Glommens — Askim		4	
286	Sliperiarbeidernes fagforening, Ørje		23	
			50	1
	IV.			
60	Lysaker avdeling, Lysaker		37	
172	Tronstad fagforening, Lier		42	
			79	1
	V.			
175	Kongsagene bruks arbeiderforening, Modum		26	
184	Haugfos bruks arbeiderforening, Modum		19	
248	Labro træslipearbeiderforening, Skollenborg		40	
			85	1
	VI.			
252	Tinfos fagforening, Notodden		28	
320	Myrens sliperiarbeiderforening, Skien		34	
			62	1
	VII.			
18	Arbeiderforeningen «Fremtiden», Gjøvik		38	
303	Sliperiarbeiderforeningen, Lillehammer		19	
			57	1
	VIII.			
338	Salsbrukets lastearbeiderforening, Salsbruket		30	
267	— arbeiderforening, —		44	
			74	1
	IX.			
342	Byafossens arbeiderforening, Byafossen		29	
325	Enge arbeiderforening, Nordmøre		30	
			59	1
	X.			
129	Lervik arbeiderforening, Kvinnedal		45	
335	Kalvild træsliperi, Lillesand		10	
			55	1
			4612	76

Norsk papirindustriarbeiderforbunds avdelinger:

Avd. nr.		Ant. medl.	Ant. repr.
1	Holmen papirarbeiderforening, Lierstranden, Drammen	60	1
2	Torp fagforening, Torp i Borge, Fredriksstad	175	3
3	Brager papirarbeiderforening, Landfald, Drammen	70	1
4	Norwegian papirarb.for., store Landfald, Aassiden, Lier	75	1
5	Sliperiarbeiderforeningen, Arbeidergaten, Skien	50	1
6	Papirarbeiderforeningen, Sarpsborg	270	5
8	Hafslunds sulfitarb.for., Hafslunds sulfitfabr., Sarpsborg	90	1
9	Hamang papirarbeiderforening, Hamang, Sandviken	60	1
10	Klosterfossen papirarbeiderforening, Søndre Brekke, Skien	75	1

11	Yven papirarbeiderforening, Yven papirfabrik, Sarpsborg	60	1
12	Drammens Paper Mills, Nedre Storgate 6, Drammen	100	2
13	Randsfjords papir- og trømassearbeiderforening, Randsfjords papirfabrik, Jevnaker	150	3
14	Skien papirarbeiderforening, S. Brekke, Øvre gate, Skien	55	1
15	Vadrette arbeidsmandsforening, Strømdal, Skien	80	1
16	Greaker arbeidsmandsforening, Greaker cellulose, Greaker	150	3
17	Skien fagforening, Øvre gate, Kleven, Skien	150	3
19	Embretsfos fagforening, Aamot paa Modum	150	3
7	Viul bruks arbeiderforening, Aasbygden, Jevnaker	44	2
18	Selvik arbeiderforening, Oreviken, Sande i Jarlsberg	60	1
		1924	34

Som det herav fremgaar, kommer Norsk arbeidsmandsforbunds foreninger til at vælge 76 og Papirindustriarbeiderforbundets foreninger 34 repræsentanter. Ialt 110.

Gruppestyret for papirindustrien, som avholdt møte den 5. ds., har i sakens anledning enstemmig besluttet:

«Saken bør forelægges foreningerne, og anbefaler gruppestyret, at disse gir sin tilslutning til at repræsentantmøtet sammenkaldes efter den av sekretariatet i skrivelse av 3. oktober d. a. foreslaede repræsentationsregel, samt at foreningerne tiltræder dette møtes beslutninger.»

Forretningsutvalget finder at maatte anbefale foreningerne at godkjende gruppestyrets forslag. Den strid, som i længere tid er paagaat inden gruppen, er i alle henseender saa skadelig for organisationen i sin helhet, at en løsning i en eller anden form er absolut paakrævet. Vi føler os ogsaa forvissat om, at dette møte, hvortil samtlige gruppens foreninger skal vælge repræsentanter, vil komme til at bilægge striden og faa fastslaat den fremtidige organisationsform for gruppen.

Som allerede foran nævnt skal repræsentantmøtet sammenkaldes av sekretariatet, saasnaart begge forbund gaar med paa de opsatte betingelser.

Ved valget av repræsentationsreglerne har sekretariatet besluttet sig for den, som gir avdelingerne adgang til mest direkte valg. Hvis det skulde overlates til forbundene at vælge repræsentanter efter medlemsantallet, vil valget bli mere indirekte, og hvis man f. eks. skulde ha valgt repræsentanter efter skalaen 1 for hvert 100 medlemmer, maatte i større utstrækning foreningerne vælge sammen. Endel foreninger maa ogsaa nu vælge sammen, men det blir forholdsvist faa. Det er saaledes vanskelig at kunne finde nogen skala, hvor medlemmerne mere direkte kan komme til at vælge, end den av sekretariatet besluttede.

Vi vil dertor anmode foreningerne om at behandle saken snarest mulig og senest inden 1. november gi forbundet meddelelse om, hvorvidt foreningerne godkjenner gruppestyrets ovenanførte forslag og gir forbundet bemyndigelse til at avgi erklæring om, at repræsentantmøtets beslutninger med hensyn til organisationsformen er bindende for industriens arbeidere.

Vi mener, at selv om foreningerne kan ha et eller andet at indvende angaaende repræsentationsreglerne eller fremgangsmaaten, saa bør formelle sider og bagateller vike for det store maal, som er igjen at faa samlet denne industris arbeidere.

Vedlagte skema utfyldes og indsendes til forbundet.

Med solidarisk hilsen
for forretningsutvalget
Gunnar Sethil.

Til
Arbeidernes faglige Landsorganisation
hersteds.

Forbundets gruppe styre inden papir- og celluloseindustrien avholdt møte 5. oktober. Møtet var sammenkaldt til behandling av repræsentantskapets

beslutning om avholdelse av et møte av representanter fra hele papir- og celluloseindustrien. Sammen med representantskapets beslutning forelaa ogsaa sekretariatets beslutning angaaende representationsreglerne meddelt i sekretariatets skrivelse av 3. oktober.

Gruppestyret uttalte sig for at saken skulde forelægges foreningerne med anbefaling til vedtagelse av representantmøtets sammenkaldelse efter de av sekretariatet foreslaaede representationsregler.

I henhold til gruppestyrets beslutning blev saken av forbundet forelagt foreningerne, og i henhold til disses uttalelser vil forbundet herved som svar paa sekretariatets skrivelse av 3. oktober meddele:

Forbundet tiltræder representantskapets og sekretariatets beslutning om sammenkaldelse av et møte for papir- og celluloseindustriens arbeiderforeninger efter de opsatte representationsregler og under den forutsætning, at møtets beslutninger med hensyn til organisationsformen er bindende for denne industris arbeidere.

Med solidarisk hilsen
pr. Norsk Arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Noget representantmøte kom imidlertid ikke istand, da det nye forbund ikke kunde gaa med paa den av sekretariatet foreslaaede representationsordning. Papirindustriarbeiderforbundet stillet som betingelse for at gaa med paa representantskapets forslag, at forbundet fik vælge halvdelen av representanterne. Denne betingelse kunde selvfølgelig sekretariatet ikke godkjende. I forbindelse hermed blev forbundets andragende om optagelse i landsorganisationen avslaaet i henhold til lovene.

Senere indbød papirindustriarbeiderforbundet foreningerne av begge forbund til at delta i et representantmøte, som skulde avholdes i Drammen den 1. januar 1914.

I den anledning utsendte forbundet følgende cirkulære uten dato:

Til
Papir-, cellulosearbeidernes foreninger.

Som bekjendt førte den av landsorganisationen iverksatte uravstemning ikke til, at papirindustriens arbeidere blev samlet i et forbund, og at den nu i et aar paagaede strid blev endt. Det er ikke dette cirkulæres hensigt at komme ind paa stridens aarsak og den mislykkede uravstemning, da en fortsat diskussion om dette neppe fører til noget. Vi vil kun peke paa den omstændighet, at stridsspørsmålet fremdeles er der, og at det ikke lar sig fjerne med hverken det ene eller det andet magtmiddel, det være saa velment det være vil. Striden maa imidlertid blægges paa en eller anden maate, at saa sker er i alles interesse, og det skulde derfor være merkelig, om det ikke skulde la sig gjøre at enes om en ordning.

Vi tror at representanter for samtlige foreninger bør komme sammen til et møte, ikke for at stemme hverandres meninger ned, men for frit at diskutere saken med det for øie at jevne ut misforstaelserne og skape grundlag for et varig samarbeide.

Slik som forholdene er idag, saa staa papirindustriens arbeidere delt i to stridende parter, og blir der intet gjort til stridens bilæggelse, vil den selvfølgelig bli fortsat. Og denne fortsættelse kan komme til at bli lang, før en av parterne maa gi op. Vi kan være enige om, at denne strid ikke kan bilægges med tvang til nogen kant, ti hvem av parterne som paatvinges noget vil komme til for eftertiden at føle dette som en uretfærdighet.

Paa det av landsorganisationen foreslaaede møte ville der selvfølgelig kommet en ordning istand, men paa dette møte skulde ordningen komme

som en blot og bar ordre fra en tilfeldig majoritet, og dette vilde være uheldig. Vi tror at et møte bør holdes, men dette bør komme istand for at arbeide sig sammen slik, at den ordning som blir vedtat har faat hele møtets tilslutning, og at alle er enige om at anbefale den for sine foreninger.

Vi bør gjøre dette forsøk, la os komme sammen paa et helt frit grundlag, og ingen behøver at føle sig som den underlegne, men hver eneste representant møter for at søke den for organisationen heldigste løsning paa striden.

I haap om at samtlige foreninger vil sende representanter, skal vi til late os at indbyde til et representantmøte som nedenfor anføres.

Dette møte vil selvfølgelig medføre, at foreningerne selv maa betale sine representanter, men fordelene ved at staa helt frit opveier disse kroner.

Papir-, cellulose- og trømassearbeidernes foreninger indbydes herved til at la sig representere ved et av Norsk papirindustriarbeiderforbund arrangerert møte i Drammen 1. januar 1914 (nytaarsdag). Kl. 1 i «Folkets hus».

Vi vil anbefale én representant for hver forening. Selvfølgelig kan større foreninger som ønsker det sende flere.

Mandaterne indsendes til Norsk papirindustriarbeiderforbunds kontor, Drammen, inden den 29. ds.

Foreningerne anmodes om ikke at avholde generalforsamlinger før dette møte er avholdt.

Med solidarisk hilsen
for Norsk papirindustriarbeiderforbund
A. Bratvold.

Da det var givet at et saadant møte kun var basert paa agitation for det nye forbund og at det ikke vilde bidra det ringeste til at bilægge striden fandt forretningsutvalget at burde advare mot at forbundets avdelinger deltok heri, hvorfor følgende cirkulære av 17. december blev omsendt:

Cirkulære

til papir-, cellulose- og trømassearbeidernes foreninger.

Fra papirindustriarbeiderforbundet er der i den sidste tid utsendt et cirkulære med opfordring til ovennævnte foreninger om at sende delegerte til et møte i Drammen den 1. januar 1914.

Hvad dette møte skal tjene til er ikke godt at forstaa. Der tales riktig nok om at «arbeide sig sammen», men det maa enhver forstaa, at i tilfælde denne sammenarbeidelse ikke gaar ut paa at opretholde det av en minoritet stiftede forbund, saa vil møtets beslutninger, som alle de andre, som er truffet for om denne sak, ikke blir respektert av det nye forbunds styre.

Det hele er vistnok kun tænkt som et agitationsmøte for om mulig at vinde nye tilhængere inden de foreninger, som det endnu ikke har lykket at faa splittet eller utmeldt av arbeidsmandsforbundet. Av den grund er det vel ogsaa, at ingen av arbeidsmandsforbundets styre er indbudt til at overvære møtet, mens derimot styret i det nye forbund vil møte in corpore.

Hadde det været noget om at gjøre for det nye forbunds styre at faa en saklig diskussion om saken med samling i et forbund som maal, saa hadde det gaat med paa sekretariatets og representantskapets enstemmige beslutning om at vælge representanter til det møte, som landsorganisationen hadde be-rammet og var villig til at bekoste.

Det er allerede nu fullstændig paa det rene, at de fleste av arbeidsmandsforbundets avdelinger i disse industrier ikke kommer til at bebyrde sig med utgifter til at sende representanter til et møte, som ikke vil faa nogen anden betydning end at de eventuelle beslutninger paa dette kan tjene som argument i den fortsatte agitation for yderligere splittelse.

Naar det saaledes er avgjort, at ikke paa langt nær alle vore avdelinger vil komme til at delta i møtet, saa bør helst ingen gjøre det. En grund mere for at vi tilraader dette er, at vort forbunds hovedstyre skal avholde møte den 12. januar, hvor der vil foreligge forslag om, hvad der nu bør foretages

for at samle papirindustriens arbeidere, likesom det ogsaa straks efter vil bli sammenkaldt en generalforsamling i denne industrigruppe i henhold til forbundets love. Der vil saaledes bli anledning til uten utgift for foreningerne at uttale sig om organisationsformen.

Med solidarisk hilsen

Norsk Arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen. Leonard Larsen.

Senere fik man paa forbundets kontor anledning til at se et andet cirkulære fra papirarbeiderforbundet til dets egne avdelinger, hvorav fremgik med al ønskelig tydelighet at det sammenkaldte møte utelukkende tok sigte paa agitation, hvorfor et nyt cirkulære omsendtes den 19. december:

Cirkulære

til papir-, cellulose- og trømassearbeidernes foreninger.

Naar vi i forbundets cirkulære av 17. ds. fremholdt, at det delegeretmøte som papirindustriforbundet har sammenkaldt i Drammen til den 1. januar, vistnok kun var tænkt som et agitationsmøte, saa har vi faat bekræftelse paa at denne vor antagelse var riktig. Det vil fremgaa av følgende cirkulære som Bratvold har sendt til sit forbunds avdelinger:

Til vore avdelinger.

Som der av det trykte cirkulære vil sees, har vi inndudt alle foreninger til dette møte. Vi tror, at der paa et saadant møte vil gis udmerket anledning til agitation for vore meninger. Vore værste motstandere vil antagelig ikke sende nogen representant, men vi har fra flere hold mottatt opfordring om at indbyde dem til et representantmøte, og det gjælder derfor for os at smi mens jernet er varmt. Der maa nu gjøres en kraftanstrængelse for at faa større tilslutning.

Og der er nu en flerhet av foreningerne, hvor det staar og vipper, kan vi faa disse til at bli enige om en overgang samtidig, saa vil de sikkert komme. Slik som det nu er, staar den ene og venter paa at den anden skal gaa først. Paa dette møte maa vi derfor faa vedtat en opfordring til foreningerne om utmeldelse av arbeidsmandsforbundet.

Vort forbunds representanter skal ha et særskilt møte til behandling av vore indre anliggender. I haap om et godt resultat av møtet tegner vi

Med solidarisk hilsen
Norsk papirindustriarbeiderforbund
A. Bratvold.

Cirkulæret er udatert som alt hvad Bratvold sender, men av sammenhængen kan man forstaa, at samtidig med at det trykte cirkulære sendes til alle foreninger inden papir- og trømasseindustrien, er foranstaaende cirkulære sendt til papirindustriforbundets avdelinger, hvori Bratvold fremholder hvad hensigten er med møtets sammenkaldelse.

Papirindustriarbeiderforbundet ønsket ikke noget møte av representanter fra hele papir- og trømasseindustrien, derfor har det nye forbund ikke gaat med paa sekretariatets forslag om et representantmøte, og av foranstaaende cirkulære fremgaaar det at man venter ikke at alle foreninger vil sende representanter til møtet 1. januar. Det er et nyt «Drammensmøte» som skal avholdes.

Forut for indkaldelsen til Drammensmøtet er omsendt et cirkulære med redegjørelse for sekretariatets beslutning om at det nye forbund ikke kan bli optat i landsorganisationen. «Foreningerne opfordres til at ta dette med knusende ro. Kan landsorganisationen være os foruten, saa maa vi vise at ogsaa vi kan staa paa egne ben!» Og cirkulæret slutter med følgende fanfare:

Kjæmp for det du har kjært, dø om det saa gjælder.
Da blir livet ei saa svært, døden ikke heller.

Naar møtet i Drammen er ment som et agitationsmøte, finder vi at det rigtigste vil være at vore avdelinger ikke sender representanter til Drammensmøtet, men avventer resultatet av sakens behandling i vort forbunds hovedstyremøte 12. januar.

Med solidarisk hilsen.

Norsk Arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil. Leonard Larsen.

Til representantmøtet i Drammen den 1. januar møtte 38 representanter fra 29 foreninger, derav 8 representanter fra 6 foreninger fra arbeidsmandsforbundet.

At dette møte ikke kunde føre til nogen bilæggelse av striden var naturlig, da møtet væsentlig var arrangert som et agitationsmøte for at faa foreningerne til at gaa ut av arbeidsmandsforbundet. Resultatet av møtet blev derfor kun en anmodning til sekretariatet, om at sammenkalde et nyt møte inden papirindustrien, hvortil samtlige foreninger skulde indbydes for om mulig at faa bilagt striden.

Da forbundets hensigt fremdeles var at møtet kun skulde være et diskussionsmøte uten mandat til at kunne træffe en avgjørende beslutning om saken, fandt forretningsutvalget ikke at kunne medvirke til avholdelsen av et saadant. Forretningsutvalget vil derimot forelægge for hovedstyret et forslag med sigte paa at faa avsluttet denne strid, som vi ikke lenger har raad til at føre og som kun kan virke uheldig for alle parter. Forhaabentlig vil det i løpet av 1914 kunne lykkes at faa denne strid avsluttet.

Lønsbevægelser og konflikter.

Aaret 1913 har været et forholdsvis roligt aar. Ingen av de større industriers arbeidere har havt tarifrevision. Lønsbevægelserne har derfor faldt mere spredt og de har ikke avstedkommet særlig omfattende konflikter. Lønskravet for arbeiderne ved statens jernbaneanlæg og befæstningsanlæg er den som angik det største antal arbeidere, nemlig ca. 2000. De langvarigste streiker har været konflikten ved Trølandsfos trøsliperi, hvor arbeidsgiveren gjorde angrep paa foreningsretten med det samme foreningerne blev stiftet, og streiken ved Pienes mølle i Buviken, der paaaar endnu ved aarets avslutning.

For arbeiderne ved 72 bedrifter har der været ført forhandlinger. Disse krav omfatter 8290 arbeidere, hvorav 5760 er organiserte. For 11 bedrifters vedkommende er dog saken klargjort ved aarsskiftet, likesom der indunder jul er behandlet endel tarifopsigelser og krav som vil bli avgjort i det nye aar.

Der er ialt opprettet 49 tarifføruten endel avtaler om forbedringer i løns- og arbeidsforhold uten at egentlig tarif med bestemt varighet og opsigelse er indgaaet.

Av konflikter med arbeidsstans har forbundet i aaret hat 22 omfattende 1079 medlemmer. Det samlede antal streikedage utgjør 59 240 og i streikeunderstøttelse er utbetalt kr. 92,413.62. 3 av streikerne nemlig ved Pienes mølle, Buviken, Føsna Canning Co., Kristianssund og Egersunds fayancefabrik paagaar ved aaret avslutning.

Vi skal hermed gaa over til at omtale noget nærmere de viktigste lønsbevægelser og konflikter:

Haldens tændstikfabrik.

Som meddelt i beretningen for 1912 blev der i slutten av fjoraaret ført forhandling om forhøielse av lønssatserne ved Grøn-vold, Agnæs, Bryn og Haldens fyrstikfabrikker. For de to først-nævnte fabrikkers vedkommende blev man enig om en ordning uten at opsi overenskomsten. Derimot maatte man gaa til at opsi de bestaaende overenskomster for de to sidstnævnte fabrikker, hvilke var tilsluttet arbeidsgiverforeningen. Med Bryns fyrstikfabrik blev man dog før overenskomstens utløp enig om en ordning av det punkt, som hadde bragt forhandlingerne til at strande, nemlig satsen for dagarbeide, saaledes at overenskomsten ogsaa for denne fabrik blev prolongert, hvorimot det ikke var mulig at opnaa enighet for Haldens tændstikfabrik.

Ved denne fabrik holdt arbeidsgiverforeningen paa, at der skulde opprettes overenskomst for 3 aar og at endel lønssatser skulde reduceres.

Arbeiderne fik derfor bemyndigelse til at opsi sine pladser for at fremtvinge en forbedring.

Imidlertid indtraf den forandring, at Bryn fyrstikfabrik kjøpte fabrikken i Fredrikshald. Den nye eier foreslog derfor at de før bestaaende lønninger blev opretholdt for resten av indeværende aar, idet det var forutsætningen at foreta en utvidelse og omordning inden fabrikken. Dette forslag blev av arbeiderne vedtatt paa møte den 14. februar.

Vestfos cellulosefabrik.

Ved denne fabrik har der ikke tidligere eksistert nogen overenskomst.

Forholdene ved fabrikken var noget indviklede, idet der produceres 3 sorter cellulose: prima, halvprima og sekunda. Akkordpriserne var fastsat for kun prima og sekunda. I tidens løp var forholdet blit, at ogsaa halvprima blev betalt som sekunda, hvilket gjorde et sterkt skaar i fortjenesten. Dette forlangte nu arbeiderne forandret og under forhandlingerne som foregik i Kristiania den 10. januar, gik ogsaa fabrikken med paa dette system, men tilbød samtidig saa lave akkordsatser, at arbeiderne ikke kunde gaa med herpaa, hvorfor de besluttet at opsi sine pladse.

Nye forhandlinger blev imidlertid optatt den 30. og 31. januar, og herunder lykkedes det at komme til enighet om et forslag som bød paa adskillig fordele og som med stort flertal vedtoges paa arbeidernes møte den 1. februar.

Overenskomstens bestemmelser og utløpstid er som i de andre cellulosefabrikker og arbeidspriserne blev i alt væsentlig basert paa gjennemsnittsfortjenesten ved 4 av de øvrige fabrikker i samme distrikt.

Lønningerne i de forskjellige pladse inde i fabriken vil efter den beregnede produktion variere fra 37 kroner til kr. 23.50 pr. uke.

Feiersvendene i Kristiania

fik av forretningsutvalget ifjor høst godkjendelse til at stille krav om lønsforhøielse og tarifmæssige arbeidsvilkaar. Før var forholdene meget uensartet og litet betryggende, idet mesterne selv bestemte, hvem der skulde regnes for svend og ha løn som saadan.

Kravet gav anledning til en lang række forhandlinger, der tok sin begyndelse først i december f. a., idet feierinspektørerne, da kravet fra feiersvendene fremkom, meldte sig ind i arbeidsgiverforeningen. Der kom dog ikke noget ut av forhandlingerne, før svendene i midten av januar opsa sine pladse.

Forhandlinger blev da gjenoptatt og man enedes om et forslag som feiersvendene enstemmig vedtok paa møte den 7. februar.

Overenskomsten, der gjælder til 1. januar 1916, indeholder i korthet følgende:

Svende eller de der har arbeidet i faget fortløpende 4 aar faar en mindsteløn av kr. 30.00 pr. uke om vinteren og kr. 28.00 om sommeren.

Svendeprøve kan avlægges av dem, der har gaat i lære i 3 aar eller har arbeidet 4 aar i faget, hvorav det sidste i Kristiania.

Til at bedømme svendeprøven nedsættes en prøvenævnd av 2 mestre og 2 feiersvende, valgt av de respektive organisationer.

Arbeidstiden maa ikke overstige 9 timer daglig.

Losse- og lastearbeiderne i Fredrikshald.

Den 22. november 1912 opsa arbeidsgiverforeningen den da bestaaende overenskomst for losse- og lastearbeidet i Fredrikshald. I skrivelsen bebudedes at stuerkontoret vilde foreta en regulering av lønstarifen samt faa indført en fastere ordning med hensyn til arbeidernes forhold overfor stuerkontoret, bl. a. at opsigelsestiden skulde være 14 dage og at arbeiderne ikke maatte ta andet arbeide uten kontorets tilladelse.

Da arbeidsgivernes forslag til lønstarif senere blev forbundet tilsendt, viste det sig, hvori den bebudede regulering skulde bestaa, idet en hel masse akkordpriser var foreslaatt reducert.

Den 18. februar avholdtes det første forhandlingsmøte, som imidlertid blev resultatløst, da stuerkontorets indehavere holdt striks paa sine krav om 14 dages opsigelse og alle de andre tvangsbestemmelser, bl. a. at arbeiderne skulde forpligte sig til kun at arbeide for stuerkontoret, mens dette paa sin side ikke vilde gaa med paa fortrinnsvis at benytte foreningens medlemmer.

Arbeidet blev derfor nedlagt 1. mars og streiken paagik helt til den 10. juli.

Der blev fra først av gjort store anstrengelser fra stuerkontorets side for at skaffe streikebrytere. Der blev avertert efter faste folk til aarsløn og kontrakt. Hensigten var aabenbart den at faa arrangeret noget lignende som det er lykkedes at faa etablert ved bryggerne i Kristiania; men det mislykkedes. Der kom en del streikebrytere fra Sverige, men det var av det slags folk, som politiet maatte ta sig av og hjemtransportere. Saa søkte man at ordne sig paa den maate, at skibene forhyrte folk paa andre steder for at utføre arbeidet, og det gik, men altfor langsomt og utilfredsstillende.

Stillingen for skibsmæglerne blev stadig værre og byens næringsliv led betydelig under streiken. Ordføreren i Fredrikshald henvendte sig til arbeidsgiverforeningen og anmodet denne om at opta forhandling om en avslutning av konflikten. Forhandling kom ogsaa istand den 5. juni, men førte ikke til noget resultat.

Byens eksportlagere blev overfylde og flere fabrikker holdt paa at maatte stanse som følge herav. I slutten av juni blev samtlige bedrifter i Fredrikshald enige om at opsi sine arbeidere og la bedrifterne staa til koflikten var avsluttet.

Der blev nu atter forsøkt med nye forhandlinger, og nu viste det sig, at stuerkontoret (skibsmæglerne) var blit mere medgjørliche. Om selve lønstarifen opnaaddes enighet, idet mæglerne frafaldt sit krav om reduktion og i stedet gik med paa arbeidernes krav om lønsforhøielse. Derimot holdt de fremdeles fast paa sine krav med hensyn til opsigelsesfristen o. s. v. Forslaget blev derfor paanyt forkastet av arbeidene og der truedes nu med lockout, ikke bare for Fredrikshalds bedrifter, men en saadan rigtig storlockout.

Der blev paanyt gjort forsøk paa at bilægge konflikten, denne gang mellem sekretariatet og arbeidsgiverforeningen med det resultat, at mæglerne firte av paa sit standpunkt og erklærte sig villig til at gjenindta som faste og fortrinsberettiget alle de arbeidere, som før konflikten hadde hat ansættelse ved stuerkontoret.

Dette forslag blev først forkastet av arbeidene paa et møte den 7. juli, men dagen efter avholdtes nyt møte, hvor der besluttedes at overlate til organisationerne at fatte endelig beslutning om konflikten ophør.

Foruten de i tarifen opførte akkordsatser, der gjennemgaaende forhøiedes, opnaadde arbeidene at faa timelønnen forhøiet fra 45 øre til 50 øre for dagtime og fra 65 til 80 øre for nattmer. Overtidsarbeide betales i tiden mellom mandag og lørdag med et tillæg av 30 øre pr. time og fra kl. 6 lørdag aften til kl. 6 mandag morgen med 70 øre pr. time i tillæg, før var tillægget for saadant arbeide 25 øre pr. time. Overenskomsten gjælder til 1. juli 1917.

Hafslunds karbidfabrik.

Den 29. november 1912 opsa forbundet den med Hafslunds karbidfabrik bestaaende overenskomst til utløp 1. april.

Forhandling om arbeidernes nye tarifforslag blev optat den 12. og 13. mars, hvor der utarbeidedes et forslag til ny overenskomst, som arbeidene ved avstemning forkastet.

Fabrikkens direktør meddelte derpaa arbeidene ved opslag, at de, der vilde melde sig til arbeide efter de i forslaget opførte betingelser kunde faa fortsætte, i motsat fald maatte fabriken stanse 1. april.

Der meldte sig selvfølgelig ingen, og lockauten traadte ikraft fra den av direktøren bestemte tid, efterat der den 28. mars var gjort et nyt frugtesløst forsøk paa at bilægge striden ved forhandling.

Den 9. juni gjenoptoges forhandlingerne og et nyt tarifforslag blev utarbeidet, hvilket derpaa blev forelagt arbeidene og vedtat. Arbeidet gjenoptoges den 15. juni.

Mindstelønnen for alm. dagarbeide er ved denne revision av tariffen forhøiet fra 35 til 40 øre pr. time, for skiftarbeide varierer timelønnen fra 64 til 42 øre pr. time, med tillæg av produktionspræmie. Samtlige arbeidere, der ikke arbeider paa skift eller akkord, faar et personlig tillæg av 3 og 4 øre pr. time.

Overenskomsten gjælder til 1. april 1918.

Kularbeiderne i Kristiania.

Den 11. januar opsa forbundet den med kulimportørerne i Kristiania bestaaende overenskomst til utløp 1. juni.

Den 6. mai optoges forhandling mellom forbundet og arbeidsgiverforeningen, men forhandlingerne førte ikke til noget resultat.

Den 5. og 7. juni gjenoptoges forhandlingerne paanyt, uten at enighet kunde opnaaes. Det var arbeidstiden og lønsspørsmålet det strandet paa.

Forbundet besluttet nu at opsi samtlige arbeideres pladse for derved at fremtvinge en avgjørelse, men forinden blev der en ny forhandling, hvor ogsaa sekretariatet var repræsenteret og paa dette møte enedes forhandlerne om at forelægge parterne et forslag som gik ut paa at daglønnen skulde forhøies til kr. 4.30 pr. dag, og arbeidstiden forkortes med 1 time om lørdagen for vinterhalvaaret og 1 time for sommerhalvaaret.

Dette forslag blev vedtat av arbeidene, men forkastet av kulimportørerne. Arbeidet blev da nedlagt den 21. juni.

Nyt forhandlingsmøte blev avholdt den 25. juni, hvor arbeidsgiverne gik med paa den foreslaaede indskrænkning i arbeidstiden, mens de ikke vilde strække sig længre med daglønnen end til kr. 4.20.

Dette forslag blev av arbeidene vedtat samme aften og arbeidet gjenoptoges den 26. juni.

Kularbeidernes løn var tidligere kr. 3.60 for tomtarbeidere og kr. 3.80 for kjørerere.

Overenskomsten gjælder til 1. juni 1916.

Stenarbeiderne i Bergen.

Arbeiderne ved Bergens nye havneanlæg og dertil hørende stenbrud nedla arbeidet den 20. mai.

Aarsaken hertil var, at arbeidene forlangte samme arbeidstid og lønsregulativ, som det, der er gjældende for de øvrige kommunale

arbeidere i Bergen. Dette vilde imidlertid havneingeniøren ikke gaa ind paa, og han fik formandskapets medhold i sit standpunkt.

Konflikten varte til den 10. juni, da den avsluttedes med fullstendig seier for arbeiderne, der fik sine krav helt og fuldt indrømmet. Samtlige arbeidere gjenindtoges i sine tidligere pladse. Dykkerne deltok ogsaa i konflikten.

Kaffebrænderne i Kristiania.

Den 15. april opsa forbundet samtlige organiserte arbeidere ved kaffebrænderierne i Kristiania, eftersom der ved de forut førte forhandlinger ikke var lykkedes at opnaa enighet om arbeidslønnen. Arbeidet nedlagdes 29. samme maaned og konflikten varte til den 7. juni, da den bilagdes paa grundlag av et forslag, som var utarbeidet paa et forhandlingsmøte den 5. mai.

Angaaende lønningerne indeholder overenskomsten følgende:

Kaffebrændere med 2 aars øvelse 25 kroner pr. uke, med 3 aars øvelse 27 kroner og med 5 aars øvelse 30 kroner pr. uke. Øvrige i kaffebrænderierne beskjeftigede arbeidere over 19 aar 23 kroner pr. uke. Kaffebrændere der ved overenskomstens ikrafttræden hadde 30 kr. pr. uke, faar et tillæg av 2 kroner pr. uke. —

Kjørere: begynderløn 22 kroner pr. uke og efter 2 aars tjeneste 24 kroner pr. uke.

Arbeidstiden er i juni, juli og august 9 timer pr. dag og den øvrige tid av aaret 9½ time. Lørdage sluttet arbeidet kl. 3.

Overenskomsten gjælder til 1. mai 1916.

Mesna træsliperi.

Arbeiderne ved dette bruk organiserte sig i vinter, og da forholdene ved bruket var noksaa miserable, indsendte de ivaar et andragende til brukets disponent om lønsforhøielse. Der blev nu ført en del forhandlinger mellem parterne, uten at noget resultat opnaaddes, hvorefter brukets disponent henviste saken til arbeidsgiverforeningen.

Ved forhandlinger med denne den 4., 5. og 14. juni opnaaddes heller ingen enighet. Pladserne var da allerede efter bemyndigelse fra forbundet opsagt.

Arbeidet nedlagdes derpaa den 21. juli. Diferansen mellem arbeidernes og arbeidsgivernes forslag var at den sidste tilbød kr. 2.40 pr. dag med tillæg av 6 øre pr. ton producert masse, mens arbeiderne forlangte kr. 2.40 + 7 øre pr. ton.

Den 12. juli blev imidlertid arbeiderne og brukets disponent enig sig imellem om at møte hverandre paa halvveien, saaledes at satsen blev kr. 2.40 + 6½ øre pr. ton.

Overenskomsten gjælder til den 15. september 1916.

Byafossens træsliperi.

I begyndelsen av april indledet vor avdeling ved Helge Rein By bruk (Byafossen) til sin arbeidsgiver et av forretningsutvalget

tidligere godkjendt lønskrav med anmodning om forhandling. Den 3. april blev der saa forhandlet mellem parterne, men det av bruket fremsatte tilbud var aldeles uantagelig, hvorfor forbundet blev anmodet om at indlede forhandling med arbeidsgiverforeningen. Dette blev ogsaa gjort, men da det trak i langdrag før forhandlingerne kom istand, blev pladsene opsagt den 5. juni.

Den 14. juni blev saa forhandlingerne optat i Kristiania og et forslag til lønstarif blev utarbeidet.

Forslaget forkastedes av arbeiderne og arbeidet blev nedlagt 19. juni.

Den 21. juni blev samtlige arbeidere, som bor i brukets huse opsagt fra leilighetene, men allerede den 27. juni optoges forhandlingerne paa nyt. Man opnaadde nu at faa et forslag, som arbeiderne paa et møte den 29. juni vedtok, men nu stillet direktionen sig avvisende og negtet at godkjende forhandlingsresultatet.

Streiken fortsatte derfor uforandret indtil den 3. juli, da det meddeltes fra arbeidsgiverforeningen, at direktionen nu hadde vedtatt forslaget.

Resultatet av konflikten blev at arbeiderne gjennomgaaende fik betydelige lønstillæg og kom fuldt paa høide med de bedste tariffen inden denne industri. Efter den produktion, som blev lagt til grund under forhandlingerne vil fortjenesten i de forskjellige pladser stille sig saaledes:

Vedrensere	kr. 25.92	pr. uke
før	21.14	—
Slipere	26.40	—
før	21.14	—
Kubbærere	24.00	—
før	18.42	—
Maskingutter	21.00	—
før	17.22	—
Avløsere	21.60	—
før	18.00	—
Pakkere og pressere	28.35	—
før	25.25	—
Fyrbøtere	21.00	—
før	18.00	—
Taugbanekjørere	24.00	—
før	19.50	—
Tømmerslipper	21.60	—
før	18.00	—

Overenskomsten gjælder til 15. september 1916.

Meraker elektriske kraft- og smelteverk.

Den 7. januar avholdtes forhandlingsmøte i Trondhjem angaaende et av arbeiderne ved Meraker smelteverk fremsat lønskrav.

Den tidligere lønsoverenskomst, der blev oprettet i 1908, var

med forbundets godkjendelse, opsagt til utløp 1. januar. Der hadde været ført endel forhandlinger direkte mellom disponenten og en av arbeiderne valgt komite, men den overenskomst, som de var blitt enig om, var av den beskaffenhet, at hverken forbundet eller arbeidsgiverforeningen kunde godkjende samme.

Der var ogsaa en stor minoritet inden foreningen ved Kopperaaen som var misfornøiet med den og protesterte mot dens vedtagelse.

Under forhandlingerne i Trondhjem, hvorunder for forbundet deltok Rich. Hansen og for arbeidsgiverforeningen ingeniør N. Th. Swensen blev man enig om en hel række forandringer baade med hensyn til løn og almindelige bestemmelser.

Arbeiderne inde i karbidfabrikken, der utgjør hovedmassen av arbeiderne, har 8 timers skift og var tidligere lønnet med fra kr. 3.75 til kr. 4.25 pr. skift. Disse lønninger blev nu forhøiet til henholdsvis kr. 4.15 og kr. 4.70 pr. skift.

Smede, reparatører og trærarbeidere fik sin løn forhøiet fra 40 og 42½ øre pr. time til 45 øre straks og yderligere et tillæg av 2½ øre fra 1. januar 1914. Utearbeidere, der før hadde 35 øre, fik 38 nu og 40 øre fra 1. januar 1914.

Overenskomsten, der for fabrikkens arbeidere tilsammen gir et tillæg av 10,500 kr. det første aar og et yderligere tillæg av 1700 kr. om et aar, skal gjælde til 1. juli 1916.

Sulitjelmabanens ombygning.

Anlægsarbeiderne ved denne bane fremsatte i januar maaned krav om at faa sine lønsforhold ordnet, da der ikke eksisterte nogen regel, hverken med mindsteløn eller træk for redskaper. Fortjenesten i akkorder var derfor daarlig og i høi grad usikker. Der blev med forbundets samtykke aapnet forhandling med selskapet for at faa en ordning istand, men dette mislykkedes fra først av, hvorfor arbeiderne fik godkjendelse til at opsi sine pladse, hvilket blev gjort den 5. mars.

Nye forhandlinger blev da gjenoptat gjennom en av foreningen valgt komite, og der fremkom herunder et tilbud fra selskapet, som blev forelagt arbeiderne med det resultat at 43 stemte for og 47 mot forslaget.

Stemningen saa derfor ut til at være noget delt og forretningsutvalget gav derfor sekretær Karlgren ordre til at reise til Sulitjelma for at søke en ny forhandling indledet.

Den 27. mars opnaades enighet om følgende forslag, som siden er vedtat av begge parter:

1. Hver akkord utlønnes med en forskudsbetaling af 4 kroner pr. skift og trækkes av disse kun præmie til kredssykekassen.
2. Al anden træk sker ved hvert akkordopgjør.
3. Paa akkordseddelen opføres saavel kubikmasse som enhetspris.
4. Paa forskudsseddelen opføres saavel skift som kroner.

5. Ved dagarbeide lønnes efter en mellem ingeniøren og vedkommende arbeider for hvert tilfælde avtalt dagløn, dog ikke under 4 kroner.

Overenskomsten er bindende hele anlægsperioden.

Trondhjems dampvaskeri.

Ved denne bedrift fremsatte arbeiderne i februar krav om forhøielse av ukelønssatserne, som før var meget variable og uten noget bestemt grundlag.

Selskapet negtet fra først av at forhandle, idet de gjorde indsigelse mot, at arbeiderne hadde valgt en arbeider til forhandler, som hadde sagt op sin plads ved vaskeriet. Pladsene blev derfor med forbundets samtykke opsagt til utløp 1. april.

Under sekretær Bjerkmans ophold i Trondhjem med forhandling for møllearbeiderne i Buviken, fik han fra forretningsutvalget paalæg om at søke opnaadd en forhandling, hvilket ogsaa lykkedes.

Den 29. mars vedtok begge parter et forslag, der i det væsentlige indeholder følgende:

Mindsteløn for mandlige arbeidere over 19 aar fastsættes til 20 kroner pr. uke. For kvinder over 18 aar blev der fastsat 3 mindstelønsklasser avpasset efter deres arbeide ved vaskeriet.

1. klasse faar en mindsteløn av 12 kroner pr. uke, 2. klasse 10 og 3. klasse 9 kroner pr. uke.

Samtlige arbeidere erholder et personlig lønstillæg av kr. 1.50 pr. uke med det samme og fra 1. april 1914 yderligere 50 øre pr. uke. Alle faar en ukes ferie med fuld løn.

Arbeidstiden er sat til 57 timer pr. uke og for overtidsarbeide betales de brukelige 25—50 og 100 pct. tillæg.

Overenskomsten gjælder i 5 aar.

Sandnes jernvarefabrik.

Tidlig i vinter besluttet arbeiderne paa Sandnes jernvarefabrik at slutte sig til den paa stedet værende løsarbeiderforening. Dette vagte disponentens motvilje, og arbeiderne blev truet med avsked om 8 dage, hvis de ikke gik ut av foreningen. Da dette ikke hjalp, fordi arbeiderne stod enig som en mand, forsøkte han at lokke og true dem enkeltvis til at gaa ut av foreningen. Samtidig søkte disponenten at hverve nye folk i den hensigt at ta disse ind og saa litt efter hvert faa fjernet de organiserte. En av de for foreningen mest interesserte arbeidere blev under et intetsigende paaskud avskediget, og turen skulde snart komme til andre. Foreningen indrykket nu en advarsel i «1ste Mai» mot at søke arbeide paa jernvarefabrikken og samtidig henvendte de sig til fabrikkens direktion om en forhandling. De hadde opstilet som krav: at organisationsretten skulde respekteres, at en brutal og urimelig formand skulde fjernes og at der skulde optages organisationsmessig forhandling om den av disponenten antydede lønstarif.

Direktionen undslog sig imidlertid for at komme ind paa spørgsmaalet om organisationsretten, og da det var al sandsynlighed for, at fabrikken vilde fortsætte sine trakasserier overfor de organiserede, fik foreningen forbundets godkjendelse til arbejdsnedlæggelse.

Arbejdet blev saa efter forutgaaende opsigelse nedlagt 19. mars. Fra fabrikkens side blev der gjort store anstrengelser for at skaffe streikbrytere, og det lykkedes ogsaa at faa endel individer til at optræde som saadanne. Til beskyttelse av disse arbejdsvillige lot direktionen hele fabrikkens omraade indgjærde med pigtraad. Folket i den lille by moret sig over disponentens nervøsitet og de streikende arbeidere indtok en avventende holdning.

Fabrikken var medlem av arbeidsgiverforeningen og derfor blev der da aapnet en forhandling med denne i Kristiania den 30. mai, men forhandlingerne blev resultatløse, fordi fabrikkens bestyrer ikke vilde gaa med paa at indta de streikende arbeidere. Streiken gik nu sin gang til den 12. juni, da konflikten bilagdes ved en ny forhandling, som avholdtes i Sandnes.

Protokollen, som førtes paa dette møte, er saalydende:

Torsdag den 12. juni holdtes møte paa hotel Alexandra, Sandnes, i anledning en ved Sandnes jernvarefabrik opstaat konflikt.

Tilstede var: For arbeidsmandsforbundet: Hr. Gudmund Pedersen. For Norsk arbeidsgiverforening: Hr. John Norem. For arbejderne: Hr. Ivar Hodne og Robert Olufsen. For fabrikken: Hr. disponent Øvregaard, hr. disponent Skadsem, hr. disponent Anda og hr. disponent Andersen.

Man blev enige om følgende punkter:

1. Fabrikken anerkjender organisationsretten for arbejderne.
2. Fabrikken erklærer sig villig til at ta sig av besværinger som maatte fremkomme over formanden og sørge for at denne optraadte paa en sømmelig maate overfor arbejderne.
3. Fabrikken forpligter sig til i løpet av den første uke at indta tre av de streikende arbeidere i fabrikken og at indta de øvrige, saasnt der blir pladse ledige i fabrikken, senest inden 28. juli. Alt forsaavidt arbejderne maatte ønske ansættelse.
4. Det er forutsætningen at der snarest mulig blir opprettet en overenskomst med arbejderne for fabrikken

Det er hermed forutsætningen at konflikten er bilagt, og at der igjen indtræder rolige arbeidsforhold ved fabrikken, idet hver av parterne forpligter sig til at gjøre sit til at saa kan ske.

Notodden salpeterfabrikker.

Overenskomsten blev av arbejderne opsagt til utløp 19. april. Opsigelsen gjaldt saavel arbeidsmandsforbundet som jern- og metalarbejderforbundets og trærarbejderforbundets avdelinger. Den 11., 12. og 13. februar avholdtes forhandling mellem repræsentanter for forbundet og arbejderne og for arbeidsgiverforeningen og bedriften. Forhandlingerne utsattes derpaa til den 25. februar. I mellemtiden blev der forhandlet for jern- og metalarbejderforbundet og trærarb.forbundet.

Den 25. til 28. februar fortsattes forhandlingerne hvorunder overenskomstens forskjellige bestemmelser blev formet, uten at dog enighet opnaaddes angaaende satserne. I forhandlingsmøter 2. og 3. april opnaaddes enighet om forslag til overenskomst. Forslaget blev imidlertid ved avstemning forkastet med 112 mot 98 stemmer.

Forbundene ansøkte nu landsorganisationen om godkjendelse, til pladsenes opsigelse, og den 15. april blev pladsene opsagt.

Den 22. og 23. april blev fællesforhandlinger optat, hvor foruten repræsentanter for sekretariatet og arbeidsgiverforeningen ogsaa var repræsentanter for forbundene og parterne. Under forhandlingerne opnaaddes ikke enighet, men blev arbeidsgivernes tilbud forelagt arbejderne til avstemning. Ved avstemningen blev forslaget vedtat av vort forbunds medlemmer, men forkastet av trærarbejderne og jern- og metalarbejderne.

Ved fortsatte forhandlinger opnaaddes paa det nærmeste enighet om de gjenværende tvistepunkter, hvorpaa overenskomsten blev vedtat.

Overenskomsterne gjælder til 1. april 1916. (Samme varighet som overenskomsterne for anlægsarbejderne og driftsmandskaperne ved Rjukan).

Dagarbejdernes løn blev sat til 45 øre pr. time og noget høiere timeløn for enkelte specialarbejdere.

Skiftarbejdernes løn 53 øre pr. time. Arbejderne ved nitritkrystallisoires blandeanlæg i ammoniumnitratfabrikken samt opløsningsanlægget i salpeterfabrikken 55 øre. Skiftereparatører ved den kemiske afdeling 56 øre pr. time.

Formænd 5 øre pr. time og arbeidere som har været ved fabrikken i 3 aar et alderstillæg av 2 øre pr. time. Arbeidstid 56 timer pr. uke. For overtid 25—50 og 100 procent tillæg.

Enge træsliperi i Nordmøre.

Ved dette bruk, der ikke er indmeldt i arbeidsgiverforeningen, blev arbeidet nedlagt den 23. juni, efterat det hadde vist sig ugjørlig ved forhandling at komme til nogen enighet om det av arbejderne og av forbundet godkjendte tarifforslag.

Streiken avsluttedes imidlertid allerede den 28. juni, da der ved forhandling mellem disponent Thoresen og Rich. Hansen opnaaddes enighet om lønssatserne, overtidsbetaling m. v.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1915.

Nordisk tekstilaktieselskap.

I begyndelsen av mars indsendte Indigo arbejderforening til bedriften et av forbundet godkjendt tarifforslag og anmodet om forhandling.

Efter nogen tid fik foreningen det svar, at saken var overlatt arbeidsgiverforeningen.

Den 7. og 8. mai blev saa forhandlingerne paabegyndt, men

blev uten resultat, da arbeidsgiverne i stedet for at imøtekomme arbeidernes fordringer tilbød lønsreduktion. Forholdet ved denne fabrikk var før ordnet saaledes, at der arbeidedes 9 timer pr. dag og betaltes timeløn for 10 timer. Arbeidsgiverne vilde nu betale den ved andre tekstilfabrikker gjældende timeløn, men kun beregne denne for 9 timer, hvorved arbeiderne vilde faat lønsnedslag.

I slutten av mai blev foreningens formand avskediget, fordi han hadde været fraværende paa grund av deltagelse i vort landsmøte i Bergen, og likeledes sekretæren, angivelig fordi han hadde skoftet for meget.

Arbeiderne besluttet nu at opsi sine pladse, idet de foruten en ordning av lønsforholdet ogsaa forlangte de avskedige gjenindtatt.

Arbeidet nedlagdes 14. juni og konflikten paagik helt til den 21. august, da der efter gjentagne forhandlinger opnaaddes enighet om et forslag, som blev vedtatt av begge parter.

Den almindelige timeløn forhøiedes med 3 og 4 øre, med bibehold av den tidligere arbeidstid og beregning efter 10 timers dag. Desuten fik de ukelønnede arbeidere sin løn forhøiet til 25 kroner pr. uke.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1916.

Murarbeiderne i Haugesund.

Overenskomsten mellem murarbeiderne og murmestrene i Haugesund utløp den 1. august. Før den tid var der drevet forhandling mellem parterne og enighet om ny overenskomst var allerede opnaadd, da murmestrenes landsforening grep ind og negtet at godkjende avtalen.

Arbeidet blev da nedlagt 1. august og streiken varte til den 9. samme maaned, da mestrene gik ind paa det væsentligste av hvad de før hadde blit enig med arbeiderne om.

Timelønnen fastsattes til 57 øre, fra 1. januar 1914 til 60 øre, overtidsarbeide og natarbeide betales med 25 og 50 pct. tillæg, og helligdagsarbeide med 100 pct. Før unødig skoft paa grund av materialmangel m. m. betales fuld løn de første 3 dage. Ved utenbys arbeide betaler mestrene kost og losji samt fri reise. Reisetiden betales som arbeidstid. I tilfælde mursvendene har akkord, skal akkord ogsaa fastsættes for murarbeiderne.

Overenskomsten gjælder til 1. april 1915.

Bønsdalens fabriker.

Under forhandlingerne i 1911 og 12, da der blev oprettet overenskomster for samtlige papir- og trømassefabrikker, var kun en del av Bønsdalens fabriker medtatt i forhandlingerne, nemlig cellulosefabrikken «Old Mills». Papirfabrikken var brændt nogen aar i forveien og var under opførelse, og cellulosefabrikken «Viktoria Mills» var nedlagt.

Høsten 1912 blev «Viktoria» og den nye papirfabrik igangsatt

og arbeidsstyrken som følge herav sterkt forøket. Der meldte sig da snart spørsmålet om tariffmæssig overenskomst for disse fabrikker, og i november behandlet forretningsutvalget et fra foreningen indkommet tarifforslag, der godkjendtes som forhandlingsgrundlag. Imidlertid opstod der atter brand i papirfabrikken, før denne var kommet rigtig igang, hvilket bevirket en kortere stans.

Den 28. mars begyndte forhandlingerne og fortsattes den 4., 5., 11., 24. og 25. april, hvor der utarbeidedes et forslag til lønstarif. Dette blev forkastet av arbeiderne, hvorefter saken utsattes til efter landsmøtet, da pladsene opsagdes.

Den 4. juni optoges forhandlingerne paa nyt og fortsatte den 5. og 6. juni. Man blev under disse forhandlinger enig om et forslag, der blev vedtatt med stort flertal paa foreningens møte den 8. juni.

Overenskomsten varer til 15. september 1916.

Nordenfjeldske sprængstoffabrik.

Den 14. og 15. april optoges forhandling i Kristiania om et av vor avdeling i Aasen fremsatt tarifforslag, der i begyndelsen av aaret var godkjendt av forretningsutvalget.

Forhandlingerne førte til enighet om et forslag som vedtoges av arbeiderne paa møte den 20. april, og som senere ogsaa er vedtatt av fabrikkens direktion.

Overenskomsten, som er den første ved denne fabrikk, gjælder til 15. april 1916.

Lillestrøms cellulosefabrik.

Ved denne bedrift blev der høsten 1910 oprettet overenskomst ved direkte forhandling mellem forbundet og fabrikk, som dengang stod utenfor arbeidsgiverforeningen. Denne overenskomst blev iaar opsagt til utløp 1. juni, hvorfor der allerede i begyndelsen av april blev optatt forhandling mellem en av arbeiderne valgt komite og fabrikkens bestyrer. Det herunder fremkomne forslag fra bestyreren blev imidlertid forkastet av arbeiderne, hvorfor saken henvistes til forhandling med arbeidsgiverforeningen, i hvilken fabrikk, nu var indmeldt.

Den 7. og 8. mai blev forhandlinger optatt med arbeidsgiverforeningen, og det herunder fremkomne forslag blev vedtatt av begge parter. —

Overenskomsten gjælder til den 15. september 1916.

Korkeeskjærerne i Bergen.

Tariffen for korkefabrikkerne i Bergen opsagdes 1. april til utløp 1. juli. Arbeiderne gjorde krav paa en forhøielse av arbeidspriiserne, der hovedsagelig er akkordsatser.

Ved forhandling mellem parterne blev disse enig om ny overenskomst, gjældende til 1. juli 1916.

Lønstillægget dreier sig om fra 5 til 10 pct. Timelønnen forhøiedes fra 50 til 55 øre.

Skjærdalens bruk.

Ved denne bedrift, der bestaar av papirfabrik, træsliperi og sagbruk, har lønningerne været urimelige lave. I mars 1912 blev arbeiderne organiseret i tilslutning til forbundet og ifjor sommer optok foreningen forhandling med brukets bestyrer om lønstarif.

Der fremkom ogsaa et tilbud fra bruket, der i og for sig var et betydelig tillæg til de tidligere lønninger, men som fremdeles laa under, hvad som betaltes for det samme arbeide ved andre lignende bedrifter.

Forretningsudvalget fandt derfor ikke at kunne godkjennde overenskomsten, men anbefalte foreningen at anta tilbudet for et aar, saa den kunde staa frit for at reise nyt krav iaar. Dette blev ogsaa gjort, og den 11. og 12. juni iaar blev der forhandlet mellem forbundet og arbejdsgiverforeningen om oprettelse av organisationsmæssig overenskomst. Forhandlerne blev dog ikke enig og det fra arbejdsgiverne fremsatte tilbud blev ogsaa forkastet av arbeiderne, der besluttet at gaa til arbeidsnedleggelse.

Efterat forbundets og landsorganisationens godkjendelse hertil var utvirket blev pladsene opsagt.

Nu blev der optat nye forhandlinger den 17. juli og under disse fremkom der et nyt forslag, der vedtoges av arbeiderne paa betingelse av, at lønningerne for 3 posters vedkommende blev forhøiet. Opsigelsen blev prolongert til man kunde faa konferert med arbejdsgiverforeningen herom, og den 22. juli blev man enig ogsaa om disse poster.

Overenskomsten gjælder til 15. september 1916.

Sjaastad bruk.

I april 1911 blev der mellem aktieselskapet Børresen og Øvre Lier bruks- og skogarbeiderforeningen oprettet overenskomst for 2 aar. Arbeiderne fremsatte iaar krav paa lønsforhøielse og da bruket nu er indmeldt i arbejdsgiverforeningen, blev forhandling optat med denne den 31. mars.

Under forhandlingerne utarbeidedes et fuldstændig forslag til lønstarif, der forelagdes arbeiderne og vedtoges.

Overenskomsten gjælder til 1. august 1915.

Bægnaelvens tømmerfløtere

oprettet ifjor overenskomst med entrepenør Erik A. Støa. Denne overenskomst gjaldt til 20. juni iaar og var paa forhaand opsagt av arbeiderne.

Ved forhandling blev lønssatserne forhøiet fra henholdsvis kr. 4.75 og 4.00 til kr. 5.00 og 4.50. Overenskomsten gjælder til 20. juni 1914.

Vestfos papirfabrik.

Ved Vestfos cellulosefabrik er der bygget ny papirfabrik. Da tarifferne for papir- og træmasseindustrien blev revidert i 1911 blev derfor Vestfos cellulosefabrik undtat, eftersom arbeidsordningen i flere avdelinger kom til at bli forandret fra den tid papirfabrikken kom igang.

Da der i vinter oprettedes overenskomst for cellulosefabrikken blev allikevel ikke papirfabrikken medtat, fordi arbeiderne og fabrikkens bestyrer fandt, at man endnu ikke hadde vundet tilstrækkelig erfaring for, hvordan arbeidet vilde arte sig.

I begyndelsen av april indsendte foreningen til forbundet forslag til lønstarif og i begyndelsen av juni blev forhandlinger optat. Arbeidsgiverne var imidlertid uvillig til at gaa med paa nogen nævneværdig forhøielse av de allerede bestaaende lønninger.

Arbeiderne fik derpaa godkjendelse til at opsi sine pladse, hvilket blev gjort den 7. juli.

Den 17. juli optoges derpaa forhandlinger paanyt, og der fremkom nu et forslag til tarif, som arbeiderne vedtok, hvorved konflikten avvergedes.

Overenskomsten, der hører til de bedste inden denne industri, gjælder til 15. september 1916.

Melkekondenseringsfabrikkerne paa Hamar, Kap, Sandesund og Holmestrand.

De 4 her i landet værende melkekondenseringsfabriker, nemlig paa Hamar, Kap, Sandesund og Holmestrand eies av det Schweiziske selskap Nestlé & Anglo-Swiss condensed milk co. De 3 førstnævnte fabrikker har selskapet hat i længere tid. Fabrikken i Holmestrand har de først nylig erhvervet.

Før eiedes fabrikken av Fussel & co. og med dette selskap fik forbundet i 1908 oprettet en overenskomst paa 3 aar. Tariffen er imidlertid ikke opsagt, saaledes at den var fremdeles gjældende til 1. december, da der for de øvrige 3 fabrikers arbeidere blev fremsat krav om overenskomst. Ved disse fabriker har det ikke før været nogen egentlig overenskomst, skjønt arbeiderne ved Sandesund og Hamar fabrikker ifjor indsendte et lønsandragende og fik ogsaa endel tillæg, men i form av et personlig tillæg.

Kravet blev fremsat for selskapets direktion i slutningen av april og den 18. juni blev forhandlinger optat. Selskapet hadde imidlertid meldt sig ind i arbejdsgiverforeningen for alle 4 fabrikkers vedkommende. Før var det kun fabrikken i Holmestrand, som var indmeldt i arbejdsgiverforeningen. Forhandlingerne kom fra først av kun til at gjælde fabrikkerne paa Hamar, Kap og Sandesund og

den 21. juni opnaaddes enighet om overenskomst gjældende til 1. juli 1917.

Mandlige arbeidere mellem 19 og 20 aar 32 øre pr. time.
Arbeidere over 20 aar:

1. aar ved fabrikken	36 øre pr. time.
2. - —»—	39 —»—
3. - —»—	42 —»—
Derefter	43 —»—

Kvindelige arbeidere mellem 17 og 18 aar 18 øre pr. time.
Arbeidere over 18 aar:

1. aar ved fabrikken	21 øre pr. time.
2. - —»—	23 —»—
Derefter	25 —»—

For arbeiderne i endel avdelinger 1—3 øres høiere løn, likesom der for reparatører og haandverkere blev fastsat speciallønninger.

Arbeidstid 57 timer pr. uke og for overtid 25 og 50 pct. tillæg og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

For fabrikken i Holmestrand optoges forhandling 15. og 16. juli og opnaades enighet om lønstarif i dagarbeide paa grundlag av overenskomsten ved de øvrige fabrikker paa samme tid, som der blev oprettet akkordtarif.

Overenskomsten traadte i kraft første lønningsuke i august og har samme utløpstid som ved de øvrige 3 fabrikker.

Trondhjems ingeniør- og havnevæsenens arbeidere.

I mai ifjor godkjendte forretningsutvalget et av ingeniør- og havnevæsenets arbeiderforening fremsat forslag til løsoverenskomst med Trondhjems kommune.

Kravet blev imidlertid ikke fremmet ifjor, da det blev utsat til behandling sammen med tjenestereglement for kommunens arbeidere.

I april iaar blev kravet optat paanytt. De kommunale arbeiderforeninger nedsatte en fælleskomite, bestaaende av medlemmer fra de forskjellige kommunale etater, for om nødvendig at gjøre fælles sak overfor kommunen.

Da der til utgangen av mars iaar endnu ikke var indløpet noget svar fra de kommunale autoriteter angaaende ingeniør- og havnearbeidernes lønsandragende, fik fælleskomiteen i slutten av april godkjendelse til at opsi pladsene for samtlige kommunale arbeidere inden vort forbund.

Da opsigelsen var indsendt blev der fart i forhandlingerne og allerede den 18. mai forelaa der fra arbeiderne et forslag, som disse imidlertid forkastet. Den 19. og 20. mai gjenoptoges forhandlingerne og der opnaades herunder enighet om et forslag, som nu blev vedtat av arbeiderne.

For almindelige arbeidere av enhver art blev daglønnen fastsat til kr. 4.25, for brolæggere, træarbeidere og pølningsarbeidere til kr. 4.75, for smede og ørlæggere kr. 5.00—5.50, arbeidsformænd mindst

50 øre tillæg. Samtlige arbeidere, som før hadde kr. 3.75 og kr. 4.00 pr. dag, fik et tillæg av 50 øre pr. dag.

Overtidsarbeide 25, 50 og 100 pct. tillæg.

Overenskomsten er gjældende til 30. juni 1915.

Ringerikes nikkelgruber.

Ved denne bedrift, der eies av aktieselskapet Kristiansands nikkelraffineringsverk, blev der ifjor stiftet avdeling i tilslutning til forbundet.

I begyndelsen av mai fik foreningen forbundets godkjendelse til at fremsætte lønskrav og allerede i midten av mai blev der optat forhandling mellem forbundet og verkets direktør, hr. admiral Børresen.

Man kom ved disse forhandlinger til enighet om et forslag, som senere vedtoges av foreningen.

Mindstelønnen ved denne grube blev ved overenskomsten betydelig høiere end ved de øvrige gruber i landet og varierer fra 60 til 36 øre pr. time for voksne arbeidere. Minerere f. eks. 45 øre som mindsteløn i akkord og 50 øre ved dagarbeide. Fordrere 5 øre mindre osv.

Overenskomsten gjælder til 1. april 1917.

Vigelands bruk.

Ved denne bedrift optok arbeiderne i april en direkte forhandling med sin arbeidsgiver om et av forretningsutvalget tidligere godkjendt tarifforslag.

Forhandlingerne resulterte ikke i nogen almindelig overenskomst, men da arbeiderne fik et tillæg av ca. 10 pct., lot de kravet om overenskomst foreløbig falde.

Lønsbevægelse for arbeiderne ved statens jernbaneanlæg og befæstningsanlæg.

Som omtalt i beretningen for 1912 blev streiken ved jernbaneanlæggene hævet efterat stortinget havde vedtat reglement for anlæggene i forbindelse med fastsættelse av en forskudsløn paa 32 øre timen. Ved streikens ophævelse blev det uttalt som en forutsætning at kravet skulde gjenoptas, naar man fandt tiden beleilig — eventuelt til vaaren.

I december 1912 anmodede arbeiderne ved befæstningsanlæggene paa Hvalaasen og Trøgstad om forbundets godkjendelse til at fremsætte lønskrav. Kravet blev av forbundet oversendt til Ingeniørvaabenets fortifikations- og bygningsavdeling den 11. december.

Den 16. januar mottok forbundet fra generalinspektøren for ingeniørvaabenet en skrivelse, hvori meddeltes at forsvarsdepartementet hadde bestemt at de reglementsmaessige bestemmelser for statens jernbaneanlæg, indtil videre skulde gjøres gjældende ved befæstningsanlæggene.

Efter dette blev spørgsmaalet om arbeidsnedlæggelse behandlet i de 2 foreninger.

Imidlertid var man kommet saa langt paa vinteren at spørgsmaalet maatte tages op til behandling, hvad der skulde gjøres for jernbanearbeidernes vedkommende. Forbundet sammenkaldte derfor repræsentanter for arbeiderne ved jernbaneanlæggene og befæstningsanlæggene til konferance i Kristiania 10 mars. Paa denne konferance blev der utarbeidet forslag til overenskomst indeholdende saavel reglementariske bestemmelser som mindsteløn og arbeidstid. Forslaget skulde oversendes snarest muligt og da beslutningen gik ut paa at stille et fælles krav for saavel jernbaneanlæggene som befæstningsanlæggene blev kravet at oversende baade til arbeidsdepartementet og forsvarsdepartementet. Videre vedtoges paa konferancen følgende forslag:

«I tilfælde forbundet maa bli nødt til at dekretere en streik ved statens anlæg vil repræsentantmøtet anbefale at denne foreløbig indskrænkes til Otta—Domaasbanen, Dovrebanen, Størensbanens ombygning, Raumabanen samt befæstningsanlæggene».

Som forhandlere til at delta i de eventuelle forhandlinger valgtes for jernbaneanlæggene Ivar Smedsmo og Ole Dølplads og for fæstningsanlæggene Anders Hovland.

Den 4. april sendte forretningsutvalget arbeidsdepartementet og forsvarsdepartementet følgende skrivelser:

Til
arbeidsdepartementet.

Hoslagt oversender vi det ærede departement forslag til overenskomst for statens jernbanearbeidere, idet vi vil anmode om at forhandling paa grundlag av dette forslag kan bli optat snarest mulig mellem repræsentanter for forbundet og det ærede departement.

Det ifjor av stortinget vedtagne reglement og den til samme knyttede bestemmelse angaaende forskuddets størrelse finder arbeiderne ikke tilfredsstillende, hvorfor de paany har reist krav om forhandling angaaende organisationsmessig overenskomst, og ved en konferanse, hvor repræsentanter fra de forskjellige jernbaneanlæg var fremmøtt, blev vedlagte tarifforslag utarbeidet.

Vi tør utbe os det ærede departements svar snarest mulig.

Ærbødigst
pr. Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Til
forsvarsdepartementet.

Den 11. december f. a. oversendte vi til Ingeniørvaabenets fortifications- og bygningsavdeling forslag til lønstarif for arbeiderne ved Høitorp og Trøgstad befæstningsanlæg med anmodning om forhandling. Henvendelsen resulterte i, at vi fik oversendt St. med. nr. 18 (1912).

I fællesskap med arbeiderne ved statens jernbaneanlæg har arbeiderne ved ovennævnte befæstningsanlæg nu utarbeidet et forslag til fællesoverenskomst for arbeiderne ved statens anlæg. Dette forslag har vi dags dato oversendt arbeidsdepartementet med anmodning om forhandling.

Idet vi vedlagt oversender arbeidernes forslag, vil vi anmode om at forhandling kan bli optat paa grundlag av dette forslag mellem repræsentanter for forbundet og det ærede departement.

Vi tør utbe os det ærede departements svar snarest mulig.

Ærbødigst
pr. Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Dagen efter mottok forbundet følgende svar fra arbeidsdepartementet:

Til
Norsk arbeidsmandsforbund.

I anledning av det ærede forbunds skrivelse av 4. april 1913 angaaende forhandling om overenskomst for statens jernbanearbeidere meddeles til foreløbig underretning, at departementet har utbedt sig uttalelse i saken fra hovedstyret for statsbanerne. Uttalelsen er begjæret avgitt hurtigst mulig, og saasart den foreligger, vil man komme tilbake til saken.

Kristiania den 5. april 1913.

Urbye.

Den 11. april mottok forbundet paany følgende skrivelse fra arbeidsdepartementet:

Til
Norsk arbeidsmandsforbund.

Under henvisning til det ærede forbunds skrivelse av 4. april 1913, kfr. departementets skrivelse 5. næstefter, meddeles, at departementet samtykker i, at der optages forhandlinger ved repræsentanter for statsbanerne og for arbeiderne angaaende arbeidsordning ved statens jernbaneanlæg.

I henhold hertil imøteser man nærmere meddelelse i saken.

Kristiania den 11. april 1913.

Urbye.

Den 23. april meddelte forsvarsdepartementet at det gik med paa at delta i forhandlingerne og hadde som repræsentant hertil utnevnt major i ingeniørvaabenet C. S. Widerberg.

30. april meddelte arbeidsdepartementet at som dettes forhandlere var utset: Overbestyrer Joh. Fasting, Norsk hovedjernbane, overingeniør J. Th. Wæhre, Otta-Domaasbanen og stortingsmand bankbestyrer Olsen Nalum.

Den 13. mai tok forhandlingerne sin begyndelse. Som statens forhandlere møtte forannævnte 4 herrer og for foreningerne de av repræsentantmøtet valgte, nemlig Smedsmo, Dølplads og Hovland og for forbundet Sethil.

Der holdtes daglige møter i tiden 13. til og med 16. mai, da forhandlingerne utsattes paa grund av forbundets landsmøte og fra 27. til 30. mai. I de sidste møter deltok ogsaa Alfr. M. Nilsen som paa landsmøtet var valgt som sekretær for anlægsarbeiderne.

Under forhandlingerne opnaaddes enighet om reglementet. Men med hensyn til arbeidstid, mindsteløn, fribefordring og overenskomstens varighet kunde ikke enighet opnaaes.

Statens forhandlere fremsatte forslag om 9 timers daglig arbeidstid (54 timer ukentlig), mindsteløn 40 øre og 45 øre i den tid da der paa grund av mørket kun kan arbeides 8 timer daglig. Overenskomstens varighet 1. juli 1916.

Arbeidernes representanter fremsatte tilslut følgende forslag: Under forutsætning av at enighet oppnaes kan arbeidernes forhandlere gaa med paa følgende:

Arbeidstiden vedtages som foreslaat.

Mindstelønsparagrafen vedtages som foreslaat, men med den forandring, at satsernes forhøies til 45 og 50 øre og at for dagarbeidere fastsettes satser à 50 øre for tunnelarbeide, graastensmuring, betonestøpning, fjeld- og jordarbeide og løs- og sjauerarbeide av enhver art og 55 øre for smede, snekkere og stenhuggere. Et aars øvelse forandres til 6 maaneder.

Fribefordringen vedtages som foreslaat.

Overenskomstens varighet sættes til 2 aar med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Straks etter at forhandlingerne var avbrutt kaldte statsministeren Lian og Sethil til konferanse angaaende saken, og før overenskomsten blev sendt foreningerne til avstemning, gjorde departementet følgende forandringer:

1 aars øvelse som betingelse for at erholde mindstelønnen blev forandret til 6 maaneder.

Smede, snekkere, tømmermænd og stenhuggere faar 5 øres høiere mindsteløn end de øvrige arbeidere.

Overenskomstens opsigelsesfrist blir 3 maaneder istedet for 6 maaneder.

Med disse forandringer blev departementets forslag forelagt til avstemning. Forslaget blev forkastet med 1046 stemmer mot 296 stemmer, der avgaves for departementets forslag.

Forretningsutvalget sammenkaldte derpaa representanter for arbeiderne ved jernbaneanleggene og befæstningsanleggene til konferanse i Kristiania den 16. juni.

Paa konferansen besluttedes at vælge en komite paa 3 mand til at forsøke forhandling med departementet.

Som forhandlingskomite valgtes Rich. Hansen, Gustav Johansen og Hovland. Under de konferanser, som komiteen hadde med departementet, fremholdtes først paa det bestemteste nødvendigheten av at forhøie mindstelønnen, da man ansaa det for at være det væsentligste. Herom konfererte saa statsraaden med de øvrige medlemmer av regjeringen, men kom tilbake med det svar, at regjeringen umulig kunde gaa noget høiere med mindstønnen end allerede foreslaat.

Ved fornyet behandling besluttet representantmøtet at fremsætte følgende forslag:

Under forutsætning av, at regjeringen gaar med paa nedenstaaende forandringer vil representantmøtet anbefale vedtagelse og at saken omsendes til avdelingerne til ny avstemning:

1. Overenskomstens varighet forandres til 2 aar.
2. Ved høifjeldsstrækninger forhøies de fastsatte mindstelønssatser med 5 øre.
3. § 2 sidste passus gives følgende ordlyd: Dog utbetales for tjenesten til vedkommende arbeider selv, ifald han har arbeidet minst 6 dage i akkorden.
4. Bestemmelsen i § 19 sidste led forandres til at lyde: Arbeideren der ikke fylder ovenstaaende betingelser samt de, der er under 18 aar, betales efter overenskomst mellem anlægsbestyreren og den enkelte arbeider eller arbeidslag.
5. § 20 forandres saa, at ugifte arbeidere faar den samme ret til fri befordring ved de store høitider som de gifte.
6. Hvor der betales høiere forskud (mindsteløn) end i overenskomsten fastsat, skal denne ikke nedsættes.
Forøvrig skal der være adgang til at akkordere om høiere løn end mindstelønnen, hvor arbeidet utføres paa dagløn.
7. Bestemmelserne om arbeidstiden i § 18 defineres saa der ikke oppstaar meningsforskjel i beregningen av arbeidstiden.

Herpaa indløp der fra departementet dagen efter følgende forslag:

Det kongelige departement
for de offentlige arbeidere.

Til Norsk arbeidsmandsforbund.

Under henvisning til det igaar av det ærede forbunds formand leverte forslag til mulige forandringer i overenskomsten om om arbeidet ved statens anlæg skal departementet bemerke:

Departementet finder efter omstændighetene at kunne akseptere posterne 1 og 2.

Post 3. Dette spørsmål, som angaar forandringer i en paragraf, hvorom baade staten og arbeidernes forhandlere var enige, vedrører jo væsentlig et forhold mellem en akkordarbeider og det arbeidslag, hvor han arbeider. Den foreslaede bestemmelse vil medføre, at enhver arbeider, som hadde arbeidet 6 dage i et akkordlag, uten videre følger og uten angivelse av nogen grund kunde forlate arbeidet. Dette kan ikke antages at være i statens eller vedkommende arbeidslags interesse. Departementet finder derfor ikke at kunne gaa med paa nogen forandring i denne post.

Post 4. Departementet har betænkelighet herved, idet det er bange for, at bestemmelsen vil komme til at gaa ut over mindre arbeidsdygtige personer som nu kan faa nogen hjelp ved at faa let arbeide for nogen mindre betaling. Skal disse tilsikres den bestemte mindsteløn (forskudsbetaling) vil man resikere, at de ikke blir indtatt som arbeidere. Hvis der imidlertid fra arbeiderne lægges saa stor vekt paa denne bestemmelse, har bestemmelsen for statens arbeidsdrift mindre betydning, saa departementet vil ikke motsætte sig den ønskede forandring, ifald denne fastholdes.

Post 5. Departementet finder ikke at kunne gaa med paa, at ugifte arbeidere i den nævnte utstrækning tilstaaes fribefordring ved høitiderne. Man finder imidlertid efter omstændighetene at kunne gaa med paa, at ugifte arbeidere, som har arbeidet mindst 3 aar ved statens anlæg, erholder fribillet til sit hjemsted og alene til jul.

Post 6. Det er forutsætningen, at der ikke paa grund av den nye overenskomst skal gjøres nogen forandring i nu bestaaende praksis ved enkelte anlæg, hvor der paa grund av særlige forhold nu tildels betales større forskud end den i nærværende overenskomst fastsatte mindsteløn (jfr. stort.medd. nr. 18 for 1912 side 59 1. spalte).

Selvfølgelig vil der ogsaa i fremtiden for dagarbeide være adgang til at akkordere om høiere dagløn end mindstelønnen. At indtage noget om disse to punkter i overenskomsten ansees uforødent.

Post 7. At indta noget herom i overenskomsten ansees uforødent. Departementet vil imidlertid opta dette spørsmål til behandling, men antar, at der intet vil være iveien for en ordning, hvor- efter lønnen i opgjøret sættes pr. time.

Likesaa er det departementets forutsætning, at fuld arbeidsdag om vinteren beregnes til 8 timer, selv om arbeidet enkelte dage ikke fuldt naar dette timetal.

De i denne skrivelse omhandlede indrømmelser sker kun paa vilkaar, at repræsentantmøtet og arbeidsmandsforbundet anbefaler overenskomsten vedtat.

Kristiania den 19. juni 1913.

Urbye.

Gustav Swensen.

Ved fornyet avstemning blev overenskomsten vedtat med 721 mot 413 stemmer og overenskomsten traadte ikraft fra 1. juli.

Med oprettelsen av denne overenskomst har anlægsarbeiderne opnaaet væsentlige fordele baade hvad løn og arbeidstid angaar, likesom de reglementsmaessige bestemmelser gir grei besked angaaende arbeidsordningen; men den største seier arbeiderne har vundet ligger i selve principet deri, at arbeiderne organisationsmaessig har faaet medbestemmelsesret over løns- og arbeidsforholdene. Og det har allerede vist sig at de forestillinger, som blev gjort under forhandlingerne i forbindelse med paragrafen om barrakkeforholdene og likeledes efter overenskomstens oprettelse har vist gode resultater i retning av forbedring av boligforholdene.

Aal Ulefos bruk.

Dette bruk, der tidligere kun har drevet sagbruksdrift, opsatte ifjor et træsliperi. Arbeiderne ved dette organiserte sig i tilslutning til forbundet i februar maaned d. a. Disse arbeidere hadde i november maaned 1912 faat oprettet en lønstarif ved sliperiet med en betaling à 9 øre pr. ton, likesom arbeiderne var garantert en for- tjeneste av kr. 3.50 pr. dag indtil sliperiet var i fuld drift. I april

maaned d. a. fremsatte foreningen et krav, som blev godkjendt av forbundet og sekretariatet, om at faa revidert den bestaaende tarif. I juni maaned lot bruket uten varsel arbeiderne bli utbetalt efter en dagløn av 3 kroner pr. dag. Med forbundets og landsorganisa- tionens samtykke nedla saa arbeiderne den 13. juni arbeidet uten varsel, ialt 57 mand.

Efterat arbeidet var nedlagt blev der paa stedet forsøkt at faa optat forhandling, da bruket ikke stod tilsluttet arbeidsgiverforeningen. Disse forhandlinger førte ikke til noget resultat. Senere tilbød ord- føreren i Ulefos sig at mægle i saken. Bruket var nu blit indmeldt i arbeidsgiverforeningen, og den 18. august blev der med denne ind- ledet forhandling. Forhandlerne blev enig om et forslag à 9½ øre pr. ton, likesom arbeiderne paa forhaand var blit enig med bruket, at arbeidsstyrken i sliperiet skulde tilsættes med 4 mand. Dette forslag blev imidlertid forkastet av arbeiderne, da bruket under for- handlingerne hadde forbeholdt sig retten til at ville lægge paa hus- leien til 20 arbeidere, som bodde i brukets huse, likesom det hadde forbeholdt sig retten til at lægge paa vedprisen, som arbeiderne tid- ligere hadde erholdt forholdsvis billig av bruket.

Den 3. september blev der atter optat forhandlinger, disse fort- satte den 6. s. m. paa bedriftens kontor ved Ulefos. Bruket gik herunder med paa, at de tidligere naturalydelse, ved og husleie, skulde bibeholdes uforandret til 1. juli 1914. Samtidig blev oprettet lønstarif for dagarbeiderne ved sagbruket. Arbeiderne vedtok nu overenskomsten der er gjældende til 15. september 1916. Arbeidet blev optat den 8. september efterat ha været nedlagt i 12 uker.

Østborgs kalkbrud.

Ved Østborgs kalkbrud, beliggende ved Trondhjemsfjorden indenfor Levanger og some eies av det samme selskap som Odda fabrikk og Skaftun kalkbrud, fremsatte arbeiderne i sommer lønskrav og dette resulterte i forhandling mellem forbundet og arbeidsgiverfor- eningen, hvorved overenskomst blev oprettet.

Overenskomsten traadte i kraft 1. september og gjælder til 1. juli 1915. Efter overenskomsten forutsættes at avdækning, boring, brytning, stenslagning og transport av sten til silo skal foregaa som akkordarbeide. Men opnaaes ikke enighet om akkordprisen, betales 46 øre pr. time. Samme løn ogsaa ved forekommende ekstraarbeide. Koblere og tippere ved taugbanen 46 øre. Utlærte smede 50 øre. Den nuværende smed 55 øre. Mindsteløn for alt dagarbeide, der ikke gaar ind under de specificerte satser, 40 øre pr. time for ar- beidere over 19 aar.

Ordinær arbeidstid 56 timer pr. uke. Overtid 25 og 50 pct. tillæg. Søn- og helligdagsarbeide samt avbrutt natarbeide 100 pct. tillæg. I tilfælde skiftarbeide 25 pct. tillæg for natskiftet.

Trondhjems preserving co.

Avdeling 43 i Trondhjem fik i juli forbundets og landsorgani- sationens godkjendelse til at fremme lønskrav for arbeiderne ved

Trondhjem preserving co. I august blev forhandling optat mellem bedriften og foreningen og overenskomst blev oprettet gjældende til 29. august 1916.

Arbejdstid 56½ time pr. uke. Mindsteløn for kvinder 9 kroner pr. uke som efter 6 maaneder stiger til kr. 10.50 og efter 1 aar til 12 kroner pr. uke. Mindsteløn for mandlige nybegyndere 16 kroner pr. uke, efter 6 maaneder 19 kroner og efter 1 aar 22 kr. pr. uke.

Overtidsarbejde 30 pct. for de første 2½ time, siden 50 pct. tillæg. Søn- og helligdage 100 pct. tillæg. Fuld fridag 1. og 17. mai. Omfatter 30 arbejdere.

Notoddens murarbeidere.

Den paa Notodden gjældende tarif for murarbejderne blev av disse opsagt til utløp 1. juli d. a. I slutningen av juni avholdtes et forhandlingsmøte, hvor mestrene fremsatte et tilbud, der ved avstemning blev forkastet av murarbejderne, hvorpaa arbeidet blev nedlagt 1. juli. Efter nye forhandlinger, hvorunder enighet opnaaddes, blev arbeidet gjenoptat 9. juli.

Timelønnen blev fastsat til 73 øre pr. time (tidligere 65 øre). For overtid efter kl. 5 aften 50 pct. tillæg og 100 pct. for nat før og efter helligdage samt helligdage fra kl. 1 lørdag. 150 pct. betales for alle storhelger.

Arbejdstid 51 timer i uken.

For arbeide utenfor byen fri reise og reisetiden regnes som arbejdstid. Hvor natophold nødvendiggjøres betales et tillæg av kr. 1.50 pr. dag.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1914 med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Aktieselskapet Vigsnes kobberverk.

Ved forhandling mellem aktieselskapet Vigsnes kobberverk og sekretær G. Pedersen opnaaddes i juli enighet om følgende overenskomst:

	Mindsteløn pr. dagsverk. Alt gjældende		Mindsteløn paa akkord. pr. time.
Mineringsarbeide	35	øre	35
Stenslagning, lastning og fordring	35	-	35
Schakthuggere og takrensning utenom løpende akkord	37½	-	-
Borsmede og andre smede	40	-	40
Reparatører og skinnelæggere i gruben	37½	-	37½
Heisekjørere og fyrbøtere	35	-	-
Reparatører i vaskeriet og taugbanekjørere	35	-	35
Skeidning og alm. dagarb. i dagen over 19-aarsalderen	32½	-	32½
Losning av kul og lastning av malm	50	-	50

For enhver arbeider, som har høiere betaling end den ved tariffen fastsatte, skal den høiere betaling fremdeles bli gjældende.

Overtidsarbeide blir at betale med et tillæg av 25 pct. av time-lønnen for de første 2 timer og 50 pct. tillæg for den øvrige tid. For reparationer og andet arbeide, som nødvendiggjør arbeide paa søn- og helligdage, betales et tillæg av 100 pct.

Denne overenskomst blir at gjælde fra 1. aug. 1913—1. aug. 1914 med en gjensidig opsigelsesfrist av 1 — en — maaned. Hvis den ikke fra nogen av parterne blir opsagt, betragtes den som gjældende for 1 aar ad gangen.

Vigsnes den 14. juli 1913.

Aktieselskapet Vigsnes kobberverk
Ingolf Bjørnstad,
direktør.

Vigsnes grubearbejderforening
Olav Kolstø,
formand.

Sandnes jernvarefabrik.

Som før meddelt avsluttedes streiken ved Sandnes jernvarefabrik under den forutsætning, at der snaarest mulig blev oprettet overenskomst med arbeiderne ved fabrikken.

I henhold til denne forutsætning blev forhandlinger optat den 29. aug. med sekretær G. Pedersen som forbundets forhandler. Enighet opnaaddes om overenskomst gjældende fra 15. aug. 1913 til 15. aug. 1915. Arbejdstiden sattes til 55½ time pr. uke.

Mindsteløn for arbejdere over 18 aar:

Det 1. aar	kr. 0.35	pr. time.
- 2. -	- 0.38	—
- 3. -	- 0.40	—

Kvindelige arbejdere i galvaniseringsrummet 13 kr. pr. uke.

I tariffen fastsattes en række akkordsatser og til disse følgende tilføielser:

Saafernt der forekommer nye ting eller for ting som ikke her er nævnt, skal akkordprisen for dette fastsættes ved forhandling mellem arbeiderne og disponenten.

Ved slike akkorder skal dog arbeiderne være garantert mindst kr. 0.40 pr. time.

Denne garanti gjælder ogsaa hvor der forekommer rustet jern eller bøtter o. lign. samt hvor arbeiderne flyttes fra en akkord til en anden.

Saafernt galvaniseringsarbejderne maa vente paa grund av opvarmning av galvaniseringspanden eller daarlig lage o. lign. betales kr. 0.40 pr. time. I ventetiden kan arbeiderne sættes til andet arbeide.

Akkordarbeidernes verktøi skal til enhver tid holdes i forsvarelig stand.

For lørdags- og søndagsfyring betales kr. 4.00. Alt overtid-arbeide betales med 25 pct. tillæg for de 2 første timer og derefter 50 pct., og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Som protokolltilførsel følgende: Det er forhandlernes forutsætning at arbeiderne faar en ukes ferie med fuld løn samt fri sykeforsikring.

A/S Vestlandske petroleumskompani, Trondhjem.

Ved aarets begyndelse indsendte arbeiderne et lønskrav, hvilket resulterte i at forhandling blev optat og overenskomst oprettet undertegnet av bedriften og av afdeling 43 i Trondhjem. Lønnen var før for bødkere 40 øre pr. time og for lagerarbeidere 38 $\frac{1}{2}$ øre. Ved tariffen blev lønnen for bødkere 25 kr. pr. uke som efter 6 maaneders tjeneste stiger til 27 kr. pr. uke og for lagerarbeidere 22 kr. pr. uke som efter 6 maaneders tjeneste stiger til 24 kr. pr. uke. Arbeidstid 58 timer og for overtid 25—50 og 100 pct. tillæg. Overenskomsten omfatter 13 mand og gjælder til 15. april 1917.

Lønsbevægelse ved Meraker bruk, Hommelvik.

Arbeiderne ved Meraker bruk, Hommelvik, fremsatte i mars krav om at faa revidert den ved bruket bestaaende lønstarif, som var oprettet 1911 direkte mellem foreningen og bruket. Denne tarif kunde opsiges til enhver tid med 3 maaneders varsel.

Foreningens forslag til ny overenskomst godkjendtes av forretningsutvalget og sekretariatet, likesom foreningen blev bemyndiget til at opsi overenskomsten til at utløpe 6. september samt indlede forhandling direkte med bruket. Bruket meddelte imidlertid, at det hadde overlatt saken til arbeidsgiverforeningen. Nogen forhandling med bedriften blev derfor ikke optat.

Den 5. august tilskrev forbundet arbeidsgiverforeningen med anmodning om at faa optat forhandling. Arbeidsgiverne anmodet imidlertid om at faa en prolongation av tariffens opsigelse. Dette spørsmål blev forelagt arbeiderne, som fandt at de ikke kunde gaa med paa at opsigelsen skulde forlænges utover tariffens utløpstid, men søkte samtidig om at faa tilladelse til at opsi pladsene, hvilket blev godkjendt av saavel forretningsutvalget som sekretariatet. Da ingen forhandling kom istand blev arbeidet nedlagt samtidig som tariffen utløp den 6. september.

Gjennem arbeidsgiverforeningen blev der den 2. oktober optat forhandlinger. Disse paagik helt til 7. oktober.

Lønningerne ved sagbruket og høvleriet, der laa forholdsvis høit sammenlignet med sagbrukene søndenfjelds, tilbød arbeidsgiverne uforandret, mens de bestemt gjorde fordring paa at faa reducert endel av akkordpriserne vedrørende tomtarbeidet. Arbeiderne fordret gjennomgaaende 10 pct. tillæg. Forhandlingerne resulterte i, at for sagens vedkommende blev prisen forhøiet med 7 $\frac{1}{2}$ pct., mens de fleste poster i høvleriet blev forhøiet med 10 pct. og endel med 5 pct., likesom arbeidsgiverne maatte frafalde kravet om reduktion av akkordpriserne i tomten. Disse blev væsentlig uforandret, kun enkelte poster blev forhøiet. Med hensyn til mindsteløn og almin-

delige bestemmelser blev antat de samme, som netop var oprettet med Sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbundet. Arbeidstiden blev saaledes forkortet fra 60 til 57 $\frac{1}{2}$ time i uken, likesom mindsteløn blev forhøiet fra kr. 3.00 til 3.25 pr. dag. Overenskomsten blev forelagt og godkjendt av arbeiderne den 11. oktober, likesom den ogsaa blev antat av bruket. Arbeidet blev derpaa optat: streiken hadde da varet i 5 uker og omfattet 131 mand. Overenskomsten er paa 3 aar og utløper 1. september 1916.

Lønsbevægelse ved Lewis Millers trælstattomt i Hommelvik.

Arbeiderne ved Lewis Millers trælstattomt i Hommelvik fremsatte i mars krav om at faa revidert den ved trælstattomten i 1907 oprettede lønstarif. Kravet godkjendtes av saavel forretningsutvalget som sekretariatet, samtidig blev foreningen bemyndiget til at opsi overenskomsten. Denne blev opsagt til at utløpe den 17. juni, likesom arbeiderne anmodet firmaet om at faa optat forhandling om et forslag til ny overenskomst, som foreningen den 5. mai hadde oversendt bestyreren. Den 6. juni tilskrev foreningen atter firmaet og anmodet om forhandling, men der kom imidlertid ingen forhandling istand før tariffen utløp den 17. juni. Foreningen overlott derfor saken til forbundet.

Imidlertid opstod den 23. juni et andet tvistespørsmål paa trælstattomten, idet arbeiderne blev beordret til at utføre endel arbeide for firmaet Brødrene Hansen for den samme løn, som de hadde hos Lewis Miller. Arbeiderne mente sig berettiget til en løn som maatte ansees passende for dette arbeide. Arbeiderne fik imidlertid besked paa, at de alle kunde gaa, forutsat de ikke vilde arbeide for den pris, de hadde hos Lewis Miller. Samtlige arbeidere, ialt 25 mand, hvorav 23 var organiserte, nedla derpaa samme dag arbeidet. Streiken godkjendtes av forretningsutvalget.

Firmaet blev senere indmeldt i arbeidsgiverforeningen, som i en skrivelse av 6. september foreslog at der optoges forhandling om tariffen samtidig med forhandlingerne for Hommelviks bruk.

Efterat forhandlingerne for Hommelvik var færdig den 7. oktober, paabegyndtes forhandlingerne den 8. for Lewis Miller. Forhandlingerne resulterte i, at de tomtepriser, som var tilsvarende tomtepriserne ved Hommelviks tomt, skulde gjøres gjældende ogsaa ved Miller. Paa de øvrige akkordpriser blev samtlige poster forhøiet. Arbeidstiden blev forkortet fra 60 til 57 $\frac{1}{2}$ time i uken og mindsteløn forhøiet fra kr. 3.00 til 3.25 pr. dag. Overenskomsten godkjendtes av arbeiderne den 11. oktober, hvorpaa arbeidet blev optat; streiken hadde da varet i 16 uker.

Overenskomsten er gjældende i 3 aar.

Møllearbeiderne ved Pienes mølle i Buviken.

Ved begyndelsen av aaret godkjendtes lønskrav for arbeiderne ved Pienes mølle og den 6. februar blev kravet oversendt arbeids-

giveren. Svaret gik ut paa, at forhandlingerne i tilfælde maatte bli at føre av arbeidsgiverforeningen. Samtidig blev dog foreningen overleveret et forslag til lønninger for en del av arbeiderne. Dette forslag blev enstemmig forkastet og da ingen enighet blev opnaad ble pladsene opsagt til utløp 26. mars.

Mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen blev forhandlinger optat i Trondhjem den 25. og 26. mars men uten at enighet opnaedes hvorfor arbeidet blev nedlagt den 26. mars. Arbeidsstansningen omfattede 34 medlemmer.

Den 2. mai optoges forhandling igjen mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen og under disse forhandlinger fremkom hr. Piene med et forslag til lønstarif. Dette forslag blev 3. mai behandlet paa møte i møllearbeidernes forening og vedtoges under følgende forutsætninger:

1. at procenttillægget for overtidsarbeidet vedtages og kommer ind i overenskomsten i overensstemmelse med foreningens krav.
2. at timelønnen for kornløsning fastsættes til 50 øre.
3. at Piene skriftlig indvilger samtlige arbeidere ved møllen en ferie av 3 dage med bibehold av fuld løn.

Foreningen forutsætter forøvrig at der ved eventuelle indskrankninger av arbeidsstyrken fra møllens side vil bli tat tilbørlig hensyn til de enkelte arbeideres tjenestetid ved møllen.

Om disse forutsætninger blev der ikke hel enighet og da der tillike fra møllens side blev gjort vanskeligheter med inntagelsen av arbeiderne blev arbeidet ikke gjenoptat av de streikende.

Der blev fra møllens side gjort store anstrengelser forat skaffe streikbrytere, og lidt efterhvert lykkedes det ogsaa at faa en del. Disse streikbrytere blev efterhvert en ren skræk for bygden idet de optraadte bevæbnet, drev skyteøvelser og optraadte idetheletat brutalt og utfordrende. Det blev heller ikke bare med trusler og skræmmeskud, ti den 20. september blev foreningens sekretær Marius Folstad skudt paa landeveien av en streikbryter ved navn Alf Egset. Skjønt det saaledes var en av de streikende som blev skudt av en streikebryter saa undsaa ikke Buvikbladene sig fra at rakke ned paa arbeidernes organisation og benævne de streikende med sprogets værste skjældsord. Arbeiderne i det Trondhjemske vilde dog ikke byde sig den slags uten at ta til gjennæle. En effektiv boykotning av Pienes mel blev iverksat over hele Trøndelagen og virkningerne av denne boykot blev vistnok adskillig følelig for Piene. Flere gange i aarets løp har der været ført forhandlinger, men hver gang har det strandet paa arbeidsgiverforeningens principer og deres omsorg for de kjære streikbrytere. De streikende har imidlertid bestemt vægret sig for at gaa ind paa møllen og arbeide sammen med de av Piene under streiken engagerede banditter. Streiken paagaar saaledes ved aarets avslutning.

Myrens træsliperi.

Arbeiderne ved dette træsliperi der eies av kammerherre Løvenskjold indsendte paa vaaren lønkrav og da bedriften staar

tilsluttet arbeidsgiverforeningen blev forhandlinger optat gjennom denne. Der avholdtes først forhandling i Kristiania den 23. juni og den 14. juli paa brukets kontor ved Skien. Under forhandlingerne meddeltes at bruket hadde avsluttet kontrakt om leveranse av indtil 1000 elektriske hestekræfter fra sliperiet at begynde om ca. 2 maaneder og hvorved produktionsforholdene i sliperiet vil bli aldeles forrykket. Man enedes derfor om at utsætte forhandlingerne om nye lønssatser indtil kraftleveransen var begyndt og indtil videre fortsætte med de da gjældende lønssatser.

Forhandlingerne om ny tarif blev ikke optat inden aarets utgang.

Kristiania renholdsverk.

Den i 1912 indgaaede overenskomst med Kristiania renholdsverk gjaldt kun kjørerne og hjelpearbeiderne. Imidlertid har ogsaa arbeiderne ved renholdsverkets søppeltransport til Langøerne organisert sig og gjennom forbundet blev indsendt forslag til lønstarif. Senere kom ogsaa krav fra renholdsverkets staldbetjening.

Forhandling blev optat mellem forbundet og renholdsverkets driftsbestyrer i midten av september.

Driftsbestyreren fremholdt, at tidspunktet for forhandlingerne var uheldig, da der forestod forandringer i trafikken ut til Langøerne, likesom man stod overfor en flytning av staldene. Man enedes derfor om en forhøielse av lønnen og at forhandlingerne om de øvrige punkter utstod til senere.

Efter en senere konferanse blev man enig om at daglønnen for saavel prammandskaperne som staldbetjeningen skulde fastsættes til 5 kr. pr. dag. Forslaget blev vedtat av saavel arbeiderne som renholdsutvalget og formandskapet og forhøielsen traadte i kraft den 18. september.

Forhøielsen i lønnen gjælder 26 mand.

Langøens kalkbrud.

Ved Langøens kalkbrud, der tilhører a/s. Christiania Portland cementfabrik fremsattes i sommer lønkrav og ved forhandling gjennom arbeidsgiverforeningen opnaades enighet om lønstarif gjældende fra 1ste lønningsuke i september 1913 til 6. mars 1915.

Arbeidstid 55¹/₂ time. Mindsteløn 4 kr. pr. dag. Overtidsarbeide 25, 50 og 100 pct. tillæg.

Trondhjems brændevinssamlag.

Arbeiderne ved Trondhjems brændevinssamlag, medlemmer av avd. 43, Trondhjem, indsendte i september krav om lønstarif. Efter at pladsene var opsagt, opnaades den 16. oktober enighet om tarif gjældende til 1. november 1918.

Begynderløn	24 kr.
Efter 1 aars tjeneste	27 «
— 3 —	30 «
— 5 —	33 «
Begynderløn for kvinder	15 «
Efter 2 aars tjeneste	16 «
— 5 —	17 «

Samtlige arbeidere erholder 14 dages ferie med fuld løn samt fri 1. og 17. mai.

Omfatter 32 arbeidere.

Engene dynamitfabrik.

Arbeiderne ved denne fabrikk fremsatte i juni krav om at faa opsagt den ved bedriften i 1910 oprettede overenskomst, der utløp den 1. december 1913. Dette krav indvilgedes, samtidig som arbeidernes forslag til ny overenskomst godkjendtes.

Den 18. og 19. november avholdtes forhandlinger i arbeidsgiverforeningen om opprettelse av ny overenskomst. Disse forhandlinger resulterte i et forslag, som indeholdt betydelige forbedringer i lønningerne for de forskjellige stillinger inden bedriften, særlig de, der hadde været daarligst. Mindstelønnen var etter den gamle tariff 3 kr. pr. dag, 33 øre pr. time, beregnet efter den gjældende arbeidstid, 54 timer pr. uke. Arbeiderne hadde foreslaaet mindsteløn sat til 4 kr. pr. dag; arbeidsgiverne tilbød 37 øre pr. time.

Da arbeidsgiverne bestemt negtet høiere mindsteløn end som ovenfor nævnt, blev tarifforslaget forelagt arbeiderne, som i møte den 20. november godkjendte tariffen paa betingelse av, at mindstelønnen sattes til 40 øre pr. time, likesom der ogsaa fordredes forhøielse paa et par andre poster.

Den 27. november blev forhandlingerne optat paanyt. Arbeidsgiverne imøtekom her kravet for en av de øvrige posters vedkommende, derimot vilde de for mindstelønnens vedkommende ikke gaa høiere end som tilbudt 37 øre pr. time. Arbeidernes representanter gikk med paa at forelægge tariffen paa nyt for arbeiderne.

Umiddelbart før arbeiderne for anden gang skulde behandle tariffen, blev foreningens tillidsmænd paa stedet gjennom fabrikkens direktør meddelt, at bedriften var villig til at betale fuldt ut arbeidsdygtige arbeidere i tariffperioden en mindsteløn av 40 øre pr. time, men av hensyn til arbeidsgiverforeningen kunde dette tillæg ikke komme med i overenskomsten. Arbeiderne godkjendte da tariffen under den forutsætning, at fuldt ut voksne arbeidere erholdt 40 øre pr. time. Overenskomsten varer til december 1916.

Jakob Halseth i Trondhjem.

Magasinarbeiderne hos Jakob Halseth fremsatte i slutten av oktober gjennom arbeidsmandsforbundets avdl. 43 et lønskrav og anmodet om forhandling.

Samme dag blev 3 av arbeiderne opsagt og de øvrige blev indkaldt paa kontoret enkeltvis og overtalt til at skrive under paa enkeltmandskontrakter.

Da foreningen fik kjendskap til dette, blev pladsene med forbundets godkjendelse opsagt for samtlige.

Den 22. november optoges forhandlinger paa Halseths kontor, hvor arbeidsgiverforeningens sekretær ingeniør Svendsen og grosserer P. O. Jensen representerte Norsk arbeidsgiverforening og Rich. Hansen og A. Kalvaa arbeidsmandsforbundet.

Der opnaaddes enighet om at de 3 arbeidere som var opsagt skulde fortsætte.

Arbeidstiden forkortedes med 2¼ time gjennemsnittlig, mindstelønnen for nybegyndere fastsattes til 23 kr. pr. uke og efter et aars tjeneste til 25 kr. Samtlige nuværende arbeidere faar 25 kr. og de som nu har mere, beholder dette. Overtidsarbeide har ikke før været betalt, men skal nu utlønnes de 5 første dage i uken med 50 øre pr. time og lørdag 60 øre.

Overenskomsten gjælder i 3 aar fra 1. december.

Trælandsfos sliperi.

I mars stiftede redaktør Li 2 foreninger av arbeiderne ved a/s Trælandsfos træsliperi, nemlig Trælandsfos arbeiderforening ved selve sliperiet og Lervik arbeiderforening ved sliperiets lasteplads ute ved sjøen. Straks efter foreningernes stiftelse blev 2 av tillidsmændene, ved navn Theodor Løining og Tønnes A. Rafos avskediget. Disse avskedigelser av tillidsmændene kunde ikke opfattes som andet end angrep paa foreningsretten, isærdeleshet da man ser det i forbindelse med at bestyreren drev en ihærdig agitation mot foreningerne idet han enkeltvis og samlet advarede arbeiderne mot at bli staaende i foreningerne.

Foreningerne krævede at tillidsmændene blev indtat igjen og da bedriften ikke gikk ind herpaa blev pladsene opsagt til fratrædelse 26. mars.

Under opsigelsestiden lykkedes det imidlertid bestyreren at faa arbeiderne ved Trælandsfos til at opsi sin organisation og fortsætte arbeidet medens arbeiderne ved Lervik holdt stand og fortsatte konflikten. Sliperiet er nemlig beliggende et par mil inde i landet hvorfor tømmeret sendes fra Lervik til Trælandsfos med taugbane og træmassen samme vei tilbake. Hvis arbeidsstansningen ved Lervik havde blitt helt effektiv vilde ogsaa sliperiet ha maattet standse; men det lykkedes ogsaa for bedriften at faa endel streikbrytere i Lervik saaledes at losning og lastning paa en maate kunde foregaa. Streiken blev i midlertid fortsat i det man regnede med at streikebryterne kunde komme til at slutte.

Streiken omfattede 52 mand og paagikk til 11. november da den hævedes som resultatløs.

Kristiansunds jord- og stenarbeidere.

I mai forela jord- og stenarbeidernes forening forslag til lønstarif til ca. 20 arbeidsgivere, der drev arbeide i jord- og stenarbeiderbranchen, deriblandt Kristiansunds kommune. Der anmodedes om svar inden 8 dage. Da ikke svar indløp rimelig tid ble sluttede foreningen at gaa til arbeidsnedleggelse den 9. juni hos alle arbeidsgivere i branchen som ikke inden den tid hadde under skrevet tariffen. Den 7. juni svarte stadsingeniøren, at han ikke hadde nogen bemyndigelse til at avslutte nogen overenskomst og at henvendelse maatte gjøres til formandskapet. Den 9. juni blev arbeidet nedlagt. Samme dag holdt formandskapet møte hvor det besluttedes ikke at underhandle før arbeidet var gjenoptat og arbeiderne hadde erkjendt at de hadde 14 dages opsigelse og arbeidsnedleggelsen derfor retsstridig. Herpaa svarte foreningen, at den fastholdt sin ret til arbeidsnedleggelse, da der ikke før var praktisert nogen opsigelse. Formandskapet besluttete derpaa, at lønningen skulde tilbakeholdes for de arbeidere, der hadde nedlagt arbeidet.

For ingeniør Selmer, der var medlem av arbeidsgiverforeningen blev forhandling optat 11. juni, men da det forlangtes at Trondhjems og Kristianitariffen av 1910 skulde legges til grund opnaadde ingen enighet.

Endel av de mindre entreprenører i byen underskrev overenskomsten og fik derved sit arbeide igang. Hos de øvrige — deriblandt Kristiansunds kommune — fortsatte streiken til den 11. september. Ialt 50 arbeidere blev understøttet fra forbundet.

Tilslut kunde da ogsaa kommunen bekvemme sig til forhandling og overenskomst blev opprettet, gjældende til juli 1915 med en maanedes opsigelse. Mindstelønnen for vante sten-, jord- og cementarbeidere sattes til 55 øre pr. time, for uvante 45. Raakopsætning og cementpuds 70 øre pr. time. Arbeidstid 54 timer pr. uke. Overtidsarbeide fra kl. 6—8 aften 50 pct. tillæg; natarbeide og søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Overenskomsten for entreprenørerne gjælder til 15. juni 1914 med 1 maanedes opsigelse.

Notodden kommune.

Angaaende et fra arbeiderne ved Notodden kommune fremsat lønskrav optoges forhandlinger mellem repræsentanter for kommunen og arbeiderne og overenskomst undertegnedes 1. oktober.

Mindstelønnen i akkord for fjeldarbeide, graastensmuring, betonstøpning, jordarbeide og cementpudsning sattes til 62½ øre pr. time.

I dagarbeide blev mindstelønnen for fjeldarbeide, graastensmuring, betonstøpning og jordarbeide sat til 65 øre pr. time og for cementpudsning og smedarbeide til 75 øre pr. time.

Arbeidstid 8 timer i ukens 5 første dage og 6 timer lørdag. For overtid 50 pct. tillæg og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg. Forøvrig en række andre gode bestemmelser.

Overenskomsten gjælder i 1 aar med 1 maanedes opsigelse.

Hovdenaks stol- og møbelfabrik.

Fra arbeiderne ved denne bedrift anmeldtes i april lønkrav. Kravet gik ut paa opprettelse av overenskomst, men da arbeiderne ved kravets fremsættelse fik tilbud om et lønstillæg av ca. 15 pct. blev dette vedtatt og kravet om opprettelse av overenskomst blev frafalt.

Murarbeiderne i Larvik.

Arbeiderne opsa den gjældende overenskomst til utløp 30. april. Der blev paa stedet optat forhandling mellem murarbeiderne og mestrene, hvorunder man blev enig om ny overenskomst gjældende for 1 aar. Timelønnen sattes til 55 øre timen og arbeidstiden til 56 timer ukentlig. Tillæg for overtid 50 pct. og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Pakhusarbeiderne i Kristiansund.

I begynnelsen av september indsendte bryggearbeiderforeningen «Fosna», Kristiansund, et lønkrav til Kristiansunds handelsforening. Fra denne fik de imidlertid det svar, at fiskegrossererne hver for sig vilde avgjøre med hver enkelt arbeider hvorledes lønningerne skulde være. Pakhusarbeiderne betragtet dette nærmest som et angrep paa foreningsretten og paa et møte 14de september besluttedes at arbeidet skulde nedlægges samme dag. Foreningen gik saaledes til arbeidsnedleggelse uten at avvente forbundets og sekretariatets godkjendelse. Dette var jo saa meget mere uheldig som flere arbeidsfag vilde bli inddrat i arbeidskonflikten.

Forretningsutvalget fandt allikevel paa grund av de særlige omstændigheter at maatte understøtte konflikten og sekretariatet gik ogsaa med paa at godkjende sympatistreik for blikkenslagerne og losse- og lastearbeiderne.

Lønnen før streiken var for mandlige arbeidere kr. 2.50—3.00 og for kvindelige arbeidere kr. 1.50—1.80 pr. dag. Da streiken hadde paagaat en tid bekjendtgjorde eksportørerne at lønnen var forhøiet til kr. 3.30 for fuldt voksne mandlige arbeidere og kr. 2.00 for kvinder. Det viste sig saaledes at det ikke var saa meget om at gjøre for eksportørerne at motsætte sig enhver lønsforhøielse som det var at kunne ignorere arbeidernes organisation. De negtet nemlig enhver forhandling med foreningen.

Det lykkedes eksportørerne at faa en hel del streikebrytere, men da streiken likefuldt blev fortsat, bekjendtgjorde de igjen i aviserne at lønnen for mænd var forhøiet til kr. 3.50 og at dette skulde gjælde som mindsteløn.

Dette sidste tilbud gjorde at foreningen optok til behandling spørsmålet om at hæve streiken. Eksportørerne hadde allerede en hel del streikebrytere og endel av de streikende der var uorganiserte kunde ogsaa ventes at komme til at begynde igjen. Foreningen besluttet derfor paa et møte den 26. oktober at hæve streiken. Dagen iforveien hadde repræsentanter for blikkenslagerne, losse- og

lastearbeiderne og pakhusarbeiderne havt en konference med representanter for handelsforeningen, hvor disse fremla følgende forslag

Da eksportørerne bestemt fastholder ikke at ville indgaa pa nogen tarif eller overenskomst med fagforeningen «Fosna» har man for dog om muligt at faa den paagaende streik endt, under en privat konferanse mellem eksportørernes komite og repræsentanter for blikkenslagerne, losse- og lastefaget og bryggearbeiderne kunne enes om at daglønnen for voksne og fuldt arbeidsdygtige mænd og kvinder fastsættes til henholdsvis kr. 3.50 og kr. 2.00 som mindste løn, likesom eksportørerne straks indgaar paa i størst mulig utstrækning at gjenindta streikende arbeiderne i arbeidet, dog fortrinsvis de familiserede og de som ellers har forsørgelsespligt, under forudsætning av uopholdelig avblæsning av streiken saavel for bryggearbeidernes og losse- og lastelagets vedkommende.

Paa dette grundlag blev altsaa streiken hævet 26. oktober. Streikens resultater blev ikke store, men saa var den ogsaa daarlig planlagt.

Streik ved Odda karbidfabrik.

I august maaned nedla arbeiderne ved Odda karbidfabrik arbeidet uten organisationens godkjendelse og uten opsigelse. Foranledningen til dette var at en arbeider ved navn Tvedt fik avsked. Tvedt var av en formand ved navn Lund beordret til en plads i fabrikken, som han av helbredshensyn ikke turde paata sig og da han oplyste Lund om denne sin vægring, blev han betydet at gaa hjem, hvilket han ogsaa gjorde. Dette blev dog av fabrikkens bestyrer rettet paa, saa Tvedt fik sin plads igjen, men nu forlangte arbeiderne paa et møte, som det ene skift avholdt den 14. august kl. 10 formiddag, at Lund skulde en erklæring om at feilen var paa hans side og ifald han ikke det gjorde inden kl. 6 skulde arbeidet nedlægges kl. 10 samme aften.

Forbundets sekretær, Johan Gudmundsen, der netop var ankommet til Odda, fik besked herom og fik istand et møte med arbeiderne kl. 6 samme aften. Her fremholdt han det lov- og overenskomststridige i at realisere den paa formiddagsmøtet fattede beslutning, hvorefter forsamlingen enstemmig vedtok at annullere denne beslutning samt at opta organisationsmessig forhandling om saken.

Dette har antagelig endel av anstifterne til den første beslutning været misfornøiet med og kl. 10 formiddag den 15. august avholdt skiftarbeiderne atter møte, hvor det nu besluttedes at arbeidet skulde nedlægges samme dag kl. 2 eftermiddag ifald ikke formand Lund var fjernet inden kl. 1.

Gudmundsen fik først meddelelse herom fra arbeidsgiverforeningens vestenfjeldske styre, der tilbød sig at opta forhandling dagen efter i Bergen.

Han telegraferede da til formanden i vor avdeling i Odda og paala arbeiderne at fortsætte arbeidet samt at sende en representant til forhandlingerne i Bergen dagen efter.

Dette tok dog arbeiderne intet hensyn til.

Lørdag den 16. hadde Gudmundsen og Bjerkmann, som var reist til Bergen ianledning forhandlingerne, en konferanse med formanden i arbeidsgiverforeningens vestenfjeldske styre; men da ingen representant var kommet fra Odda, kunde intet utrettes, hvorfor de i fællesskap og efter konferanse med forbundets formand avsendte et telegram til foreningen i Odda, hvori arbeiderne paalagdes at opta arbeidet, da de i motsat fald vilde bli betragtet som uttraadt av forbundet. Søndag reiste de begge ind til Odda.

Arbeidet var da nedlagt og de fik den besked av streikekomiteen, at telegrammet var referert paa et masse møte, men besluttet henlagt uten videre, da saken ikke angik forbundet. Efter adskillig paatryk fik de dog komiteen til at sammenkalde et møte, men paa dette blev der under vild jubel vedtat at Bjerkmann og Gudmundsen ikke maatte faa ordet til at uttale sig. Jern- og metalarbeiderforbundets representant, som var reist derind ianledning av at dette forbunds medlemmer ogsaa hadde nedlagt arbeidet uten varsel, blev negtet at faa noget møte med sine folk.

Efter de uttalelser som fremkom paa møtet i Odda, var arbeiderne klar over at de ikke kunde vente nogen støtte fra sin organisation, da det ikke var forbundets avdeling som saadan der hadde besluttet streiken, men et masse møte av baade organiserte og uorganiserte arbeidere ved fabrikken.

Streiken paagik til den 8. septbr., da der gjennom Norsk telegrambyraa utsendtes følgende meddelelse:

«De streikende arbeidere henvendte sig igaar til fabrikken med forespørsel om de kunde bli gjenindtat i arbeidet paa de gamle vilkaar og overensstemmende med fabrikkens sidste tilbud. Fabrikken gik idag ind paa dette, idet den erklærte sig villig til at ta tilbake anmeldelsen til politiet og opsigelsen av leieboerne, dersom de i Odda boende arbeidere indfandt sig til arbeidet tirsdag 9 ds. kl. 6 morgen og de utenfor Odda boende arbeidere senest næste tirsdag morgen — og bare for de arbeideres vedkommende som begyndte arbeidet inden nævnte tidsfrist. De streikende meddelte at de gik med paa disse vilkaar.

Fra streikomiteen i Odda telegraferedes samtidig til Det socialdemokratiske pressekontor: «Konflikten i Odda bilagt idag. Arbeidet gjenoptages imorgen».

De betingelser som streiken blev bilagt paa var væsentlig de samme som var tilbudt før streiken nemlig at arbeidet skulde fortsætte og tvistepunkterne avgjøres paa organisationsmessig maate.

Foruten de forannævnte konflikter og lønskrav der har fundet sin avgjørelse i aarets løp har der ogsaa været ført forhandling for arbeiderne i *fyrstikindustrien*. Enighet er opnaadd for Nitedals fabrikk (Grønvold og Agnæs) der staar utenom Arbeidsgiverforeningen, mens det endnu er uavgjort for Bryns og Haldens tændstikfabrikker, der er tilsluttet Arbeidsgiverforeningen.

For *Den norske galogefabrik, Mjøndalen og Viking gummivarefabrik, Heggedal*, er overenskomsterne opsagt til utløp 1. januar. Forhandlinger har været ført, men enighet er ikke opnaadd. Under opsigelsesfristen er Viking gummivarefabrik nedbrændt og man vet endnu ikke om den blir opbygget igjen.

For *Spjellkavik snøre-, not- & garnfabrik*, i nærheten av Aalesund, blev paa sommeren fremsat lønskrav. Fabrikken negtede forhandling, men efterat pladsene var opsagt blev forhandling optat gjennom Arbeidsgiverforeningen og der opnaaddes enighet om daglønsatserne. Men da man under forhandlingerne i Kristiania ikke hadde den fornødne oversigt over akkordsatserne og lønningerne blev man enig om at arbeidet skulde fortsætte og forhandling om akkordpriserne optoges mellem parterne. Tariffen er ikke bragt til avslutning ved aarets utgang.

Arbeiderne ved *Porsgrunds porselensfabrik* har faat godkjendelse til at fremsætte lønskrav og der har paa stedet været ført forhandling mellem parterne men uten at enighet endnu er opnaadd.

Ved *Egersunds fayancefabrik* har arbeiderne fremsat lønskrav. Enighet blev ikke opnaadd angaaende kravet, hvorfor arbeiderne opsa sine pladser til fratredelse 23. decbr. Streiken paagaar ved aarets utgang. Omfatter 106 medlemmer.

Hermetikarbeiderne i Kristiansund opsa sine pladser til fratredelse 20. november. Da der ikke kunde opnaaes enighet om et av arbeiderne fremsat lønskrav. Streiken paagaar. Omfatter 31 medl.

I det foregaaende er nævnt de viktigste lønsbevægelser og konflikter som forbundet har hat i 1913. Utover dette har der været ført forhandlinger om en del spredte lønskrav av mindre omfang likesom der er ført en række forhandlinger angaaende opstaaede tvistepunkter. Disse forhandlinger er dels ført med vedkommende arbeidsgiver og dels gjennom Arbeidsgiverforeningen. Enkelte av disse tvistespoersmaal har ogsaa været indbragt for voldgiftsret og skal vi i det efterfølgende nærmere omtale hver av disse.

Voldgift.

Ang. tvist om forstaaelsen av overenskomsten ved Moss cellulosefabrik.

Fremstilling fra Norsk Arbeidsmandsforbund.

Angaaende den mellem Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av Moss cellulosefabrik og Norsk arbeidsmandsforbund paa vegne av Moss cellulosearbeiderforening indgaaede overenskomst er der opstaaet tvist om forstaaelsen og praktiseringen av endel bestemmelser i overenskomsten.

Forhandling har været forsøkt mellem fabrikken og foreningens tillidsmænd og har et par gange været indbragt for et forhandlingsutvalg, men uten at enighet er opnaadd.

Idet Norsk Arbeidsmandsforbund nu i henhold til voldgiftsoverenskomstens bestemmelser har forlangt tvistespoersmaalene avgjort ved voldgift, skal vi for voldgiftsretten gi følgende fremstilling av tvistespoersmaalene.

1. Kublaget.

I overenskomsten er fastsat følgende:

Kublaget (4 mand).

Glommensklub	11½ pr. m ³	} Garanteres kr. 4.00 pr. skift.
Bondeklub	11½ —	
Kub fra lægter og brygge	7 —	
Kub fra jernbanevogn, direkte	10 —	
Flis og anden ved fra jernbanevogn	15 —	
Ved fra lægter, pram og brygge	13 —	
Flis og anden ved fra tomterne	20 —	

Fabrikken har praktisert overenskomsten paa den maate, at garantien beregnes pr. uke eller rettere sagt for den del av uken, som arbeiderne har utført kubarbeide. Hvis arbeiderne for nogen del av uken har utført arbeide utenfor det egentlige kubarbeide, saa er denne tid blit fratrukket og lønnet som for almindelige dagarbeidere med kr. 3.25 pr. dag.

Arbeiderne kræver, at garantien skal beregnes paa den maate, som er fastsat i overenskomsten, nemlig pr. skift.

Ved akkordarbeide med garantert mindsteløn pleier det være almindelig praksis, at garantien beregnes for hver akkord. Denne fremgangsmaate skulde vel ogsaa rettest benyttes her, men da man under forhandlingerne har valgt at sætte garantien pr. skift, saa er det antagelig fordi arbeidsresultatet blir opnotert for hvert dagsverk. Det kan saaledes ikke støte paa praktiske vanskeligheter at beregne garantien pr. skift, og da fabrikken heller ikke be-
trakter saken som helt garantert ukeløn, maa det efter vor mening være det naturligste og rigtigste at henholde sig til overenskomstens ordlyd.

Vi vil derfor anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmaal:

Maa ikke den i overenskomsten nævnte garanti for kublaget bli at beregne pr. skift?

2. Løn for rullere og skjærere.

I overenskomsten av 1907 blev rullernes og skjærernes løn fastsat som ukeløn. Den samme form blev ogsaa bibeholdt ved tariffens revision i 1908. Foruten rullere og skjærere var der i papirfabrikken ogsaa enkelte andre pladser, hvor der var ukeløn, mens der forøvrig var enten timeløn eller skiftløn og en tilføielse saalydende:

«Ved samtlige ovenfor nævnte poster regnes som enkelt timeløn fast skiftløn dividert med 10.»

Efter at den nye fabriktilsynslov var traadt i kraft krævet arbeiderne, at fabrikken ikke skulde sættes igang før kl. 10 søndag aften istedetfor som før kl. 6 aften. Naar fabrikken tilslut maatte gaa med paa dette, blev i de pladser, hvor det var timeløn og skiftløn, betalt efter 8 timer nat til mandag, mens de ukelønnede fremdeles beholdt sin løn uavkortet. For deres vedkommende blev altsaa i virkeligheden nat til mandag betalt som for fuldt skift.

Ved de sidste fællesforhandlinger i papir- og celluloseindustrien, der ogsaa omfattet Moss cellulosefabrik, blev rullernes og skjærernes løn omgjort til skiftløn, og da det var en forudsætning, at der, hvor nat til mandag før var betalt som fuldt skift, skulde dette fremdeles bibeholdes, har rullerne og skjærerne forlangt sig utbetalt for fulde skift nat til mandag. Paa den maate som fabrikken nu praktiserer overenskomsten, faar rullerne og skjærerne sin løn reduceret. Maskinførere og Hollænderbas som i likhet med rullere og skjærere før hadde ukeløn, har fremdeles beholdt denne uforandret og har dertil faat forhøiet timeløn for overtidsarbeide. Efter vor opfatning har de ukelønnede ved Moss cellulosefabrik hat betalt for fuldt skift nat til mandag, og efter § 5 i de almindelige bestemmelser mener vi derfor, at rullere og skjærere fremdeles er berettiget til dette.

Vi vil derfor anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmål:
Er ikke rullere og skjærere ved Moss cellulosefabrik i henhold til overenskomstens § 5 berettiget til at faa utbetalt nat til mandag for fuldt skift?

3. Hvilken betaling tilkommer de av cellulosearbeiderne, der utfører arbeide i tiden fra kl. 6 lørdag til kl. 10 søndag aften?

I overenskomsten av 1907 er for cellulosearbeiderne fastsat akkord, hvortil kommer følgende almindelige bestemmelser.

Alle arbeidere gjør rent og holder orden paa sine pladse. Ekstra overarbeide 30 øre pr. time; muligens forefaldende søn- og helligdagsarbeide 50 pct. tillæg.»

I overenskomsten av 1911 er cellulosearbeidernes lønninger fastsat pr. skift og procenterne for overtid er fastsat i overenskomstens § 4.

For det arbeide, som utføres av cellulosearbeiderne i tiden fra kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften, betaler fabrikken almindelig dagarbeider-sats plus overtidsprocenter. Arbeiderne hævder, at da de er beskjeftiget inde i fabrikken, maa de bli at lønne med vanlig skiftbetaling plus overtidsprocenter. Vi kjender ikke nøiagtig til, hvilke grunde fabrikken bygger sin paa-stand paa, og vi skal derfor indskrænke os til at henvise til foranstaaende bestemmelser baade i den gamle og nye tarif og fremholde som vor opfatning, at likesom arbeiderne i sin tid blev lønnet efter den gamle tariffs bestemmelser, maa de nu bli at lønne efter bestemmelse i den nye tarif.

Vi vil derfor anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmål:
Naar cellulosearbeiderne i tiden fra kl. 6 lørdag til kl. 10 søndag beskjeftiges inde i fabrikken, er de da ikke berettiget til den skiftløn, som gjælder for pladsen plus gjældende overtidsprocenter?

Vi gaar ut fra, at avgjørelsen for alle 3 punkters vedkommende maa gjælde for overenskomstperioden saaledes at hvad der eventuelt er betalt for litet siden overenskomstens ikrafttræden maa bli at efterbetale. —

Sluttelig vil vi nedlægge paastand paa at utgifterne ved voldgiftsretten paalægges Norsk arbeidsgiverforening.

For Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk Arbeidsgiverforening angaaende 3 tvistespørsmål ved Moss cellulosefabrik.

1. Kublaget.

Vi forstaaer den i overenskomsten opstillede garanti av kr. 4.00 pr. skift for forskjellig arbeide med avlæsning av kub fra jernbanevogn o. lign. som en sikkerhet for, at kublagets arbeidere ved det ukentlige oppgjør ikke skal ha tjent mindre paa sit arbeide med disse akkorder end kr. 4.00 pr. skift.

Det har været vore forhandleres og fabrikkens forudsætning, og vi mener, at heller ikke den anden part er berettiget til at fortolke garantien paa en anden maate.

Garantien er opstillet, fordi arbeiderne under forhandlingerne var ængstelige for, at disse akkorder ikke skulde indbringe dem saa stor fortjeneste som kr. 4.00 pr. skift. Denne opgave vil garantien fuldt ut opfylde, om den beregnes efter vor fortolkning, som desuten er den ubetinget rimeligste og mest praktiske.

Skal garantien utregnes for hvert skift, vil den indebære en fristelse for arbeiderne, hvis de i et enkelt skift ser, at de ikke kan naa stort høiere end til kr. 4.00, at ta det med en ro, som ikke er stemmende med akkordsystemets hensigt. Denne fristelse vil ikke foreligge, hvor garantien utregnes ukentlig, idet der for den hele uke altid kan paaregnes et meget betydelig akkordoverskud, og enhver slappelse i arbeidet derfor vil faa indflydelse paa ukefortjenesten.

At overenskomstens ord mere skulde tyde paa den av forbundet hævdede fortolkning end vor, kan ikke indrømmes. Naar garantibeløpet er fastsat «pr. skift» ligger deri kun et maal for betalingen, som intet har med oppgjørsterminen at gjøre. Vi forstaaer uttrykket paa samme maate, som om der hadde staat «pr. antal skift». Noget helt andet hadde det selvfølgelig været, hvis der hadde staat: «Garanteres kr. 4.00 for et hvert skift.»

Motparten omtaler den i enkelte andre fag anvendte garanterte mindstest eller timeløn. Der ligger imidlertid forholdene helt anderledes an, for det første, fordi den kun gjælder, hvor ingen tarifmæssig akkordsats findes, og for det andet, fordi vedkommende overenskomster uttrykkelig bestemmer, at time- eller mindsteløn skal være garanteret ved enhver akkord. Følgelig er det der avgjort, at man ogsaa i forhold til garantien maa se hver akkord for sig.

Nogen saadan henvisning til hver enkelt akkord findes ikke her, og et særskilt oppgjør for hver akkord lar sig i praksis overhodet ikke gjennomføre. idet det ikke er mulig at avgjøre, hvad der ved dette arbeide skal betragtes som en akkord.

Idet vi saaledes mener, at man hverken av overenskomstens ord eller av praksis i andre fag kan dra nogen slutning med hensyn til oppgjørsterminen for den opstillede garanti, finder vi, det maa være berettiget at anse den som faldende sammen med de i fabriktilsynslov og reglement fastsatte oppgjørfrister for arbeidernes løn forøvrig, altsaa en gang ukentlig, hvilket ogsaa som foran nævnt fører til det rimeligste resultat.

Vi er overbevist om, at hvis man tar et tilsvarende eksempel fra forretningslivet, vilde man ikke være i tvil om, at vor fortolkning var den rette. Hvis en cellulosefabrik hadde forpligtet sig til at levere celluloseballe til en papirfabrik, idet betaling skulde ske hver uke, og idet cellulosefabrikken garanterte, at der skulde være 250 kg. pr. balle, saa kunde ikke papirfabrikken klage, om der fandtes en enkelt balle, som ikke indeholdt 250 kg., naar den ukentlige levering indeholdt det rigtige antal kg. At garantien var fastsat «pr. balle» vilde der utvilsomt ikke tillægges nogen betydning.

Paa samme maate maa man være berettiget til at opfatte overenskomsten her.

Arbeidsmandsforbundet har nævnt, at kublaget indimellem har utført andet arbeide efter almindelig dagarbeiderløn kr. 3.25 pr. dag.

Dette er imidlertid kuu overensstemmende med almindelig praksis ved

alle fabrikker, at naar der ikke findes noget at gjøre for en akkordarbeider, sættes han til andet arbeide efter den almindelige dagarbeidersats. Selvsagt kan der da ikke være tale om en garanti, som er opstillet kun for akkordarbeidet.

Forøvrig sigtes der kun til 1 — et — tilfælde, hvorom fabrikken har redegjort i forhandlingsmødet den 14. november. Det hadde nemlig engang hændt, at laget i et halvt skift hadde utført utarbeide, fordi lagets formand hadde oplyst, at de i dette halve skift ikke kunde beskæftiges med sit akkordarbeide, hvorfor man gav dem valget mellem at utføre almindelig utarbeide eller at gaa hjem, de foretrak det første.

Vi tillater os paa grundlag av det anførte at fremsætte paastand paa, at det av forbundet opstillede spørsmål besvares med «nei».

2. Løn for rullere og skjærere.

I overenskomsten av 1907 var der, som forbundet oplyser, fastsat en viss ukeløn for rullere og skjærere. I 1908 blev der opprettet en ny overenskomst, som indeholdt sats for skiftlønnede arbeidere samt enkelte daglønnede, (derimot ikke for nogen uke- eller maanedslønnet arbeider). Efter disse lønssatser indeholdt tariffen følgende 2 bestemmelser:

«Ved samtlige ovenfor nævnte poster regnes som enkel timeløn fast skiftløn dividert med 10.

Øvrige poster, som her ikke er nævnt, forblir uforandret.»

I henhold til den sidste av disse bestemmelser beholdt altsaa rullerne og skjærerne sin i 1907 fastsatte ukeløn ogsaa efter overenskomsten av 1908.

Da den nye fabriktilsynslov traadte i kraft i 1910, medførte den, at nat-skiftet efter en helligdag først kunde begynde kl. 10 aften, istedenfor som tidligere kl. 6 em.

Efter denne forandring betalte fabrikken for nat-skift efter helligdage alle skiftlønnede arbeidere — likesom selvfølgelig alle timelønnede arbeidere — efter timelønnen multiplicert med timeantallet (8), idet man for de skiftlønnedes vedkommende henholdt sig til ovennævnte tariffbestemmelse om, at enkel timeløn regnes som fast skiftløn dividert med 10.

Der blev ikke fra arbeidernes side reist nogensomhelst indvending mot, at denne tariffbestemmelse maatte komme til anvendelse i dette tilfælde, og overensstemmende hermed har ogsaa samtlige fabrikkens skiftlønnede arbeidere senere været betalt.

For de ukelønnede arbeidere fandt derimot fabrikken ikke at ha tariffmæssig adgang til at foreta nogen tilsvarende reduktion; men man var fuldt opmerksom paa det mindre konsekvente heri og var bestemt paa en forandring.

En saadan mener fabrikken ogsaa at ha opnaad for rullernes og skjærernes vedkommende.

Under tariffrevisionen i 1911 blev der først ført forhandlinger direkte mellem fabrikken og dens arbeidere, og herunder opnaades enighet om enkelte punkter.

Under disse forhandlinger foreslog arbeidernes repræsentanter den 26. august 1911 følgende tilføjelse til tariffen:

«Ved samtlige poster i papirfabrikken regnes, hvor intet andet er nævnt, som enkelt timeløn fast skiftløn dividert med 10».

Dette forslag blev straks akseptert av fabrikken.

I forhandlingsprotokollen, som er undertegnet av saavel fabrikkens som arbeidernes repræsentanter, findes herom følgende: «Fabrikken aksepterte det av arbeiderne idag fremlagte supplerende forslag: — —», hvorpaa ovennævnte forslag er indtat.

Det maa her bemerkes, at denne regel herved uttrykkelig blev utvidet til at gjælde «samtlige poster i papirfabrikken».

Ved tariffrevisioner i 1911 blev desuten rullernes og skjærernes løn forandret fra ukeløn til skiftløn.

Fabrikken mener derfor, at den vedtagne regel om timeberegning, som under den gamle tariff hadde tjent som grundlag for fabrikkens betaling av nat-skiftet efter helligdage, forsaavidt angaar de arbeidere, som regelen den-

gang omfattet, nu ogsaa maa gives tilsvarende anvendelse paa rullerne og skjærerne, som efter den nye tariff kommer ind under samme regel.

Arbeidsmandsforbundet henviser til, at det var en forutsætning, at der hvor nat til mandag før var betalt som fuldt skift skulde dette fremdeles bibeholdes. Dette sigter til en paragraf i overenskomsten (§ 5.), som er saalydende:

«Ved de fabrikker, hvor nat efter søn- eller helligdag har været betalt som fuldt skift, skal denne ordning bibeholdes i samme utstrækning som før».

Forbundet gaar imidlertid efter vor mening ut fra en uriktig opfatning, naar det hævder, at denne paragraf overhodet kan gives anvendelse overfor ukelønnede arbeidere.

Det fremgaar blandt andet av paragrafens historie.

Ved opprettelsen av overenskomsterne i cellulose-, papir- og trømasseindustrien var der endel fabrikker, som betalte sine skiftlønnede arbeidere for nat-skiftet efter helligdage som for fuldt skift, mens andre ikke gjorde det. Arbeidsmandsforbundet fremsatte forslag om, at der ved samtlige fabrikker fremtidig skulde betales som for fuldt skift. Arbeidsgiverne motsatte sig bestemt dette, men gik med paa, at de forskjellige fabrikker skulde gaa frem efter tidligere praksis, saaledes som det er git uttrykk for i § 6. Men for ukearbeidernes vedkommende forelaa der ikke og kunde der overhodet ikke foreligge nogen saadan forskjell med hensyn til betalingen for nat-skiftet efter helligdage.

Arbeidernes krav om betaling for fuldt skift gjaldt derfor overhodet ikke de ukelønnede. Det vil sikkert ogsaa indrømmes av forbundet, at hvis deres forslag var vedtat, vilde det ingen betydning hat for de ukelønnede arbeidere, selv om en saadan efter den nye fabriktilsynslovs ikrafttræden hadde faat sin ukeløn reducert i forhold til tidsforkortelsen og denne reducerte ukeløn var latt uforandret efter den nye tariff. Han vilde ikke ha kunnet paastaa, at han efter arbeidernes forslag, atter maatte stige op til sin løn før reduktionen — hvad derimot utvilsomt de skiftlønnede arbeidere hadde kunnet krævet.

Men likesaa litt som arbeidernes forslag omfatter de ukelønnede arbeidere, likesaalitt kan forutsætningen ha været, at den vedtagne bestemmelse skulde ta sigte paa saadanne. Dette synes forøvrig ogsaa utelukket ved bestemmelsens ordlyd.

Motparten mener tydeligvis, at ogsaa ukelønnede arbeidere maa sies at ha en bestemt skiftløn, som kan findes ved simpel division. Og da ukelønnen ved Moss cellulosefabrik for saadanne arbeidere blev uforandret efter forkortelsen av nat-skiftet efter helligdage, saa er ogsaa skiftlønnen uforandret, altsaa tillike lønnen for det omtvistede nat-skift. Dette er følgelig ogsaa efter tidsforkortelsen blit betalt som for fuldt skift for de ukelønnede arbeideres vedkommende. Ræsonnementet er imidlertid uriktig, idet det ikke er korrekt at tale om en ukelønnet arbeiders skiftløn. Ti han har ikke noget fast, uforanderlig skiftløn. Han faar i almindelighet utbetalt sin faste ukeløn, ogsaa hvor der indtræffer helligdage i uken, og faar samme ukeløn hver uke, til trods for at han vekselvis arbeider 6 og 7 skift pr. uke (mens de skiftlønnede altid kun betales efter antal arbeidende skift i vedkommende uke). Forskjellen mellem en ukelønnet arbeider og en skiftlønnet beror idet hele ikke bare paa et regnestykke. Idet det saaledes ikke lar sig gjøre at fastslaa nogen bestemt skiftløn for ukearbeidere, kan man heller ikke si, at naar de har beholdt sin ukeløn efter tidsforkortelsen, saa er ogsaa skiftlønnen for det omtvistede nat-skift uforandret. Det er langt rimeligere at opfatte forholdet derhen, at det er timefortjenesten, som er forhøiet i forhold til tidsforkortelsen, hvilket jo er det almindelige, hvor en forkortelse av arbeidstiden ikke skal medføre reduktion av ukefortjenesten.

Idetheletat er det derfor helt uriktig, naar forbundet paastaar, at de ukelønnede arbeidere ved Moss cellulosefabrik har faat sig betalt for nat efter helligdage som for fuldt skift, og ut fra denne paastand bringer overenskomstens § 6 til anvendelse.

Nævnte paragraf maa derimot med betydelig vekt kunde paaberopes av fabriken. Av paragraffens ordlyd maa man for det første kunde slutte,

at hvor der *ikke* kan specielt paavises, at nat efter helligdag har været betalt som fuldt skift, der behøver det heller ikke ikke fremtidig at ske. Dette maa saaledes ogsaa være tilfældet, hvor man *ingen* tidligere praksis har at bygge paa, hverken i den ene eller den anden retning. Med hensyn til de ukelønnede arbejdere, som gaar over til at bli skiftlønnede, er det vistnok rigtigst at si, at man for deres eget vedkommende ingen tidligere praksis har at lægge til grund. Ialfald er det efter det tidligere anførte ikke berettiget at anse det fastslaat, at de *har* sig betalt for det omtvistede natskift som for fuldt skift. Og naar ikke det kan ansees avgjort, maa resultatet efter overenskomstens § 6 bli det helt motsatte av forbundets paastand.

Paragrafen kan desuten ikke forstaaes saadan, at der utelukkende skal tages hensyn til tidligere praksis for vedkommende spesielle poster. Der maa ogsaa lægges væsentlig vekt paa praksis ved samme fabrikk for de *øvrige* arbeidere. Ved Moss cellulosefabrik har *samtlig* skiftlønnede arbeidere tidligere *ikke* faat fuld skiftbetaling for natskiftet efter helligdage. Naar man da ved tarifrevisionen blir enige om at la rullerne og skjærerne gaa over fra at være ukelønnede til at bli skiftlønnede, synes det aabenbart, at de maatte være forberedt paa at komme ind under samme praksis, som anvendes overfor fabrikkens *samtlig* øvrige skiftlønnede arbeidere.

Forøvrig er det selvsagt, at den generelle bestemmelse i § 6 maa staa tilbake for de spesielle bestemmelser i de enkelte fabrikkers tarifer, forsaavidt disse inneholder noget dermed stridende. Selv om voldgiftsretten skulde lægge vekt paa forbundets anvendelse av § 6, som vi mener er uriktig, maa allikevel den spesielle bestemmelse, som er vedtat for Moss cellulosefabrik, angaaende beregning av enkelt timeløn, og for hvis betydning og forutsætning vi tidligere har redegjort, være avgjørende.

Tilslut skal anføres, at naar forbundet paapeker, at rullerne og skjærerne vilde faa lønsreduktion efter fabrikkens forfolkning, saa deler de dermed skjæbne med en stor del av arbeiderne ved Moss cellulosefabrik under tarifrevisionen i 1911. Resultatet var derfor ogsaa, at den hele tarif blev forkastet av fabrikkens arbeidere, men blev vedtat av forbundet, fordi disse arbeidere blev overstemt av alle de øvrige arbeidere, som tarifforhandlingerne omfattet.

Vi tillater os i henhold til det foran anførte at fremsætte paastand paa, at forbundets spørsmål besvares med «nei».

3. *Betaling for ekstra søndagsarbeide.*

Som av forbundet opplyst inneholdt tarifen av 1907 bl. a. følgende bestemmelse, der omfatter alle arbeidere i cellulosefabriken:

«Ekstra overarbeide 30 øre pr time, muligens forefaldende søn- og helldagsarbeide 50 % tillæg».

Bestemmelsen blev uberørt av tariffen av 1908, der kun bestemmer, at overtidsarbeide skal betales som før.

Under forhandlingerne mellem fabriken og arbeiderne i 1911 fremlagde arbeiderne den 23. august forslag til lønssatser, og den 29. august fremlagde de forslag om procenttillæg. I møte den 31. august findes følgende protokolltførsel:

«Fabriken bad tilført protokollen, at den overfor arbeidernes representanter hadde antydnet at ville betale pr. time for arbeide, der «indgaar i cellulosefabrikens akkord», og hvorfor timebetaling er stipulert samt for alt ekstra timearbeide, der utføres av cellulosefabrikens faste folk inde i fabrikerne deres stillinger vedk. 2 — to — øre mere pr. time, end man blir enig om for de utvendige arbeidere. Arbeidernes representanter fastholdt imidlertid 37 øre pr. time for saadant arbeide.»

Som det herav vil sees, har fabriken for alt ekstra timearbeide, som utføres av cellulosefabrikens faste folk inde i fabrikerne deres stillinger vedkommende tilbudt 2 øre mere end den eventuelle utarbeiderløn. Arbeidernes representanter fastholdt imidlertid 37 øre pr. time for saadant arbeide. Senere har dette punkt ikke været specielt behandlet.

I den endelige overenskomst er der angaaende overtidsarbeide for alle fabriker bestemt (overenskomsten § 4):

«Overtidsarbeide betales med følgende tillægsprocenter:

For de første 2 timer efter endt ordinær arbeidstid i de første 5 virkedage i uken 25 %, for alt andet overtidsarbeide paa hverdag og helligdag 50 %, for de store høitider jul, paaske og pinse 100 %.

Imidlertid er det fuldt paa det rene, at denne bestemmelse ikke gjælder absolut. Bestemmelsen er indtat nøiagtig uforandret fra de «almindelige bestemmelser», som tidligere gjaldt ved en stor række cellulose- og papirfabriker. Til trods for bestemmelsens ubetingede ordlyd har den vistnok ved de fleste fabriker været oppfattet som ikke omfattende hverken akkord- eller skiftarbeidere, for hvem tildels særlige regler har været anvendt, og har været praktisert overensstemmende hermed uten nogensomhelst protest hverken fra arbeidernes eller forbundets side.

Ved tarifrevisionen i 1911 forlangte forbundet indtat en uttrykkelig bestemmelse om, at overtidstillægget ogsaa skulde gjælde akkord- og skiftarbeiderne. Arbeidsgiverne motsatte sig imidlertid bestemt en saadan tilføielse, og forbundet maatte gi efter, idet der blev vedtat følgende protokolltførsel til § 4:

«Overtidsbetaling for akkordarbeide og skiftarbeide blir at praktisere som tidligere».

Her som paa en række andre punkter bygger altsaa overenskomsten helt ut paa tidligere praksis. Det kan ogsaa nævnes at overenskomsten § 1 bestemmer:

«Lønninger og akkordsatser, som ikke er nævnt i foreliggende tarif forblir uforandret, saalænge tariffen gjælder. Hvor ingen speciel forandring er avtalt, blir arbeidsordningen som før.»

I tariffen av 1907 og uforandret i 1908 var cellulosefabrikens arbeideres lønninger fastsat som hel akkord. I den nye overenskomst er der for de fleste av disse arbeidere sat en saakaldt «delt akkord» (timeløn + visse procenter). Dette lønningssystem blev foreslaat av arbeiderne allerede i møterne den 24. og 26 august.

Arbeidsmandsforbundet gjør nu gjældende, at den tarifmæssige skiftbetaling med de i overenskomsten fastsatte overtidsprocenter skal anvendes overfor cellulosearbeiderne ved ekstraarbeide.

At dette imidlertid ligger helt utenfor begge parter forutsætning, fremgaar tydelig av fabrikkens forslag, fremsat i møte den 29. aug., om at betale 2 øre mere end dagarbeidersatsen for dette arbeide, og arbeidernes forslag om 37 øre herfor. Det kan antagelig ikke benegtes, at disse forslag omfattet og særlig tok sigte paa det arbeide, hvorom der her er tvist.

Det synes herav tydelig at fremgaa, at det ikke kan ha været meningen at la den sedvanlige skiftbetaling med overtidsprocenter gjælde for dette arbeide.

Den endelige overenskomst gjør ingen forandring heri. Som det av det ovenfor anførte vil sees, rammes overhodet ikke akkordarbeide og skiftarbeide av overenskomstens § 4. Og det kan antagelig ikke benegtes, at cellulosearbeiderne ved Moss ialfald er skiftarbeidere og vel nærmest med sin delte akkord ogsaa maa betragtes som akkordarbeidere.

Skulde forbundets paastand være tat tilfølge, vilde de opnaa, hvad de hadde ønsket med den foreslaaede uttrykkelige tilføielse om, at overtidstillæggene skulde gjælde ogsaa skift og akkordarbeidere, hvilken tilføielse jo arbeidsgiverne bestemt motsatte sig, og som forbundet tilslut maatte frafalde.

Den ovenfor nævnte protokolltførsel til § 4 inneholder imidlertid med tydelige ord den regel, der maa komme til anvendelse overfor det omtvistede ekstraarbeide, som utføres av cellulosearbeiderne paa Moss, nemlig at overtidsbetalingen for saadant arbeide blir at praktisere som tidligere.

Og den tidligere praksis bygger paa tariffen av 1907 og den deri fastsatte ekstrabetaling av 30 øre pr. time med 50 pct. tillæg for søn- og helldagsarbeide. I henhold til denne bestemmelse har cellulosearbeiderne

like siden 1907 og til tarifrevisjonen i 1911 været betalt for dette samme arbeide, om hvis betaling der nu er tvist, uten at der nogen gang har været protestert fra arbeidernes side. Og det tiltrods for at der før likesaa vel som nu er fastsat en anden ordinær skiftbetaling, der indbragte betydelig højere fortjeneste.

At denne skiftbetaling tidligere var fastsat som hel akkord og nu væsentlig som delt akkord, er her uten enhver betydning.

Fabrikken maa derfor være fuldt berettiget til at betale disse skiftarbeidere samme betaling for ekstraarbeide som før. Den har forøvrig opfattet tariffen av 1907 som den fastsatte ekstrabetaling var bestemt at skulle være det samme som den almindelige dagarbeiderløn, der nemlig dengang var 30 øre. Da nu dagarbeidersatsen i den nye tarif er forhøiet til 32½ øre, har fabrikken ogsaa forhøiet ekstrabetalingen for cellulosearbeiderne til samme sats. Det har ialfald arbeiderne ingen grund til at beklage sig over.

Forbundets opfatning vilde føre til, at tiltrods for bestemmelse om, at overtidsbetaling for skift- og akkordarbeide skal praktiseres som før, vilde Moss cellulosefabrik maatte indføre en praksis, som var væsensforskjellig fra før. Fabrikken vilde saaledes for ekstraarbeide paa hverdage maatte betale cellulosefabrikens skiftarbeidere, for det første deres skiftløn, mens de før har betalt dagarbeidersatsen, og desuten overtidstillæg, mens de for intet saadant tillæg har betalt. For søn- og helligdagsarbeide vilde de efter samme opfatning kunne kræve utbetalt sin skiftløn med helligdagstillæg, mens de før alene har faat dagarbeidersatsen med tillæg, hvilket ialt omtrent svarer til deres ordinære skiftfortjeneste.

I betragtning av saavel den tydelige forutsætning under forhandlingsmøtet den 31. aug. som den protokollerede bestemmelse til øverenskomstens § 4, finder vi derfor forbundets paastand helt uberettiget og tillater os at nedlægge paastand paa, at forbundets spørsmål besvares med «nei».

Endelig fremsættes paastand paa, at voldgiftsrettens omkostninger paalægges Arbeidsmandsforbundet.

Kristiania den 16. december 1912.

Erbødigst

For Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

George Paus.

Aar 1913 den 6. januar kl. 5 avholdtes voldgiftsmøte i sak mellem Norsk Arbeidsgiverforening og Norsk Arbeidsmandsforbund angaaende tvist om forstaaelse av overenskomsten ved Moss Cellulosefabrik.

For Norsk Arbeidsgiverforening møtte d'hr. disponenter Bang, Bommen og Lyche og for Norsk Arbeidsmandsforbund d'hr. arbeidsformand Jørgen Knudsen, papirmaskinfører Andreas Bratvold og maler A. Pedersen.

Da man ikke enedes om valget av opmand besluttedes, at man skulde anmode Handelsdepartementet om at foreta opnevningen. Disponent Bang anmodes om at tilskrive departementet paa retiens vegne.

Jørgen Knudsen. A. Pedersen. Cæsar Bang. A. Bratvold.
Eyvind Lyche. Alfred Bommen.

Den 23. januar 1913 blev møte holdt i forannævnte voldgiftssak mellem Norsk Arbeidsmandsforbund og Norsk Arbeidsgiverforening angaaende forstaaelsen av visse punkter i lønstarifen for Moss Cellulosefabrik. Som voldgiftsrettens formand møtte assessor Paal Berg i henhold til opnevning fra Handelsdepartementet. Samtlige øvrige medlemmer av retten var tilstede.

For Norsk Arbeidsmandsforbund møtte herr Gunnar Sethil.

For Norsk Arbeidsgiverforening møtte herr sekretær Paus.

For Moss Cellulosearbeideres Forening var hr. maskinist Pedersen tilstede.

For Moss Cellulosefabrik herr konsul H. B. Peterson.

Parternes skriftlige fremstillinger av saken blev fremlagt. — Sakens gjenstand blev desuten mundtlig fremstillet fra begge sider. — Under møtet blev fremlagt den gjældende lønstarif for Moss Cellulosefabrik, de originale lønstarifer for Moss Cellulosefabrik av 1907 og 1908.

Konsul Peterson fremla en erklæring av 7. januar 1913 fra endel funksjonærer ved fabrikken.

Møtet varte fra kl. ½6 til kl. 8.

Den 27. januar blev nyt møte holdt. — Samtlige rettens medlemmer og de 2 partsrepræsentanter herr Sethil og herr Paus var tilstede. — Forhandlingerne blev fortsat.

Paus fremla sin skr. av 24. januar til motparten og hr. Sethils svar av 27. næstefter. Endvidere blev fremlagt protokol over forhandlingerne ved Moss Cellulosefabrik i august 1911, arbeidernes forslag av 23/8 1911 til lønstarif, protokoller over forhandlinger den 14. november og den 23. november 1911. Møtet varte fra kl. 6 til kl. 8.

Den 30. januar blev møte holdt. Samtlige medlemmer av retten var tilstede. Likesaa hr. Paus og hr. Sethil.

Forhandlinger blev fortsat.

Hr. Paus fremla skr. fra M. Peterson & Søn av 28. januar m/ et bilag. Hr. Sethil fremla Arbeidsgiverforeningens skr. av 17. oktober 1911 og av 21. november s. a., samt avskrift av Arbeidsmandsforbundets skrivelse av 22. november s. a. Endvidere blev fremlagt et av arbeiderne under forhandlingerne 1911 fremsat forslag.

Efterat proceduren var avsluttet, og parternes repræsentanter var avtraadt, blev saken drøftet av retten.

Møtet varte fra kl. 5 til 9½.

Den 1. februar blev voldgiftsretten atter sat. — Samtlige medlemmer var tilstede.

Der blev avsaagt saadan

kjendelse:

Mellem Norsk Arbeidsmandsforbund paa vegne av Moss Cellulosearbeideres forening og Norsk Arbeidsgiverforening paa vegne av Moss Cellulosefabrik er der opstaaet tvist om forstaaelsen av endel bestemmelser i den for Moss Cellulosefabrik gjældende lønstarif av 9. februar 1912.

I.

Det første tvistepunkt gjælder den mindsteløn, som i tarifen er garanteret kublaget.

Fabriken hævder, at naar der i tarifen staar «garanteres kr. 4 pr. skift», er meningen dermed at sikre arbeiderne en gjennomsnittsløn av kr. 4 pr. skift i lønningsuken.

Arbeiderne hævder derimot, at garantien gjælder fortjenesten i hvert enkelt skift, altsaa uten hensyn til, hvad de tjener paa sine akkorder i andre skift i samme lønningsuke.

Rettens flertal, formanden og d'herrer Bratvold, Knudsen og Pedersen, finder, at den av fabriken hævdede forstaaelse vilde ha faaet sit korrekte og fullstændige uttryk, om de hadde staaet «gjennomsnittlig pr. skift i lønningsuken». Den nærmest liggende betydning av uttrykket «pr. skift» maa derimot være, at hvert skift regnes for sig. Og denne ordenes egen mening bør man holde sig til, medmindre det opplyses, at den strider mot, hvad begge parter maa antas at ha ment med uttrykket.

Arbeidsgiverforeningen har hævdet, at det var forutsætningen hos dens forhandlere, at uttrykket skulde forstaaes som nu av fabriken hævdet. Men det er ikke paa det rene, at denne forutsætning har været fremholdt for arbeidernes forhandlere. Og det kan heller ikke ansees paa det rene, at det laa nær for arbeidernes forhandlere at gaa ut fra denne forutsætning. Foranledningen til garantien var: Satsene for Glommenkub og Bondekub hadde arbeiderne akseptert. Men de andre satses stod de tvilende overfor. Det var en ny lønningsmaate, som blev foreslaet, og de hadde ikke oversigt over,

hvordan den vilde virke. For at faa dem til at opgi sine betænkeligheder, var det saa man fra den anden side tilbød garantien. Og det maatte da staa som naturlig for arbeiderne, at denne garanti ikke bare skulde sikre dem en gennemsnitsfortjeneste, men skulde yde dem sikkerhet for, at *de satser, de ikke vilde gaa med paa*, var saadanne, at de kunde gjøre regning paa minimumslønnen ogsaa paa de dage, de arbeidet med den kub, som disse satser omfattet. Men skulde en saadan hensigt med garantien naaes, maatte garantien gjælde hvert enkelt skift. Ellers kunde arbeiderne løpe den risiko, at den fortjeneste de hadde gjort regning paa for Glommenkub og Bondekub, blev spist op paa de dage, de arbeidet med de andre sorter kub.

Det har været hævdet, at fabrikkens fortolkning stemmer med gjængs praksis. — Man har forsaavidt henvist til, at den garanterte mindsteløn «pr. skift», som enkelte træsliperiers tarifer har for tilfælde av indskrænket drift, altid har været opfattet som en gennemsnitsløn for lønningsperioden. Men disse garantier gjælder et bestemt ensartet arbeide med en enkelt akkordsats. Der kan derfor ikke efter flertallets mening trækkes nogen analogislutning fra dem og til den, som denne sak gjælder. Den omfatter forskjellige sorter arbeide med flere akkordsatser. En garanti for gennemsnitsfortjenesten pr. skift vilde derfor bli en garanti for, at samtlige akkordsatser — seet underet — skulde skaffe arbeiderne en minimumsløn. Men efter det som gav foranledningen til garantien ligger det — som nævnt — nær at tænke sig, at arbeiderne har gaaet ut fra, at det var de enkelte satser, garantien tok sigte paa.

Heller ikke kan der trækkes nogen analogi fra, at de arbeidere, som har akkordløn, beregnet pr. ton færdig produkt, faar sin fortjeneste utregnet efter den gennemsnitlige produktion i lønningsperioden. Dette kan finde sin naturlige forklaring bl. a. deri, at den enkelte dags færdige produkt ikke for alle arbeidere er et uttryk for det kvantum arbeide, de har utført netop den dag.

Endelig skal bemerkes, at det er oplyst, at for kublagnet opnoteres hver dags arbeidsresultat, saa særlige vanskeligheter vil det ikke medføre, om garantien fortolkes som gjældende hvert enkelt skift.

Efter dette finder flertallet ikke tilstrækkelig grund til at lægge en anden betydning i uttrykket «pr. skift» end den, som følger av selve ordene. Flertallet maa derfor gi Arbeidsmandsforbundet medhold i den fortolkning, som det har gjort gjældende.

Mindretallet, d'herrer Bang, Bommen og Lyche, maa gaa ut fra som utvilsomt, at garantien alene har hat til hensigt at sikre en nogenlunde gjennomsnittlig ukeindtægt. De ser et uttryk herfor deri, at garantien omfatter alle akkordsatser under et, saaledes ogsaa Glommenkub og Bondekub som arbeiderne var gaat med paa uten garanti. Og de bestyrkes i denne sin opfatning av, at Moss Cellulosefabrik altid ellers har lønnet sine akkordarbeidere efter gjennomsnitsresultatet i lønningsterminen — noget arbeiderne har visst om. Endvidere støttes denne mindretallets opfatning av, at Arbeidsmandsforbundet i tariffen som Aadalens, Viuls av 1907 og 1912 og flere andre har gaat med paa den forstaaelse av uttrykket «pr. skift», som i denne sak hævdes av Moss Cellulosefabrik. Mindretallet sigter hermed til de av flertallet nævnte garantier for tilfælde av indskrænket drift. Mindretallet mener, at den for disse tariffer gjældende forstaaelse av uttrykket «pr. skift» maa ansees som den av de to hovedorganisationer vedtagne og for alle tilfælde fastslaaede fortolkning. Og i dette tilfælde blev forhandlingerne ført mellem de to hovedorganisationer. Mindretallet henviser ogsaa til § 1 i de almindelige bestemmelser i træsliperiernes tariffer av 1907, hvor det heter:

«Hvor man er blit enige om dagsfortjeneste for arbeidere, som har hat dagbetaling eller dagbetaling + akkord, blir i tilfælde av indførelse av akkord denne at utregne, saa den stipulerte dagsbetaling gjennomsnittlig naaes under fuld drift».

Mindretallet maa i henhold hertil gi Norsk Arbeidsgiverforening medhold i dens forstaaelse av heromhandlede garanti.

Inledning av mindretallets henvisning til bestemmelserne av 1907 for træsliperierne skal flertallet bemerke: Vedk. passus har til opgave at fastslaa grundlaget for beregningen av nye akkordsatser, som maatte bli indført under tarifferperioden. Den sier derfor efter flertallets mening ikke mere end at akkordsatserne skal være saa gode, at arbeiderne ikke bare enkelte dage, men gjennomsnittlig naar sin i tariffen stipulerte dagsfortjeneste. Denne bestemmelse kan derfor efter flertallets mening ikke tillægges vekt for det tilfælde, denne sak gjælder.

Samtlige rettens medlemmer vil ha nævnt, at det er en selvfølge, at tariffens garanti alene gjælder for det akkordarbeide, som den knytter sig til, og ikke for andet arbeide, som vedkommende arbeidere maatte bli sat til. Herom har der ogsaa været enighet mellem parterne under proceduren.

Det skal ogsaa bemerkes, at efter proceduren maa det ansees paa det rene, at hvad der maatte være betalt for lite til kublagnet efter den av flertallet hævdede forstaaelse, vil bli efterbetalt.

II.

Det andet tvistepunkt gjælder, hvilken løn skjærerne og rullerne ved papirfabrikken skal ha for skiftet nat til mandag.

Disse arbeidere hadde efter tariffen av 1907 ukeløn, og denne tarifsats var staaende uforandret til 1912. Efter den nye tarif, som da traadte ikraft, gik de over til skiftløn.

Fabrikken mener nu, at som skiftlønnede er rullerne og skjærerne underkastet fabrikkens almindelige regel, at der for skiftet nat til mandag alene utbetales en reducert skiftløn, svarende til den forkortede arbeidstid i det skift.

Fra den anden side hævdes derimot, at disse arbeidere tidligere maa ansees for at ha hat fuld skiftløn og derfor i henhold til § 5 i de almindelige bestemmelser fremdeles har krav paa fuld løn. Der er forsaavidt henvist til at i 1910 fik de daværende skiftlønnede arbeidere reducert lønnen for skiftet nat til mandag samtidig med at fabrikken paa grund av den nye fabriklov maatte gaa over til forkortet skift. Men dengang blev der ingen reduktion gjort for de skjærere og rullere, som var ukelønnede. Og deri skulde beviset ligge for, at de siden den tid har hat fuld skiftløn for vedkommende skift.

Et flertal, nemlig formanden, d'herrer Bang, Bommen og Lyche, kan ikke finde denne slutning bindende. Flertallet mener nemlig, at ukeløn og skiftløn er to forskjellige lønsformer, og at man derfor ikke uten videre kan opdele ukelønnen i skiftlønsatser. Ut fra dette synspunkt var det da ogsaa, at fabrikken i 1910 ikke fandt at ha tariffmæssig adgang til at reducere ukelønnen paa samme maate som skiftlønnen. Det var sin *samlende ukeløn* — lønnen for det *samlende ukearbeide* — som rullerne og skjærerne beholdt trods den forkortede arbeidstid. Og man kan derfor ikke si, at det var lønnen for noget enkelt bestemt skift, som var blit staaende uforandret. Flertallet finder efter dette, at rullerne og skjærerne ikke kan kræve § 5 anvendt paa sig. Og de maa derfor likesom fabrikkens øvrige skiftlønnede arbeidere taale reduktion for skiftet nat til mandag.

Det har været anført, at rullerne og skjærerne paa denne maate vil komme til at tjene ca. 50 kr. mindre pr. aar, end de gjorde med sin ukeløn. Men dette kan ikke tillægges vekt, naar det gjælder fortolkningen av avtalen. Det er nemlig ikke oplyst, at det har været nogen fælles forutsætning, at den samlede aarsindtægt ikke skulde berøres ved overgangen til det nye lønnings-system. Selvom de faar fuld løn for skiftet nat til mandag, vil forøvrig den nye skiftløn allikevel stille sig noget ugunstigere end den gamle ukeløn.

Mindretallet, d'herrer Bratvold, Knudsen og Pedersen finder, at naar lønnen ikke blev reducert i 1910, saa har rullerne og skjærerne faktisk faat løn som for fuldt skift nat til mandag. De mener derfor, at § 5 maa komme til anvendelse.

III.

Det tredje tvistepunkt gjælder betalingen til cellulosearbeiderne, naar de i tiden fra kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften beskæftiges med sit almindelige arbeide, produktionen direkte vedkommende, saaledes pasning av

sodaovner i drift, fyldning av kokere med flis, eller paasætning av damp paa disse.

Efter tariffen av 1907 hadde cellulosearbeiderne akkordløn. For overtidsarbeide hadde man følgende bestemmelse: «Ekstra overarbeide 30 øre pr. time, muligens forefaldende søn- og helligdagsarbeide 50 pct. tillæg.» Tariffen av 1908 rørte ikke ved disse arbeideres lønssatser. Tariffen av 1912 fastsatte derimot skiftløn for dem, uten at der samtidig blev truffet nogen bestemmelse for overtidsarbeide.

Arbeiderne hævder nu, at de i henhold til de almindelige bestemmelser § 4 har krav paa timetaling, beregnet efter skiftlønnen, og desuten overtidsprocenter.

Fabrikken henviser derimot til den protokollerte bemerkning til § 4: «Overtidsbetaling for akkord- og skiftarbeide blir at praktisere som tidligere». I henhold til denne bestemmelse har fabrikken betalt efter den tidligere gjælhøiet fra 30 øre til 32½ øre. Fabrikken har nemlig gaat ut fra, at tariffen av 1907 har valgt dagarbeidersatsen som timebetaling. Og da nu tariffen av 1912 har forhøiet dagarbeidersatsen til 32½ øre, har fabrikken ment sig forpligtet til at gjøre en tilsvarende forhøielse av den heromhandlede timebetaling.

Arbeidsmandsforbundet har hævdet, at det er en tilfældighet, at tariffen av 1907 har samme timesats for ekstra-arbeide som for almindelig dagararbeide. — Timesatsen for ekstra-arbeide er en speciel sats, mener forbundet, og da det før 1912 har været praksis, at disse arbeidere har faat søndagsprocenter som tillæg til timesatsen, maa denne praksis opretholdes, alene med den ændring, som følger av, at timelønnen nu er en anden (skiftlønnen delt med 10).

Flertallet, nemlig formanden, d'herrer Bang, Bommen og Lyche. skal bemerke:

Under forhandlingerne hadde Arbeidsmandsforbundets repræsentanter søkt at faa fastslaaet som princip, at alle akkord- og skiftarbeidere skulde ha overtidsprocenter. Men det lykkedes ikke at drive igjennem nogen saadan bestemmelse. Og man enedes da om, at alt forsaavidt skulde bli som tidligere. Nu hadde tariffen av 1912 for de heromhandlede arbeidere skapt en ny lønningsform — skiftløn istedenfor akkordløn, — og for dem som *skiftlønnede* arbeidere hadde man ingen gammel praksis at falde tilbake paa. Naar man saa skal opstille en regel for dem, har man — saavidt flertallet kan se — bare to veie at gaa: Enten maa man holde sig til den praksis som ved Moss Cellulosefabrik gjaldt for andre skiftlønnede arbeidere, og det var time-løn, beregnet efter skiftlønnen, og ingen overtidsprocenter. Eller man faar holde sig til den praksis, som gjaldt for *disse* arbeidere under den tidligere lønningsmaate, da de var akkordarbeidere. Men i saa fald maa man holde sig til denne praksis helt ut og følgelig ta den timesats, som da var opstillet som grundlag for overtidsprocenterne.

Arbeidsmandsforbundet gaar en mellemvei. Det kræver i henhold til den gamle praksis overtidsprocenter; men samtidig kræver det den gamle timesats ombyttet med den nye ordinære timeløn. — Det gaar forsaavidt ut fra, at den gamle tariffs 30 øre pr. time maa ansees som disse arbeideres da-værende ordinære timeløn. Men dette utgangspunkt er efter flertallets mening uriktig. Disse arbeidere var akkordlønnede, og deres akkorder var utvilsomt bygget paa en høiere beregnet timeløn end 30 øre. De hadde derfor efter den ældre tarif ikke sin gjennemsnittlige timefortjeneste + procenter. Men de hadde en vilkaarlig valgt sats som var *lavere* end hvad de under ordinært arbeide tjente. Og til denne sats var saa procenterne knyttet. Men da er der intet i den gamle praksis, som gir arbeiderne støtte for deres krav — at den nuværende *ordinære* timeløn skal sættes istedenfor den ældre sats.

Den gamle sats — 30 øre — er uten tvil i sin tid valgt, fordi det den-gang var dagarbeidersatsen. — Den gamle praksis støtte for flertallets mening været; Dagarbeidersatsen + 50 pct. tillæg. — Og denne praksis maa maa man i mangel av anden bestemmelse holde sig til, med den forandring som flyter av, at dagarbeidersatsen nu er sat op til 32½ øre.

Mindretallet, d'herrer Bratvold, Knudsen og Pedersen, slutter sig til den av Arbeidsmandsforbundet hævdede opfatning og henviser til, hvad foran-

er nævnt som grundlaget for denne opfatning. De finder det litet rimelig at disse arbeidere for sit ekstra-arbeide vedkommende den ordinære drift skal være lønnet efter en timesats, som er lavere end deres ordinære. De mener, at man her som ellers ved ekstra-arbeide faar holde sig til den ordi-nære timebetaling. Og da disse arbeidere ofte ældre praksis har hat ret til overtidsprocenter, maa de foruten sin ordinære timeløn ogsaa kunne kræve disse procenter.

De spørsmaal, som er forelagt voldgiftsretten, er følgende:

1. Maa ikke den i overenskomsten nævnte garanti for kublaget bli at be-regne pr. skift?
2. Er ikke rullere og skjærere ved Moss Cellulosefabrik i henhold til over-enskomstens § 5 berettiget til at faa utbetalt nat til mandag for fuldt skift?
3. Er cellulosearbeiderne, naar de i tiden fra kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften beskæftiges inde i fabrikken med sit almindelige arbeide, produktionen direkte vedkommende, saasom pasning av sodaovner i drift, fyldning av kokere med flis, eller paasætning av damp paa disse, berettiget til den skiftløn, som gjælder for pladsen + overtidsprocenter?

I henhold til voteringen blir voldgiftsrettens

Svar:

Til spm. 1. Ja, for hvert enkelt skift.

« « 2. Nei.

« « 3. Nei.

Salærerne til voldgiftsrettens medlemmer ansættes saaledes, forman-dens kr. 226.00, de øvrige medlemmers kr. 125.00 til hver.

Parterne bærer hver sin halvpart av salærerne. — Iøvrig bærer hver av dem sine omkostninger. — Det er rettens forutsætning, at de utenbys med-lemmer faar sine reise og diætpenge dækket av den part, av hvem de er opnævnt.

Paal Berg. Alfred Bommen. Cæcar Bang. Eyvind Lyche.

Jørgen Knudsen. A. Pedersen.

Voldgift angaaende lockoutens avslutning.

Aar 1913 den 25. april sammentraadte voldgiftsretten i sakerne mellem Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening i anledning av spørsmålet om, hvorvidt enkelte arbeidere urettelig var negtet gjenindtagelse efter arbeidsstansen sommeren 1911 ved Røstvangen, Foldals gruber og Syd-varanger gruber. Tilstede var formand Fjeld og advokat Heiberg samt kon-trollør G. Hansen, som av arbeidsmandsforbundet var opnævnt istedetfor snekkerformand Engebretsen, der var forhindret fra videre at delta som vold-giftsmand. Videre møtte bogtrykker Grøndahl jr., advokat Halvoren og ingeniør Wisbech samt advokat Stang Lund som voldgiftsrettens formand.

Sakerne vedkommende Røstvangen og Foldalen var avgjort i voldgifts-rettens møte den 13. december 1912. Avgjørelsen vedkommende Sydvaranger blev da utsat, idet parternes dokumentation og de skriftlige redegjørelser i denne sak endnu ikke var tilendebragt. Denne sak blev behandlet første gang i møte i juli 1912 og har senere været behandlet i flere møter og i et par av disse er der ført vidner. Der foreligger i saken en meget vidtløftig dokumentation og vidtløftige skriftlige utredninger fra begge parter.

Voldgiftsrettens medlemmer gjennomgik sakens dokumenter og parts-indlæggene, hvorefter parterne hadde ordet til muntlige uttalelser om saken, som derefter optoges til kjendelse.

Aar 1913 den 26. april sammentraadte voldgiftsrettens medlemmer paany.

Voldgiftsretten gjennomgik saken og efter forutgaaende drøftelse av-sagdes saadan

Kjendelse:

Ved avslutningen av den store arbeidskonflikt den 23. august 1911 blev det bestemt, at samtlige arbeidere, organiserte og uorganiserte, skulde indtages i sine tidligere pladse. Denne overenskomst gjaldt ogsaa Sydvaranger. Av de arbeidere, som meldte sig til indtagelse, blev 8 mand, nemlig: H. Zandnes, Albert Staff, Karl Larsen, E. P. Thorsberg, Karl Seth Grek, M. Hamrin, Anton Rasmussen og August Gran, ikke indtat. Arbeidsmandsforbundet hævder, at dette har været i strid med avslutningsoverenskomsten og kræver paa vedkommende arbeideres vegne disse tilkjendt erstatning, mens arbeidsgiverforeningen paa aktieselskapet Sydvarangers vegne hævder, at selskapets undlatelse av at ta ind disse arbeidere under de foreliggende omstændigheter ikke har indeholdt noget brud paa overenskomsten.

Angaaende de paaberopte forhold skal voldgiftsretten anføre: Lockouten tok sin begyndelse den 15. juli 1911. 14 dage forut var arbeiderne opsagt gjennem opslag. Voldgiftsretten anser det tilstrækkelig godtgjort, at disse opslag, dels uttrykkelig og dels ved henvisning til regler, har tilkjendegit, at den ogsaa gjaldt de huse, tilhørende selskapet, som arbeiderne bodde i. Imidlertid blev det mundtlig tilsagt arbeiderne, at de indtil videre skulde faa bo i husene, hvis lockouten forløp rolig og der ikke fra arbeidernes side blev noget «holloi».

Den 21. juli blev det paa et masse møte av arbeiderne enstemmig besluttet, at alt arbeide uten nogen undtagelse for aktieselskapet Sydvaranger skulde blokeres. Denne beslutning tok sigte paa end del arbeider, som under lockouten fortsattes, fordi de før denne var blitt bortsat til mænd, som, efter hvad selskapet hævder, hadde overtat dem som selvstændig entreprise. Efter given anledning fra Sydvaranger blev der holdt et nyt masse møte den 23. juli, som imidlertid fastholdt beslutningen om blokaden, idet dog bestyrelsen for jern- og metalarbeiderforbundets afdeling i et møte den 25. juli tok avstand fra denne beslutning.

Selskapet betragtet blokadebeslutningen som et fiendtlig skridt fra arbeidernes side og krævet derfor, at de arbeidere, som hadde deltatt i den, skulde fraflytte husene inden en sat frist, dog skulde arbeidernes familie bli boende, naar de underskrev en erklæring om, at de var forpligtet til at flytte paa 8 dages varsel. De ovenfor nævnte 8 mand negtet at flytte ut av de av dem bebodde huse. Selskapet fik derfor berammet utkastelsesforretning ved deres pligt til at flytte, bl. a. ogsaa den, at de skulde ha krav paa 6 maaeders opsigelse i henhold til bergverkslovens § 60, som de antok fremdeles bestod ved siden av den almindelige fabriktilsynslov. Nogen gyldig reglementssstemmelse av motsat indhold mente de ikke forelaa, idet de tidligere reglementer kun gjaldt anlægstiden, mens de nye for driften utarbeide reglementer endnu ikke var blitt approbert. Utkastelsesforretningen blev imidlertid av lensmanden fremmet.

Da lockoutens avslutning var blitt kjendt i Sydvaranger, holdt de organiserte arbeidere ved gruberne et fællesmøte den 24. august 1911. I dette møte blev der fattet beslutning om at fremsætte til selskapet en fordring om en rimelig erstatning til de arbeidere, som var blitt opsagt eller gjennem lensmandens forsorg var blitt utkastet av aktieselskapet Sydvarangers boliger. Dette krav fremsattes, siges det, paa grund av, at selskapet hadde motivert opsigelsen av boligerne med, at arbeiderne hadde fattet ulovlige beslutninger. Videre besluttet fællesmøtet, at samtlige de av husene opsagte ved indmeldeelse til arbeide igjen skulde erholde de leiligheter tilbake, som de før lockouten hadde været i besiddelse av. Arbeidernes uttalelse sluttet saaledes: «Ovenstaaende enstemmige besluttede krav fordrer vi i en eller anden form godtgjort, og at vi nu umiddelbart melder os til arbeide er ingensomhelst erkjendelse for, at vi under denne lockout handlet eller fattet nogen beslutning i strid med vor lov.» Arbeiderne meldte sig dagen efter til indtagelse i arbeidet og underskrev de dem forelagte antagelsesbevis, og den av arbeiderne dagen før fattede resolution ledet heller ikke til, at selskapet paa sin side negtet at indta dem. Derimot forlangte selskapet av de 8 arbeidere, at de foruten det antagelsesbevis, som blev forelagt alle arbeidere, skulde under-egne en erklæring saalydende:

Idet vi erkjender aktieselskapet Sydvarangers ret til at kræve, at de som bor i selskapets bygninger pligter at fraflytte disse med 14 dages varsel, beklager vi, at vi ikke efter opsigelsen i juli holdt os dette efterrettelig, saa aktieselskapet Sydvaranger for at se sine rettigheter respektert likeoverfor os, saa sig nødsaget til at foreta utkastelse ved lensmanden.» De 8 var villige til at undertegne det antagelsesbevis som blev forelagt alle arbeidere, men negtet at undertegne den av dem forlangte særskilte erklæring. Der blev nu avholdt et fællesmøte av arbeiderne, hvor det blev besluttet at opnævne en komite av 5 arbeidere, som skulde forhandle med selskapets driftsbestyrer. Denne forhandling fandt sted den 26. Under denne forhandling vedblev driftsbestyreren sit forlangende om at faa en særskilt erklæring av 8 arbeidere. Voldgiftsretten anser det imidlertid godtgjort, at han tillike antydet, at han vilde være villig til at omridgere erklæringens indhold, saaledes at arbeiderne ikke ved erklæringen fraskrev sig sin adgang til at gjøre sit formentlige erstatningskrav i anledning av utkastelsen av boligerne gjældende. Driftsbestyreren forklarer, at han bad arbeiderne tænke over dette og gi ham besked. Dette stemmer imidlertid ikke med de opplysninger, som arbeiderne har git. De har ikke forstaaet forholdet saaledes, at driftsbestyreren skulde vente nogen senere besked fra dem angaaende erklæringen eller dennes nærmere indhold. Derimot var man efter deres opfatning paa møtet blitt enige om, at man skulde la de foreliggende dissenser avgjøre ved voldgiftsret og at det, som arbeiderne skulde gi driftsbestyreren besked om, var de spørsmaal, som de ønsket forelagt voldgiftsretten. Dette blev ogsaa gjort i en skrivelse til selskapet av 26. august, hvorav det fremgaar, at de dissenspunkter, som arbeiderne ønsket løst ved voldgift var, hvorvidt selskapet hadde handlet overensstemmende med sin ret ved at kræve, at arbeiderne skulde flytte ut av husene paa grund av den fattede blokadebeslutning, og om arbeiderne var pligtige til paa dette grundlag og under saa ekseptionelle forhold, som dengang forelaa i Kirkenes, at fraflytte husene, og endelig om selskapet hadde ret til at negte nogen at gaa betingelsesfrit tilbake til sine tidligere pladse. Disse voldgiftsspørsmaal er ikke senere blitt forelagt for nogen voldgiftsret, idet forholdet ved Sydvaranger blev inddrat til avgjørelse under nærværende voldgiftsret, som fik til behandling de konflikter, som opstod ved forskjellige gruber i anledning av avslutningsoverenskomsten.

Naar voldgiftsretten paa grundlag av det her fremstillede skal træffe sin avgjørelse, maa den ta utgangspunkt i avslutningsoverenskomsten, som gir hver arbeider ret til at bli indtat i sine tidligere pladse. Enhver negtelse av at indta en arbeider er følgelg et brud paa overenskomsten med mindre arbeidsherren kan godtgjøre, at der har foreligget særlige omstændigheter, som har gjort negtelsen berettiget.

I saa henseende har Sydvaranger paaberopt sig, 'hvad der passerte i juli maaned og særlig, at de 8 arbeidere dengang negtet godvillig at flytte ut av sine boliger. Hvorvidt de herved gjorde noget brudd paa sin overenskomst med selskapet, behøver voldgiftsretten ikke at indlate sig paa. Spørsmålet herom skulde nemlig efter avslutningsoverenskomsten i tilfælde været forelagt en voldgiftsret, og indtil den hadde fattet sin avgjørelse, skulde arbeiderne efter den forstaaelse av avslutningsoverenskomsten, som voldgiftsretten i tidligere kjendelse har fastslaaet, været indtat i arbeidet.

Dernæst paaberoper Sydvaranger sig, at de 8 arbeidere har negtet at underskrive den erklæring, som blev forelagt dem, da arbeidet skulde gjenoptages, og som ovenfor er gjengit. Voldgiftsretten er enstemmig av den mening, at selskapet ikke overfor avslutningsoverenskomstens bestemmelse om arbeidernes ret til gjenindtagelse kunde gjøre denne avhængig av, at de 8 arbeidere underskrev denne erklæring. Man er enig om, at gjenindtagelse ihvertfald ikke kunde gjøres avhængig av, at arbeiderne uttalte sin beklæggelse over, hvad der var passert i juli maaned. Det blir derfor spørsmaal om, hvad vegt der kan tillægges den omstændighet, at driftsbestyreren i møte med den av arbeiderne valgte komite den 26. aug. hadde erklært sig villig til at foreta en omredaktion i erklæringen. Voldgiftsrettens flertal kan ikke tillægge denne uttalelse av driftsbestyreren nogen avgjørende vegt. Vilde driftsbestyreren ikke opretholde kravet paa at faa erklæringen underskrevet i den foreliggende form, burde han ha opsat en ny erklæring til forelæggelse

for arbeiderne og forhørt sig om, hvorvidt de ogsaa vilde negte at under- skrive denne. Istedet har han efter sin egen fremstilling latt det hele bero med en uttalelse om, at han kunne være villig til at foreta en omredaktion. Naar han ikke senere fik den besked fra arbeiderne, som han efter sin for- klaring ventet, om deres stilling til en ændret erklæring, burde han ikke latt det bero hermed, naar han trods arbeidernes ret efter avslutningsoverens- komsten vilde negte dem at gjenopta arbeidet. Den uklarhet, som herved er skapt med hensyn til selskapets krav til de 8 arbeidere og disses stilling dertil, maa gaa ut over selskapet. Hvorvidt selskapet kunde ha fordret en erklæring i en ændret form underskrevet av de 8 arbeidere som vilkaar for deres gjenindtagelse, behøver voldgiftsrettens flertal etter dette ikke at ut- tale sig om, idet nogen saadan ændret erklæring ikke er blitt forelagt arbei- derne, og man saaledes ikke kan vide hvilket indhold den nærmere vilde faa, eller hvilken stilling arbeiderne i tilfælde vilde indta til den. Efter flertallets mening fremgaar det forøvrig tilstrækkelig klart av opplysningerne, at arbei- derne overhodet ikke har forstaat, at driftsbestyreren gik ut fra, at forhand- lingen skulde fortsættes om en ændret lydelse av særerklæringen, men at de tvertimot har forstaat forholdet saaledes, at man var enig om, at spørsmålet om deres pligt til, at gi en særskilt erklæring skulde avgjøres ved voldgift. Dette viser ogsaa indholdet av det sidste av de av arbeiderne i skrivelse av 29. aug. redigerte voldgiftsspørsmaal. Videre har arbeiderne forstaat det saaledes, at driftsbestyreren ikke vilde indta dem før voldgiftsretten hadde truffet sin avgjørelse, idet han den 26. uttalte til komiteen, at hvis voldgifts- retten vilde gi dem medhold, skulde han holde dem skadesløs. At dette har været arbeidernes opfatning fremgaar ogsaa med tydelighet av en skrivelse av 7. september 1911 fra Arbeidernes faglige organisation til Norsk arbeids- giverforening. Gaar man ut fra denne opfatning av det passerte, var det efter den forstaaelse som voldgiftsretten har gjort gjældende av avslutnings- overenskomsten, en feil av driftsbestyreren, at han negtet gjenindtagelse ind- til voldgiftsretten hadde truffet sin avgjørelse.

Det er i saken blitt anført, at avslutningsoverenskomsten kun gjaldt gjenindtagelse i arbeidet og ikke kunde ha noget at gjøre med det særskilte spørsmaal om arbeidernes gjenindtagelse i selskapets huse. Voldgiftsrettens flertal behøver ikke at indlate sig paa dette spørsmaal. Hadde selskapet villet ta stilling overensstemmende med en slik opfatning, maatte det uttrykkelig ha sagt til de 8 arbeidere, at de kunde gjenopta arbeidet overensstemmende med avslutningsoverenskomsten, men at de ikke vilde faa losji i selskapets huse medmindre de underskrev en særskilt erklæring. Dette standpunkt har selskapet ikke indtat. Tvertimot har selskapet gjort selve indtagelsen i ar- beidet avhengig av at de 8 undertegnet erklæringen angaaende boligforholdet. Det synes som om hverken selskapet eller arbeiderne har tænkt sig en ord- ning, hvorefter arbeiderne skulde faa arbeide, men ikke hus — en tanke, som ogsaa i sig selv maatte ha været ganske upraktisk, idet de 7 av de 8 arbeidere var ansat ved gruberne, hvor selskapet formentlig har raadet over alt husrum.

Voldgiftsrettens flertal kan efter dette ikke anse det godtgjort, at de 8 arbeidere har forholdt sig paa nogen saadan maate, at de derved skulde ha forspildt sit retskrav paa i henhold til avslutningsoverenskomsten at bli gjen- indtat i arbeidet.

Voldgiftsrettens mindretal (de herrer Grøndahl, Wisbech og Halvorsen) skal bemerke:

Det er fuldt paa det rene, at de 8 arbeidere hadde vedtat at fraflytte sine boliger efter 14 dages opsigelse, og at deres negtelse av at etterkomme opsigelsen var helt grundløs. Det staar for mindretallet som en rimelig ting at direktør Wiull, da lockouten avblæstes, likeoverfor disse 8 vilde sikre sig, saa godt han mente det kunde ske, at reglement og avtaler for fremtiden blev holdt. Den oprindelige erklæring han i den anledning forela for de 8 gik for langt, forsaavidt som den indeholdt en beklagelse av det passerte, som vilde præjudicere det erstatningskrav, som arbeiderne hadde stillet i utsigt. Men direktør Wiull har forklaret, at han erklærte sig villig til at omredigere erklæringen saaledes, at der intet blev foregrepet m. h. t. nævnte

erstatningskrav, og flere av arbeiderne har stadfæstet dette. De 8 visste derfor, at vilde de bare opgi sin tidligere ganske uholdbare paastand og avgi erklæring om at ville fravike sine huse efter 14 dages opsigelse, vilde alt være i orden. Men det var en saadan erklæring de ikke vilde avgi. Mindre- tallet føler sig saa meget mere overtødet om rigtigheten herav, som netop disse vilkaar blev forelagt de 8 aaret efter 1912. Men forgiæves.

De ottes negtelse av at gi selv en erklæring, som lot deres erstatnings- krav helt uberørt, kunde av direktør Wiull ikke opfattes anderledes end som en forhaandsvægring ved at respektere verkets boligreglement og vilkaarene for ansættelsen, og han maatte da efter mindretallets mening være i sin gode ret, naar han negtet at indta dem i arbeidet. Negtelsen var begrundet i ar- beidernes eget forhold ved gjenindtagelsen og ligger forsaavidt helt utenfor avslutningsoverenskomsten, som verket overhodet ikke har gaat for nær. Mindretallet voterer derfor for, at de reiste erstatningskrav ikke tas tilfølge.

Efter det resultat, som voldgiftsretten saaledes er kommet til, har de 8 arbeidere krav paa erstatning for det tap, som de har lidt ved den uberet- tige negtelse av at bli gjenindtat i arbeidet. Da denne negtelse forelaa, maatte de være berettiget til at avvente den yderligere forhandling, som i anledningen maatte komme til at paagaa mellem organisationerne, forinden de søkte nyt arbeide, og man kunde derfor ikke vente, at de i den første tid efterpaa skulde ha forlatt stedet for at søke arbeide andetsteds. Imidlertid er det oplyst, at der hos entreprenører, som hadde overtat særskilte arbeider for selskapet, i løpet av høsten og utover vinteren var anledning til at faa arbeide paa stedet. 3 av de 8 har ogsaa faaet arbeide hos en av disse entre- prenører fra december maaned. Efter opplysningerne maa man gaa ut fra, at de øvrige ogsaa vilde ha faaet arbeide om de hadde søkt det, muligens paa en enkelt undtagelse nær.

Man maa videre anta, at der har været adgang for dem til at faa dette arbeide, ihvertfald fra november maaned. Efter dette er voldgiftsrettens flertal kommet til det resultat, at de 8 arbeidere bør tilkjendes erstatning for tapt arbeidsfortjeneste til 15. november 1911, beregnet efter den løn, de tid- ligere hadde ved gruberne. Voldgiftsrettens mindretal (Fjeld, Heiberg og Hansen) mener, at erstatningen bør beregnes indtil 15. december 1911, idet mindretallet ikke kan være enig i, at det er godtgjort, at der før den tid var andet arbeide at faa. Man finder at selskapet, naar det urettelig har negtet arbeide, bør yde en efter omstændighetene avpasset rummelig erstatning, der i dette tilfælde ikke bør sættes kortere end den nævnte datum, hvorved erstatningen blir at beregne for 3 maaneder og 20 dage.

Ved behandlingen av sakerne vedkommende Røstvangen og Foldalen er der intet blitt bestemt om parternes omkostningsansvar, idet man vilde opsætte avgjørelsen herav indtil kjendelse kunde avsiges ogsaa for Sydvaran- gers vedkommende. Spørsmålet om omkostningsansvaret fandtes nemlig at burde avgjøres under ett for alle 3 saker. Da voldgiftsrettens kjendelse, naar de 3 saker bedømmes under ett, er gaat dels til gunst for arbeidsmands- forbundet og dels til gunst for arbeidsgiverforeningen, finder voldgiftsretten enstemmig, at hver av parterne bør bære voldgiftsrettens omkostninger med hver en halvdel.

Kjendelse:

Følgende arbeidere tilkjendes som erstatning for det tap, de har lidt ved at de uberettiget er blitt negtet gjenindtagelse i arbeidet efter arbeids- stansens ophør i 1911 hos a/s Sydvaranger:

H. Zandnes	kr. 350.00
Albert Staff	* 372.70
Karl Larsen	* 350.00
H. P. Thorsberg	* 391.20
Karl Seth Grek	* 391.20
M. Hamrin	* 369.60
Anton Rasmussen	* 315.00
August Gran	* 392.00

For sit arbeide i saken vedkommende Sydvaranger tilkjennes voldgiftsmændene følgende beløp:

Hr. Fjeld	kr. 300
« Engebretsen	« 200
« G. Hansen	« 100
« Oustad	« 100
« Heiberg	« 200
« Grøndahl	« 300
« Wisbech	« 300
« Halvorsen	« 275
« Platou	« 25
Formanden, adv. Stang Lund, tilkjendes	« 450

Voldgift for Sundlækkens smelteverk.

Aar 1913 den 6. mai avholdtes møte i Stortingsgaten 10, Kristiania, av dhr. spikerarbeider Osv. Martinsen, murarbeider Bernhard Eriksen, overingeniør Hans Bjørge og advokat Rudolf Horn.

Herrerne meddelte, at de var opnævnte, de 2 første av Norsk arbeidsmandsforbund og de 2 sidste av aktieselskapet Norsk elektrisk metalindustri pr. Sarpsborg, for at søke løst ved voldgift en mellom selskapet og dets ovnsarbeidere opstaat tvist om forstaaelsen av lønstarif av 1. mai 1912.

Der fremlagdes:

1. Et hefte korrespondance mellem arbeidsmandsforbundet og selskapet.
2. Lønstarif av 1. mai 1912.
3. Arbeidsregler for arbeidere ved Norsk elektrisk metalindustri, aktieselskap.

Man paatok sig det givne mandat og konstituerte sig som voldgiftskomite i henhold til lønstariffens § 8.

Korrespondancen blev gjennomgaat.

Dhr. Martinsen og Eriksen meddelte, at arbeidsmandsforbundet frafaldt behandling av spørsmålet om kontrolur, da dette forhold ikke behandles i lønstariffen, men kun i arbeidsreglerne.

Man diskuterte derefter den reiste tvist om forstaaelsen av lønstariffens §§ 2 og 3 og de derom fra begge sider opstillede spørsmaal.

Herunder gav arbeider ved metalindustriens anlæg Grundt, endel oplysninger.

Man kom ikke til enighet, men besluttet, forinden anmodning indgives til handelsdepartementet om at faa opnevnt opmand, at indhente endel oplysninger for derefter at fortsætte forhandlingerne.

Møtet utsattes til tirsdag den 13. ds. kl. 7 eftermiddag paa samme sted.

Møtet høvet, efter at protokollen var oplæst og undertegnet.

Osv. Martinsen.

Bernh. Eriksen.

Rudolf Horn.

Hans Bjørge.

Aar 1913 den 16. mai avholdtes møte av voldgiftskomiteen. Møtet holdtes idag istedetfor som berammet den 13. ds., da advokat Horn da hadde været forhindret fra at møte. Hvor da samtlige komiteens medlemmer møtte.

Referertes, at parterne var blit enige om at ordne tvisten i mindelighet saaledes at § 2 i lønstariffen forstaaes derhen, at mindstelønnen for ovnsarbeidere i de i paragrafen omhandlede 8 dage fastsættes til 55 — femti fem — øre pr. time, mot at det har sit forblivende med de hittil utbetalte lønninger. Forliket gjælder fra indeværende lønningsukes begyndelse.

Med 8 dage efter § 2 forstaaes 8 løpende dage. Mindstelønnen dækkes saa langt tilrække kan — av produktionspræmien ifølge § 3 i lønstariffen.

Voldgiftskomiteen fastsatte sit tilkommende til samlet 400 — fire hundrede — kroner, at utrede av parterne med en halvpart paa hver.

Møtet høvet.

Osv. Martinsen.

Bernh. Eriksen.

Rudolf Horn.

Hans Bjørge.

Voldgiftsret angaaende tvist ved hermetikfabrikerne i Stavanger.

Efter forlangende av Norsk arbeidsgiverforening blev der i vinter optat forhandling om en tvist, som var opstaat derved, at arbeiderne paa blikemballafabrikken i Stavanger negtet at presse de saakaldte «lippelaak» paa akkord efter den i tariffen fastsatte akkordpris for sardinlaak.

Forholdet var, at der tidligere var betalt en høiere sats for denne slags laak, og da nu fabrikerne hadde reducet denne pris og paaberopt sig tariff-satsen for sardinlaak forlangte arbeiderne dagløn for presning av lippelaak.

Forhandlingerne førte ikke til noget resultat, og saa forlangte arbeidsgiverforeningen voldgift.

Denne voldgiftsret blev sat i Stavanger og resultatet av denne vil fremgaa av nedenstaaende

protokol:

Aar 1913 den 25. juli holdtes voldgiftsret angaaende tvist om forstaaelsen av overenskomsten for hermetik- og blikemballafabrikkerne i Stavanger.

Som voldgiftsmænd var opnevnt og tilstede:

Ingeniør Heide, ingeniør Juell, maskinarbeider Karl Holmstrøm og hermetikarbeider Karl Andersen. Til opmand var av retten opnevnt advokat Kr. Berg, som ledet forhandlingerne.

For arbeidsgiverforeningen møtte overretssakfører Paus og for arbeidsmandsforbundet Rich. Hansen.

Som vidner avhørtes Gudm. Pedersen, Joh. Tjaaland, disponent Vaade, arbeiderne Birkedal og Østbø, disponent H. Finne og fabrikeier Alb. Barstad samt fabrikeier Jensen.

Sakfører Paus og Rich. Hansen fremla hver sin fremstilling og hadde derefter ordet to gange hver. Paastandene er nedlagt i fremstillingerne.

Man avsa derpaa saadan enstemmig kjendelse:

Retten finder efter det fremkomne, at «presning av sardinlaak 0.27» i paragraf 3 i overenskomsten ikke omfatter alle slags sardinlaak og at det saaledes er sardinlaak, som forarbeides uten at der er truffet nogen bestemmelser herom i tariffen. Man mener derfor, at arbeidsgiverne har bevisbyrden for at de saakaldte lippelaak skal gaa ind under tariffen dens paragraf 3 «presning av sardinlaak». Et saadant bevis finder man imidlertid ikke er ført. Vistnok eksisterte de saakaldte lippelaak dengang da tariffen bragtes istand, men disse laak var gjenstand for patent og eiedes kun av 4 firmaer, som repræsenterede ca. fire tiendedele av produktionen. Arbeidernes forhandlere under tariffen benegter derhos, at de kjender til, at disse laak arbeides i nogen grad paa akkord. Det er videre paa det rene, at Stavanger bliktrykkeri i flere aar har betalt adskillig over tariffprisen for de saakaldte brudfalselaak, som ligner meget mere lippelaak end de alm. loddelaak. Dette støtter efter rettens mening den opfatning, at lippelaakene ikke var ment medtat under satsen 0.27. Dertil kommer, at man finder det bevist, at lippelaakene er vanskeligere at arbeide end loddelaakene. Retten kommer efter dette, dog under sterk tvil, enstemmig til det resultat at det fremsatte spørsmaal blir at besvare med nei. Under hensyntagen til sakens tvilsomme beskaffenhet finder man likeledes enstemmig, at omkostningerne ved saken blir at dele mellem arbeidsgiverforeningen og arbeidsmandsforbundet efter regning.

Kr. Berg.

Karl Holmstrøm.

Carl Andersen.

Theo. Heide.

Juell.

Ved flere anledninger i aaret har forbundet overfor statsmyndighetene slaat til lyd for arbeidernes krav. Den 28. mars sendtes stortinget følgende skrivelse:

Til stortinget!

Lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. inneholder i kapitel I om lovens virkekreds under § 1, II følgende:

«Hvorvidt og i tilfælde i hvilken utstrækning bedrifter, som omfatter bygningsarbeider, vand-, gas- og kloakledningsarbeider, brolægningsarbeider, anlæg av veier, jernbaner, havner, telegraf- og telefonledninger samt andre lignende arbeidsforetagender skal indgaa under denne lov bestemmes av kongen, efterat arbeidsraadets uttalelse er indhentet.»

Nogen bestemmelse herom er endnu ikke truffet, og tusener av arbeidere beskjeftiget i et anstrængende og farefuldt arbeide, arbeider fremdeles under de samme løse forhold som før. Den inspektion og de ordensregler og reglement, som omhandles i fabriktilsynsloven gjelder ikke ved vore mange baade større og mindre anlæg, undtagen paa de steder, hvor arbeiderne i kraft av sin organisation har faat gjennomført en del reglements-mæssige bestemmelser o. l. i de oprettede overenskomster.

Vor opfatning er, at naar det gjelder bygningsarbeide, tunnelarbeide, dambyggningsarbeide, vandlednings-, kraftstations- og kraftoverføringsarbeider o. s. v. burde inspektionen være særlig betryggende, idet det ofte er risiko ikke bare for arbeiderne, men ogsaa for omgivelserne. Det synes derfor noget merkelig, at bygnings- og anlægsvirksomhet ikke gaar ind under gjældende arbeiderbeskyttelseslovgivning og tilsyn.

Men det er ikke bare med hensyn til arbeidsordning og sikkerhet paa arbeidsstedet, at anlægsarbeiderne er uheldig stillet, men det samme gjælder ogsaa boligforholdene. En stor del av anlægsarbeiderne er henvist til at bo i barakker, og disse barakker — baade ved statens jernbaneanlæg som ved private anlæg — later adskillig tilbake at ønske i sanitær henseende.

I almindelighet er belægget i barakkerne for stort. Naar f. eks. en 20 mand — kanske flere — skal opholde sig i et og samme rum, kan opholdet ikke netop sies at bli behagelig og langt ifra ikke tilfredsstillende i sanitær henseende. Forholdet kan end yderligere forværres ved, at barakkerne er opsat av raa materialer, saaledes at de i førstningen blir raa og fugtige, og hvis materialerne tørker blir gisne, trækfulde og kolde. Eller fugtigheten trenger ind utenfra, saaledes at sop og mug vokser under gulvet og veggene opover blir gule, grønne skimlede. End værre blir det naturligvis, hvis ogsaa taket er daarlig, saaledes at regn og sne kan bane sig vei ovenfra.

Arbeidets art medfører ogsaa ofte, at arbeidernes klær blir vaate ved regn og sne, ved takdryp i tunneller o. s. v., og naar mange arbeidere kommer vaate ind, vil i barakkerummene luften bli saa raa, at det er vanskelig at faa klærne tørret, fugtigheten slaar sig paa tak og vægger og rinder og drypper, saa baade klær som henger paa veggene, som sengklær blir klamme og fugtige.

Vi vil hermed ikke ha sagt, at barakkeforholdene er saadanne overalt. Der er selvfølgelig forskjel, saaledes at man paa sine steder kan finde barakker som er godt bygget og hensigtsmessig indredet; men der er et uheldig forhold, som man træffer paa næsten overalt, og det er ordningen av sengestederne. Indredningen er i almindelighet saadan, at der er 2 senge, den ene over den anden. Hvis sengebunden i den øvre seng ikke er tæt, drysser der bøs og rusk ned paa de, som er i underste seng. Dette forhold kan være ubehagelig, men værre er det, at som regel maa 2 og 2 ligge sammen.

Dette i og for sig ubehagelige forhold blir end værre for anlægsarbeiderne, hvor fremmede folk, der saaledes kommer sammen blir henvist til at dele seng.

Er arbeidsstyrken stor og trangt om husrum, og der arbeides nat- og dagskift, kan det godt hände, at sengen blir benyttet baade nat og dag. Naar dagskiftet staar op og skal paa arbeide kommer natskiftet ind og tar de samme senge i bruk. Hvordan disse senge blir, kan man tænke sig til.

Det er en stor gruppe arbeidere, det her gjelder, og vi mener, det er samfundets pligt at vaake over, at deres helbred, liv og lemmer bedst mulig kan beskyttes.

I henhold til foranstaaende tillater vi os at bringe i forslag følgende:

1. De under fabriktilsynslovens § 1, II d. nævnte bedrifter blir besluttet lagt ind under lovens virkekræds.

2. De barakker, som anlægsarbeiderne er henvist til at bo i, blir paa en eller anden maate henlagt under statens inspektion, og der blir utarbeidet specielle sundhetsforskrifter, hvor der tages sigte paa indredning av barakkerne som firemands rum med enkeltmandssenge. Barakkerne bør være forsynet med fornødne rum til opbevaring av mat og klær samt vaskerum. Barakkerne tages ikke i bruk før de er indspicert av tilsynsmyndigheten.
3. Da arbeidet ved anlæggene som regel er smudsig, bør der sørges for adgang til bad.

Kristiania den 28. mars 1913.

Ærbødigst

Norsk Arbeidsmandsforbund,

Rich. Hansen.

8-timers kravet.

Den komite bestaaende av Leonard Larsen og Gunnar Sethil, som paa papirgruppens separatmøte i Bergen den 26 mai valgtes for at utarbeide en innstilling til arbeidsdepartementet i anledning forslag til forandring av fabriktilsynsloven, har utarbeidet en længere innstilling som er oversendt departementet.

Komiteens plan for innstillingen blev forelagt gruppestyret i møte den 5. oktober. Planen for innstillingen gikk ut paa, at man skulde forsøke at faa denne ferdig saa tidlig, at den kom med i departementets proposition angaaende fabrikkloven. Likesom det var utsendt et skema til foreningene til utfylling angaaende driftsutgifter, for om mulig at faa en oversikt over hvor meget overgangen til 8-timers skift vilde koste bedrifterne. Kunde tilfredsstillende oppgaver skaffes, var forutsetningen den, at man skulde bruke disse for at bevise, at stigningen ikke medfører 33 % i driftsutgifter, som arbeidsgiverne paaastaar.

Styret gav sin tilslutning til denne plan.

I overensstemmelse hermed er nedenanførte innstilling med bilag oversendt departementet.

Til

Det kgl. departement for sociale saker. Handel, industri og fiskeri.
Kristiania.

Bekjent med at det ærede departement har foranlediget optat til revisjon lov av 10. september 1910 om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. til later forbundet sig herved at oversende til det ærede departements velvillige overveieelse nedenstaaende forslag og utredning angaaende krav fra arbeiderne i papir-, cellulose- og trømasseindustrien om innførelse av 8-timers skift:

1. Principalt at der blir lovføstet 8-timers skift for alle avdelinger, hvor driften regulært paaaar nat og dag.
2. Subsidiært at der blir lovføstet 8-timers skift for alle avdelinger, hvor arbeiderne er beskøftiget ved stadiggaende maskiner.

Arbeiderne i denne industri har helt siden de blev organisert i 1905—1906 under alle tariffrevisjoner stadig fremsat krav om 8-timers skift i de avdelinger, hvor arbeiderne har regulært 10 og 12-timers nat- og dagskift, og i særdeleshet har kravet været sterkt for 12-timers-folkenes vedkommende. Men det har til dato ikke lyktes at faa arbeidsgiverne til at gaa med paa at reducere arbeidstiden i denne industri.

Arbeidsgiverne hævder altid, at de av økonomiske hensyn ikke magter at innføre kortere arbeidstid, likesom de anfører, at en forkortelse av arbeidstiden i denne industri maa ske gjennom lovgivningen.

Vi er opmerksom paa, at denne industri indtar en særstilling sammenlignet med enkelte andre industrier, naar det gjølder arbeidstiden. Driften paaaar regulært nat og dag med undtagelse av de kemiske avdelinger er inddehngen 2 skift à 12 timer. Skal man her gaa til en forkortelse av arbeidstiden, har man nærsagt intet andet at vælge end 3 skift à 8 timer, og arbeidsstyrken som følge herav forøkes. Dette undgaar man som regel ved forkortelse av arbeidstiden i bedrifter, som kun gaar om dagen. At driftsutgifterne saaledes forholdsvis vil stige mere pludselig for papirindustriens vedkommende end for en anden bedrift, hvor forholdene tillater at indskrænke arbeidstiden mere suksessivt er naturlig. Arbeidsgiverne anfører som nævnt, at stigningen i driftsutgifterne ved overgangen til 3 skift blir saa *uforholdsmæssig* stor, at bedrifterne ikke taaler stigningen. Heri ligger en stor overdrivelse fra arbeidsgivernes side, Vi skal senere komme tilbake til denne side av saken og ved en optat statistikk paaavise, hvorledes lønningsutgifterne vil stige ved innførelsen av 8-timers skift.

Vi skal i det efterfølgende efter papirindustriens gruppestyres motive-ring anføre de grunde, som taler for at der maa lovføstes en kortere arbeidstid i papir- og trømasseindustrien.

Den raske utvikling i de senere aar inden papirindustrien gjør det stadig mere paakrøvet at 8-timers skift maa innføres, og kravet melder sig stadig sterkere og sterkere, som en naturlig følge av industriens utvikling. Overalt inden fabrikkene eksperimenteres med nye maskiner og arbeidsmetoder for at indskrænke arbeidsstyrken og høve produktionen. Disse indskrønkninger fører som regel i den retning, at mere arbeide og ansvar paalægges den enkelte arbeider paa kortere tid end tidligere, da indskrønkningen i arbeidsstyrken sjelden vil staa i forhold til den tekniske forbedring som innføres. Følgen blir som nævnt, at arbeidet blir mere anstrengende. 8-timerskravet blir herved end mere aktuelt og da i første røkke, hvor 12-timers nat- og dagskift anvendes.

Om man vil undersøke disse forhold, vil man finde at produktionen i papirindustrien inden hver enkelt bedrift er betydelig øket i de senere aar, samtidig som arbeidsstyrken er reducert. Saken er, at naar arbeidsgiverne foretar en forbedring, blir væsentlig de her anførte hensyn tat. Denne utvikling har medført, at arbeidernes arbeidsevne hele skiftet igjennem blir utnyttet til det aller yderste. Det hører derfor ikke til sjeldenheterne særlig, i pap- og papirmaskinavdelingerne, hvor arbeiderne er utsat for sterk varme og meget stillestaaende arbeide, at arbeiderne paa 12-timers skift paa nattevakterne sovner ind, og derved ofte faar ødelagt maskiner og materiel for store værdier. Følgen herav blir, at vedkommende arbeider som regel blir avskediget fra sin stilling.

Arbeiderne staa i disse tilfælder omtrent magtesløse, da de ingensomhelst beskyttelse har hverken i lov eller arbeidsreglement. Den uret som det paa denne maate blir øvet mot mange arbeidere, fordi vedk. paa en unaturlig maate maa holdes i uavbrutt stadig anstrengede 12 timers natarbeide uten hviletid, kan ikke bli fjernet paa nogen anden maate, end ved at arbeidstiden blir inndelt i 3 skift.

I de avdelinger inden denne industri, hvor 12 timers skiftet anvendes, er der ingen bestemt spise- og hviletid. Man er saaledes henvist til at ha sin opmerksomhet henvendt paa maskineriet under spisningen, og ofte maa denne avbrytes flere gange paa grund av at nødvendig arbeide maa utføres i mellomtiden. Man kan saaledes ikke faa spise i ro og til bestemte tider. Resultatet av denne uregelmæssighet ved siden av et anstrengende arbeide er slaphet og uorden i fordøielsesorganerne.

Hertil kommer at arbeiderne i de fleste avdelinger, og da særlig i pap- og papirmaskinsalene, er utsat for hastige temperaturovergange og sterk trøk. I de tilfælder papiret falder av maskinernes cylinderparti — tørkeavdelingen — og maa bringes i orden igjen, er arbeiderne henvist til at arbeide i en varme av optil 40—50 grader. Arbeiderne er paa denne maate ofte utsat for at arbeide strengt i sterk varme og med en gang være henvist til sterk trøk og hastig avkjøling flere gange i skiftets løp. Arbeidet i disse avdelinger blir derfor likefremt sundhetsskadelig.

Ved utvikling av de maskinelle indretninger og innskrænkning av arbeidsstyrken er arbeidstempoet blitt mere intenst og der stilles større krav til den enkelte arbeidsydelse.

Til belysning herav kan anføres, hvorledes arbeidsgiverne gikk frem i 1907, da det ved departementsbeslutning ble forbudt at kjøres nat til søndag. For at indvinde den produktion, som ved dette ene skifts innskrænkning gikk tapt, blev der i de fleste cellulosefabrikker ordnet paa den maate, at renseri-erne blev utbedret, saaledes at der kunde produceres mere paa kortere tid. I de kemiske avdelinger, kokerierne, blev innsatt nye kokere og delvis blev koketiden sænket. saa hver enkelt kjedels produktionsevne blev øket, og i papirmaskinavdelingerne blev paa de fleste steder tilsatt flere tørkecyklindere, saaledes at maskinens kjørehastighet kunde økes; produktionsevnen steg paa denne maate ved at maskinens hastighet kunde kjøres betydelig op.

Da dette søndagsnatsarbeide blev avskaffet, blev der fra arbeidsgiverne i papirindustrien skreket op, at denne innskrænkning i saa betydelig grad vilde lamme deres industri, at følgerne var uoverkommelige. Denne arbeidsgivernes paastand viste sig imidlertid ikke at holde stik. For efterat arbeidsgiverne hadde foretat sine utbedringer, viste det sig ihvertfald ved de fleste fabrikker, at produktionen blev likesaa høi paa 6 skift i uken, og paa enkelte steder endog høiere, end der tid tidligere kunde produceres paa 7 skift.

De fleste fabrikker hadde paa den maate en likefrem fordel av at innskrænkningen blev foretat, mens arbeiderne maatte utføre mere arbeide paa 6 skift end de tidligere hadde utført paa 7 skift. Omkostningerne ved utbedringerne hadde bedrifterne straks tilbake ved den økede produktion, samtidig som al dagløn til arbeiderne i det 7de skift i uken kunde indspares.

Et av de argumenter arbeidsgiverne særlig paaberoper sig, er at 8 timers skift ikke kan gjennomføres i kontinuerlige bedrifter av økonomiske hensyn likeoverfor den utenlandske konkurranse, og de paastaar endvidere at arbeidsomkostningerne vil stige $\frac{1}{3}$. Denne paastand at driftsomkostningerne øker $\frac{1}{3}$ er adskillig overdrevet, som vi senere skal paavise. For det første er en stor del av arbeiderne beskjeftiget kun paa dagarbeide. Disse kan naturligvis ikke regnes med blandt dem, som skal inddeles i 3 skift, og utgifterne pr. ton kan da selvfølgelig ikke øke med $\frac{1}{3}$ ved at man gaar over til 8 timers skift.

For nærmere at paavise, hvorledes lønningsutgifterne vil stige ved at indføre 8 timers skift i de avdelinger, som nu gaar regulært 10 og 12 timer nat- og dagskift, har man som foran nævnt paa grundlag av lønstarifens optat en statistikk ved enkelte bedrifter over lønningsutgifterne utgjør pr. uke, antal arbeidere samt hvor meget lønningsutgifterne utgjør pr. ton nu, og hvorledes disse vil øke i tilfælde der indføres 3 skift.

Med hensyn til denne statistikk bemerkes: Hvad cellulosefabrikkerne angaar, saa har man opsatt 2 bedrifter, Hafslunds sulfittfabrik og Saugbruksforeningens cellulosefabrik, Fredrikshald. Den ene av disse bedrifter, Hafslunds sulfittfabrik, driver sit renseri nat og dag, mens ved den anden bedrift gaar renseriet kun om dagen. Med hensyn til utregningen av lønningerne, har man kun tatt hensyn til den ordinære arbeidstid, overtid er ikke medregnet.

Efter det principielle forslag, hvor ogsaa renseriarbeiderne, som kun har 10 timers nat- og dagskift er medtat og inddelt i 3 skift, vil ifølge beregningen lønningsutgifterne stige med kr. 3.21 pr. ton eller 14 pct. for Hafslunds vedkommende. For Saugbruksforeningens vedk. faar det principielle forslag sammenlignet med det subsidiære ingen betydning, da som nævnt renseriet kun gaar om dagen.

Beregnet efter det subsidiære forslag, hvor samtlige 12 timers skiftarbeidere er inddelt i 3 skift, stiger lønningsutgifterne med kr. 1,16 pr. ton ved Hafslunds og kr. 1,64 for Saugbruksforeningen eller henholdsvis 5,06 og 7,01 pct.

Om man vilde foreta en beregning over lønningsutgifterne ved de øvrige cellulosefabrikker paa samme maate, som ved de her anførte bedrifter, kan man gaa ut fra at utgifterne øker forholdsvis tilsvarende.

Arbeidsgivernes paastand om, at utgifterne skulde øke 33 pct. er derfor efter vor mening aldeles feilagtig, som her tydelig paavist.

En økning av lønningsutgifterne pr. ton som her anført, mener vi bedrifterne med lethed maa kunne taale, uten at det faar nogen væsentlig betydning for bedriftens inntægter.

Et andet moment, som ogsaa vil kunne spille ind her er, at der paa enkelte steder muligens kan innskrænkkes paa arbeidsstyrken paa de enkelte pladser. For det er naturligt at en mand forholdsvis kan overta mere arbeide og ansvar paa en 8 timers arbeidsdag mot paa 10 eller 12 timer. Nogen reduktion av arbeidsstyrken paa de enkelte poster er ikke foretat i den opsatte beregning, men hvis dette skulde la sig gjøre, vil lønningsutgifterne yderligere gaa ned i den av os anførte beregning. Kravet kan saaledes ikke siges at være uoverkommelig av økonomiske hensyn, naar lønningsutgifterne pr. ton ikke stiger med mere end ca. 5 á 7 pct.

Hvad statistikken for papirfabrikkerne angaar, saa har man her foretat beregningen for to bedrifter, Drammenselvsnens papirfabrik, Gjeithus, og Hofs bruks papir- og trømassefabrik, Hønefos, en forholdsvis stor og en mindre bedrift.

I det hele tatt vil stigningen i lønningsutgifterne for papirfabrikkerne forholdsvis stige mere ved overgangen til 3 skift end ved cellulosefabrikkerne. Aarsaken hertil er, at der i papirfabrikkerne forholdsvis er mere folk beskjeftiget paa 2. skift end hvad der er i cellulosefabrikkerne. Dette fremgaar ogsaa av den opsatte beregning. Efter det principielle forslag utgjør stigningen mellom 22 á 23 pct. og efter det subsidiære 15 á 17 pct.

For trøsliperiernes vedkommende stiller forholdet for enkelte grupper arbeidere sig paa samme maate som ved papir- og cellulosefabrikkerne — mere eller mindre efter bedriftens art og størrelse — saaledes at arbeiderne har 12 timers skift uten hviletid.

Imidlertid kommer trøsliperierne i en særstilling, idet det er noksaa almindelig at arbeidsstokken er inddelt saaledes at de løser hinanden av indbyrdes og paa den maate faar sin middagshvil, endskjønt det blir til forskjellige tider. Arbeidstiden i skiftet kan da regnes til 10 timer.

Som det av statistiken for trøsliperierne fremgaar vil lønningsutgifterne for Byafossen øke med kr. 0.93 pr. ton (23 %) og for Salsbruket med kr. 1.70 pr. ton (25 %).

Som allerede foran nævnt kan man gaa ut fra, at lønningsutgifterne ved overgangen til 3 skift ved de øvrige bedrifter forholdsvis vil stige paa samme maate som ved de hvor statistiken er utregnet for.

Nogen variation vil der selvfølgelig kunne bli, da det tekniske utstyr ved maskineriet og arbeidsstyrken kan være forskjellig i de samme slags bedrifter, men nogen væsentlig avvigelse fra de opsatte statistiske beregninger vil det ikke bli. Statistiken gir et bilde av, hvorledes lønningsutgifterne gjennomgaaende vil stige.

De anførte tal for økningen av utgifterne efter de foretatte beregninger mener man bedrifterne maa kunne overkomme uten at dette skulde volde nogen væsentlig vanskelighet. Den økonomiske vanskelighet har paa langt nær ikke den betydning nu som tidligere. De tekniske forbedringer som denne industri i de senere aar har gjennomgaaet, har overflødiggjort en mængde arbeidere, som direkte kommer bedrifterne til gode i form av besparelse paa arbeidsutgifterne.

Vi skal anføre et par eksempler fra Borregaard. I hollønderiet ved nævnte bedrifts papirfabrikker nr. 1 og 2 er der blitt overflødiggjort 33 mand av 76 ved nogle forholdsvis enkle og simple maskinindretninger, som nylig er innsatt.

Den samme bedrift foretok ogsaa for et par aar siden en forandring i sine 2 ældste papirfabrikker og innsatte endel pumpeindretninger. Ved denne forandring kan dette arbeide som tidligere utførtes av 24 mand, nu utføres av 6 mand. Paa lignende maate er foretat innskrænkning i arbeidsstyrken ved mange andre fabrikker. I det hele tatt er de tekniske forbedringer i denne industri i en meget rask utvikling, og arbeidstempoet øker med en likesaa stor hastighet.

Kravet paa indførelse av 8 timers arbejdsdag er derfor mere aktuelt end nogensinde tidligere.

Som bilag følger hoslagt:

Bilag 1. Statistik med bilag efter det principielle og subsidiære forslag for cellulose- og papirfabrikkerne.

Bilag 2. Statistik med bilag for træsliperierne.

Kristiania den 28. oktober 1913.

Ærbødigst
pr. Norsk Arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Leonard Larsen.

Bilag 1. Statistik over antal arbejdere, lønningsutgifter m. m. ved to cellulose og papirfabrikker.

Bedrifternes navn	Nuværende antal arbejdere og lønningsutgifter.						Antal arbejdere og lønningsutg. beregnet efter 3 skift.									
	Antal arbejdere			Gjennemsnitlig ukeproduktion antal ton	Lønningsutgifter pr. uke	Lønningsutgifter pr. ton	Antal arbejdere			Lønningsutgifter pr. uke	Lønningsutgifter pr. ton	Pr. ton øker lønningsutgifterne med kr. pct.				
	Løst	Derav arbejder 12 t. dag og nat	Derav arbejder 10 t. dag og nat				Løst	Derav arbejder kun dagarbejde	Derav arbejder 3 skift nat og dag							
<i>Det principielle forslag.</i>																
Hafslund sulfittfabrik	174	87	18	46	23	215	4936.15	22.96	199	87	112	5626.80	26.17	3.21	—	14.00
Saugbruksforeningens cellulosefabrik	243	183	80	30	30	242	5653.57	23.37	258	183	75	6052.63	25.01	1.64	—	7.01
Drammenselvsnens papirfabrik	277	156	74	47	—	224	6211.00	27.73	336	156	180	7650.50	34.15	6.42	—	23.15
Hofs bruks papirfabrik	107	59	35	13	—	68.5	2296.15	33.52	129	59	70	2817.85	41.13	7.61	—	22.70
<i>Det subsidiære forslag</i>																
Hafslund sulfittfabrik	174	87	18	46	23	215	4936.15	22.96	183	87	46	5185.71	24.12	1.16	—	5.06
Saugbruksforeningens cellulosefabrik	243	183	80	30	30	242	5653.57	23.37	258	183	75	6052.63	25.01	1.64	—	7.01
Drammenselvsnens papirfabrik	277	156	74	47	—	224	6211.00	27.73	313	156	47	7176.70	32.04	4.31	—	15.54
Hofs bruks papirfabrik	107	59	35	13	—	68.5	2296.15	33.52	123	59	13	2683.45	39.18	5.66	—	16.94

Bilag 2. Statistik over antal arbejdere og lønningsutgifter m. m. ved to træsliperier.

Bedrifternes navn	Nuværende antal arbejdere og lønningsutgifter.						Antal arbejdere og lønningsutg. beregnet efter 3 skift.									
	Antal arbejdere			Gjennemsnitlig ukeproduktion ton	Lønningsutgifter pr. uke	Lønningsutgifter pr. ton	Antal arbejdere			Lønningsutgifter pr. uke	Lønningsutgifter pr. ton	Pr. ton øker lønningsutgifterne med kr. pct.				
	Løst	Derav arbejder 2 skift nat og dag	Derav arbejder 10 t. dag og nat				Løst	Derav arbejder kun dagarbejde	Derav arbejder 3 skift nat og dag							
Byfossens træsliperi	40	16	24	240	240	988.70	4.03	49	16	33	49	1190.70	4.96	0.93	—	23
Salsbrukets træsliperi	57	15	42	181	181	1199.69	6.62	72	15	57	72	1506.79	8.32	1.70	—	25

Tarifoverenskomster opprettet i 1913.

Løpe-nummer	Bedriftens navn	Antal arbeidere		Mindsteløn	
		ialt	derav organisert	tidligere	etter overenskomsten
				Kr.	Kr.
1	Skorstensfeierne i Kristiania	24	17	26.00—30.00	28.00—30.00
2	Fredrikshald stuerkontor	69	69	0.45—0.65	0.50—0.80
3	Vestfos cellulosefabrik	102	102	3.50	3.25
4	Haldens tændstikfabrik	—	—	—	—
5	Bønsdalens papirfabrik	114	—	3.00	3.25
6	cellulosefabrik (Viktoria)	60	138	3.00	3.25
7	Notoddens salpeterfabrik	400	280	0.40—0.45	0.45—0.53
8	Høitorp & Trøgstad befæstningsanlæg	101	81	0.46—0.48	0.55—0.56
9	Hafslunds karbidfabrik	150	135	0.32	0.40—0.45
10	Kularbeiderne i Kristiania	300	250	0.35—0.60	0.40—0.64
11	Kaffebrønderierne i Kristiania	25	16	3.80	4.20
12	Vestlandske petroleumskompani	13	10	forskjellig	25.00—30.00
13	Nordenfjeldske sprængstoffabrik	38	33	0.38 1/2—0.40	0.41—0.46
14	Lillestrøm cellulosefabrik	90	74	1.50—3.50	1.80—3.75
15	Notoddens murarbeidere	14	14	3.00	3.25
16	Sulitjelmabanens ombygning	1150	100	0.65	0.73
17	Statens jernbaner	1600	1590	3.50	4.00
18	Korkskjærerne i Bergen	14	12	0.32	0.40—0.45
19	Skjærdalens bruk	70	65	0.50	0.55
20	Murararbeiderne i Haugesund	23	23	3.00	3.25
21	Trondhjems dampvaskeri	50	44	0.50	0.60
22	Mesna træsliperi	23	17	—	20.00—12.00
23	Nordisk tekstilkompani, Indigo	55	33	3.00	3.25
24	Melkefabrikkerne, Hamar, Kap, Holmestrand og Sannesund	636	403	0.30—0.44	0.38—0.46
25	Byafossens træsliperi	35	29	0.28—0.43	0.32—0.50
26	Lewis Millers træløstomt, Hommelvik	25	23	0.12—0.20	0.18—0.26
27	Sandnæs jernvarefabrik	14	12	3.00	3.25
28	Langøens kalkstensbrud	80	50	—	0.35—0.40
29	Sjaastad bruk, Lier	64	64	—	4.00
30	Bagnaelvans tømmerfløtere	14	12	kun akkord	—
31	Kristiansunds jord- og cementarbeidere	80	57	3.25—3.75	3.75—4.00
32	Vestfos papirfabrik	52	36	4.75	4.75
33	Trondhjems ingeniør- og havnevæsen	100	70	0.45	0.55—0.70
34	Enge træsliperi	44	34	skiftløn	skiftløn
35	Notodden kommune	59	59	2.50—4.00	3.80—4.25
36	Hovdenaks stole- og møbelfabrik	41	39	3.50—5.00	4.25—5.50
37	Murararbeiderne i Larvik	14	14	3.00	3.25
38	Ringerikes nikkelverk	150	100	0.45—0.52	0.65—0.70
39	Aal Ulefos bruks træsliperi	39	30	—	—
40	Meraker bruk, Hommelvik	90	65	0.50	0.55
41	Engene dynamitfabrik	134	105	ubestemt	0.36—0.60
42	Vigsnæs kobbergruber	59	44	3.00	3.25
43	Kristiania renholdsverk, Langøerne	26	26	3.00	3.25
44	Trondhjems preserving co.	30	25	0.33	0.40
45	Østborg kalkbrud	55	39	0.30—0.40	0.35—0.50
46	Trondhjems brændevinssamlag	32	29	3.50—4.00	5.00
47	Jakob Halseths magasin i Trondhjem	10	10	7.20—14.40	9.00—12.00
48	Meraker elektriske kraft- og smelteverk	90	64	16.00—30.00	16.00—22.00
49	Askøens kommunes stenbrud	70	45	0.40—0.46	0.50—0.46
	Tilsammen	5528	4517	0.55	0.55

Procentvis forhøielse i akkordprisene	I lønstill. erholdt samtl. arbeidere tilsammen		Arbeidstid pr. uke			Tillæg for overtid, nat- og helligdagsarbeide		Overenskomst opprettet som varer til	Løbe-nummer
	pr. aar Kr.	pct.	tidligere timer	etter overenskomsten timer	Forkortels. utgjør ialt tim. pr. uke	Tidligere pct.	Etter overenskomsten pct.		
—	1,200.00	7.5	—	54	—	—	—	1/1-1916	1
10—20	10,350.00	11.1	60	60	—	—	—	1/7-1917	2
5—25	14,897.00	12.2	56—60—72	56—60—72	—	—	—	15/9-1916	3
—	—	—	—	—	—	—	—	Prolongert. til aar. utg.	4
10—20	6,933.00	5.5	60—72	56—60—72	12	25—50—100	25—50—100	15/9-1916	5
?	10,252.05	15.5	56—60—72	56—60—72	—	25—50—100	25—50—100	15/9-1916	6
—	39,856.00	10.5	57—59	56	600	25—50—100	25—50—100	1/4-1916	7
—	12,200.00	14.7	60	54	606	—	25—50—100	1/7-1915	8
5	10,687.50	14.3	55	55	—	25—50	25—50—100	1/6-1918	9
—	36,000.00	10.5	60	59 1/2	150	—	25—50—100	1/6-1916	10
—	2,500.00	—	57	54	75	—	25—50—100	1/3-1916	11
—	1,785.50	8.0	—	58	—	ubestemt	25—50—100	15/4-1917	12
—	2,850.00	7.1	—	54	—	ubestemt	25—50—100	15/4-1916	13
12	3,782.00	3.4	60—72	60—72	—	25—50—100	25—50—100	15/9-1916	14
—	2,285.60	5.5	57	51	84	50—100	50—100—150	1/7-1914	15
—	22,500.00	14.3	57	57	—	—	—	Til anlæg. er færdig	16
—	188,800.00	14.7	57	54	4800	—	25—50—100	1/7-1915	17
5—10	3,500.00	10.0	—	—	—	—	—	1/7-1916	18
—	2,994.00	5.7	60—72	60—72	—	ubestemt	25—50—100	15/9-1916	19
—	6,440.00	20.0	57	56	23	20—40	25—50—100	1/4-1915	20
—	3,750.00	—	57	57	—	ubestemt	25—50—100	1/4-1918	21
—	2,000.00	8.7	60	60	—	25—50	25—50—100	15/9-1916	22
—	7,060.00	17.0	54	54	—	ubestemt	25—50—100	1/4-1916	23
—	57,876.00	14.3	57	57	—	ubestemt	25—50—100	1/7-1917	24
17	6,588.00	19.1	60	60	—	ubestemt	25—50—100	15/9-1916	25
—	1,875.00	8.3	60	57 1/2	62	—	25—50—100	1/9-1916	26
—	1,050.00	—	—	55 1/2	—	—	25—50—100	15/8-1915	27
—	6,000.00	—	—	55 1/2	—	—	25—50—100	6/3-1915	28
17	10,850.00	17.0	60	60	—	—	—	1/8-1915	29
—	1,050.00	10.7	60	60	—	—	50—100	20/6-1914	30
—	16,200.00	12.3	57	54	240	—	50—100	1/7-1915	31
—	2,670.00	7.8	60—72	60—72	—	25—50—100	25—50—100	15/9-1916	32
—	15,000.00	14.7	57 1/2	46 1/2	57 1/2—46 1/2	—	25—50—100	30/6-1915	33
—	3,600.00	8.6	60	60	—	ubestemt	25—50—100	1/7-1915	34
—	15,865.00	14.7	56	46	590	—	50—100	1 aar	35
15	6,630.00	15.0	60	60	—	—	—	ikke overenskomst	36
—	1,960.00	10.0	56	56	—	25—50—100	25—50—100	1/4-1914	37
—	7,500.00	8.3	56	56	—	ubestemt	25—50—100	1/4-1917	38
5.5	2,980.00	6.2	60	60	—	ubestemt	25—50—100	15/9-1916	39
7 1/2—10	6,750.00	8.3	60	57 1/2	225	ubestemt	25—50—100	1/9-1916	40
—	10,064.00	20.0	48—54	48—54	—	25—50—100	25—50—100	1/12-1916	41
—	8,907.00	16.6	57	57	—	ubestemt	25—50—100	1/8-1914	42
—	7,800.00	25.0	—	—	—	—	—	—	43
—	—	—	60	57 1/2	87	—	30—50—100	29/8-1916	44
—	7,500.00	11.1	56	56	—	—	25—50—100	1/7-1916	45
—	3,200.00	7.0	50	50	—	—	1 kr. pr. time	1/11-1918	46
—	2,406.00	13.3	58 1/2	56	12	intet	25—50	1/12-1916	47
—	10,507.00	12.5	48—60	48—57	135	25—50—100	25—50—100	31/8-1915	48
—	—	—	—	52	—	—	25—50—100	—	49
	607,450.00				7713				

Av foranstaaende tabel fremgaar, at 5528 arbejdere i aarets løp ved oprettelse av tarifoverenskomst har erholdt et samlet lønstillæg av kr. 607,450.00. Tillægget utgjør gjennemsnitlig kr. 109.52 pr. mand.

I 3 av tarifrevisjonerne har arbeiderne ikke erholdt noget lønstillæg, mens der ved de øvrige 44 overenskomster er opnaadd forbedring i lønningerne. I tre tilfælder er lønningerne endog forhøiet med 20 à 25 pct., nemlig for murerarbejderne i Haugesund, Engene dynamitfabrik og Kristiania renholdsverk.

Av tabellen fremgaar endvidere, at den samlede forkortelse av arbejdstiden utgjør 7713 timer pr. uke eller 385,650 timer pr. aar, regnet efter 50 arbejdsuger. Forkorteisen i arbejdstiden er fordelt paa 2850 arbejdere, idet ikke alle grupper, som har deltat i aarets lønsbevægelser, har krævet eller opnaadd forkortelse av arbejdstiden.

Table with multiple columns and rows, containing statistical data related to wages and working hours. The text is faint and difficult to read, but it appears to be a detailed ledger or summary table.

Beretning

om

Norsk Arbeidsmandsforbunds virksomhet i 1914

Ved Rich. Hansen og Gunnar Sethil



Kristiania

Joh. Nordahls bok- & aksidenstrykkeri

1915

Hovedstyret og forretningsutvalget.

I hovedstyrets sammensætning er der i 1913 foretaget den forandring, at Aksel Brynte, Sarpsborg, og Hans Tandberg, Gjeithus, er uttraadt som følge av, at de foreninger de repræsenterte er utmeldt av forbundet og overgaaet til Norsk papirindustriarbeiderforbund.

Som suppleanter for disse blev paa landsmøtet i 1913 valgt Theodor Grundt, Sundløkken, og Gustav Rontèn, Drammen. Da førstnævnte suppleant imidlertid var blit suspendert som medlem av sin fagforening og saaledes ved den tid stod utenfor forbundet, kunde han ikke fungere som hovedstyremedlem.

Forretningsutvalget foreslog derfor for hovedstyrets utenbys medlemmer at indkalde suppleanten for Østtelemarken, Oskar Hansen, Rjukan, i hans sted, idet man tok hensyn til, at han i likhet med Grundt repræsenterte den elektrokemiske industri og at denne industrigruppe ikke før hadde nogen representant i hovedstyret

Denne indstilling fik samtlige utenbys styremedlemmers tilslutning. For tiden bestaar saaledes hovedstyret av følgende:

Rich. Hansen, Gunnar Sethil, A. Ahlstrand, Petter Fjeld, Bernhard Eriksen, Anna Pleyrn, Nils Olsen (hvilke utgjør det i Kristiania boende forretningsutvalg), *Anton Elvenes, Bjørnvand, Peder Berntsen, Sulitjelma, Elias Volan, Trondhjem, Lars Tørrer, Røros, Halvor Steinmoen, Notodden, Alfred Myhrstad, Bergen, I. Paulsen, Stavanger, Gustav Rontèn, Drammen, og Oskar Hansen, Rjukan.*

Forretningsutvalget har i aaret avholdt 38 møter, hvor tilsammen 692 saker har været behandlet.

Hovedstyret avholdt sit aarsmøte 27. og 28. mars, hvor beretning og regnskap for 1913 behandledes og godkjendtes, samt vedtokes budget for 1914.

Paa dette møte besluttedes bl. a. ogsaa at flytte grubesekretæren fra Trondhjem til Kristiania, da man fandt et saadant arrangement heldigst av hensyn til samarbeidet mellem anlægs- og grubearbejdernes grupper.

Endvidere behandledes en række spørsmåal som var forelagt av forretningsutvalget.

Foruten de paa aarsmøtet behandlede saker har følgende spørsmåal blit avgjort ved skriftlig avstemning blandt hovedstyrets medlemmer:

1. *Andragende fra Rauma og Grønbogens jernbanearbeiderforeninger om et laan av kr. 300,00 til opførelse av et forsamlingslokale, hvilket indvilgedes.*
2. *Forslag fra forretningsutvalget om at foreta uravstemning inden forbundet om opprettelse av en gjensidighetsoverenskomst mellem Norsk papirindustriarbeiderforbund, Norsk sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbund og vort forbund angaaende overflytning fra det ene forbund til det andet med bibehold av rettigheter i forsikringskassen.*

Da hovedstyret hadde git sin tilslutning hertil blev forslaget omsendt avdelingerne til avstemning, med det resultat at følgende forslag vedtokes:

Overenskomst

mellem Norsk arbeidsmandsforbund, Norsk sag-, tomt- og høvleriarbeiderforbund og Norsk papirindustriarbeiderforbund angaaende medlemmers overflytning fra det ene til det andet forbund.

§ 1.

Overenskomstens formaal er at aapne adgang for medlemmer i ovennævnte forbund til at kunne overflytte fra det ene til det andet forbund med bibehold av erhvervede rettigheter i de tilsvarende kasser.

§ 2.

Overflytningen foregaar efter følgende regler:

- a. Naar et medlem overgaar til en anden arbeidsbranche, der ikke sorterer under det forbund, han tilhører, skal han avmelde dette for sin avdeling og av denne faa avstemplet og utskrevet sin medlemsbok, hvorefter han kan overflyttes til den paa stedet værende forbundsavdeling.
- b. Saadan overflytning kan kun finde sted, naar vedkommende er ansat som fast arbeider; er han derimot kun ansat som midlertidig arbeider, eller det er vedkommendes hensigt at vende tilbake til sit tidligere arbeidsfag, kan han fortsætte sit medlemskap i det forbund han tilhører, dog som regel ikke over 3 maaneder.
- c. Er vedkommende ansat som fast arbeider eller som midlertidig arbeider har arbeidet i 3 maaneder, er han, hvis ikke særlige grunde foreligger, forpligtet til at overflytte sit medlemskap.
- d. Ved overflytningen betales ingen indskrivningspenge, men maa vedkommende betale den nye medlemsboks kostende (50 øre).
- e. Under streik, lockout eller under opsigelsestiden foran konflikter kan overflytning ikke finde sted.

§ 3.

- a. Naar et medlem i henhold til bestemmelserne i § 2 er overflyttet

fra et forbund til et andet, skal den avdeling, hvortil medlemmet er overflyttet, straks indberette dette til sit forbunds kontor med opplysning om fra hvilke forbund overflytningen er foregaat, samt naar han er indmeldt i organisationen, tidligere medlemsnummer og tiden for overflytningen. Disse opplysninger indføres ogsaa i anmerkningsrubrikken i medlemmets nye medlemsbok.

- b. Det forbund, hvortil medlemmet er overflyttet, anmelder dette til det andet forbund.

§ 4.

Naar overflytningen er foretat, skal medlemmet følge de love og regler, som er gjældende i det tilmeldte forbund.

§ 5.

- a. Under konflikter erholder medlemmet bidrag efter det tilmeldte forbunds regler.
- b. Naar et medlem eller berettiget medlems egtefælle dør, skal det forbund, hvori vedkommende har sit medlemskap utrede forsikrings- eller begravellesbidraget efter de i forbundet gjældende regler.

§ 6.

I tilfælde nogen av ovennævnte forbund agter at foreta forandringer i reglerne for sin forsikringskasse, skal dette meddeles de øvrige forbund for om mulig at faa forsikringskassens regler mest mulig ensartet.

§ 7.

Denne overenskomst træder ikraft fra den tid den er undertegnet av samtlige 3 forbund og er gjældende indtil videre med 6 maaneders opsigelsestid.

3. *Forslag fra forretningsutvalget om at avskrive den gjæld, som en del av de uttraadte avdelinger inden papirindustrien fremdeles stod i til vort forbund.*

I anledning denne sak omsendtes til hovedstyrets medlemmer følgende sirkulære:

Til
Hovedstyret.

Som det vil erindres forelaa paa hovedstyrets aarsmøte et andragende fra Norsk Papirindustriarbeiderforbund om eftergivelse av de restancer, dets avdelinger stod i til vort forbund.

Der manglet imidlertid dengang fuld oversigt over samtlige restancer, hvorfor hovedstyret vedtok et av E. Volan fremsat forslag saalydende:

„En utredning av saken forelægges forretningsutvalget, som da tar stilling til denne. Spørsmålet om gjældens eftergivelse blir saa at omvende til hovedstyrets medlemmer til endelig avgjørelse.

I det tilfælde, at der i forretningsutvalget er to eller flere opfatninger av, hvordan spørsmålet bør ordnes, blir dette at meddele hovedstyrets medlemmer.

Siden den tid har de fleste av disse foreninger indsendt avdrag paa sin gjæld, og 15 foreninger har levert fuldt oppgjør, mens 41 foreninger fremdeles staar i restance for større eller mindre beløp.

Av den utredning som av kassereren er forelagt forretningsutvalget paa møte den 10. ds. fremgaar at disse 41 foreninger tilsammen skylder vort forbund kr 6294.51. Av denne gjæld er kr. 2214.60 paadrat efter 1—7—13, mens det øvrige er tildels meget gammel gjæld, for en stor del paadrat ved underslag eller sommel med merker fra avdelingskasserernes side.

Forretningsutvalget besluttet at sende et sirkulære til de her omhandlede avdelinger med anmodning om inden aarets utgang at indsende oppgjør og eventuelle merkebeholdninger m. v. Dette sirkulære avsendtes den 19. november.

Da man imidlertid var klar over, at ikke alle foreninger vilde magte at avbetale hele sin restance, og da man fandt det uheldig at trekkes med disse gamle fordringer fra aar til andet, besluttet utvalget enstemmig at foreslaa for hovedstyret, at den gjæld, som ikke maatte være indbetalt inden aarets utgang, blir at avskrive.

Man skal herved anmode det ærede hovedstyres medlemmer om at meddele, hvorvidt de er enig i denne fremgangsmaate eller ikke.

Med solidarisk hilsen
for forretningsutvalget
Rich. Hansen.

Ved avstemning blev dette forslag vedtat.

4. *I juni maaned forelaa et andragende fra Trondhjems arbeiderparti om et midlertidig laan stort 30 000 kroner til erhvervelse av en eiendom, som agtedes indredet til Folkets hus i Trondhjem. Spørsmålet forelagdes hovedstyret, som vedtok følgende av forretningsutvalget fremsatte forslag:*

„Under forutsætning av at Trondhjems arbeiderparti kan opnaa at faa Arbeidernes faglige landsorganisations garanti for at laanet i sin helhet tilbakebetales inden utgangen av 1915, bevilges et laan av forbundets forsikringskasse stort 30 000 kroner, der av laantageren forrentes med almindelig bankrente.“

Laanet er imidlertid ikke blit optat, da den projekterte eiendomshandel paa grund av krisen foreløbig er oppgit.

5. *Endvidere har hovedstyret ved aarets begyndelse gjennom avstemning git sin tilslutning til at søke opprettet eget forbund for papirindustriens arbeidere, hvorom nærmere i et senere avsnit av beretningen.*

Medlemsbevægelsen.

Ved aarets begyndelse hadde forbundet 21 288 medlemmer i 332 avdelinger og ved dets utgang 17 470 i 296 avdelinger.

Denne nedgang i medlems- og avdelingsantallet har sin aarsak i, at 54 avdelinger med 4453 medlemmer inden papirindustrien stiftet sit eget forbund fra 1. april.

I virkeligheten er det saaledes ingen tilbakegang organisationsmessig seet. Tvertimot har forbundet faat ny tilslutning baade av nye avdelinger og økning i medlemsantallet i de før bestaaende.

Der er saaledes i aarets løp tilsluttet forbundet 39 nye avdelinger, mens antallet av nedlagte avdelinger — utenom de før nævnte inden papirindustrien — kun utgjør 21.

Aarsaken til disse foreningers nedlæggelse er i de fleste tilfælder arbeidets færdiggjørelse eller stans paa grund av krisen. For en del skyldes nedgangen i avdelingsantallet ogsaa den omstændighet at mindre foreninger har sluttet sig sammen til én.

Den virkelige tilvækst forbundet har hat, naar papirgruppen fra regnes, utgjør saaledes 18 avdelinger og 635 medlemmer. Dette tal vilde utvilsomt være steget betydelig om ikke krisen var indtraadt.

Den økonomiske stilling.

Forbundets samlede inntægter utgjorde kr. 433 530.63 og utgifterne kr. 329 046.04. Idet vi forøvrig henviser til aarsregnskapet skal vi kun paapeke endel av de væsentligste utgiftsposter:

Til landsorganisationen er i kontingent utbetalt kr. 74 630.41, streikebidrag kr. 86 119.38, bidrag til Sv. grov- og fabrikarbeiderforbunds konflikter i henhold til gjensidighetsoverenskomsten kr. 43 938.30, lønninger kr. 28 150.00, gruppemøter kr. 7 523.75, forsikringsbidrag kr. 26 800.00, begravellesbidrag kr. 3 450.00.

Syke- og hjelpekassen.

Tilslutningen av nye medlemmer i aaret har været 10 til klasse 1 og 27 til klasse 3.

Medlemsantallet er gaat tilbake fra 600 til 350. Dette skriver sig fra at Norsk papirindustriarbeiderforbund stiftedes og som følge derav gik flere foreninger ut av syke- og hjelpekassen.

I aaret er der avsendt 65 banko- og værdibreve, 3 pakker og 198 almindelige breve og tryksaker, ankommet 124 banko- og værdibreve og 146 almindelige breve.

Der er i aaret utbetalt 226 sykebidrag og 1 begravellesbidrag med tilsammen kr. 3 435.95.

Kassens inntægter har været kr. 3775.98 og utgifterne kr. 3881.55 hvorved der i aaret er et underskud kr. 105.57.

Kassen har saaledes i lighet med 1913 gaat med underskud og dette skriver sig fra den daarlige tilslutning som kassen har hat.

For at kassen skal kunne balancere og virkelig være en syke- og hjelpekasse maa der bli en meget større tilslutning, særlig fra de mandlige forsikringspligtige medlemmer, der ved at staa som medlemmer av kassen erholder et tillæg av 60 øre pr. dag til den understøttelse de oppbærer av den offentlige sykeforsikring.

Det maa derfor agiteres for øket tilslutning til kassen, for med den lille tilslutning, kassen nu har, kan den ikke fylde sin opgave.

Agitationen

har været drevet jevnt hele aaret, om end resultaterne av samme ikke kan sies at ha været synderlig merkbare siden krisens indtrædelse i august.

Dog har utvilsomt agitationen siden den tid bidraget til at holde medlemsantallet oppe.

Foruten den agitation som har været drevet fra forbundets hovedkontor og av distrikts- og gruppesekretærene, har der ogsaa fra de stedlige styrever været utfoldet en intens agitation, hvortil forretningsutvalget har bevilget større eller mindre beløp.

I alt er der til agitation utenom funktionærernes faste lønninger medgaat kr. 7523.75.

Forbundets hovedkontor.

Der er til kontoret i aarets løp inkommet 4736 almindelige breve og 2917 bankobreve, der er avsendt 5599 almindelige breve, 6119 tryksaksforsendelser, 225 telegrammer, 886 pakker og 492 banko- og værdiforsendelser. Fagbladet „Arbeidsmanden“ er utkommet i 12 nummere med tilsammen 136 sider. Oplaget var indtil i mars maaned 27000, siden den tid har været 21000.

Formand, næstformand og kontorets sekretær har i aarets løp tilsammen været ute paa reise i 182 dage, deltatt i 201 forhandlingsmøter med arbeidsgivere, 52 foreningsmøter, delvis med foredrag og 314 andre møter.

Gruppemøter.

Av de grupper, som har tariffællesskap har følgende avholdt møte til drøftelse av fælles forslag:

Fyrstikarbeiderne den 13. febr. Hele forretningsutvalget var tilstede.

Murarbeiderne 28. juni. Repræsentanter fra Kristiania, Trondhjem, Bergen, Haugesund, Drammen og Fredrikstad var fremmøtt, forbundets formand deltok.

Sten-, Jord- og Cementarbeiderne den 30. august. Repræsentanter fra Kristiania, Trondhjem, Bergen, Hamar, Kristiansund og Haugesund, forbundets næstformand deltok.

Papirindustriarbeidernes generalforsamling 2. februar vil senere bli utførligere omtalt.

Repræsentation.

Den 23.—26. mars avholdt Arbeidernes faglige landsorganisation ekstraordinær kongres til behandling av spørsmålet om, hvad der fra fagorganisationens side skulde gjøres, ifald statsmagterne gjennomførte loven om tvungen voldgift i arbeidstvister.

Paa kongressen var forbundet representert av de samme, som var paa den ordinære kongres i 1913 og som var valgt paa forbundets landsmøte samme aar.

Paa det tyske fabrikarbeiderforbunds kongres i Stuttgart den 5. juli var forbundet representert ved Rich. Hansen.

Det skandinaviske samarbeide.

I anledning de av den svenske arbeidsgiverforening iverksatte lockouter i smaaglasindustrien og bygningsmaterialindustrien har den permanente gjensidighetskomite som bestaar av formændene og kassererne i hvert av de 3 forbund avholdt 2 møter, det første i Stockholm den 4. februar og det sidste i Malmø den 21. september.

Gruppe- og distriktssekretærene.

Av sekretærernes beretning om virksomheten hitsættes:

Nordlandske distrikt.

Den meste tid av aaret er blit benyttet til agitation. Der er saaledes i aarets løp holdt ca. 100 foredrag for en samlet tilhørerskare paa litt over 16000 mennesker, heri er ogsaa iberegnet de foredrag som blev holdt i februar blandt fiskerne i Lofoten.

I et distrikt er stiftet 4 nye avdelinger i tilslutning til vort forbund. Nemlig: en i Hammerfest, en i Tysfjord, en i Ramsund og en i Tromsø. Desuten er der i aarets løp avholdt ca. 30 forskjellige møter med avdelingsstyrer, forhandlingskomiteer og forskjellige arbeidsgivere. Alle tvister og konflikter mellem arbeidere og arbeids-

givere er ordnet uten streik eller voldgiftskjendelse. Sekretæren har desuten deltatt som medlem i den av sekretariatet nedsatte komite for planleggelse av fiskernes organisation i Nord-Norge. Til dette komitearbeide er medgaat ca. 30 dage.

Ved siden av dette er ogsaa adskillig arbeide med fiskernes organisation blit utført under reiser. Under disse lange, flere dages dampskibsreiser kan en stor del skriftlig arbeide utføres. Dette mit arbeide underhaand har lettet komiteens arbeide.

Ved siden av det foran nævnte, er der stiftet en avdeling av kul- og kaiarbeiderne i Tromsø med 150 medlemmer i tilslutning til Norsk havne- og transportarbeiderforbund. Bodø arbeiderparti er stiftet med 6 foreninger og en kvindeforening i tilslutning til partiet. Et ungdomslag med 84 medlemmer er stiftet ved Bjørnevand gruber, og to kooperative foreninger, en i Bodø og en i Svolvær.

Desuten er der nedsatt en komite av løsarbeidere paa Harstad for at arbeide med stiftelsen av en avdeling i tilslutning til vort forbund og arbeiderne ved sildoljefabrikken og tranfabrikken i Tromsø arbeider med det samme. Enten kommer de til at stifte en avdeling av vort forbund for sig selv eller ogsaa kommer de til at melde sig ind i den avdeling vi har i Tromsø.

Av de ca. 100 foredrag har 2 været rent politiske, 4 for fiskerne, 4 om Kooperationen, 3 antimilitaristiske, 2 om krigssituationen — nærmest faglige disse ogsaa — og endelige et om fagoppositionen.

De kritiske tider man nu er oppe i, har selvsagt øvet sin indflydelse ogsaa her. Saaledes er anlæggene i Glomfjord og Dunderlandsdalen nedlagt paa grund av krisen. Ofotens malmfelt er efter et bestemt forlydende nedlagt for altid. Disse anlæg og gruber omfatter tilsammen ca. 800 mand. I Narvik er ogsaa stor indskrænkning, da den ellers store malmtransport fra Kiruna og over byen har skrumpet betydelig ind. I Sulitjelma har det hittil gaat som vanlig. Kirkenes likesaa. Det samme er tilfældet med Birtavarre. De to sidste steder anvendes det forkastelige anvisningssystem — bare den halve løn utbetales og resten blir staaende inde til krigen er slut.

I distriktet var ved aarets begyndelse 28 avdelinger med 1941 medlemmer, ved aarets utgang var der 31 avdelinger med 2034 medlemmer.

Paa de arbeidspladser, hvor forbundet har avdelinger arbeider tilsammen 3473 arbeidere. Av disse er nok en del tilsluttet landsorganisationen gjennom andre forbund, med endnu er der mange uorganiserte som maa vindes for vort forbund.

Even Reiersen.

Trondhjemske distrikt.

Jeg har i aarets løp besøkt 25 av forbundets avdelinger inden distriktet og stiftet 4 foreninger i tilslutning til forbundet samt en politisk forening med 23 medlemmer i tilslutning til arbeiderpartiet.

Har været paa reise i 147 dage, derav 34 dage i underhandlingsanliggender. Jeg har deltatt i 25 forhandlinger med arbeidsgivere. I de fleste av disse har arbeiderne faat sine krav gjennomført.

Forhandlingerne har hovedsagelig dreiet sig om opsigelser og lignende.

25 dage er anvendt til underhaandsagitation i Trondhjem og omegn. Ved denne anledning fik jeg indskrevet i forbundet 130 nye medlemmer.

I aarets løp har jeg holdt 70 foredrag for tilsammen 7850 tilhørene, samt deltatt i flere foreningsmøter og arbeiderstevner. Der er ankommet 53 skrivelser og 3 telegrammer og avsendt 71 breve og 3 telegrammer.

A. Kalvaa.

Bergenske distrikt.

Ved aarets utgang var der tilhørende forbundet 36 avdelinger med et samlet medlemsantal 1620, derav var i Bergen 880 medlemmer i 18 avdelinger. Der har i aaret været stiftet 3 nye avdelinger og en ældre forening er tilmelt forbundet, ialt 4 nye avdelinger.

Foreningen i Aalvik blev opløst i juli, da arbeidet der blev indstillet paa grund av at koncessionen ikke var bragt i orden, men det antas at arbeidet der vil bli gjenoptatt til vaaren.

Jeg har i aarets løp været paa reise i 119 dage i distriktet og holdt 34 foredrag, derav 1 politisk, for ialt 1960 tilhørere og har ialt deltatt i 215 møter, har avsendt 153 skrivelser og mottatt 93.

Har med arbeidsgivere ført 14 forskjellige forhandlinger og opprettet 6 tariffer for ialt 674 arbeidere, derav var 547 organiserte. De har opnaadd et samlet aarlig tillæg til sin løn av kr. 100 300.00 Desuten har 453 faat sin ukentlige arbeidstid forkortet med 2 timer pr. uke, 30 har faat den forkortet med 1³/₄ time pr. uke og 65 har faat den forkortet med 3 timer pr. uke.

To av disse tariffer er fornyelse av gjældende overenskomster, de 4 andre er nye overenskomster.

Fire av disse overenskomster blev ordnet uten arbeidsstans, dog maatte gaas til opsigelse av pladsene.

For gjennomførelse av 2 tariffer maatte der gripes til arbeidsnedleggelse nemlig ved Fleslands Glasverk og Vadheim Elektroke-

miske fabrikker. Ved sidstnevnte forsøkte arbeidsgiverne at skaffe arbeidsvillige, men det var vanskelig at faa tiltrods for at arbeidsledigheten i august var meget stor. Fabrikken fik kun 10 mand og da disse hadde været i 5 dage kom forhandlingerne istand og arbeiderne oppnaet at faa sine krav omtrent oppfylt.

Den krise som nu paagaar har da ogsaa hat sine virkninger i distriktet. Ved nogen større anlag var der godt haab om at faa organisert arbeiderne i tilslutning til vort forbund, men saa kom krisen og arbeidsstans indtraadte og den har ogsaa virket paa andre selv om arbeidet er igang.

Joh. Gudmundsen.

Stavanger distrikt.

I aaret er 2 foreninger nedlagt, nemlig Hillevaag tekstilarb.forening og Udlandhaug anlægsarb.forening, mens der er tilkommet 3 nye nemlig Smørarbeidernes forening, Stavanger, Songe—Tvedestrand's vei-
arb.forening, Salterød, og Vask- og rengjøringskvindernes forening, Stavanger.

Angaaende det samlede medlemsantal i distriktet saa er det umulig for mig at gi nogen nøiagtig meddelelse om dette av den grund, at de fleste foreninger undlater at besvare mine spørsmal angaaende dette.

Jeg har i aaret hat 132 reisedage. Jeg har holdt 42 foredrag for tilsammen ca. 2300 tilhørere. Har deltatt i 78 forhandlingsmøter ianledning lønskrav og opstaaede tvistigheter, desuten har jeg deltatt i 92 andre møter i de forskjellige foreninger angaaende administration o. l.

Lønsforhandlinger har været ført ved følgende bedriftet:

Fosna Canning Co., Kristiansund. Overenskomst opprettet.

Egersunds Fayancefabrik

Murarbeiderne, Stavanger

Vigelands bruk

Murarbeiderne, Sandnæs

Stavanger Cementvarefabrik og

Øgelands Cyklefabrik, Sandnæs. Her blev ingen overenskomst opprettet, idet arbeidsgiverforeningen forlangte verkstedsoverenskomsten gjort gjældende ved denne bedrift, hvilket den ogsaa fik medhold i ved den senere avholdte voldgift. Likeledes har vi hat forhandling for kaiarbeiderne paa Sandnæs, heller ikke her blev nogen overenskomst opprettet, idet arbeiderne efterat forhandlingerne var paabegyndt tok sit forslag tilbake paa grund av den indtraadte krise.

Ved Vigsnes Kobberverk har ogsaa været ført forhandling uten resultat, streik har her paagaat siden 17. august og paagaar fremdeles.

Forhandling angaaende tvistigheter har været ført med følgende arbeidsgivere:

The C. Borgen Packing Co., Stavanger, angaaende avskedigelse av foreningens tillidsmand. Saken henlagt uten resultat.

Chr. Bjellands fabrikker, Sunde, Søndhordland. Gjentagne trakasserier overfor de organiserte arbeidere. Forholdene ordnet.

Øglænds Cyclefabrik, Sandnes. Angaaende indførelsen av et nyt kontrolsystem. Saken ordnet.

Murmester Njaa, Stavanger, ang. overtidsbetaling. Saken ordnet.

Sandnæs Jernvarefabrik. Disponenten negtet endel nye arbeidere at gaa ind i organisationen. Saken ordnet.

Øglænds Cylefabrik. Uberettiget avskedigelse av en arbeider. Saken blev ordnet, idet vedkommende indtokes i arbeide igjen.

Hermetikfabrikanterne, Stavanger. Ang. akkordpris for lippelaak, overtidsbetaling, indskrænkning av arbeidstid m. m. Saken ordnet.

Hermetikfabrikanterne, Bergen. Overtidsbetaling. Saken ordnet.

Egersunds Fayancefabrik. Angaaende indtagelsen av folkene efter streiken.

Hermetikfabrikkene, Haugesund. Ang. overtidsbetaling, indskrænkning av arbeidstid m. m. Saken ordnet.

Sandnæs Dampskibsselskap. Ang. selskapets benyttelse av skibsmandskap til utførelse av kaiarbeidernes arbeide. Intet resultat oppnaadd.

Stavanger kommunale elektricitetsverk. Ang. forandring av arbeidstiden. Saken ordnet overensstemmende med arbeidernes forlangende.

Foruten disse forannævnte lønskrav og tvistigheter, har der været paatalt en række mindre tvister, isærdeleshet efter krisens utbrud og da især ved hermetikfabrikkene saavel her i byen som i Haugesund.

Desuten har vi hat 2 voldgifter nemlig en angaaende Øglænds Cyklefabrik, Sandnæs, og en angaaende en tvist mellem murarbeiderne og murmester Njaa, Stavanger.

Som man herav nok vil forstaa, har aaret været rikt paa tvistigheter og forhandlinger her i distriktet, og paa grund herav har ikke agitationen for nye avdelinger kunnet bli ført i den utstrækning som den skulde. En anden grund herfor er ogsaa den, at foreningerne i større utstrækning har benyttet min hjelp med hensyn til administration og lignende. Jeg har saaledes maattet gjennomgaa regnskaperne for to foreninger, hvor det viste sig at være større uregelmæssigheter tilstede.

Jeg har i aaret mottat 134 skrivelser og 15 telegrammer og avsendt 139 skrivelser og 25 telegrammer.

Her er i distriktet flere større arbeidssteder, hvor der ikke er nogen agitation, og som jeg desværre ikke har hat anledning til at besøke endnu. Jeg har dog forsøkt paa de fleste pladser at forberede arbeiderne ved at korrespondere med enkelte kjendte paa de forskjellige steder og haaber jeg da, at jeg i det kommende aar maa faa anledning til at besøke disse og faa dem med i organisationens rækker og med i kampen for arbeidernes frigjørelse.

Gudmund Pedersen.

Grube- og anlægsgruppen.

Sekretær *Alfr. M. Nilsen* har i 1914 været ute paa agitationsreiser i 163 dage og reiser i anledning forhandlinger i 30 dage. Tilsammen 193 reisedage. Han har holdt 97 foredrag for 6 623 tilhørere og stiftet 1 forening. Desuten har han i Kristiania deltat i 17 forhandlingsmøter, 2 gruppestyremøter, 2 hovedstyremøter, 4 kongresmøter og været tilstede ved en række forretningsutvalgsmøter.

Sekretær *Johs. Ødegaard* har været ute paa agitation i 45 dage og reiser i anledning forhandlinger 61 dage. Tilsammen 106 reisedage. Han har holdt 21 foredrag for 1 095 tilhørere. Desuten har han deltat i en række forhandlingsmøter i Kristiania, 2 gruppestyremøter, 2 hovedstyremøter, 4 kongresmøter og endel forretningsutvalgsmøter.

Ved aarets begyndelse var der inden grube- og anlægsgruppen 44 grubearbeiderforeninger med 2 909 medlemmer, 34 jernbanearbeiderforeninger med 1 835 medlemmer, 2 foreninger ved fæstningsværker med 42 medlemmer, 3 veiarbeiderforeninger med 47 medlemmer og ved øvrige anlæg 20 foreninger med 1 245 medlemmer.

Tilsammen 103 foreninger med 6 078 medlemmer.

I aarets løp uttraadte 14 foreninger og indmeldtes 16. Ved aarets utgang var der inden gruppen 46 grubearbeiderforeninger med 3 216 medlemmer, 36 jernbanearbeiderforeninger med 2 766 medlemmer, 3 foreninger ved fæstningsværker med 45 medlemmer, 3 foreninger ved veianlæg med 47 medlemmer og ved øvrige anlæg 17 foreninger med 775 medlemmer. Tilsammen inden hele gruppen 105 foreninger med 6 849 medlemmer.

Papirindustriarbeidernes uttræden av forbundet.

I beretningen for aaret 1913 gav vi en utførlig redegjørelse for den strid som var opstaat ved at endel foreninger inden papirindu-

strien hadde stiftet et separatforbund. Under beretningens avsnit om denne sak uttalte vi tilslut:

„Forretningsutvalget vil nu forelægge for hovedstyret et forslag med sigte paa at faa avsluttet denne strid, som vi ikke lenger har raad til at føre og som kun kan virke uheldig for alle parter. Forhaabentlig vil det i 1914 kunne lykkes at faa denne strid avsluttet.“

Det første skridt til realisation av denne tanke blev tat av forretningsutvalget paa møte den 6. januar, da det besluttedes at foreslaa for hovedstyret, at der blev sammenkaldt en generalforsamling av papirarbeiderne inden vort forbund for at drøfte spørsmålet om stiftelse av eget forbund inden denne industri.

Ifølge denne beslutning omsendtes til hovedstyrets utenbys medlemmer følgende cirkulære:

Kristiania den 8. januar 1914.

Til

Hovedstyrets utenbys medlemmer.

Som det vil være hovedstyrets medlemmer bekjent har endel foreninger av papir- og cellulosearbeidere meldt sig ut av arbeidsmandsforbundet og stiftet eget forbund under navn av Norsk papirindustriarbeiderforbund.

Dette forbund tæller for tiden godt og vel 2 000 medlemmer, saa endnu er det kun knapt en tredjedel av industriens organiserte arbeidere, som tilhører dette forbund, de andre $\frac{2}{3}$ tilhører vort forbund.

Som følge herav har dette forbund ingen lovlig adgang til at bli optat i Arbeidernes faglige landsorganisation, og sekretariatet har derfor maattet avslaa dets andragende herom. Saaledes staar nu disse 2 000 arbeidere utenfor centralorganisationen, og papirindustriens arbeidere er delt i to motstridende fylkinger.

At dette er et uheldig forhold er forstaaelig for enhver. Først og fremst virker det svækkende for arbeiderne inden papirindustrien, og indirekte betyr det en svækkelse for hele arbeiderklassen. Stiftelsen av dette forbund efterat flertallet av industriens arbeidere hadde uttalt sig mot det var en feil, det kommer man ikke bort fra, og der blev ogsaa fra vort forbunds side advaret imot dette, likesom der gjentagne gange har været gjort forsøk paa at faa samlet disse arbeidere igjen i arbeidsmandsforbundet.

Dette har dog ikke lykkes, tvertimot fortsætter det nye forbund med sin agitation mot arbeidsmandsforbundet, og det har resultert i, at flere av vort forbunds avdelinger inden denne industri er blit delt i to, saaledes at arbeiderne ved en og samme bedrift er splittet i to forbund.

Det er jo altid let at faa folk med paa noget, som er nyt, og selvfølgelig benytter agitatorerne for det nye forbund sig av enhver

misnøie som maatte være tilstede og søker at reducere, hvad arbeidsmandsforbundet har gjort for denne branche, til intet. Selv har jo det nye forbund ikke kunnet gjøre noget til arbeidernes gagn, men der stilles store resultater i utsigt, bare arbeiderne vil slutte sig til det nye.

Som rimelig kan være er der mange som lytter til den tale, og resultatet er, at forholdene blir mer og mer oprevne for hver tid som gaar, idet der i nærsagt alle vore foreninger findes en større eller mindre minoritet, som sværmer for eget forbund. Følgen av dette er igjen, at al agitation for tilslutning til arbeidsmandsforbundet inden denne industri er haabløs, idet de sløve og likegyldige elementer anfører, at de vil vente til de faar det egne forbund.

Forretningsutvalget har av hensyn til denne situation fundet at forbundet maa gjøre noget for at komme ut av dette uføre, og naar det ikke har lykket at faa de utbrudte til at vende tilbake til vort forbund, saa bør man anbefale alle arbeidere inden denne industri at gaa med paa dannelsen av et eget forbund.

Hensynet til at faa et godt samarbeide istand mellom arbeiderne inden en og samme industri bør veie mere end hensynet til at arbeidsmandsforbundet beholder sit store medlemsantal. Og selv om de 4—5 tusen arbeidere inden denne industri, som staar igjen i arbeidsmandsforbundet gaar ut, saa vil vi allikevel ha ca. 18 000 medlemmer tilbake. Og det er bedre for forbundet at faa sit medlemsantal revidert med en gang, for derefter at begynde agitationen for øket tilslutning.

Som det nu gaar vil forbundets medlemsantal, trods al den økede tilslutning det faar fra andre brancher, allikevel bli staaende stille eller kanske endog gaa tilbake som følge av den successive overgang til det nye forbund i papirindustrien.

Om man nu derimot fik gjort rent bord, vilde striden være bragt ut av verden, og man kunne med øket kraft ta fat paa organisationen av de arbeiderbrancher, hvor organisationen endnu er mangelfuld, og de øvrige grupper inden arbeidsmandsforbundet vilde ikke tape noget paa, om papirindustriens arbeidere stifter sit eget forbund — tvertimot.

Spørsmålet er imidlertid: Vil de gjenværende foreninger inden papirindustrien gaa ut av arbeidsmandsforbundet? Selvfølgelig kan ikke hverken hovedstyret eller nogen anden tvinge dem dertil. Dog antar vi, at de allerfleste vil forstaa det uholdbare i den nuværende situation, og at de alle av hensyn til sine egne interesser ønsker at bli samlet i et forbund. Med hensyn til det nye forbund, saa raader der blandt en stor del av medlemmerne en sterk antipathi mot dette for den uorganisationsmessige maate, paa hvilken det kom istand, saa mange av den grund ikke vil gaa ind i det. Men det vilde jo alt sammen kunne rettes, naar alle foreninger inden industrien, baade de der staar i det nye og i det gamle forbund, kom sammen til et konstituerende landsmøte, hvor alle fik adgang til at være med at bestemme forbundets navn, vedta dets love og foreta de nødvendige valg.

Forretningsutvalget er dog av den mening, at intet bør foretas, før der i henhold til forbundets love har været sammenkaldt en gene-

ralforsamling inden gruppen — altsaa repræsentanter fra de foreninger, der fremdeles staar i arbeidsmandsforbundet. Ifald denne generalforsamling allikevel beslutter at anbefale foreningerne at bli staaende i arbeidsmandsforbundet og at bekjempe det nye forbund, vil der jo ligge adskillig styrke i dette, men ifald den av hensyn til organisationsenhet finder at burde anbefale opprettelsen av et eget forbund for papir-, cellulose- og trømassearbeiderne, gaar vi ut fra, at dette ogsaa vil bli tat hensyn til, og da fik man arrangere et landsmøte, hvortil baade vort og det nye forbunds avdelinger blev indbudt til at la sig repræsentere.

Det som da for mange sikkert vil virke avskrækkende er den lange utmeldelsestid, som vore love forskriver, men forretningsutvalget er av den formening, at hovedstyret, for det tilfælde at eget forbund blir besluttet, bør gi dispensation fra lovene, saa denne frist kan forkortes efter nærmere avtale med forretningsutvalget.

I henhold til foranstaaende foreslaes:

1. At hovedstyret samtykker i, at der sammenkaldes en ekstraordinær generalforsamling inden papirindustriens gruppe til behandling av, hvorvidt der inden denne industri bør stiftes eget forbund.
2. At forretningsutvalget bemyndiges til at indvilge en kortere utmeldelsesfrist for avdelingerne inden denne industri i tilfælde der blir flertal for stiftelsen av et saadant specialforbund.

Idet vi anmoder de ærede hovedstyremedlemmer om at stemme over dette forslag, skal vi anmode om at faa besvarelsene inden den 20. januar, idet vi forutsætter, at de længst borte værende indsender besvarelsen telegrafisk.

De som stemmer for utvalgets forslag stemmer „Ja“, og de som er imot stemmer „Nei“.

Med solidarisk hilsen
for forretningsutvalget
Rich. Hansen.

Besvarelsene fra hovedstyrets medlemmer indløp saa hurtig, at vi allerede den 15. januar kunde beramme tiden for generalforsamlingen og omsendte følgene meddelelse herom til foreningerne inden papirindustrien:

Til
Norsk arbeidsmandsforbunds avdelinger
inden papirindustrien.

Siden februar ifjor, da det nye forbund av papirindustriens arbeidere blev stiftet, har der hersket et kampforhold, som kun kan være til skade for arbeiderne inden denne industri.

Dette, at et litet mindretal av foreningerne brøt ut av arbeidsmandsforbundet og dannet et specialforbund under navn av Norsk papirindustriarbeiderforbund, har jo med rette været betragtet som

stridende mot almindelige organisationsprincipper og litet loyalt mot flertallet inden denne industri, idet disse ikke fik adgang til at gjøre sin mening gjældende paa det møte, hvor forbundet blev konstituert.

Siden den tid har der fra arbeidsmandsforbundet og fra landsorganisationen været gjort flere forsøk paa at faa samlet denne industris arbeidere i ett forbund, men uten noget resultat, idet styret for det nye forbund er bestemt paa at fortsætte agitationen for tilslutning til sit specialforbund.

Det har ogsaa lyktes dem at faa stiftet „nye“ avdelinger — ikke der hvor arbeiderne før var uorganiserte — men ved bedrifter hvor arbeidsmandsforbundet før hadde avdelinger. Saaledes er der nu ved flere bedrifter 2 foreninger, en i tilslutning til arbeidsmandsforbundet og en til papirindustriarbeiderforbundet.

Denne splittelse, som jo kun kan virke skadelig for alle industriens arbeidere, vil det nye forbund efter alt at dømme fortsætte med, og da der i de fleste foreninger er større eller mindre minoriteter, som er stemt for oprettelsen av et saadant specialforbund, vil det føre til, at forholdene blir mere oprevne end de allerede er.

Da det nye forbund som bekjent ikke har adgang til at bli optatt i landsorganisationen, eftersom det kun representerer ca. $\frac{1}{3}$ av industriens arbeidere, og da et samarbeide av en industris arbeidere under saadanne forhold vil være yderst vanskelig for ikke at si umulige, har forretningsutvalget tatt under overveielse, om det ikke var formaalstjenlig at anbefale samtlige foreninger inden denne industri at komme sammen for at stifte et eget forbund for papirindustriens arbeidere.

Forretningsutvalget er kommet til det resultat, at det under hensyn til den foreliggende situation vil være en fordel for organisationen i sin almindelighet og for papirindustriens arbeidere i særdeleshet, om disse arbeidere atter kunne samles til samarbeide inden et forbund, selv om det var nødvendig at gaa til dannelsen av et specialforbund inden denne industri.

Imidlertid fandt man det mest hensynsfuldt overfor vore medlemmer, at dette spørsmål først blev forelagt en generalforsamling, bestaaende av representanter for de foreninger inden papirindustrien, som endnu er tilsluttet vort forbund, forinden noget definitivt skritt til stiftelse av eget forbund foretoges.

Da det imidlertid vil være av stor betydning, at et saadant specialforbund — om det blir besluttet — kan komme til at virke snarest mulig av hensyn til næste tariffrevision, har forretningsutvalget anset det for heldig, om der i tilfælde kunne indrømmes den kortest mulige frist for utmeldelse av og avvikling med arbeidsmandsforbundet.

I henhold til denne betragtning av forholdet har forretningsutvalget forelagt hovedstyret til avstemning følgende forslag:

1. „At hovedstyret samtykker i, at der sammenkaldes en ekstraordinær generalforsamling inden papirindustriens gruppe til behandling av, hvorvidt der inden denne industri bør stiftes eget forbund.
2. At forretningsutvalget bemyndiges til at indvilge en kortere ut-

meldelsesfrist for avdelingerne inden denne industri, i tilfælde der blev flertal for stiftelse av et saadant specialforbund“.

Da dette forslag nu er vedtatt ved uravstemning i hovedstyret, tillater man sig herved i henhold til „regler for gruppestyrer og gruppesekretærer“ §§ 4 og 5 — se lovenes side 27 — at indkalde en generalforsamling inden papirindustriens gruppe til mandag den 2. februar kl. 10 form. i Folkets hus' lille sal, Kristiania.

Generalforsamlingen bestaar av de inden gruppen til enhver tid fungerende foreningsformænd. Dog kan foreningerne, om saa ønskes vælge en anden end formanden til sin representant (se § 4).

For generalforsamlingen vil bli forelagt spørsmålet om hvorvidt der bør dannes et eget forbund for papirindustriens arbeidere, og i tilfælde, hvorvidt foreningerne bør tilslutte sig det allerere bestaaende papirindustriarbeiderforbund eller om der i fællesskap med dette forbunds avdelinger bør avholdes et landsmøte til konstituering av et eget forbund.

Vi vil tilslut henstille til avdelingerne om ikke at gi sine representanter bundet mandat til dette møte.

Utgifterne med møtets avholdelse bestrides av forbundet.

Med solidarisk hilsen
Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

Leonard Larsen.

Paa generalforsamlingen den 2. februar møtte 57 representanter for likesaa mange foreninger. Desuten møtte papirarbeidernes gruppestyre samt forretningsutvalgets medlemmer.

Efterat Rich. Hansen hadde aapnet møtet med en kort redegjørelse for hensigten med møtets sammenkaldelse blev Nils Olsen valgt til dirigent.

Under diskussionen beklaget de fleste talere den opstaaede splittelse og uttalte at de foreninger, som de representerte, var imot at gaa ut av arbeidsmandsforbundet, men at stillingen nu var saadan, at de av hensyn til industriens arbeidere fandt at maatte stemme for en sammenslutning i eget forbund. Skulde dette kunne ske maatte der imidlertid stiftes et nyt forbund, da det vilde være uraad at faa foreningerne til at melde sig ind i det bestaaende forbund, som var stiftet av et mindretal.

Efter at ha paahørt diskussionen fremsatte Rich. Hansen følgende forslag:

„Norsk arbeidsmandsforbunds papirindustriegruppe samlet til generalforsamling 2. februar 1914 uttaler:

I betragtning av den uheldige situation, som er opstaaet ved at en del av papirindustriens arbeidere har stiftet specialforbund, hvorved industriens arbeidere er blitt splittet, og i forstaaelsen av nødven-

digheten av et intens samarbeide, vil generalforsamlingen anbefale de i arbeidsmandsforbundet staaende papir-, cellulose- og trømassearbeiderforeninger at gi sin tilslutning til følgende:

1. At der fra 1. april d. a. blir opprettet et eget forbund av disse grupperes arbeidere i tilslutning til Arbeidernes faglige Landsorganisation.

Forutsætningen for dette maa være, at samtlige foreninger inden industrien, baade de der tilhører arbeidsmandsforbundet og de der staar i papirindustriarbeiderforbundet, blir representert paa det konstituerende landsmøte, og at de beslutninger, som tidligere er fattet av det nu bestaaende Norsk papirindustriarbeiderforbund eller dettes styre ikke skal være forbindende for landsmøtet.

2. Til det konstituerende landsmøte har hver av før nævnte foreninger ret til at sende en representant for hvert paabegyndt 100 medlemmer.
3. Saafremt dette forslag vinder tilslutning inden flertallet av arbeidsmandsforbundets avdelinger i papirindustrigruppen, anmodes sekretariatet om snaarest at sammenkalde det konstituerende landsmøte samt i samraad med de to forbunds styre at utarbeide dagsorden for landsmøtet.
4. Endvidere henstiller generalforsamlingen til arbeidsmandsforbundets forretningsutvalg at dispensere fra lovens bestemmelse med hensyn til utmeldelse, saaledes at foreningerne kan bli løst fra arbeidsmandsforbundet fra og med den tid, som det maatte bli bestemt at starte det nye forbund.
5. Generalforsamlingen vil sluttelig henstille til Norsk arbeidsmandsforbund at ta under overveielse en ordning, hvorved medlemmer, som i fremtiden maatte gaa over fra det nu foreslaaede papirindustriarbeiderforbund til arbeidsmandsforbundet eller omvendt, kan beholde sine rettigheter i forsikringskassen.

Dette forslag blev vedtat, hvorefter det med en utførlig motive-ring omsendtes til behandling i foreningerne. I samme cirkulære opfordredes foreningerne til at foreta valg paa representanter til det konstituerende landsmøte.

Til papirindustriarbeiderforbundet og til arbeidernes faglige landsorganisation avsendtes derpaa følgende skrivelser:

Kristiania 16. februar 1914.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund,

Drammen.

For om mulig at faa en endskap paa den langvarige strid blandt ar-

beiderne i papirindustrien, avholdt papirindustrigruppen inden vort forbund ekstraordinær generalforsamling den 2. ds. Generalforsamlingen besluttet at anbefale, at der fra 1. april d. a. opprettes et eget forbund av denne industri i tilslutning til landsorganisationen paa betingelser som nærmere er anført i den vedlagte protokol. Saken er nu omsendt vore foreninger til avgjørelse, og har vi anmodet om at erholde besvarelse inden 24. ds.. Gir foreningerne sin tilslutning til generalforsamlingens forslag, vil vi med en gang anmode sekretariatet om at sammenkalde det konstituerende landsmøte.

Vi gaar ut fra, at det ærede forbund vil anbefale sine foreninger at la sig representere paa dette møte.

Med solidarisk hilsen
Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

24—2—1914

Arbeidernes faglige landsorganisation.

Som bekjent har spørsmålet om, hvad der kunne gjøres for at samle papirindustriens arbeidere i ett forbund ofte været oppe til behandling i sekretariatet. Blandt andet har det været sterkt paa tale at sammenkalde et møte av representanter fra samtlige foreninger for at drøfte spørsmålet om hvilket forbund disse arbeidere burde tilhøre.

Men efter den stilling papirindustriarbeiderforbundet indtok til representantskapets forslag, der gik ut paa at sammenkalde et landsmøte for med bindende virkning at avgjøre spørsmålet, maatte man gaa ut fra, at dette forbund heller ikke vilde respektere en beslutning som fattedes paa et møte, der var sammenkaldt paa frit grundlag.

Paa den anden side var der ogsaa meget liten sansynlighet for at flertallet av arbeidsmandsforbundets avdelinger vilde finde sig i at bli tyunget ind i det nye av et mindretal stiftede forbund.

Imidlertid fandt vort forbunds forretningsutvalg at forholdene inden denne industri var saadanne, at der maatte gjøres noget effektivt for at faa en ende paa den opstaaede strid. Det besluttet derfor at indhente hovedstyrets samtykke til indkaldelse av en generalforsamling inden forbundets papirgruppe for at faa drøftet spørsmålet om organisationsformen sammen med representanter fra alle avdelinger inden gruppen.

Da hovedstyret gav sit samtykke hertil blev generalforsamlingen indkaldt til møte den 2. februar. Paa denne fattedes beslutning om at anbefale for foreningerne inden papirindustrien, at der opprettedes et forbund av papir-, cellulose- og trømassearbeidere fra 1. april iaar, og at der i den anledning indkaldes et landsmøte, hvor baade arbeidsmandsforbundets og papirarbeiderforbundets avdelinger blev representert, samt at det overlates til landsorganisationens sekretariat i samraad med de to forbund at bestemme tiden for landsmøtet og oppsætte møtets dagsorden.

I henhold hertil har forretningsutvalget omsendt til avdelingerne inden denne industri en redegjørelse for de fattede beslutninger og anmodet dem om at stemme over generalforsamlingens forslag samt foreta valg paa repræsentanter til det konstituerende landsmøde.

Av de indløpne besvarelser fremgaar, at det overveiende antal av foreningerne har git forslaget sin tilslutning og valgt repræsentanter. Vi har ogsaa sendt papirindustriarbeiderforbundet meddelelse om generalforsamlingens beslutning, ledsaget av den paa møtet førte protokol, men har endnu ikke mottat noget svar, saa vi kjender ikke til dette forbunds standpunkt. Imidlertid har vi dog grund til at tro, at der ikke vil bli gjort flere vanskeligheter fra dette forbunds side.

Under henvisning til foranstaaende og av hensyn til generalforsamlingens forutsætning: at det nye forbund skal træ i virksomhet fra 1. april, tillater man sig at anmode det ærede sekretariat om:

1. at indkalde det konstituerende landsmøde til mandag den 9. mars og
2. om at vælge en repræsentant til sammen med en fra hvert av de to forbund at opstille landsmøtets dagsorden.

Forutsætningen for os har været, at landsorganisationen i henhold til den av repræsentantskapet tidligere fattede beslutning utreder utgifterne med landsmøtet.

Med solidarisk hilsen
Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

I sekretariatets møte den 24. januar blev der saa i henhold til vor anmodning besluttet at sammenkalde repræsentanter fra samtlige foreninger inden begge forbund til *konstituerende landsmøde den 9. mars.*

Til dette landsmøde, der varet i 3 dage, var fremmøtt 78 repræsentanter fra vort forbunds avdelinger og 34 fra papirindustriarbeiderforbundet — ialt 112 repræsentanter. Møtet holdtes i Folkets hus i Kristiania.

Det nye forbund der fik navn av Norsk papirindustriarbeiderforbund besluttet oprettet fra 1. april 1914 og indmeldt i Arbeidernes faglige landsorganisation fra samme tid.

Til formand valgtes A. Bratvold og til næstformand Leonard Larsen, der som bekjendt blev valgt paa vort forbunds landsmøde i 1913 til sekretær for papirindustriarbeidernes gruppe. Til kasserer valgtes Oskar Sporpind.

Umiddelbart efter landsmøtet blev der saa til samtlige foreninger inden papirindustrien omsendt et av begge forbund undertegnet sirkulære, hvori gaves en redegjørelse for de beslutninger som var fattet paa generalforsamlingen og det konstituerende landsmøde, samt om hvad foreningerne hadde at iagttå ved overgangen til det nye forbund.

Av samtlige foreninger inden denne industri var der kun 3 som fremdeles blev staaende i vort forbund, nemlig Ranheim arbeidsmandsforening, Hønefos bruks arbeiderforening og arbeidsmandsforeningen „Samhold“ i Sarpsborg.

Den førstnævnte av disse foreninger er dog gaat over til det nye forbund fra 1. januar 1915 og det er vel bare et tidsspørsmål naar den anden gjør det samme. Hvad derimot den sidste angaar, saa er det naturligt at denne blir staaende i vort forbund, da den omtrent udelukkende bestaar av anlægs- og utearbeidere ved den store bedrift Borregaard, hvor ogsaa de øvrige fagforbund har sine specialforeninger.

Hermed er en lang og oprivende strid avsluttet og vi faar haape at det endelige resultat maa bli til gagn for organisationen i almindelighet og for papirarbeiderne i særdeleshet. At vort forbunds medlemsantal ved denne utskildning er blit sterkt forringet, behøver ikke at bety nogen svækkelse av forbundets kampevne eller motstandskraft, tvertimot vil vi nu, efterat denne strid er bragt til avslutning, ha friere hænder til at drive en ihærdig agitation paa andre felter. Og saa er jo ikke de uttraadte medlemmer tapt for organisationen, da de jo fremdeles tilhører den samlede centralorganisation.

Arbeidsforholdene

var ved aarets begyndelse ret gode. Der var vistnok tegn som tydet paa, at den høikonjunktur, som har særpræget de par næst foregaaende aar, hadde naaet kulminationspunktet, men der var dog ingen særlig grund til ængstelse for den nærmeste fremtid. Store regulerings- og kraftanlæg var under forberedelse og delvis igangsat, likesom ogsaa arbeidet med utviklingen av vort lands kommunikasjoner efter den engang vedtagne plan vilde lægge beslag paa megen arbeidskraft en længere tid.

Ved verdenskrigens utbrud i begynnelsen av august indtraadte imidlertid en situation, som gjorde alle forhold usikre. De første virkninger av denne krise var en almindelig nervøsitet, der paa sine steder utartet til den rene paniktilstand. Senere har det heldigvis vist sig at den frygt man fra først av hadde for arbeidsløshet og mangel paa tilførsler var i høi grad overdrevet.

Indrømmes maa det dog at arbeidsforholdene paa mange steder blev gjenstand for store forstyrrelser ved krisens utbrud. Ved det store Auraanlæg blev saaledes alt arbeide helt indstillet og arbeiderne maatte i hundrevis reise fra stedet.

Det samme var tilfældet ved grubeanlægget i Grong o. fl. steder.

Ved endel bedrifter forsøkte man at holde arbeidet igang med innskærket arbeidstid, like fra 3 til 5 dage pr. uke.

Ved en del fabrikker blev arbeiderne avskediget paa staaende fot, uten forutgaaende opsigelse, saaledes bl. a. ved Odda. Berettigelsen av denne fremgangsmaate fra bedrifternes side vil imidlertid bli prøvet ved domstolene.

I enkelte tilfælde forsøkte arbeidsgiverne sig med at benytte krisen til at redusere tariffmæssig fastsatte lønssatser, uten at dette, saavidt vites, har lyktes i nogen større utstrækning. Ved Hafslund carbidfabrik kom der til konflikt av den grund, men her maatte fabrikkens gaa med paa at opretholde tariffens satser for de arbeidere, som den under innskærknungen kunne sysselsætte.

Ved kraftanlægget paa Rjukan blev de fleste arbeidere opsagt og alle akkorder selv for dem som skulde fortsætte blev avbrutt og utlønnet, hvorefter nye akkorder med reducirte priser blev utsat.

Ved en hel masse bedrifter opstod der ved krisens begyndelse pengevanskeligheter, og for at komme over disse, blev der truffet den ordning med arbeiderne, at en del av deres optjente løn skulde indestaa til krisen var overstaat. Paa de fleste arbeidssteder er denne midlertidige foranstaltning nu ophørt, men ved noen bedrifter fortsettes der fremdeles med systemet.

Ved indtrædelsen av alle disse uregelmæssige forhold meldte sig ganske snart spørsmålet om, hvorledes der skulde forholdes med kontingenten til organisationen. Omtrent daglig kom der til forbundet andragender om hel eller delvis fritagelse for kontingent.

For at faa en ensartet ordning vedtok forretningsutvalget paa møte den 12. august følgende: De, der arbeider 5 dage og derover maa betale fuld kontingent hver uke; de, der arbeider 3 å 4 dage fuld kontingent andenhver uke og 5 øres merker de øvrige uker. For de der hadde under 3 dages arbeide, tillotes at anvende 5 øres merker hver uke.

For at kunne konstatere i hvor stor utstrækning krisen indfluerte paa arbeidsforholdene har der fra forbundets kontor hver maaned været optat statistik over arbeidsledigheten blandt forbundets medlemmer.

Av de fra foreningerne indkomne oppgaver for maanederne september—december fremgaar følgende:

	septbr.	oktbr.	novbr.	decbr.
Antal medlemmer berørt av krisen	4635	3509	3146	3276
Herav helt arbeidsledige	1428	1108	1148	1268
Innskærket arbeidstid	1890	1596	1377	1387

	septbr.	oktbr.	novbr.	decbr.
En del av lønnen indestaaende	1156	799	615	615
Innskærket tid og indestaaende løn	161	6	6	6
I de samme maaneder i 1913 var de arbeidsløses antal følgende:	526	540	636	1259

Om det end saaledes kan sies, at krisen ikke har faat de frygtelige følger for vort lands erhvervsliv, som man fra først av trodde vilde bli tilfældet, saa har den dog været ganske følelig for arbeiderklassen, idet den har medført en uhørt fordyrelse av alle livsfornödenheter, saa vanskelighetene med at slaa sig igjennem med de snaue lønninger for de allerfleste lønsarbeidere, er blit nærsagt umulige.

Lønsbevægelsen.

Inden vort forbund har der ikke i 1914 været anledning til at planlægge eller gjennomføre nogen større sammenhengende lønsbevægelse. Grunden til dette er, at de store industrigrupper har sine overenskomster, hvorav ingen utløp i 1914.

Der er dog i aarets løp godkjendt 64 lønskrav omfattende 5429 arbeidere, hvorav 3813 var organisert. Heri er ikke medregnet bygningsfagene, hvis tarifførst utløper 1. april 1915, og hvis revision er blit forberedt ved representantmøterne den 28. juni og 30. august.

Av de 64 lønskrav var ved aarets utløp 47 bragt til avslutning, 10 av kravene, omfattende 521 arbeidere, hvorav 420 organisert, er væsentlig av hensyn til den indtraadte krise blit utsat indtil videre, og for 5 kravs vedkommende har der været opsigelse og delvis forhandling, uten at være opnaadd nogen ordning ved aarets utgang.

Ved Vignæs kobbergruber har streik paagaat fra krisens indtrædelse i august og fortsatte ved aarets utgang. Det samme er tilfældet ved Eides fabrikk i Levanger. Ved en bedrift har arbeidsgiverne opsagt den bestaaende tariff uten at foreta sig noget for at faa forhandlinger istand.

Av streiker har der i aaret forekommet ialt 27 inden vort forbund, hvori har deltatt 1405 organiserte arbeidere. Antallet av streikedage utgjør tilsammen 69 909. I streikeunderstøttelse er utbetalt kr. 88 161,13.

Vi gaar hermed over til en nærmere omtale av de enkelte lønsbevægelser og konfliktsforhold.

Buvikkonflikten.

Av de konflikter som i aarets løp har faat sin avslutning er ogsaa konflikten ved *Pienes mølle i Buviken*. Ingen konflikt her til-

lands har vel tiltrukket sig saadan opmerksomhet som denne. Det var ikke konflikten omfang eller varighet, som var aarsaken til dette — den omfattet jo oprindelig ikke mer end ca. 30 mand og hvad varigheten angik, har vi hat mere langvarige streiker før — men det var den brutalitet hvormed den førtes fra arbeidsgivernes side. Denne brutalitet kulminerte tilslut med at en av de leiede streikebrytere myrdet en av organisationens tillidsmænd med revolver.

I beretningen for 1913 har vi redegjort for streiken, som tok sin begyndelse 26. mars 1913 samt dens forløp til aarets utgang.

Det som da stod hindrende iveien for at faa den avsluttet var arbeidernes absolutte vægring ved at opta arbeidet sammen med drapsmanden og den øvrige streikebryterbande. Men disse holdt arbeidsgiverforeningen sin skjærmende haand over. Selv drapsmanden fik av myndighetene lov til at være paa frifot og fortsætte sit arbeide ved møllen.

Bedriften var imidlertid boycottet og gik som følge herav med store tap, som arbeidsgiverforeningen maatte erstatte mølleeieren, eftersom den jo hadde godkjendt konflikten og kampmaaten.

Arbeidsgiverforeningen var derfor særlig interessert i at faa konflikten avsluttet, og da den ikke kunne bekvemme sig til at fire paa sine principer grep den til sit universalmiddel og proklamerte *lockout*.

Hensynet til den offentlige mening, som jo maatte forutsættes at finde arbeidernes holdning overfor streikebryterne i dette tilfælde forklarlig og rimelig, hadde nok i det længste avholdt arbeidsgiverne fra at gaa til denne brutale foranstaltning; men saa var der indtruffet noget, som de vel antok ville kunde retfærdiggjøre den i almenhetens øine. Der var nemlig utbrud en helt uorganisationsmessig streik blandt formerne paa Kværner bruk, som det ikke lykkedes at faa bilagt, og saa var der en blokade overfor en organisert møbelsnekkermester i Haugesund, som de heller ikke kunne finde midler til at faa ophævet.

Arbeidsgiverforeningen koblet nu disse to konflikter sammen med blokaden og boycottten ved Buviken og forlangte dem løst i fællesskap.

Da saken saaledes angik 3 forskjellige forbund blev forhandlingene indledet med Arbeidernes faglige landsorganisation, og i sekretariatet blev Ole O. Lian og Sverre Iversen valgt til forhandlere.

Med hensyn til konflikten ved Pienes mølle i Buviken holdt imidlertid arbeidsgivernes representanter steilt paa sit tidligere standpunkt, der gik ut paa at indta høist 10 mand med det samme og gi de andre fortrinsret i 6 maaneder, mot at blokaden og boycottten blev hævet.

Sekretariatet fandt ikke at kunne gaa med paa dette, hvorfor forhandlingerne strandet.

Den 22. januar kom saa den længe bebudede lockouterklæring. Den gik ut paa, at arbeidsgiverforeningen hadde besluttet lockout overfor alle formere og støperiarbeidere i hele landet, samt alle møbelsnekkere ved de bedrifter, som var tilsluttet arbeidsgiverforeningen og endelig alle bedrifter i det nordenfjeldske distrikt — Trondhjems og Romsdals amter.

Det var første opbud. Det andet opbud skulde opsiges 8 dage senere og skulde omfatte jernindustrien i sin helhet samt papirindustrien, sagbruksindustrien og en række andre. Ialt skulde efter arbeidsgivernes utsagn lockouten komme til at omfatte 40000 arbeidere.

Det merkeligste var dog, at samtidig med denne brydske krigserklæring, sendte arbeidsgiverforeningen en anmodning til regjeringen om at foranstalte en offentlig mægling for at faa konflikten bilagt.

Regjeringen opnævnte som følge herav telegrafdirektør Heftye til mægler. Arbeidsgivernes forhandlere var imidlertid fremdeles like steile i sine krav, og det saa fra først av ut som om hele mæglingen skulde bli forgjæves.

Lørdag den 31. januar skulde ifølge arbeidsgivernes plan lockoutens 2. opbud opsiges, men efter forslag av mæglingsmanden blev tiden for dette prolongert til onsdag 4 februar.

Tirsdag den 3. februar saa det ut til at være haabløst at faa en ordning istand, men hr. Heftye vilde dog ikke opgi forsøket, hvorfor han utsatte de videre forhandlinger til torsdagen, og i mellemtiden reiste han til Buviken for selv at konferere med arbeiderne og undersøke mulighetene for en ordning.

Da nu arbeidsgiverforeningen ikke vilde prolongere 2. opbud yderligere, besluttet sekretariatet, efter først at ha indhentet forbundenes uttalelse, at svare paa lockoutangrepet ved at erklære sympatistreik i en række fag og industrier, som av arbeidsgiverne var undtat fra locouten.

I anledning den besluttede sympatistreik utveksledes følgende skrivelser mellem sekretariatet og forbundet:

Kristiania den 30. januar 1914.

Til

Norsk arbeidsmandsforbund.

Som det vil være det ærede forbund bekjent har Norsk arbeidsgiverforening utsendt en omfattende lockouterklæring ianledning endel paagaaende konflikter. Lockouten skal iverksettes i 2. opbud, hvorav første, der omfatter samtlige formere og møbelsnekkere i landet samt

en række bedrifter i Nordenfjeldske distrikt (Søndre og nordre Trondhjems amt samt Romsdals amt) fratræder 7. februar. 2det opbud skulde komme en uke senere.

I den anledning har sekretariatet besluttet at undersøge og forberede sympatistreik i en række arbeidsgrene. Foreløbig er tænkt typograferne ved de borgerlige blade, transportarbeiderne, fyrbøterne og sjømand i kystfarten, bakerne undtagen ved de koop. bakerier, elektrokem. industri, melkekondenseringsfabrikker, rørlæggere samt alt arbeide vedrørende *utstillingen*.

Vi tillater os herved at forespørre om Deres stilling til saken for de arbeideres vedk. som er medlem av Deres forbund.

Saken bedes behandlet konfidentielt og paa hurtigste maate.

Med solidarisk hilsen
Arb. fagl. landsorganisation
Sekretariatet
Ole O. Lian.

2. februar 1914.

Arbeidernes faglige landsorganisation
hersteds.

Forretningsutvalget behandlet i møte den 31. jan. sekretariatets skrivelse av 30. jan. om forberedelse av sympatistreik i en række arbeidsgrene i tilfælde andet opbud kom til at bli virkelighet.

Saavidt man har kunnet forstaa av aviserne, hvor det har været nævnt hvilke grupper andet opbud vil omfatte, vil de elektrokemiske bedrifter og transportarbeiderne ikke bli opsagt av arbeidsgiverne, og vort forbund er derfor av den mening, at man ved at opsi transportarbeiderne, baade de som tilhører vort forbund og andre forbund, og likeledes arbeiderne ved de elektrokemiske bedrifter og melkekondenseringsfabrikkerne samt arbeiderne ved *utstillingen* ville kunne øve et sterkt press paa arbeidsgiverne, da disse bedrifter efter vor opfatning vil ha vanskelig for at kunne gaa til en stans, ialfald vil en stans komme til at virke noksaar generende.

Vi er derfor enig i sekretariatets betragtning og vil uttale os for, at av vort forbunds medlemmer blir opsagt transportarbeiderne, arbeiderne i den elektrokemiske industri og ved melkekondenseringsfabrikkerne samt eventuelt de arbeidere, vi har ved *utstillingen* i Kristiania.

Med solidarisk hilsen
pr. Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Den 3. februar utsendte sekretariatet følgende cirkulære til samtlige forbund tilsluttet landsorganisationen:

I.

Som det vil være organisationerne bekjendt, har Norsk arbeidsgiverforening i skrivelse av 22. januar meddelt landsorganisationen at *arbeidsstans* er besluttet iverksat ved en række bedrifter i Nordenfjeldske distrikt, ved landets møbelsnekkerbedrifter og for samtlige støperiarbeidere tilhørende Norsk formerforbund. Denne arbeidsstans træder i kraft førstk. 7. februar.

Videre har arbeidsgiverforeningen i en skrivelse til regjeringen meddelt, at yderligere arbeidsstans vil bli iverksat ved en række andre bedrifter i landet, ialt omfattende 40000 arbeidere.

Samtidig med lockouterklæringen anmodet arbeidsgiverforeningen regjeringen om at foreta mægling. Sekretariatet gav paa regjeringens anmodning sin tilslutning hertil og mæglingen begyndte torsdag den 29. jan. under ledelse av hr. telegrafdirektør Heftye, som av regjeringen var opnevnt til mæglingsmand.

I det første mæglingssmøte henstillede hr. Heftye til arbeidsgiverne at utsætte med iverksættelsen av 2. opbud indtil mæglingen var tilendebragt. Arbeidsgiverforening besluttet da at utsætte med opsigelsen av 2. opbud til *onsdag den 4. februar*.

Mæglingen har nu paaagaat i 6 dage uten at enighet om de foreliggende tvister er opnaadd. Som bekjendt er lockouten erklæret paa grund av tre mindre konflikter. Nemlig 1) Møbelsnekkerkonflikten i Haugegesund. 2) Formerstreiken ved Kværner bruk, som er igangsatt uten forbundets og landsorganisationens godkjendelse og 3) Streiken ved Pienes mølle i Buviken.

Mæglingen er endnu ikke officielt avbrutt, idet mæglingsmanden hr. Heftye er reist til Buviken forat undersøke forholdene paa første haand. Nyt mæglingssmøte er berammet til torsdag, men utsigterne til forlik synes ganske utelukket, grundet arbeidsgivernes steile holdning.

Efter arbeidsgiverforeningens bestemmelse vil saaledes 2det opbud bli opsagt imorgen *4. februar*. Hvilke bedrifter dette kommer til at omfatte er endnu ikke bekjendt, men der har været nævnt papir-, cellulose- og trømasseindustrien, sagbruks- og høvleriindustrien, grubedriften og jernindustrien.

Arbeidsgiverforeningen vil selvfølgelig opsi de industrier, som betyr det mindste tap og avbræk for arbeidsgiverne. Sekretariatet har derfor undersøgt hos vedkommende forbund mulighetene for sympatistreik i en række arbeidsgrene, hvor en stans kan antas at komme mindre beleilig for arbeidsgiverne.

I møte idag har sekretariatet derfor besluttet at iverksætte sympatistreik i følgende brancher og arbeidspladse:

1. Alt arbeide ved *utstillingen* i Kristiania.
2. Ved alle avis- og boktrykkerier over hele landet. Herfra undtas den socialdemokratiske presse og deres trykkerier.
3. Alt losse- og lastearbeide ved brygger m. v.
4. Alt rørlæggerarbeide over hele landet.
5. Alle matroser, fyrbøtere og øvrigt skibsmandskap i kystfarten.
6. Bakerne i Trondhjem, undtagen ved det kooperative bakeri.
7. Alt arbeide ved elektrokemisk industri.
8. Alt arbeide ved melkekondenseringsfabrikker.

Sekretariatets beslutning vil imorgen bli meddelt Norsk Arbeidsgiverforening og offentliggjort i pressen.

De forbund, som har medlemmer ved nogen av de forannævnte brancher eller bedrifter, maa sørge for at opsigelsen av disse medlemmer blir fremmet med lovlig varsel. Opsigelsen kan, for de gruppers vedk., hvor den samlede bedrift kan oppgis, ske gjennom arbeidsgiverforeningen. For de øvrige maa opsigelse ske til vedk. arbeidsgiver. En arbeidsstyrke hos en arbeidsgiver kan naturligvis opsiges samlet og under ett. Opsigelsen maa formes saadan at fratredelsen finder sted samtidig med 2det lockoutopbuds fratreden, likesom det er forutsætningen at opsigelsen for sympatistreikens vedkommende kun iverksettes naar lockouterklæringen for 2det opbud er en kjensgjerning.

Vi tør henstille til de ærede forbund i denne sak forøvrigt at handle saa rask og med den aarvaakenhet, som den alvorlige situation kræver. Det synes som denne kamp nu er uundgaaelig, og det gjælder da for organisationen at lægge alt bedst mulig tilrette for en rolig og fast optræden fra arbeidernes side.

II

I modsætning til tidligere har sekretariatet dennegang ikke motat nogen fortegnelse fra arbeidsgiverforeningen over de bedrifter, hvor lockout er erklært. Det samme blir formentlig tilfældet for 2det opbuds vedk. Av den grund mangles der tilstrækkelig oversigt over lockoutens rækkevidde.

Vi maa derfor henstille til forbundene om hurtigst mulig at gi os en rapport over antallet av medlemmer som er opsagt og ved hvilke bedrifter.

Med solidarisk hilsen
Arbeidernes fagl. landsorganisation.

Ole O. Lian.

Sverre Iversen.

I overensstemmelse med foranstaaende cirkulære sendte forbundet den 5. februar arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

Norsk arbeidsgiverforening,
Rosenkrantzgt. 7.

Paa grund av den av arbeidsgiverforeningen iverksatte lockout har sekretariatet besluttet at der skal iverksettes sympatistreik ved endel bedrifter, der er medlemmer av Norsk arbeidsgiverforening.

I henhold til denne beslutning opsiges herved med 14 dages varsel forbundets medlemmer ved følgende bedrifter:

Odda Karbidfabrik.
Odda Cyanamidfabrik.
Kragero Karbidfabrik.
Rjukan salpeterverk.
Notodden salpeterfabrikker.

Notoddens karbidfabrik.
Hafslunds karbidfabrik.
Borregaards karbidfabrik.
Nestlé and Anglo-Swiss Condensed Milk Co.s fabrikker ved Sandesund, Holmestrand, Hamar og Kap samt
Losse- og lastearbeiderne i Fredrikshald.
Ovennevnte arbeidere opsiges herved til fratredelse 19. februar.

Ærbødigst

pr. Norsk arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil.

I det hele vilde sympatistreiken komme til at omfatte:

Alt arbeide ved utstillingen i Kristiania.

Alle aviser og boktrykkerier over hele landet — med undtagelse av arbeidernes egne trykkerier.

Losse- og lastearbeider ved brygger m. v.

Matroser, fyrbotere og øvrige skibsmandskaper ved kystfarten.

Bakerne i Kristiania, Bergen, Trondhjem og Stavanger — med undtagelse av de kooperative bakerier.

Elektrokemisk industri (salpeterfabrikker etc.)

Melkekondenseringsfabrikker.

Rørlæggere i Trondhjem.

Ialt ca. 10000 mand, der sammen med de lockoutede 45000 vilde bli opsagt til fratredelse den 19. februar.

Overfor denne situation var det rimelig, at arbeidsgiverne fik betænkeligheter og blev mere tilbøielige til eftergivenhet, og da mæglingsmanden torsdag eftermiddag den 6. februar gjenoptok forhandlingerne, lykkedes det ut paa morgensiden at faa begge parters forhandlere med paa et forslag til løsning av samtlige konflikter.

Forslaget var saalydende:

A. I. C. Pienes mølle.

1. Konflikten ved I. C. Pienes mølle i Buviken hæves straks, Arbeidernes organisation forpligter sig til effektivt at ophæve boycotten, likesom begge organisationer indstiller enhver i forbindelse med konflikten staaende blokade.

2. Bedriften forpligter sig til inden 7 dage fra ovennevnte dato at gjenindta mindst 10 av de tidligere arbeidere, forsaavidt disse skriftlig eller personlig har meldt sig til arbeide paa møllens kontor inden 5 dage fra samme dato. Likesaa forpligter bedriften sig til inden 30. april d. a. at ha indtat yderligere 10 av de tidligere arbeidere forsaavidt saa

mange har meldt sig inden ovennævnte frist. De øvrige som maatte ha meldt sig, har fortrinsret i 12 maaneder fra samme dato til arbeide av samme art som de tidligere har været beskjæftiget med, eller til andet arbeide, hvortil der ikke kræves særlig fagkundskap.

3. Den i mai 1913 ved forhandlinger mellem organisationerne vedtagne overenskomst for I. C. Pienes mølle blir fra nu av gjældende for det tidsrum som i nævnte overenskomst bestemt. Skriftlig overenskomst blir at oprette mellem organisationerne overensstemmende hermed.

4. Saavel bedriften som arbeiderne skal gjøre sit bedste for at fremme et godt arbeidsforhold.

B. *Møbelsnekkerne i Haugesund.*

1. Konflikten ved de i arbeidsgiverforeningen staaende møbelsnekkerbedrifter i Haugesund hæves straks. Der opprettes ingen overenskomst for nævnte bedrifter; men Norsk møbelsnekkerforbund forpligter sig til saa længe den overenskomst som er opprettet med de øvrige møbelsnekkerbedrifter i Haugesund er gjældende, ikke ved hjelp av arbeidsstans, blokade o. lign. at fremme noget organisationsmæssig krav.

2. Det skal dog være Norsk møbelsnekkerforbund forbeholdt under nævnte overenskomsts varighet at forlange gjort gjældende for de i arbeidsgiverforeningen staaende møbelsnekkerbedrifter i Haugesund den som bilag vedlagte overenskomst.

C. *Formerne ved Kværner bruk.*

De streikende formere gjenoptar straks arbeidet ved Kværner bruk. Arbeidsgiverforeningens forhandlere erklærte, at der ikke hverken fra arbeidsgiverforeningens eller verkstedsforeningens side er lagt eller vil bli lagt de ved Kværner opsagte formere nogensomhelst hindring iveien for at faa arbeide.

Videre oplyste arbeidsgiverforeningens forhandlere at av de 3 opsagte som fremdeles er ledige, kan den ene straks erholde arbeide her i byen og de 2 øvrige i Drammen.

Landsorganisationens forhandlere foreslog at ogsaa de 2 i løpet av en nærmere fastsat frist sikres arbeide i Kristiania. Dertil uttalte arbeidsgiverforeningens forhandlere at de vilde gjøre sit bedste for snarest mulig at skaffe en eller begge arbeide ved støperier her i byen.

I henhold hertil erklærte landsorganisationens forhandlerere at kunne tiltræ ovenstaaende ordning.

Forsaavidt der opstaar uenighet angaaende nærværende avtale, skal de i overenskomst av 15. april 1907 angaaende forhandlinger og voldgiftsretter indtagne bestemmelser komme i anvendelse.

*

Efter beslutning i sekretariatet reiste saa landsorganisationens formand til Buviken, hvor forslaget blev forelagt arbeiderne og vedtat.

Lørdag den 7. februar blev der saa mellem begge hovedorganisationer utvekslet skrivelser om at mæglingforslaget var vedtat.

Fyrstikindustrien.

Overenskomsterne ved de 4 fyrstikfabrikker vi har her i landet nemlig Grønvold, Agnæs, Bryn og Halden blev i 1913 opsagt av arbeiderne til utløp 1. januar 1914. Det blev samtidig fra forbundet foreslaat at opta fællesforhandlinger for alle fabrikker under ett mellem forbundet og fyrstikfabrikkernes sammenslutning. Dette strandet dog av den grund at de 2 førstnævnte fabrikker, der eies av firmaet Nitedals tændstikfabrik ikke er tilsluttet arbeidsgiverforeningen, hvilket er tilfælde med de 2 sidstnævnte fabrikker.

Der blev saa ført direkte forhandlinger med Nitedals tændstikfabrik og enighet opnaaddes. Den 22. december 1913 blev overenskomst undertegnet gjældende til 1. januar 1917. Denne overenskomst bragte arbeiderne ved de 2 fabrikker adskillig forhøielse i løningerne. For Grønvolds vedkommende utgjorde saaledes forhøielsen pr. aar. ca. kr. 12 000.00 og for Agnæs ca. kr. 6 000.00,

For Bryn og Haldens fabrikker blev der optat forhandlinger mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. Man skulde jo ha trodd at naar der her var 4 fabrikker i samme industri saa skulde ogsaa Bryn og Halden gaat med paa den samme lønstarif som der allerede var opnaadd enighet om for Nitedals tændstikfabrik; men dette motsatte arbeidsgiverforeningen sig. Heller ikke ens arbeidstid ved alle fabrikker kunde arbeidsgiverforeningen gaa med paa. Ved Haldens tændstikfabrik var arbeidstiden før 57 timer, mens den ved de andre 3 fabrikker var 54. I dette tilfælde vilde ikke arbeidsgiverforeningen trække sammenligning mellem fabrikkene i samme industri, men henviste til andre fabrikker i Fredrikshald. Som mindsteløn ved dagarbeide var for Nitedals fabrikker fastsat 39 øre pr. time, men arbeidsgiverforeningen vilde ikke gaa længere end til 32¹/₂ øre for Halden og 35 for Bryn.

Arbeidsgivernes tilbud blev ved avstemning i foreningerne en-

stemmig forkastet og pladsene blev opsagt for arbeiderne saavel ved Haldens som Bryns fabrikker til utløp 21. januar.

Nogen forhandling under opsigelsesfristen blev ikke ført og arbeidet stanset derfor 21. januar. Streiken var effektiv. Der blev ikke fra fabrikkernes side gjort forsøk paa at hverve streikebrytere og de uorganiserte som blev inddrat i konflikten blev betalt streikebidrag av fabrikkene.

Den 25. februar indledet arbeidsgiverforeningen ny forhandling, idet den erklærte sig villig til at gaa med paa den samme arbeidstid og den samme mindsteløn som var gjældende for Nitedal. Imidlertid var ogsaa igjen en del akkordsatser som der ikke var opnaadd enighet om, hvorfor der i flere møter førtes forhandlinger om disse. Den 2. mars var man kommet til enighet om et forslag, der blev forelagt arbeiderne ved Halden den 4. mars og ved Bryn den 5. mars.

Paa begge steder blev forslaget vedtat og arbeidet gjenoptoges ved begge fabrikker den 8. mars.

Resultatet av streiken var en seier for arbeiderne i 2 viktige prinsipper — arbeidstiden og mindstelønnen, likesom der ogsaa opnaaddes ganske betydelige fordele forøvrig.

Streiken paagik saaledes fra 21. januar til 8. mars og omfattede 235 arbeidere hvorav 163 var organiserte.

Hofsos papirfabrik.

Ved Hofsos bruk, hvor der tidligere kun har været træsliperi, er nu ogsaa opsat en papirfabrik, som blev igangsatt sommeren 1913. Efterat fabrikken hadde gaatt med prøvedrift til ut i september, fremsatte arbeiderne, ialt 31 mand, krav paa at faa opprettet lønstarif ved bedriften. Kravet godkjendtes av saavel forretningsutvalget som sekretariatet. Den 10. januar blev der saa gjennom arbeidsgiverforeningen optatt forhandlinger om opprettelse av overenskomst. Disse forhandlinger resulterte i et forslag til lønstarif, som blev godkjent av baade arbeiderne og bruket. Tariffen ligger paa de fleste poster endel over de øvrige tariffen ved papirfabrikker. I lønsforbedring erholdt samtlige arbeidere gjennemsnittlig 7.2 pct. Almindelige bestemmelser og overenskomstens varighet, blev de samme som ved træsliperiet.

Hermetikarbeiderne i Kristiansund.

Ved Fosna Canning co.s fabrik i Kristiansund fremsatte arbeiderne i 1913 et av forretningsutvalget godkjent lønskrav. Fabrikkens disponent negtet imidlertid at forhandle om dette og begyndte istedet at avskedige foreningens tillidsmænd. Foreningen fik derfor forret-

ningsutvalgets godkjendelse til at streike og arbeidet nedlagdes 20. november.

Siden blev der gjentagne gange gjort forsøk paa forhandling, og man var ogsaa i december kommet saa langt, at der var utsigt til enighet for de mandlige arbeideres vedkommende, men saa negtet disponenten at gaa med paa nogen mindsteløn for kvinder, hvorfor forhandlingerne avbrøtes.

I midten av februar gjenoptoges forhandlingerne mellem disponenten og sekretær Gudmund Pedersen med det resultat at der den 18. februar opnaaddes enighet om et forslag, som blev forelagt arbeiderne og vedtat.

Overenskomsten, hvis varighet er 2 aar fra nævnte datum, er hvad lønninger og varighet angaar, foran de øvrige overenskomster i hermetikindustrien. Arbeidstiden er 54 timer pr. uke. Foruten en række akkordsatser for nærmere specificert arbeide indeholder overenskomsten følgende bestemmelser om minstelønnen:

Mandlige arbeidere over 18 aar betales med:

1ste aar	kr. 0.35	pr. time
2det "	- 0.38	—
3dje "	- 0.41	—
4de " og derefter	- 0.45	—

Kvindelige arbeidere over 16 aar betales med 16 øre pr. time de første 6 maaneder, derefter 18 øre pr. time.

Kjøkkenpiker de første 6 maaneder 18 øre pr. time, derefter 21 øre pr. time.

Disse lønninger blir at betrakte som mindsteløn, og skal der intet være til hinder for, at enkelte arbeidere kan betales en høiere løn.

De arbeidere, der arbeider for høiere løn end foranstaaende, beholder denne.

Porsgrunds porselænsfabrik.

Arbeiderne ved denne bedrift fremsatte i juni maaned 1913 krav til forbundet om at erholde godkjendelse paa at faa opprettet lønstarif ved bedriften. Kravet godkjendtes av saavel forretningsutvalget som sekretariatet. Foreningen blev derpaa bemyndiget til at indlede forhandlinger med bedriften. Disse forhandlinger tok forholdsvis lang tid, da lønstariffen, der udelukkende er basert paa akkord, omfatter flere tusen forskjellige poster. Forhandlingerne resulterte i et tilbud fra bedriften, som imidlertid blev forkastet av arbeiderne. Forbundet blev derfor i januar md. anmodet om at ta sig av saken. Bedriften stod ikke i arbeidsgiverforeningen. Man indledet derfor forhandlinger di-

rekte med fabrikken. Disse begyndte den 6. februar, blev saa utsat til den 17. s. m., og resulterte i et forslag til overenskomst, der godkjendtes av arbeiderne.

Overenskomsten omfatter 280 arbeidere, hvorav en betydelig del er kvinder. I lønsforbedring erholdt samtlige arbeidere gjennemsnittlig ca. 7 pct. Arbeidstiden blev uforandret 54 timer som tidligere. Overenskomsten er gjældende paa ubestemt tid med 3 maaneders gjensidig opsigelse. 14 dages ferie hvert aar med fuld løn har ogsaa disse arbeidere hat tidligere, og som de selvsagt fremdeles skal beholde.

A/s Aura.

Efterat A/s Aura hadde faat koncession paa utbygningen av sine erhvervede vasdragsrettigheter i Romsdals amt blev arbeidet paabegyndt. Der blev antat en noksaa stor arbeidsstyrke og avdelinger blev dannet i tilslutning baade til arbeidsmandsforbundet og træarbeiderforbundet. Fra begge disse avdelinger blev til deres forbund indsendt lønskrav og efterat være godkjendt av forbundene og landsorganisationen blev kravene forelagt selskapet.

Ved kravets fremkomst meldte selskapet sig ind i arbeidsgiverforeningen hvorfor forhandlingerne blev henvist til denne.

Forhandlinger mellem arbeidsmandsforbundet og arbeidsgiverforeningen blev avholdt 10., 11. og 12. mars. Arbeidsgivernes forhandlere tilbød imidlertid et forslag til lønssatser som laa under Rjukan-overenskomsten, likesom der heller ikke opnaaddes enighet om arbeidstiden. Arbeidsgivernes tilbud blev ved avstemning forkastet av arbeiderne, og arbeidet blev nedlagt 19. mars.

Imidlertid hadde træarbeiderne ogsaa fremsat sit lønskrav, og arbeidsgiverforeningen foreslog, at fællesforhandlinger for de 2 forbund blev optat mellem arbeidsgiverforeningen og landsorganisationen. Forhandlingerne begyndte 26. mars og fortsatte 27. og 28 mars og 2. 3., 4. og 6. april. Man kom herunder til enighet om et fælles forslag, der ved avstemning blev vedtat og arbeidet gjenoptoges 15. april.

Tariffen indeholder i det væsentlige de samme bestemmelser som Rjukan-overenskomsten, men lønssatserne er noget høiere og arbeidstiden er sat til 54 timer pr. uke mot Rjukans 56 timer pr. uke.

Den garanterte mindsteløn i akkord pr. time er for

Tunnelarbeide	45 øre
Graastensmuring og betonstøpning	42 —
Fjeldarbeide	42 —
Jordarbeide av enhver art.	42 —

Hvor dagarbeide anvendes gjælder følgende mindsteløn pr. time:

Cementpudsning	65 øre
Borsmede	60 —
Tunnelarbeide	55 —
Graastensmuring og betonstøpning	54 —
Fjeldarbeide	52 —
Jordarbeide av enhver art.	49 —
Løs- og sjauerarbeide av enhver art	47 —

Arbeidstiden er 54 timer pr. uke fordelt med 9½ time pr. dag de første 5 dage i uken og 6½ time lørdag.

Overtidsarbeide 25 pct. tillæg de 2 første timer og derefter 50 pct. tillæg. Søn- og helligdagsarbeide regnet fra kl. 6 lørdag 100 pct. tillæg.

Overenskomsten gjælder til 1. april 1917.

Kommunalarbeiderne i Bergen.

Høsten 1913 blev av de kommunale arbeidere i Bergen nedsat en komite, som utarbeidet forslag til lønstarif for Bergens vei-, vand- og kloakvæsen, kirkegaardsarbeiderne og havnevæsenets arbeidere. Efterat kravet var godkjendt av forbundet blev det paa organisationsmæssig maate fremsat for Bergens magistrat og formandskap, hvor det blev behandlet 20. februar 1914. Nogen særlig lyst til at forhandle med organisationen var naturligvis ikke tilstede; men man hadde erfaring fra 1913 (fra streiken ved Askøens stenbrud) for at arbeiderne kunne sætte noget ind paa at faa kravet gjennomført. Magistraten lod derfor anstille undersøkelser angaaende organisationsforholdene. Av 327 arbeidere som kravet omfattet var 290 organiserte — altsaa 89 pct. Disse tal bevirket at magistraten anbefalte for formandskapet at indgaa paa forhandling med organisationen.

Forhandlerne hadde 13 møter i tiden fra 15. mars til 2. april og var da færdig med et forslag, som blev vedtat av arbeiderne paa møte 6. april.

Da forslaget blev behandlet i Bergens bystyre, blev det ivrig bekjæmpet av høires repræsentanter, der først forsøkte at redusere de fordele, der var opnaadd for arbeiderne, og da dette ikke lot sig gjøre, forsøkte de at faa det hele vedtat som reglement, saadan som det hadde været før. De kunde nemlig ikke forsone sig med det princip, at kommunen skulde indgaa overenskomst med arbeidernes organisation.

Trods denne motstand blev dog forslaget vedtat uforandret.

Mindstelønnen, som efter det tidligere reglement var kr. 3.70,

blev forhøiet til kr. 4.30 pr. dag. Dette utgjorde en lønsforhøielse pr. mand av kr. 182.00 pr. aar. For de som tidligere hadde høiere løn end mindstelønnen blev der fastsat en lønsforhøielse av 50 øre pr. dag. De fast ansatte, der før hadde en opsigelsesfrist av 3 maaneder fik denne forkortet til 2 maaneder samt et lønstillæg av 150 kroner pr. aar. Overtidsbetalingen blev forhøiet med 6 øre pr. time, saa den nu er 80 øre timen for de 2 første timer og 90 øre for den efterfølgende tid samt kr. 1.00 for søn- og helligdage. Alle arbeidere har ret til at være fri 1. mai. Arbeidstiden blev forkortet med 2 timer pr. uke. Den er nu gjennemsnitlig for hele aaret 50¹/₂ time.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1916.

Murarbeiderne i Fredrikstad.

Murerne og murarbeiderne i Fredrikstad opsa overenskomsten til utløp 1. april. Forhandling blev optat i fællesskap for begge grupper gjennom arbeidsgiverforeningen. Arbeidsgiverne tilbød at prolongere overenskomsten paa et aar med en forhøielse av timelønnen. For murerens vedkommende blev tilbudt 5 øres lønsforhøielse men for murarbeiderne kun 2 øre. Imot slutningen av opsigelsesfristen kom dog mestrene ogsaa med tilbud om 5 øres forhøielse for murarbeiderne. Arbeidsgivernes tilbud blev derpaa vedtat av arbeiderne og overenskomsten prolongert paa 1 aar, mot at murarbeidernes lønssats blev forhøiet fra 55 til 60 øre. Forøvrig uforandret.

Murarbeiderne i Sandefjord.

Efterat overenskomsten var opsagt fra murarbeidernes side til utløp 1. april blev forhandling optat mellem parterne paa stedet og der opnaaddes enighet om overenskomst gjældende til 1. april 1916.

Arbeidstid 55 timer. Timeløn 60 øre (før 55 øre). Tillæg for overtid 50 og 100 pct. For boring av cementblokke er fastsat en timeløn av 70 øre. For unødig skoft betales timeløn. Ved utenbys arbeide 10 øre i tillæg pr. time. Reisetid betales som ordinær arbeidstid.

Glasmakerne og forgylderne i Bergen.

Glasmakerne og forgylderne i Bergen fremsatte i mars krav om lønstarif og da det ikke lykkedes at opnaa enighet ved forhandling blev pladsene opsagt den 26. mars. Under opsigelsesfristen blev forhandling optat og der opnaaddes nu enighet om overenskomst gjældende til 1. april 1917.

Arbeidstid 55 (tidligere 58). Timeløn 45 øre for svende med 2

aars øvelse og 48 øre for svende med 5 aars øvelse. Nybegyndere 1. aar 32 øre, 2. aar 37 øre. Under reiser en diæt av kr. 2. Overtidstillæg 25—50 og 100 pct.

Den norske galoge- og gummivarefabrik, Mjøndalen.

Overenskomsterne ved Den norske galoge- og gummivarefabrik, Mjøndalen, og Viking blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. januar. Imidlertid brændte Viking gummifabrik og der er ikke gjort skridt til at bygge den op igjen. For Den norske galoge- og gummivarefabrik var der gjentagne gange forhandlinger gjennom arbeidsgiverforeningen uten at enighet kunne opnaaes. Pladsene blev derfor opsagt den 2. mars. Imidlertid blev nye forhandlinger optat og opsigelsesfristen forlænget. Der opnaaddes tilslut enighet om overenskomst gjældende til 1. januar 1917. Arbeidstiden blev som før 56 timer. Timelønnen fra 33 til 57¹/₂ øre. (Tidligere 30—53). Akkordpriserne blev regulert saaledes at de laveste blev forhøiet med 5 til 15 pct.

Arbeidet utføres hovedsagelig som akkordarbeide. Den samlede merfortjeneste pr. aar utgjør ca. kr. 6000.00.

Egersunds fayancefabrik.

Arbeiderne ved Egersunds fayancefabrik indsendte i oktober maaned 1913 et forslag til overenskomst til fabrikkens direktion og anmodet om at faa forhandling angaaende forslaget snarest mulig.

Forhandling kom dog først istand i slutningen av novbr. Disse forhandlinger førte dog ikke til noget resultat, idet fabrikkens forhandlere bestemt negtet at gjøre nogen indrømmelser med hensyn til forhøielse av lønninger.

Pladsene blev saa opsagt og arbeidet nedlagdes den 24. decbr.

Den 24. febr. optoges forhandlingerne igjen og paagik til 3. mars, da der opnaaddes enighet om et forslag til overenskomst. Dette forslag vedtoges ogsaa av arbeiderne, disse krævet imidlertid at alle de i streiken deltagende arbeidere skulde indtas i arbeide inden 15. april hvilket fabrikkens ikke vilde gaa med paa og streiken besluttet da fortsat.

Efterat denne hadde paagaat en maaned optoges forhandlinger den 3. april og enedes man da om et forslag til gjenindtagelse, dette vedtoges ogsaa av arbeiderne hvorefter streiken hævedes efter at ha paagaat i 14 uker.

I den oprettede overenskomst er arbeidstiden sat til 54¹/₄ time som tidligere.

Lønnen som før var fra kr. 3.00 til 3.80 pr. dag, sattes nu til

34—37—39 og 42 øre pr. time efter 1, 2 og 3 aars arbeide i fabrikk.

For formere sattes lønnen til 51 øre pr. time.

Desuten forhøiedes endel akkordsatser.

Overtidsbetalingen sattes til 25, 50 og 100 pct.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1917.

Overenskomsten, som er den første paa stedet, omfatter ca. 150 arbeidere og vil den samlede merfortjeneste for disse bli ca. 12 000 kroner pr. aar.

Under denne sin første lange kamp har de organiserte arbeidere i Egersund utvist et samhold og en solidaritet, som spaar godt for fremtiden og som nok har lært deres arbeidsgivere at ogsaa Egersunds arbeidere forstaar den ting at staa samlet om ivaretagelsen av sine interesser.

Mustad & Søns smørfabrik.

Arbeiderne ved denne fabrikk har i mange aar hat tariffmæssige arbeidsvilkaar. Forrige gang tariffen revidertes var i 1911, da der opprettedes overenskomst som var gjældende til 18. april 1914.

Denne overenskomst blev i januar maaned opsagt fra arbeidernes side og forhandlinger indledet om ny overenskomst. Da de mellem foreningen i Lysaker og fabrikken førte forhandlinger ikke førte til noget resultat, blev pladsene opsagt i begyndelsen av mai.

Der blev saa gjort henvendelse fra fabrikkens direktør til forbundet om at faa optat nye forhandlinger, og under disse kom man til enighet om ny tarif, som er gjældende i 2 aar.

Hovedindholdet av den nye overenskomst er følgende:

Arbeidstiden, der før var 60 timer, er forkortet til 54 timer pr. uke.

Timelønnen der før var 40 til 45 øre for mænd og 25 øre for kvinder, forhøiedes for mændenes vedkommende med 10 og for kvindernes med 6 øre pr. time.

Forøvrig blev der gjennomført endel bestemmelser om arbeidsforholdene, som er til fordel for arbeiderne, samt halv fridag 1. mai.

Ved fabrikken arbeider 37 mænd og 13 kvinder, hvorav henholdsvis 36 og 12 er organisert.

Vigelands bruk.

Ved denne bedrift har der ikke tidligere eksistert nogen overenskomst. En streik som for nogen aar siden paagik for at gjennom-

føre tariffmæssige arbeidsvilkaar, taptes paa grund av en rikelig tilgang av streikebrytere.

I aar tok foreningen atter op spørsmålet, da den ikke fandt de av bruket egenmægtig fastsatte lønsvilkaar tilfredsstillende. Forhandlingerne mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen, som optokes den 21. april førte dog ikke til noget resultat, hvorfor pladsene opsagdes den 20. mai.

Allerede 27. mai blev forhandlingerne gjenoptat efter at arbeiderne ved bruket hadde fremkommet med et nyt og noget reducert forslag til lønstarif. Paa grundlag av dette oppnaades enighet om en lønstarif, som skal være gjældende til den 1. juni 1917.

Den samlede lønsforhøielse, som denne overenskomst bringer arbeiderne, andrar til ca. 20 000 kroner pr. aar.

Ved bedriften sysselsættes noget over 300 mand, hvorav kun ca. halvdelen er organisert.

Murarbeiderne i Stavanger.

Overenskomsten for murerne og murarbeiderne i Stavanger blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Under opsigelsesfristen blev der ført forhandlinger mellem parterne men uten at enighet oppnaades. Hertil bidrog i væsentlig grad organisationsforholdene blandt mestrene. Paa stedet er nemlig en lokal mesterforening omfattende de fleste mestere, men som ikke er indmeldt i arbeidsgiverforeningen. En mindre gruppe mestere staar derimot i arbeidsgiverforeningen. Denne forlangte forhandling og blev man enig om at forhandlingerne skulde føres i Stavanger. Schultz for murerforbundet og Sethil for arbeidsmandsforbundet var derfor i begyndelsen av april i Stavanger, hvor der blev ført forhandlinger saavel med den lokale mesterforening som med de i arbeidsgiverforeningen staaende mestere. Den 8. april oppnaades enighet saavel for murerne som murarbeiderne med den lokale mesterforening, mens derimot enighet ikke kunne oppnaas med arbeidsgiverforeningen. Forhandlingerne blev derfor utsat. Heller ikke inden tariffens utløpstid oppnaades enighet for de i arbeidsgiverforeningen staaende mestere, hvorfor arbeidet blev nedlagt 1. mai av 14 murarbeidere.

Streiken paagik til 25. juni da overenskomsten ogsaa blev undertegnet av de i arbeidsgiverforeningen staaende mestere.

Tariffen gjælder til 1. mai 1917. Timelønnen som før var 55 øre er i den nye tarif fastsat til 62 øre, 65 øre, fra 1. mai 1915 og 67 øre fra 1. mai 1916. Arbeidstiden som før var 54 timer, blir 53 første aar, 52 andet aar og 51 timer tredje aar. Overtidstillæg 50 og 100 pct.

Murarbeiderne i Skien.

Overenskomsten for murerne og murarbeiderne i Skien blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai og da enighet om ny tarif ikke var opnaadd under opsigelsesfristen blev arbeidet nedlagt 1. mai. Efter nogen ukers streik opnaaddes enighet om ny tarif, gjældende fra 1. juni 1914 til 1. juni 1916. Arbeidstid 56 timer. Timelønnen som før var 55 forhøiedes til 60 øre straks og fra 1. september 1914 til 65 øre pr. time. Overtidsarbeide 50 og 100 pct. tillæg.

Sten-, jord- og cementarbeiderne paa Hamar.

Paa Hamar har tidligere ikke været nogen overenskomst omfattende sten- og cementarbeide og arbeiderne har ogsaa været uorganiserte til ifjor høst, da der blev stiftet en sten-, jord- og cementarbeiderforening. I vaar fremsatte arbeiderne lønskrav og da saavel murmestrene som enkelte entreprenører var medlemmer av arbeidsgiverforeningen, blev forhandlingerne ført mellem denne og forbundet. Tarifferne i de øvrige bygningsfag paa Hamar utløper 1. april 1915. Arbeidsgiverne hævdede derfor at tariffen for sten-, jord og cementarbeiderne maatte faa samme utløpstid som for de øvrige bygningsfag og tilbød forøvrigt Kristianitariffen, men med noget høiere satter. Det blev saaledes tilbudt som mindsteløn ved dagarbeide 47 og 50 øre og ved akkordarbeide 45 og 47 øre.

I betragtning av den korte varighet fandt arbeiderne at kunne gaa med paa dette forslag, hvorfor overenskomst blev oprettet gjældende til 1. april 1915.

Murarbeiderne i Larvik

har ved forhandling med mestrene opnaadd enighet om ny overenskomst, hvorved timelønnen er forhøiet fra 55 til 60 øre. Overenskomsten gjælder i 2 aar.

Bergens glasverk.

I slutten av januar opsa arbeiderne ved Bergens glasverk den i 1909 oprettede overenskomst, samtidig med at de fremsatte et av forretningsutvalget godkjendt krav om forhøielse av akkordsatserne. Det allermeste arbeide utføres nemlig paa akkord.

Glasverket, der har staat utenfor arbeidsgiverforeningen er nu ved sammenslutning med Moss og Larviks glasverker ogsaa blit tilsluttet nævnte forening, hvorfor forhandling blev optat med denne i slutten av april i Kristiania.

Forhandlerne blev her enig om et forslag, som skulde forelægges

parterne. Dette blev imidlertid forkastet av arbeiderne og da der ikke fra direktionens side blev gjort yderligere indrømmelser blev arbeidet nedlagt den 28. april.

Konflikten varte til den 10. juni, da der ved konferanser mellem sekretær Gudmundsen og verkets bestyrer opnaaddes et grundlag for konfliktens bilæggelse. Overenskomsten blev nu vedtat og arbeidet igangsattes efterhvert som det lot sig gjøre i løpet av de næste 14 dage.

Overenskomsten er gjældende til 1. april 1915.

Kristiania Renholdsverk.

Sommeren 1912 blev der mellem forbundet og Kristiania kommune indgaat ny overenskomst for arbeiderne ved det kommunale renholdsverk, gjældende til 1915. Denne overenskomst omfattet kjørekarer, blandere og hjælpemænd, hvorimot de faste gaardsarbeidere ikke var medtat. Disse betaltes av verket efter de overordnedes forgodtbefindende. Imidlertid har disse arbeidere siden sluttet sig til organisationen og i februar maaned 1914 blev der gjennom forbundet reist krav ogsaa for gaardsarbeiderne. Der blev optat forhandling og lønnen som før for enkelte hadde været helt nede i kr. 3.50 blev nu forhøiet til kr. 4.50 for de første 14 dage efter ansættelsen og efter den tid kr. 4.80 pr. dag.

Murarbeiderne i Odda

fik i slutten av 1913 forretningsutvalgets godkjendelse til at opsi sin tidligere overenskomst til utløp 16. mai. Da de av organisationen indledede forhandlinger ikke førte til noget resultat, blev arbeidet nedlagt den 20. mai. Streiken varte til den 24. juni, da mestrene gik ind paa arbeidernes fordringer. Arbeidstiden forkortedes fra 57 til 53 timer pr. uke; timelønnen forhøiedes fra 70 til 78 øre; overtids-tillægget fra 25 og 100 pct. til 50, 100 og 150 pct. For arbeide ute i distriktet som nødvendiggjør natophold betales et tillæg av kr. 1.50 pr. dag.

Overenskomstens varighet er sat til 2 aar.

Murarbeiderne i Sandnes.

I januar opsagdes den mellem murarbeiderne og murmestrene i Sandnes bestaaende overenskomst til utløp 1. mai. Forhandling blev optat 2. og 3. mai, hvor der opnaaddes enighet om en overenskomst paa 3 aar. Den ukentlige arbeidstid fastsattes til 54 timer, fra 1. mai 1915 52½ time og fra 1. mai 1916 51 timer.

Timelønnen er 62 øre det første aar, fra 1. mai 1915 65 øre og fra 1. mai 1916 67 øre. Overtidsarbeide 50 og 100 pct. tillæg. Ved utenbys arbeide 5 øre tillæg pr. time.

Delerarbeiderne ved Stenberg lændse

opsa i december 1913 den med Drammenselvns tømmerdirektion bestaaende overenskomst, der utløp 16. mars iaar.

Den 3. april blev der oprettet ny overenskomst, gjældende til 1. april 1917. Akkordpriserne er forhøiet fra 32 og 40 øre pr. tylvt for smaa og stor last til henholdsvis 35 og 50 øre pr. tylvt. Daglønnen forhøiedes fra kr. 4.50, 5.00 og 5.50 til kr. 5.00, 5.50 og 6.00

Dunderlandsverket.

I 1907 blev der mellem Norsk arbeidsgiverforening, Norsk jern- og metalarbeiderforbund, Norsk murerforbund og Norsk arbeidsmandsforbund oprettet overenskomst for arbeiderne ved Dunderlands Iron Ore company ltd. Denne overenskomst har i flere aar været fuldstændig betydningsløs, eftersom driften ved Dunderlandsverket har ligget nede. Imidlertid maatte man forutsætte at den fremdeles var gjældende saa længe den ikke fra nogen av siderne var opsagt.

Da det nu ivaar saa ut til at driften skulde bli gjenoptat besluttet forbundet at opsi den gamle overenskomst for at kunne ha frie hænder til om nødvendig at reise lønskrav.

En del av det paabegyndte anlægsarbeide utførtes ved selskapet selv, og endel av det var bortsat til kontraktør Gravem.

Arbeiderne fremsatte nu krav om tariffmæssige arbeidsvilkaar og den 3. juli blev forhandling om dette krav optat i Kristiania mellem repræsentanter fra forbundet og arbeidsgiverforeningen.

Man kom ikke under disse forhandlinger til enighet om noget fælles forslag, men enedes dog om at forelægge for arbeiderne arbeidsgivernes tilbud. I den anledning reiste Alfred Nilsen til Dunderlandsdalen for nærmere at redegjøre for forhandlingerne og undersøke forholdene.

Arbeidsgivernes forslag blev forkastet og med forbundets godkjendelse blev pladsene opsagt den 22. juli. Imidlertid blev der indledet nye forhandlinger paa stedet mellem arbeidsgiverne og sekretær Nilsen og allerede den 23. juli var man blit enig om et nyt forslag, som blev vedtat baade av arbeiderne, kontraktøren og selskapet. Lønssatserne stiller sig saaledes:

Den mindste løn som kan betales nogen arbeider er 45 øre pr. time; for fjeldarbeide, graastensmuring og cementstøpning skal

der hos kontraktøren betales 50 øre og hos selskapet 45 øre; for cementpuds 60 øre, tømmermænd 50 øre pr. time, alt som mindsteløn. Det oprindelige tilbud var gjennemgaaende 5 øre lavere. Overenskomsten traadte ikraft den 27. juli og varer saa længe anlægsvirksomheten varer, dog ikke lenger end til 1. januar 1916.

Sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiansund

opsa i mars den i 1913 oprettede overenskomst med mestre og entreprenører. Timelønnen forlangtes forhøiet fra 55 til 65 øre for almindelig jord- og fjeldarbeide og fra 70 til 75 øre for raakopsætning og cementpuds. Da der ikke før overenskomstens utløp — den 1. april — opnaaddes enighet med mestrene blev der fra forbundet git godkjendelse til arbeidsnedleggelse. Denne godkjendelse blev dog ikke benyttet, idet forhandlingerne fortsattes og den 12 april opnaaddes enighet om en overenskomst, der gjælder til 1. april 1915. Som mindsteløn for jord- og fjeldarbeide, al slags tømring, cementmuring, transportarbeide o. l. betales 60 øre pr. time; for raakopsætning og cementpuds betales 80 øre pr. time. Overtidsarbeide indtil kl. 8 aften betales med 50 pct. tillæg, efter den tid samt lørdags eftermiddag og søndagsarbeide 100 pct. tillæg. Arbeidstiden er 54 timer ukentlig.

I anledning denne lønsbevægelse kom arbeiderne ogsaa i konfliktsforhold overfor et par av arbeidsgiverforeningens medlemmer, nemlig A/S Storviks mekaniske verksted, der drev en del planeringsarbeider ved sit verksted samt entreprenørfirmaet Høyer-Ellefsen, der holder paa med et havneanlæg for kommunen. Førstnevnte firma gav, straks kravet fra foreningen fremkom, alle organiserte jord- og stenarbeidere avsked, hvorfor foreningen besluttet at blokere stedet for arbeidskraft. Høyer-Ellefsen negtet at underskrive overenskomsten og henviste saken til arbeidsgiverforeningen.

Den 30. april og 2. mai blev der saa angaaende disse to firmaers forhold optat forhandling i Kristiania. Man enedes om at ophæve blokaden overfor disse firmaer, da det forutsattes at disse ikke vilde faa arbeidere under den paa stedet gjældende overenskomst. Høyer-Ellefsen har senere git tilsagn om at betale sine arbeidere efter de i overenskomsten fastsatte betingelser.

Stenarbeiderne i Aalesund

fremstatter i begynnelsen av mai et av forretningsutvalget tidligere godkjendt lønskrav. Der blev forsøgt forhandling med stedets entreprenører, men disse viste sig at være indbyrdes uenige, saa forhandlingerne førte ikke til noget resultat. Den 18. juli blev der saa git

godkjendelse til at opsi pladsene og nu kom der mere fart i entreprenørerne, der enkeltvis underskrev overenskomsten for at undgaa arbeidsstans. Overenskomsten gjælder til 1. juni 1915. Mindstelønnen er sat til 60 øre pr. time; for raakopsætning og cementpuds 70 øre pr. time. Arbeidstiden er 54 timer pr. uke.

Evje nikkelverk.

Ved Evje nikkelverks smeltehytte er der indført en ny og mere moderne smeltemetode, idet den tidligere anvendte garing av malmen er sløifet og istedet indsat en stor convertorovn. Som følge herav passet ikke de gamle i tariffen opførte daglønner og akkordpriser mere, hvorfor der blev indledet forhandling med selskapets direktion om en tillægstarif for hyttedriftens vedkommende. Disse forhandlinger avsluttedes med det resultat, at der indtil akkordsatser kan fastsettes betales følgende mindstelønssatser:

Arbeidere ved convertoren	60 øre pr. time.
Granulering og mattetransport	50 - - -
Arbeide ved slagstikken	58 - - -
Heis- og kvartskjørere	55 - - -
Kvartsknusere	52 - - -

Skiftarbeide i nyttaars-, paaske-, pinse- og julehelgen betales med 100 pct. tillæg.

Overtidsarbeide paa søn- og helligdage 100 pct. tillæg. Samtlige arbeidere som har været et aar i verkets tjeneste faar 3 dages ferie, efter 2 aars tjeneste en ukes ferie med fuld løn o. s. v. Overenskomsten gjælder til 1. april 1916 eller saa længe den ældre overenskomst varer.

Trondhjems børste- og penselfabrik.

Ved denne bedrift blev arbeidet nedlagt den 16. mai, som følge av at fabrikken ikke vilde gaa med paa forhandling om et av arbeiderne fremsat og av forbundet godkjendt lønskrav. Konflikten blev dog ikke av lang varighet, idet fabrikken i slutten av mai fremkom med et forslag til lønstarif, der av arbeiderne blev vedtat, hvorefter arbeidet gjenoptoges 2. juni. Foruten den noksaa vidløftige akkordtarif indeholder overenskomsten bestemmelser om mindsteløn for mænd og kvinder og mindreaarige.

For maskinvante, faglærte mandlige arbeidere er begynderlønnen 40 øre, efter 1/2 aar 45 øre og efter 3 aars arbeide 50 øre pr. time. For mandlige arbeidere under 18 aar ved tiltrædelsen 20 øre, efter 1/2 aar 25 og efter 2 aars øvelse 35 øre pr. time.

Mindstelønnen for kvinder 14 øre ved tiltrædelsen og stigende hvert halvaar saaledes at de efter 3 aars arbeide ved fabrikken opnaar 26 øre pr. time.

Den ukentlige arbeidstid er 55 1/2 time. Overtidsarbeide 25, 50 og 100 pct. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1916.

Nustadfos smelteverk

er en ny bedrift tilhørende Meraker bruk. Det er opført paa samme sted, hvor det nedbrændte Meraker træsliperi var beliggende.

I mars maaned fremkom der fra verkets organiserte arbeidere forslag til lønstarif og den 27. og 28. mai blev forhandling optat i Kristiania mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. Man opnaade her at bli enig om et forslag, der senere vedtoges av begge parter.

For skiftarbeidere fastsattes lønnen til kr. 4.50 pr. 8 timers skift (før kr. 4,00) og for dagarbeidere er timelønnen fra 38 til 47 1/2 øre (før 35—42 1/2). Overenskomsten er gjældende til 1. juli 1916.

Fane spinderi, reberbane og notfabrik.

Ved denne bedrift, der tilhører A/S Rosendahl & co., Bergen, fremsatte arbeiderne i begyndelsen av mai forslag til lønstarif. Da nævnte firma er tilsluttet arbeidsgiverforeningen blev der den 11. juni optat forhandling i Bergen mellem arbeidsgiverforeningens vestenfjeldske distriktsstyre og arbeidsmandsforbundet ved sekretær Gudmundsen. Forhandlingerne fortsattes den 17. juni og 7. juli, men førte heller ikke da til noget resultat, hvorfor foreningen med forbundets godkjendelse opsa samtlige organisertes pladse fra 10. juli.

Inden opsigelsestidens utløp blev der imidlertid ført nye forhandlinger, og den 25. juli enedes begge parter om en overenskomst som skal være gjældende til 15. juli 1916.

Arbeiderne opnaade et lønstillæg av 5 øre pr. time for mænd og 3 øre pr. time for kvinder. Endvidere blev de forskjellige akkordsatser noget forhøiet.

Kaianlægget i Sjømen.

Dette anlægsarbeide utføres av det Bergenske kontraktørfirma Stoltz & Røthing. I begyndelsen av mai søkte den paa stedet værende forening om forbundets bistand til at gjennemføre et lønskrav for derved at komme i ordnede tarifmæssige forhold. Forhandlinger blev forsøkt først gjennom foreningens tillidsmænd, men uten resultat. Endel av arbeiderne fik dog lønstillæg under haand, men nogen avtale

med arbeiderne som organisation, vilde nok kontraktørernes repræsentant helst undvære.

Forbundet anmodet derfor vort forhenværende hovedstyremedlem Oluf Amundsen i Narvik om at forsøke aapnet en virkelig forhandling, og efter endel viderværdigheter lykkedes det ham at opnaa enighet mellem parterne om en overenskomst, der skal være gjældende til utgangen av 1915.

Arbeidstiden er fastsat til 59 timer pr. uke og daglønnen for samtlige til kr. 5.25 pr. dag.

Hønefos bruk.

Arbeiderne ved Hønefos bruks høvleri og snekkeri har ved forhandling mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen opnaadd et lønstillæg av 5 øre pr. time for samtlige arbeidere. Da der ved bedriften tidligere eksisterer en overenskomst omfattende sliperiarbeiderne, blev den nu vedtagne avtale nærmest at betragte som et tillæg med samme varighet som den ældre overenskomst, nemlig til 15. september 1916.

Mustads kokusoljefabrik, Lysaker.

Arbeiderne ved denne fabrik fik av forretningsutvalget godkjendelse til at opsi pladsene den 30. juni, eftersom der ikke ved underhandling var mulig at opnaa enighet om arbeidsvilkaarene. Streiken, der begyndte 11. juli, avsluttedes ved overenskomst den 7. august.

Overenskomsten, der gjælder i 3 aar, fastsætter en begynderløn av 40 øre timen, der efter 3 maaneder forhøies til 42 og efter 1 aar til 43 øre pr. time. Samtlige nuværende arbeidere faar 42 øre, regnet efter 12 timer pr. skift.

Sarpsborg kommune.

Ved forhandling mellem forbundet og Sarpsborg kommune blev i slutningen av mars oprettet overenskomst for arbeiderne ved Sarpsborg veivæsen gjældende fra 1. mai 1914 til 1. mai 1917.

For de fast ansatte kommunale veiarbeidere sattes lønnen til kr. 5.00 pr. dag. Andre arbeidere, der antas med 14 dages opsigelse kr. 4.25 pr. dag.

I tilfælde akkord skal denne være fælles for akkordlaget og garanteret en mindsteløn av kr. 4.50 pr. dag. Arbeidstiden er i maanederne mars—oktober 49 timer. I maanederne novbr. februar (4 maaneder) 46 timer. For overtidsarbeide 50 pct. tillæg, for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg. Hvor nat- og dagskift kommer til anvendelse betales natskiftet med 25 pct. tillæg.

Streik ved Notoddens jernbanebrygge.

Den 15. mai sendte samtlige arbeidere ved Rjukanbanens brygge paa Notodden et andragende til banens driftsbestyrer om et lønstillæg av 10 øre pr. time ved dagarbeide. (Den tariffmæssige mindsteløn 45 øre var før betalt).

Andragendet var begrundet med, at den økede trafik medførte en større arbeidsstyrke og derav fulgte, at der i det sidste var blit mindre akkordarbeide og mere dagarbeide end før.

I andragendet, der var holdt i en høflig form, indrømmer arbeiderne, at de er opmerksom paa at overenskomsten, der først utløper 1. april 1916, indeholder bestemmelser om timelønnens størrelse, men finder allikevel at maatte andra om en forhøielse.

Som svar paa dette andragende fik arbeiderne meddelelse om, at endel av dem vilde faa 5, andre 3 og atter andre 2 øres lønstillæg, mens ca. halvdelen intet fik. Dette bevirket, at samtlige arbeidere den 9. og 10. juli enkeltvis opsa sine pladse med 14 dages varsel.

Fra selskapets side blev der nu avertert efter nye folk, eftersom baade arbeiderne og forbundets forretningsutvalg erklærte opsigelserne for at være en individuel affære, som ikke var organisationsmæssig besluttet. Det lykkedes ogsaa for selskapet at faa hvervet endel folk i Kristiania og andet steds, men da de ankom til Notodden vendte de atter tilbake, for nu hadde den lokale samorganisation paa stedet blokert arbeidet ved bryggen.

Arbeidernes saavel som samorganisationens hensigt var at holde forbundet og landsorganisationen helt utenom konflikten, men dette er selvfølgelig meget vanskelig, ja nær sagt umulig, al den stund de arbeidere, som har iverksat konflikten, er bundet av en overenskomst, hvori forbundet og landsorganisationen er parter.

Forholdet blev end yderligere tilspidset ved at arbeiderne paa Saaheim mandag den 27. juli paa et masse møte besluttet at iverksætte sympatistreik fra den 1. august, ifald bryggekonflikten ikke inden den tid var ordnet. Ved et masse møte, som avholdtes i samme anledning paa Notodden den 29. juli blev der valgt en komite til at samarbeide med den paa Saaheim valgte, derimot blev der ikke fattet nogen beslutning om sympatistreik. Dagen efter satte den paa Notodden valgte komite sig i forbindelse med Saaheim og anbefalte arbeiderne der at utsætte med iverksættelsen av sympatistreiken til efter nærmere konferanse med komiteen. Jern- og metalarbeidernes forning paa Saaheim hadde dog allerede tat stilling til massemøtets beslutning og mot 6 stemmer forkastet forslaget om sympatistreik.

Imidlertid blev der paa Notodden drevet underhandling om bryggerarbeidernes krav. Herunder blev det fra direktionens side oplyst og skriftlig bekræftet, at der nu var ansat 11 nye bryggebetjente, der for fremtiden vilde komme til at utføre det meste av det arbeide, som bryggearbeiderne før hadde maattet utføre paa timeløn. Derved vilde deres fortjeneste i betragtelig grad bedres, da de fleste akkordsatser gav en tilfredsstillende fortjeneste. Da endvidere direktøren hadde lovet at ta under revision de akkordsatser, som ikke gav et rimelig overskud, fandt arbeiderne situationen i væsentlig grad forandret til det bedre.

Paa møte den 31. juli vedtoges derfor følgende beslutning:

„Av hensyn til at en fortsættelse av bryggestreiken vil utsætte vore organiserte kamerater paa Notodden og Saaheim for en konflikt og i betragtning av, at der ved den nu foretagne ansættelse av 11 faste bryggebetjente vil bli mindre dagarbeide for bryggearbeiderne, har disse paa møte den 31. juli besluttet at gjenopta arbeidet paa de av direktionen tilbudte betingelser.

Møtet forutsætter at samtlige arbeidere gjenindtages i sine tidligere pladse og beholder sin tidligere ret til ferie m. v. samt at ingen utsættes for trakasserier fra funksjonærernes side.

Endvidere forutsættes, at direktionen vil være villig til at opta til revision de akkordsatser, som ikke gir arbeiderne et rimelig overskud.“

Da direktionen intet væsentlig hadde at indvende mot dette forslag og de til dette knyttede forutsætninger, blev arbeidet gjenoptat den 1. august og dermed bortfaldt ogsaa den paa Saaheim besluttede sympatistreik.

Trollerud sølvverk.

Ved Trollerud sølvverk eller Vinoren gruber ved Kongsberg er der ved forhandling mellem parterne opnaadd enighet om overenskomst.

Arbeidstiden er for arbeide under dagen sat til 8 timer og i dagen til 10 timer. For overtid de 2 første timer 25 pct. tillæg, for natarbeide 50 pct. tillæg og for søn- og helligdagsarbeide 100 pct.

For saavel dag- som akkordarbeide er garantert en mindsteløn av 50 øre for minerere, 45 øre for fordrere, 55 øre for skakthauere og 36 øre for løsarbeidere i dagen.

Smede 50 øre og ved borhvæsning i akkord 45 øre, maskinkjørere 35 øre, ventilatorkjørere 40 øre. Takrenskning 60 øre.

Overenskomsten gjælder til 15. juni 1917 med 3 maaneders gjensidig opsigelse.

Lillehammer kommunes anlægsarbeidere.

Arbeiderne ved Lillehammer vei-, vand- og kloakvæsen indsendte i vaar forslag til lønstarif og efter endel forhandlinger blev forslag til overenskomst vedtat av bystyret den 13. juli. I forbindelse med overenskomsten er ogsaa indtat endel reglementsmæssige bestemmelser.

Arbeidstiden er sat til 57 timer pr. uke. Mindstelønnen ved saavel akkord- som dagarbeide blev fastsat til 45 øre pr. time. For smeden en mindsteløn av 65 øre. Desuten fastsættes et almindelig lønstillæg av 2, 5 og 7 øre pr. time til den pr. 11. juni gjældende timebetaling. Overtidsarbeide 70 øre pr. time for de 3 første timer og 80 øre for nat- og helligdagsarbeide. De arbeidere, der hvert aars 1. juli har arbeidet sammenhengende ved kommunen i 2 aar, tilstaaes 6 dages ferie med fuld løn.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1916.

Vadheim Elektrokemiske fabrikker.

Overenskomsten ved denne bedrift blev av arbeiderne opsagt til utløp 29. juli. Nogen egentlig forhandling kom ikke istand under opsigelsesfristen og som følge derav opnaaddes heller ingen enighet, hvorfor pladsene blev opsagt den 16. juli. Heller ikke i mellemtiden opnaaddes enighet og arbeidet blev derfor nedlagt 29. juli. Imidlertid indtraf krigen og krisen, og der meldte sig spørsmal om en utsættelse av arbeidsstansen. Der blev av sekretær Gudmundsen stillet forslag om at arbeide efter den gamle overenskomst til over krisen eller at fornye den gamle overenskomst paa 1 aar. Amtmanden i Nordre Bergenhus amt forsøkte ogsaa at mægle, men bedriften holdt paa at den gamle overenskomst maatte fornyes for 3 aar. Dette kunde ikke arbeiderne gaa med paa, og streiken blev fortsat til i slutningen av september, da der paa Vadheim blev optat forhandling mellem parterne, i hvilke forhandlinger Gudmundsen deltok.

Enighet opnaaddes om overenskomst undertegnet 23. september og gjældende for 3 aar.

Akkordprisen forhøiedes fra 12½ til 14 øre pr. kg. natrium. Ved igangsætnings- og stansningsarbeide kr. 4.00 pr. skift. Reparations- og utearbeidernes løn forhøiedes fra 35 øre til 37½ øre pr. time. Veier og pakker kr. 4.00 pr. skift og hjelpearbeidere i pakkeriet kr. 3.50. Overtidsarbeide 50 pct. tillæg. Søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Tariffen omfatter 69 mand og lønstillægget utgjør ca. 50 øre pr. dag eller tilsammen pr. aar kr. 12 240.00.

Under streiken blev der av bedriften gjort store anstrengelser

for at skaffe streikebrytere, og det lykkedes ogsaa at faa hvervet endel; men det viste sig vanskelig at skaffe dem kost og logi, da befolkningen paa Vadheim avgjort var paa de streikendes side og derfor ikke vilde ta streikebrytere ind i sine huse. Bedriften indsa da tilslut, at det paa den maate blev umulig at faa driften igang.

P. O. Jensens reperbane, Trondhjem.

Den 23. juni oversendte avd. 43 i Trondhjem hr. Jensen et forslag til overenskomst for arbeiderne ved Jensens reperbane og anmodet om forhandling. Den 24. meddelte Jensen, at forslaget ikke kunde akcepteres, og at han opsa arbeiderne til fratreden den 9. juli. Efter anmodning av arbeidsgiverforeningen blev forhandling optat i Kristiania den 28. juni. Enighet opnaaddes ikke, hvorfor arbeidet blev nedlagt 9. juli.

Den 23. september blev igjen forhandling optat i Trondhjem mellem distriktsstyret og det stedlige styre. Under forhandlingerne enedes man om følgende ordning:

Samtlige arbeidere gjenindtræder i sine tidligere pladse. Time-lønnen sattes til 42 øre. Forøvrig gjælder de gamle arbeidsvilkaar. Naar den økonomiske krise er over og tilførselen av raastoffe er kommet i normal gjænge skal der optages forhandlinger om kontrakt. Arbeiderne garanteres arbeide ialfald indtil 31. december 1914.

Forslaget vedtokes av parterne og arbeidet blev gjenoptat 1. oktober. Arbeidsstansen omfattet 6 mand.

Spjelkevigs snøre- not- og garnfabrik.

I august 1913 førtes forhandling om overenskomst for Spjelkevigs snøre-, not- og garnfabrik. Forhandlingerne blev ført gjennom arbeidsgiverforeningen og opnaaddes enighet om forslag til overenskomst, idet der dog forutsattes, at forhandlinger skulde føres paa stedet mellem parterne angaaende akkordtarif for not- og garnbinderne. Disse forhandlinger tok imidlertid lang tid, saaledes at den endelige overenskomst først blev undertegnet 21. august 1914.

Tarifsatserne er utregnet saaledes at de skal gi omtrent den samme fortjeneste som ved Den norske fiskegarnsfabrik.

Arbeidstid 58 timer. Overtid 25 pct. for de første 2 timer. 50 pct. for nat- og helligdagsarbeide og 100 pct. for de store høitider.

Kvindelige arbeidere 13—17 øre i timeløn. Mandlige arbeidere over 19 aar 33 øre pr. time og fra 1. januar 1915 34 øre pr. time. Maskinformand for notmaskinerne 42 øre pr. time. Førstemænd ved strekmaskinerne, skytning- og snøremaskinerne 35 øre og fra 1. januar

1915 36 øre samt frit hus og lys. Mekanikere 42 øre og snekkere 36 øre pr. time.

Overenskomsten gjælder til 31. august 1917 med 4 maaneders opsigelse.

Notoddens salpeterfabrik.

Emballageavdelingen ved denne fabrik var ikke medtat i den tarif som blev oprettet i 1913. Arbeidet blev bortsat paa akkord til de enkelte arbeidere eller akkordlag uten at organisationen hadde nogen befatning med akkordpriserne. Dette bevirket, at der blev konkurrert mellem arbeiderne indbyrdes, hvilket atter hadde til følge, at akkordpriserne fik en faldende tendens.

Vor avdeling ved fabrikken fandt dette uheldig og forlangte i sommer at faa fastsat akkordtarif for alt arbeide ved emballagen. Fabrikens bestyrer motsatte sig fra først av at forhandle med foreningens tillidsmænd, idet han i henhold til overenskomstens § 1 hævdede, at akkorderne skulde fastsættes gjennom fri forhandling mellem de enkelte arbeidere og fabrikken.

Arbeiderne opsa da sine pladse, men tok opsigelsen tilbake, da der blev optat organisationsmæssige forhandlinger. Der har nu senere været forhandlet baade i Kristiania og paa Notodden med det resultat, at der i midten av oktober blev oprettet akkordtarif i form av en tillægsoverenskomst, som gjælder for samme tidspunkt som hovedoverenskomsten.

Bjølens valsemølle.

I løpet av oktober blev der drevet forhandlinger om lønstarif for Bjølens valsemølle. Den 31. oktober enedes forhandlerne om et forslag, som senere er vedtat av begge parter.

Overenskomsten, der skal ha tilbakevirkende kraft fra 1. juli d. a. og gjælder til 1. mai 1917, omfatter alle arbeidere inde i møllen. Lønssatserne stiller sig saaledes:

Valseførere og kvernførere	kr. 120 pr. md.
reserve stillinger	" 26 " uke
rensere i rugmøllen	" 25 " "
sigtepassere og smørere	" 24 " "
turbinførere	" 25 " "
timelønsarbeidere fra 36—39 øre pr. time efter tjenestetid.	

Disse lønninger betegner en forhøielse for de maanedslønnede med 10 kroner pr. md., for de ukelønnede 2 kr. pr. uke og for time-lønnede 4 øre pr. time.

Overenskomsten omfatter forøvrig endel akkordsatser.

Stavanger hermetikfabrikker.

Paa grund av at brislingfisket i de par sidste aar har slaat feil i fjordene omkring Stavanger, har driften ved sardinfabrikkerne været meget ujevn.

Fabrikkerne har derfor set sig nødt til for kortere eller længere perioder at innskranke arbeidstiden eller reducere arbeiderantallet, tildels begge dele. Ved siden herav har ogsaa enkelte fabrikker benyttet sig av de flauere tider til at reducere timelønnen for de arbeidere, som hadde høiere løn end mindstelønnen.

Alt dette vakte selvsagt misnøie, isærdeleshet den maate, hvorpaa arbeidstiden forkortedes, idet arbeiderne den ene dag kunde arbeide fuld dag og saa fik besked om at næste dag skulde det bare være $\frac{3}{4}$ dag eller omvendt. Under disse omstændigheter blev jo arbeidsforholdene saa utrygge som vel mulig.

Der reiste sig da det spørsmål, om fabrikkerne hadde ret til at gaa frem paa den maate. I overenskomsten var intet nævnt, om hvordan man i saadanne situationer skulde gaa frem, eftersom ingen under forhandlingerne i 1912 tænkte sig muligheten av at fisket kunde slaa feil.

Imidlertid maatte man se til at finde en ordning, som kunde være til trygghed for arbeiderne, og der blev derfor fra forbundets side forlangt forhandling baade om dette og et par andre tvistepunkter.

Den 23. og 24. oktober blev forhandling optat i Stavanger, hvor forhandlerne enedes om følgende forslag, som blev vedtat av hermetikfabrikanternes og hermetikarbeidernes foreninger:

Under ekstraordinære forhold, som gjør det nødvendig for enkelte fabrikker at innskranke arbeidstiden, skal der i alle tilfælder gives 14 dages varsel.

Samtidig hermed skal fabrikken henvende sig til den av arbeiderne ved fabrikken valgte tillidsmand for gjennom ham at træffe avtale med arbeiderne om en midlertidig ordning av arbeidstiden.

Naar der paa denne maate opnaaes enighet om en kortere arbeidstid og en anden inndeling av denne end i overenskomsten fastsat, skal denne ordning være gjældende indtil videre, og ifald der paa enkelte dage maa arbeides utover denne tid, skal der herfor betaales overtidstillæg som i overenskomsten bestemt.

Naar der atter gives ordre til ordinær arbeidstid, betragtes den midlertidige ordning for ophørt og kan ikke gjenindføres uten efter ny avtale.

Angaaende spørsmålet om den i sin tid av enkelte fabrikker

fortagne reduktion i den individuelle timeløn, raadet der mellem arbeidernes og fabrikanternes forhandlere dissens om, hvorvidt dette var i strid med overenskomsten, men de sidste var dog enig i, at et saadant nedslag ikke var anbefalelsesværdig, og at det kun i yderste nødstilfælde burde anvendes. De gik derfor med paa at henstille til medlemmerne av fabrikantenes forening om ikke uten tvingende grunde at reducere lønnen for de, der har høiere løn end mindstelønnen.

Rjukan.

Ved krisens begyndelse blev der paa arbeidspladsene ved Rjukan opslaat bekjendtgørelser om, at de arbeidere, som vilde fortsætte arbeidet efter 15. august kun vilde bli utbetalt et forskud av kr. 25.00 pr. uke og at resten av fortjenesten indestod til krisen var over.

Efter nogen tids forløp fandt arbeiderne at dette forskud vilde bli altfor utilstrækkelig for familieforsørgere paa et saa dyrt sted som Rjukan, hvorfor det blev henstillet til forbundet at opta forhandling med selskapet om at faa utbetalt det hele eller eventuelt at faa forskuddene forhøiet.

Den 16. og 17. oktober blev der saa optat forhandling gjennom Norsk arbeidsgiverforening, hvor man enedes om at selskapet indtil videre skulde utbetale familieforsørgere indtil 30 kroner pr. uke for ordinær arbeidstid samt for overtid et forholdsvis tillæg efter beregnede timer.

Ved samme anledning var der ogsaa forhandlet om et av forbundet paatalt forhold, som formentes at stride mot overenskomsten, nemlig at selskapet hadde avbrutt endel tunnelakkorder som ikke var fuldført og bakefter utsat akkorderne til de samme akkordlag og efter samme arbeidsplan, kun med den forskjel at enhetsprisen pr. løpende meter tunnel var blit nedsat med ca. $\frac{1}{5}$. Arbeiderne forlangte at faa fuldføre akkorderne efter den gamle pris.

Angaaende dette kom man ikke til enighet og tvisten er derfor av forbundet forlangt avgjort ved voldgift.

Stavanger cementvarefabrik.

I begyndelsen av august fik arbeiderne ved Stavanger cementvarefabrik godkjendelse til at opsi den i 1911 oprettede overenskomst til utløp 13. november.

Krisen var da indtraadt og det var derfor arbeidernes og forbundets hensigt ikke at sætte noget ind paa at faa nogen ny overenskomst istand, da man mente det godt kunde la sig gjøre at arbeide videre uten nogen saadan. Den bestaaende overenskomst, der var op-

rettet ved direkte forhandling mellem parterne, var ogsaa saa mangelfuld at den ikke ydet arbeiderne nogensomhelst betryggelse. Den savnet saaledes fuldstændig bestemmelser om mindsteløn m. m.

Fabrikkens disponent vilde imidlertid partout ha en overenskomst for at kunne føle sig tryk, og foreslog gjentagne gange at fornye den ældre overenskomst for yderligere et aar.

Arbeiderne tilbød sig at forhandle om ny overenskomst paa grundlag av et av forbundet godkjendt mindstelønkrav, men herom vilde disponenten ikke høre tale. Nogen mindsteløn gik han aldrig i verden med paa. Det skulde være som det var i alle dele, ellers fik han stanse.

Dette hadde han nu allikevel ikke nogen synderlig lyst til at gjøre, og saa fandt han paa et andet tidligere ofte prøvet middel for at bryte arbeidernes motstand. Han begyndte at plukke ut enkeltvis de organiserte arbeidere ved at gi dem avsked, for senere at indta uorganiserte.

Dette fandt arbeiderne sig fra først av i, men da han i midten av november opsa 8 mand samtidig, tiltrods for at der var arbeide nok, saa fandt foreningen at den maatte ta igjen, og efterat ha faat forbundets godkjendelse til streik, blev denne iverksat den 25. november.

Forbundets sekretær i Stavanger indledet forhandling med disponenten samme dag som opsigelsen utløp, men uten resultat. Arbeidet blev nedlagt. Forhandlingerne blev saa gjenoptat et par dage senere og den 2. december opnaaddes enighet om ny overenskomst, som skal træde ikraft den 1. juni 1915 og gjælder til 1. juni 1918.

Den nye overenskomst fastsætter en garantert mindsteløn for saavel dag- som akkordarbeide efter følgende skala:

Arbeidere over 18 aar det første aar	34 øre pr. time	
— " — efter 1 aars arbeide . . .	36	— " —
— " — " 2 — " — . . .	38	— " —
— " — " 3 — " — . . .	40	— " —

Fra 1. juni 1916 forhøies disse mindstelønssatser til henholdsvis 36, 38, 40 og 42 øre og fra 1. juni 1917 til 39, 41, 43 og 45 øre pr. time.

Arbeidstiden, der før var 57 timer, forkortedes til 54 timer pr. uke.

Konflikten blev derpaa hævet paa betingelse av at samtlige arbeidere skulde gjeninntages i sine pladse inden 7. december.

Tvist ved Røros verk.

Allerede i 1912 opstod der dissenser mellem arbeiderne og verket om forstaaelsen av overenskomstens bestemmelse om mindsteløn i „bukorter“.

Arbeiderne var av den mening, at „bukortdrivning“ under de forhold som de forekom, spesielt ved Storwartz gruber maatte komme under bestemmelsen „grubeforbygning efter ras“, og skulde mindstelønnen saaledes være 0.35 pr. time.

Verket hævdet imidlertid en anden opfatning, og de arbeidere som kom paa mindsteløn i „bukorterne“ blev utlønnet efter den mindsteløn som gjælder for „minering, fordring og berglastning“.

I februar blev forhandlinger optat mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet, uten at de førte til enighet, og saken blev henvist til avgjørelse ved voldgift.

Senere kom meddelelse fra verket, gjennom arbeidsgiverforeningen, at de var villig til at la bestemmelsen om mindsteløn ved „grubeforbygning efter ras“ ogsaa gjælde for drift i „bukorter“ for den gjenværende tid av overenskomstperioden, uten følger for den forløpne tid.

Dette tilbud blev i grubearbeiderforeningens møte den 11. mai akseptert.

Sandaker renovation.

3 gange i aaret har der været arbeidsnedleggelse ved Sandaker renovation i Kristiania. Første gang var 16. mars fordi foreningens tillidsmand ved bedriften, Kristiansen, fik avsked. Forhandling blev optat hvorunder opnaaddes enighet om at arbeidet skulde optages igjen av samtlige arbeidere, deriblandt ogsaa tillidsmanden, og at forhandling føres videre om endel foreliggende tvistepunkter. Under disse forhandlinger blev det nærmere præcisert hvordan overenskomsten og arbeidsordningen skulde praktiseres.

I august blev Kristiansen igjen opsagt, men blev indtat igjen efter et par dages arbeidsstans.

I september blev igjen Kristiansen opsagt og de øvrige arbeidere svarte med at opsi sine pladse.

For hver gang blev selskapet nødt til at gjøre indrømmelser ved gjenoptagelsen av arbeidet.

Nydalens fabrikker.

I spinderi I ved Nydalens fabrikker blev paa vaaren 1914 anskaffet nye maskiner. I den anledning blev der forhandlet mellem fabrikken og vedkommende kvindelige arbeidere angaaende akkordsatser ved de nye maskiner. Enighet opnaaddes ikke og det samme blev ogsaa tilfældet ved de forhandlinger som siden blev ført mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen. Fra fabrikkens side forelaa tilbud om et præmiesystem.

Fra de mandlige arbeidere forelaa ogsaa krav om lønsforhøielse, idet de hævde at ha faat mere og tyngre arbeide end før. I juni blev der forhandlet mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet ogsaa angaaende dette punkt men uten at enighet opnaades.

Disse resultatløse forhandlinger vakte arbeidernes misnøie og fabrikkbestyrer v. Heusers optræden gjorde sit til at øke misnøien og den 8. juli forlot størstedelen av fabrikkens arbeidere ved frokost arbeidet. Det var de uorganiserte kvinder som førte an. Forbundet opfordret arbeiderne til at vende tilbake til arbeidet og de organiserte arbeidere fulgte ogsaa opfordringen, men da de kom til fabrikkens fandt de porten stengt.

Streiken paagik i september. Under krisen optok den kvindelige fabrikkinspektør fru Kjelsberg i statens arbeidsledighetskomite spørsmålet om at gjøre et forsøk med at faa arbeidet igang. Fru Kjelsberg hadde derpaa en konferanse med formanden i fabrikkens direktion og derefter med repræsentanter for arbeiderne. Der blev avholdt et masse møte under ledelse av fru Kjelsberg og som resultat av møtet oversendte hun fabrikkens direktion følgende skrivelse:

Til

Nydalens Compagnies direktion, Kristiania.

Ca. 470 arbeidere ved Nydalens Compagnies fabrikk saavel kvindelige som mandlige samlet til møte den 1. september 1914 uttaler sin beklagelse over den ulovlige demonstration, som fandt sted den 8. juli d. a.

Vi erklærer os villige til at opta arbeidet paa betingelse av, at den ærede direktion gaar med paa at opta forhandlinger med arbeidernes tillidsmænd om konfliktens løsning.

Kristiania den 1. september 1914.

Paa møtets vegne

N. E. Nielsen,
valgt paa møtet som repr.
for de mandl. arbeidere.

Betzy Kjelsberg,
fabrikkinspektør.

Sofie Larsen,
formand.

Herpaa gav direktionen følgende svar:

Til

Nydalens Compagnies fabrikkers arbeidere.

Deres ærede skrivelse av 1. ds., mottat 3. ds., og skal vi i samme anledning meddele, at det glæder os at se, at arbeiderne er kommet til forstaaelse av det ulovlige i den demonstration, som fandt sted den 8. juli.

Under forutsætning av, at der er et virkelig ønske tilstede fra

arbeidernes side om gjenoptagelse av arbeidet, vil vi, trods de kritiske tider, stille os mest mulig imøtekommende for at sette fabrikkens igang, men det kan ikke ske med betingelser som anført i sidste passus av Deres skrivelse.

Skulde vi gjenopta arbeidet straks maatte dette eventuelt ske betingelsesfrit.

Saaledes som situationen idag foreligger, anser vi det bedst, at arbeidet først gjenoptages efterat tariffspørsmålet ved spindrierne er bragt til en løsning, og hver maskine betjenes av 1 spinderske, med undtagelse av de grovere numre.

Der er ogsaa stillet krav fra de mandlige arbeidere i spindrierne om lønsregulering, der ogsaa selvfølgelig maa ordnes.

Ved de andre avdelinger i fabrikkens gjenoptages arbeidet paa de gamle vilkaar.

Likeoverfor fabrikkbestyrer v. Heuser, der er hjemkaldt til mobilisering, forutsætter vi, at arbeiderne ikke foretar nogen demonstration ved hans tilbakekomst. Da vi har forstaaet, at et av klagepunkterne likeoverfor v. Heuser skal ha været hans krav paa punktlighet, vil vi for at undgaa misforstaaelser i den anledning forbeholde os at øve den kontrol, som maatte være saavel i fabrikkens som i arbeidernes interesse ved indførelse av kontrolure f. eks. „International Card Time Recorder“.

Saasnart som uoverensstemmelserne er bilagt, vil vi gjenopta arbeidet i den utstrækning og med de innskærnkninger som fabrikkens paa grund av krisen finder tjenlige.

Det er selvsagt, at compagniet i størst mulig utstrækning vil gjenindta sine gamle arbeidere.

I Nydalens Compagnies Direktion

Magnus Blikstad,
formand.

Paa møte 8de september vedtok arbeiderne med 314 mot 33 stemmer at gjenopta arbeidet saasnart tariffspørsmålet for spindrierne var løst.

I forhandlingsmøte den 10. september med de kvindelige arbeidere og den 11. september med de mandlige arbeidere enedes man om følgende:

1. For de kvindelige arbeideres vedkommende vedtoges tariffen ifølge hoslagte utdrag.
2. For de mandlige arbeideres vedkommende (i spindrierne) foreslaaes arbeidet gjenoptat paa de gamle vilkaar, dog er der intet til hinder for at arbeiderne kan indanke dette spørsmaal for voldgift gjennom sin organisation efterat arbeidet er gjenoptat.

Efterat forhandlingsresultatet var vedtat blev arbeidet gjenoptat 21. september.

Hafslunds karbidfabrik.

Ved Hafslunds karbidfabrik blev arbeiderne opsagt 3. august med 14 dages opsigelse. Grunden for opsigelsen var krisesituationen. Den 12. august anmodet fabrikkens bestyrer foreningens formand om en konference. Denne blev avholdt og herunder blev av fabrikkens bestyrer fremholdt at det var vanskelig at skaffe penge, men hvis arbeiderne vilde gaa med paa et nedslag av 25—30 % vilde arbeidet ved den ene ovn bli fortsat. Imotsat fald vilde fabrikken stanse helt. Under konferencen blev forslaget forandret til at gjælde kun 10 % nedslag. Arbeiderne fandt ikke at kunne gaa med paa noget avslag under tariffens satser og fabrikken stanset derfor 18. august. Imidlertid gjorde fabrikken forsøk paa at faa nogle arbeidere til at utspette en karbidovn paa dagløn og da arbeiderne heri saa et forsøk paa litt efter hvert at faa en del arbeidere beskjæftiget ved fabrikken under tarifsatserne blev fabrikken blokeret.

Allerede før stansningen hadde fabrikken bygget en ovn for fremstilling av ferrosilicium og denne ovn vilde nu fabrikken sætte igang. Imidlertid indeholdt ikke tariffen nogen bestemt produktionspræmie for denne ovn og forhandling blev derfor optat mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen 11. september. Man enedes her om følgende:

Som produktionspræmie for ferrosilicium (kfr. overenskomstens § 2) vil indtil videre forsøksvis betales kr. 4.10 pr. ton pakket 50 procentig ferrosilicium. Forutsætningen er, at denne præmie skal utbetales med mindst 18 øre pr. time under fuld regelmæssig drift.

Man er enig om at al blokade hæves og at driften snarest sættes igang i henhold til fabrikkens opslag av 8. september d. a., hvorefter følgende bestemmelser skal være gjældende:

Såmtlige arbeidere — organiserte og uorganiserte — der var beskjæftiget ved fabrikken den 17. august 1914 vil bli indtat i sine tidligere indehavte stillinger, efterhvert som der er bruk for dem, dog maa de melde sig til arbeide hurtigst mulig og senest inden 10 dage fra dato.

I tilfælde av at fabrikken ikke kan beskjæftige alle tidligere arbeidere der har meldt sig inden nævnte frist skal disse i de første 6 maaneder fra dato have fortrinsret til arbeide av samme art, som de tidligere var beskjæftiget med.

Alt arbeide vil selvfølgelig bli betalt efter de i tariffen fastsatte satser likesom alle øvrige bestemmelser i tariffen vil bli opretholdt.

Forhandlingsresultatet blev vedtat av arbeiderne og arbeidet blev straks igangsatt ved ferrosiliciumovnen.

Notoddens kommune.

Overenskomsten for de kommunale arbeidere paa Notodden blev av kommunen opsagt til utløp 1. oktober. Den 29. september blev forsøkt forhandling men da der ikke forelaa noget forslag fra kommunens forhandlere enedes man om at arbeidet skulde fortsætte paa de tidligere vilkaar indtil man kunde enes om noget andet. Nogen anden enighet er siden ikke opnaadd og arbeidet paagaar derfor paa de gamle betingelser.

Foruten de foran nævnte lønsbevægelser og forhandlinger har der været en række forhandlinger angaaende tvistespørsmål, dels paa stedet, dels gjennom arbeidsgiverforeningen. En del av disse tvistespørsmål er blit ordnet ved forhandling men enkelte spørsmål har ogsaa været indbragt for voldgiftsret.

I det efterfølgende vil vi indta de voldgiftsavgjørelser som er faldne i aarets løp.

Voldgift.

Voldgift angaaende tvist ved Foldals verk.

I anledning tvist mellem direktionen for Foldals verk og Foldalens grubearbeiderforening avholdtes i begyndelsen av mai voldgiftsret. For voldgiftsretten forelaa følgende fremstillinger:

1. Fremstilling fra Norsk arbeidsmandsforbund.

1. Akkordsedler paa 6 maaneder.

Fra januar maanedes begyndelse d. a. begyndte Foldals verk med at indføre et nyt akkordsystem, idet de utstedte akkordsedler, som foruten de almindelige bestemmelser som vanligvis hører med til en akkordseddel, nemlig arbeidets art, arbeidsplass, antal arbeidere og arbeidstid m. v., ogsaa indeholdt bestemmelse om at akkordprisen gjælder i 6 maaneder. Akkordsedlernes indhold vil sees av bilag I.

Dette at der kom en ny forordning, kom i og for sig ikke som nogen overraskelse for arbeiderne, ti man er blit vant med, at der med visse mellemrum fra verkets side skaffes en avveksling ind i det ensformige og tilvante. Muligens er dette gjort i den hensigt at bringe litt avveksling og opmuntring ind i det graa ensformige hverdagsliv, men det er ikke altid at arbeiderne har forstand paa at skatte den slags opmerksomheter.

Snart er det et nyt system som skal bringes i anvendelse, snart noget nyt som der skal trækkes for, præmie her og mulkt der.

Forsaavidt var man forberedt paa, at noget maatte komme, men da arbeiderne blev bekjendt med dette nye system, akkordsedler lydende paa 6 maaneder i forbindelse med præmie, saa fandt de, at her var der gjort et forsøk paa undergravning av selve den grundvold, hvorpaa overenskomsten er bygget, og at det derfor paa det kraftigste maatte protesteres mot den nye ordning. Uheldigvis valgte arbeiderne en fremgangsmaate, som ikke er i overensstemmelse med den gjældende overenskomst. Hvor beklagelig end dette er, saa er det dog forklarlig naar man tar i betragtning de da raadende forhold.

De nye akkordsedler vakte en sterk ophidselse blandt arbeiderne, og denne gav sig utslag i handling. Saavel organiserte som uorganiserte var enige i at det nye system var forkastelig, og netop paa den tid da dette indtraf var der en hel del uorganiserte ved verket. Sommeren 1913 var arbeidsstyrken forholdsvis liten. Delvis paa grund av aarstiden, og delvis paa grund av at verket hadde avertert etter arbeidere, var paa høsten og utover til jul en hel del nye arbeidere kommet til verket, og disse var endnu ikke indmelt i foreningen. Da saa de nye akkordsedler kom og vakte arbeidernes forbitrelse, ser det nærmest ut som det var de uorganiserte som tok ledelsen, og ved

sine beslutninger paa massemøter grep forstyrrende ind, blandt andet ved at vælge en forhandlingskomite, som av direktør Lund blev anset for at være utsendinger for Foldals grubearbeiderforening, og videre ved sine beslutninger om at sænke arbeidstempoet og ved at blokere de opsagte arbeideres pladse.

Disse i strid med overenskomsten fattede beslutninger er altsaa vedtat av majoriteten paa massemøter, hvor baade uorganiserte og organiserte var fremmøtt, og disse beslutninger har git verket den fordel, at ved de senere forhandlinger har hovedvegten blit lagt paa arbeidernes fremgangsmaate, mens verkets fremgangsmaate, som var foranledningen til det hele, er kommet i bakgrunden.

Det er imidlertid bragt paa det rene, at Foldals grubearbeiderforening avholdt medlemsmøte og valgte forhandlere til at forhandle om de opstaaede tvistepunkter, og efter den iverksatte blokade ogsaa utvirket at denne blev hævet. Foreningen har saaledes ikke fattet nogen beslutninger i strid med overenskomsten. Den har tvertimot ved at benytte den almindelige fremgangsmaate, nemlig forhandling, søkt at faa tvistepunkterne fjernet, men uten resultat.

Det blev imidlertid under forhandlingerne 18. februar av verkets direktør fremholdt, at fagforeningens formand likeoverfor ham hadde uttalt, at naar disse beslutninger var fattet paa massemøter istedetfor at være behandlet i Foldalens grubearbeiderforening, saa var det fordi arbeiderne var opmerksom paa, at saadanne beslutninger fra fagforeningens side vilde ha været brud paa overenskomsten, mens de trodde at de kom utenfor overenskomsten ved at la saken avgjøre av massemøter. Dette benegtes av foreningens daværende formand. Hans skriftlige erklæring vedlægges som bilag II.

Nogen organisationsmessig beslutning i strid med overenskomsten er ikke fattet, og hvorvidt massemøternes beslutninger er befulgt, derom er der delte meninger. Beslutningen om at arbeidstempoet skulde sænkes blev imidlertid av verket benyttet som anledning til at opsi endel arbeidere med den begrundelse, at de ingenting har utrettet. De blev fjernet fra sine arbeidsplasser og beordret ut i dagen i aapen grøft, for der at arbeide opsigelsestiden ut. Ved opgjøret viste det sig, at de hadde tjent under mindstelønnen. At de kom under mindstelønnen ved et oppgjør efter at de hadde arbeidet noen dage i akkorden, anser vi ikke for noget avgjørende bevis for at de har „lagt sig paa mindstelønnen“. En akkord gjælder som regel for en maaned, og arbeidets art medfører ofte at fortjenesten kan være god i begyndelsen av maaneden og daarligere paa slutten og omvendt. Hvis dette var tilfældet her blev arbeiderne avskaaret fra at forbedre daglønnen, derved at de ikke fik arbeide maaneden ut.

Ved oppjøret gik verket frem paa den maate, at det blev trukket av december maanedes lønning for at dække mindstelønnen, og de arbeidere som ikke vilde underskrive paa at dette var ret oppgjør, fik ikke sin lønning utbetalt. For at arbeiderne skulde kunne komme fra stedet maatte Foldals grubearbeiderforening utbetale arbeiderne forskud paa deres optjente løn.

Spørsmålet blir her om Foldals verk var berettiget til at opsi

arbeiderne, ta dem ut fra deres arbeidsplads og kommandere dem ut i dagen for at arbeide opsigelsestiden ut, et arbeide som arbeiderne ikke var forberedt paa eller hadde klær til vinterstid paa et sted som er saavidt veirhaardt som Foldalen, og siden ved oppjøret gjøre træk i mindstelønnen. Naar man ser det hele i sammenheng, saa maa det være klart, at værkets hensigt har været at tvinge igjennem de nye akkordsedler paa trods av arbeidernes protest og den gjældende overenskomst. Som før meddelt fik enkelte opsigelse, andre valgte at slutte selv, da de ikke vilde motta akkordseddel lydende paa 6 maaneder.

Efter vor opfatning maa disse akkordsedler absolut være i strid med overenskomsten. I dennes § 10 b. staar det, at akkordprisen fastsættes eller forandres gjennem fri forhandling mellem verket eller dets repræsentant og den eller de arbeidere hvem de paagjældende akkorder tilbydes, og i litr. c.: Akkordprisen skal saavidt mulig fastsættes førend arbeidet paabegyndes og senest den 4. arbeidsdag i hver maaned. Er den ikke fastsat til denne tid kan arbeiderne fortsætte paa den gamle akkordpris om de saa ønsker. Ved nye akkorder, naar parterne derom er enige, kan dog akkordprisens fastsættelse ske nogen tid efter at arbeidet er paabegyndt. I enkelte tilfælder har der været utsat akkorder som har været flere maaneder, de saakaldte „generalakkorder“, men dette har været under særegne forhold. Regelen har imidlertid været at akkordsedlerne har lydt paa en maaned. Derfor siger ogsaa overenskomsten, at prisen fastsættes inden den 4. arbeidsdag i *hver maaned*, og at fastsættelsen skal ske efter *fri forhandling*. Ved de nye akkordsedler paa 6 maaneder vil man komme bort fra den fri forhandling. Hensigten kan da heller ikke være andet end den at faa bundet arbeiderne gjennem et vist tidsrum — et tidsrum, hvori saa meget uforutset kan indtræffe. Man faar jo være opmerksom paa, at forholdene ved et bergverk er vidt forskjellig fra f. eks. et verksted eller en fabrikk. Derfor har det heller aldrig været spørsmaal om at tariffæste akkordsatser for grube-drift. Man har anset dette for ugjorlig netop av den grund, at forholdene er varierende og maa tages hensyn til ved akkordens fastsættelse, og akkordsedlen som følge derav indeholde bestemmelse om arbeidets omfang, prisen og mulige andre særbestemmelser. Alt skal være tydelig angit. I et tidsrum av 6 maaneder kan saa meget uforutset indtræffe, at en enhetspris gjældende for 6 maaneder fremover er vel noget uhørt ved et bergverk.

Den præmie som skulde betales ved akkordens slutning naar 6 maaneder var gaat, kan heller ikke opfattes paa anden maate end at endel av lønnen skulde indestaa i 6 maaneder eller indtil akkorden var færdig. Det viste sig da ogsaa, at priserne efter de nye akkordsedler var mindre end de som var gjældende paa fjoraaret.

I henhold til foranstaaende vil vi anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmaal:

1. Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at indføre et nyt akkordsystem, hvor akkordprisen gjælder i 6 maaneder i forbindelse med præmie.

2. Hadde Foldals verk lovlig ret til at avbryte akkorden for en del akkordlag omkring midten av januar maaned og gi arbeiderne opsigelse?
3. Var ikke arbeiderne berettiget til at faa mindstelønnen i akkorden utbetalt?

2. Træk for bindhaker i bukorter.

I vinter har Foldals verk ogsaa begyndt at praktisere den ordning, at arbeiderne trækkes for de bindhaker som anvendes i bukorter. I overenskomstens § 10 indeholdes bestemmelser om hvad der kan trækkes for, idet litr. g. lyder:

„Ved akkordarbeide trækkes arbeiderne i gruben for forbrukt ammunition, materialer, for lys som hittil, borstaal, borhvæsning for saavel haand- som maskinbor. Træk skal opføres paa akkordsedlen.“

Til denne bestemmelse som er fælles for alle grubetariffer som blev indgaat i 1911, er for Foldals verk indtat følgende tilføielse:

„Samt hvad der reglementsmaessig er bestemt eller man er blit enig om (skal praktiseres som før).“

Arbeiderne fremholder at de kjender ikke til noget godkjendt reglement for Foldals verk. Det har ikke tidligere været praktisert at trække for bindhakerne, og naar verkets direktør under forhandlingerne har fremholdt, at arbeiderne var enige i denne træk, saa benegtes dette av angjældende arbeidere. Deres erklæring vedlægges som bilag III.

Vi vil anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmaal:

4. Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at indføre træk for bindhaker?

3. Tvist om akkordopgjør.

To arbeidere. Garberg og Ringstrøm, tok i oktober maaned akkord paa en synk. Til akkorden var knyttet løfte om en præmie under visse forutsætninger. Akkordsedlen vedlægges som bilag IV. Ved akkordopjøret blev arbeiderne negtet at faa utbetalt akkordbeløpet fuldt ut. Som begrundelse for dette anførtes, at de ikke hadde utført arbeidet efter forutsætningerne, og derfor ikke var berettiget til den utlovede præmie. Det omstridte tillæg dreier sig om ca. kr. 250.00.

Akkordsedlen indeholder ikke noget bestemt om, hvordan arbeidet skulde utføres, men arbeiderne fik mundtlig besked om, hvordan de skulde gaa frem. Da de paabegyndte akkorden gik synken i kisingangen, men de fik tilladelse til litt efter hvert at trække sig ut av kisen, men ikke forlate denne. Dette har været gjort i 16 meters længde. Imidlertid har kisingangen gjort en knæk, saaledes at de sidste 10 meter kom arbeiderne væk fra kisen, tiltrods for at de drev synken adskillig brattere end fra først av, og saavidt det er oplyst, saa brat som det idetheletat gik an at drive synken som „slæbsynk“, og at gaa over fra slæbsynk til lodret synk er ikke saa liketil, idet heise-

indretningerne spiller en avgjørende rolle, og det er meget som taler for, at en saadan omlægning vilde ha været forbundet med store vanskeligheter. Dertil kommer, at man paa det tidspunkt, da arbeidet paagik, heller ikke var helt paa det rene om kisingen fortsatte efter hele synkens længderetning, idet det ofte kan hende at kisingen „kniper av“. Stigeren skal da ogsaa ha uttalt, at verket fik strosse efter, naar synken var drevet ned til stoll VI.

Efter stigerens uttalelser maatte arbeiderne gaa ut fra, at de utførte arbeidet i overensstemmelse med givne anordninger, og de hørte heller ikke fra nogen kant noget om at arbeidet ikke var tilfredsstillende utført, før de skulde ha oppgjør.

En præmie skal vel ikke bare tjene som et agn. Naar der er omforenet en pris, og arbeiderne utfører arbeidet efter forutsetningerne saa godt som det efter omstændighetene lar sig gjøre, og da fra sine overordnede side ikke hører noget om, at arbeidet ikke utføres efter forutsetningerne, men tvertimot faar den opfatning at de er i fuld overensstemmelse med disse og har sine overordnede godkjendelse av arbeidet, saa mener vi, at arbeiderne maa faa akkordsummen fuldt utbetalt. Det er ikke bare angjældende arbeidere selv som mener sig berettiget til det omtvistede beløp, men to av foreningen valgte skjønsmænd har undersøkt saken og har avgitt den erklæring, at de mener Garberg og Ringstrøm er fuldt berettiget til at faa præmien utbetalt. Erklæringen vedlægges som bilag V.

I henhold til foranstaaende vil vi anmode om voldgiftsrettens besvarelse av følgende spørsmål:

5. Er ikke arbeiderne Garberg og Ringstrøm berettiget til at faa hele akkordbeløpet + præmien utbetalt?

*

I henhold til hvad vi foran har fremholdt angaaende de 3 tvistesørsmål fremsættes paastand paa, at spørsmål 1, 2 og 4 besvares med nei og spørsmål 3 og 5 besvares med ja.

Sluttelig fremsættes paastand paa, at Norsk arbeidsgiverforening paalægges at bære voldgiftssakens omkostninger.

Ærbødigst

For Norsk arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil.

2. Fremstilling fra Norsk arbeidsgiverforening.

Herved fremlægges utskrift av forhandlingsprotokollen for møtet den 18. februar d. a.

1. Akkordsedler paa 6 maaneder.

Overenskomsten for Foldals verk inneholder ingen bestemmelse om, paa hvor lang tid akkorderne skal gjælde, og der findes specielt intetsomhelst forbud mot at sette akkorderne paa længere tid end 1 maaned. Derimot findes der i enkelte overenskomster for anlæg, som

beskjæftiger samme art arbeidere, og hvor arbeidet er omtrent det samme, bestemmelser som siger, at akkorder maa som regel ikke settes paa længere tid end 2 maaneder. Da lignende bestemmelse ikke findes i bergverksoverenskomsterne, kan der ved bergverkerne intet være iveien for at sette akkorder paa ikke længer tid end baade 1 og 2 maaneder. At akkordprisen skal fastsettes senest den 4. arbeidsdag i hver maaned, er en bestemmelse som tilsigter at hindre, at arbeiderne skal være for længe i uvishet om akkordprisen. Deri ligger selvfølgelig ingen pligt til at fastsette ny akkordpris hver maaned. Hvis der er sat en akkord paa flere maaneder, er jo akkordprisen fastsat for den 4. arbeidsdag i hver maaned og vedkommende overenskomstbestemmelse dermed oppfylt. Det har heller ikke tidligere været nogen hævd, at akkorderne bare settes paa 1 maaned, hvad ogsaa arbeiderne erkjender (kfr. forhandlingsprotokollen for møtet 18. februar).

Imidlertid gaar den ved verket indførte ordning *ikke* ut paa, at arbeiderne skal være bundet til nogen akkordpris i 6 maaneder. Meningen er kun, at *verket* skal være bundet til akkordprisen i 6 maaneder, hvilket var nødvendig av hensyn til den opstillede præmie for dem, der fortsatte arbeidet i 6 maaneder. Ellers kunde jo nemlig verket gjøre præmien illusorisk. Det er mulig, at meningen ikke har faat tilstrækkelig tydelig uttryk i paategningen paa akkordsedlerne, men den blev forklart arbeiderne, straks de henvendte sig til verket angaaende saken. Og i forhandlingsmøtet den 18. februar blev det uttrykkelig tilbudt at klargjøre meningen ved at forandre tilføielsen paa akkordsedlerne til, at *verket ikke vil redusere akkordpriserne* i 6 maaneder. Saavidt vi forstaar, findes der intet i overenskomsten, som avskjærer en saadan tilføielse.

Den præmie, som er indført for arbeidere, som har fortsatt akkorden i 6 maaneder, tilsigter at knytte de dygtige og rolige elementer blandt arbeiderne fastere til bedriften. Arbeiderne behøver selvfølgelig ikke at forlange præmien utbetalt, hvis de ikke ønsker den. Heller ikke legger præmien nogensomhelst hindring for at arbeidere, der ikke bryr sig om den, kan forhandle angaaende akkordpris, som om der ingen præmie var. Men det maa staa verket frit at tilbyde en saadan præmie til enhver, som vil ha den. At ikke fortjenesten ved Foldal, selv bortset fra denne præmie, er saa daarlig endda, vil under den mundtlige procedyre bli godtgjort. Præmiesystem av forskjellig art har forøvrig været anvendt ved Foldal i stor utstrækning, og at arbeiderne ikke har noget særlig imot det, fremgaar av det av arbeidsmandsforbundet fremsatte spørsmål 5, hvor arbeiderne a tout prix vil ha en præmie utbetalt.

Arbeidsmandsforbundets spørsmål dækker forøvrig ikke den foreliggende tvist. Spørsmålet bør formuleres saadan:

1. Forbyder overenskomsten av 1911 Foldals verk at sikre de arbeidere, som har fortsatt i en akkord 6 maaneder, en viss præmie og at tilføie paa akkordsedlerne, at *verket ikke vil redusere akkordprisen i denne tid?*

*

Som det av forhandlingsprotokollen for møtet den 18. februar fremgaar, besluttet arbeiderne ved Foldal paa et masse møte, hvor fagforeningens formand var dirigent, at arbeidet skulde utføres i et langsommere tempo. Resultatet herav var, at endel arbeidere, som fulgte beslutningen, blev opsagt, og i opsigelsestiden blev de sat til andet arbeide, hvor man bl. a. hadde bedre anledning til at øve kontrol.

Ifølge overenskomsten er den gjensidige ret til opsigelse fuldt anerkjendt. Verket hadde altsaa fuld ret til at opsi vedkommende arbeidere, selv om der ikke hadde foreligget sabotage eller anden grund. Likeledes fastslaar overenskomsten arbeidsgiverens ret til at anvende de arbeidere, som han anser skikket til at utføre foreliggende arbeide. Følgelig har han ogsaa ifølge overenskomsten ret til at sætte endel arbeidere over paa andet arbeide, naar han ikke lenger finder sig tjent med den maate, hvorpaa de utfører det arbeide, som først er dem overdraget, og det uanset om hans opfatning av deres arbeidsydelse er berettiget. Det maa bemerkes, at det kun er forholdet til overenskomsten, som voldgiftsretten har adgang til at avgjøre, spørsmålet om verket paa grund av individuelle avtaler med de enkelte arbeidere er avskåret fra at avbryte akkorden — hvad forøvrig benegtes — er en sak, som ikke angaar overenskomsten, og som eventuelt faar avgjøres av de almindelige domstole.

Saa meget klarere er verkets ret til at opsi arbeidere og avbryte deres akkorder for i opsigelsestiden at sætte dem over i annet arbeide, naar disse arbeidere har gjort sig skyldig i bevisst sabotage. Og det maa her ansees at være fuldt paa det rene.

Arbeiderne tjener i almindelighet paa Foldal over det dobbelte av mindstelønnen. Det kan under særegne forhold, hvor de f. eks. uventet kommer over i haardere fjeld, hælde, at arbeiderne ikke kommer ut med mindstelønnen; men det er ganske overordentlig sjeldent, og det vil i alle saadanne tilfælde være meget let at konstatere, om der har foreligget særlige grunde. Det gjorde det ikke i de her omhandlede tilfælder. Der var ingensomhelst grund til, at arbeiderne ikke skulde ha tjent 7—8 kroner dagen. Naar de allikevel bare utfører arbeide for omtrent tredjedelen herav efter akkordprisen, og det samtidig er fuldt paa det rene, at arbeiderne paa et forutgaaende masse møte har besluttet at arbeide i et langsommere tempo, saa foreligger der et saa aabenbart tilfælde av sabotage, at vi forstaar ikke, det kan foreligge klarere. Arbeiderne hadde arbeidet fuldstændig længe nok i akkorden til at man kunde faa den nødvendige oversigt.

Paa grund av den stedfundne sabotage anser verket sig etter det foran anførte heller ikke forpligtet til at betale vedkommende arbeidere den garanterte mindsteløn, men bare hvad de faktisk har tjent efter akkordprisen. Det er forøvrig misvisende, naar det siges, at der blev trukket av december maanedes lønninger.

Overenskomsten bestemmer vistnok, at arbeiderne ved alle akkorder er garantert sin mindsteløn. Men forutsætningen herfor er, at enhver arbeider utfører saa meget og saa godt arbeide, som hans evner og duelighet tillater, og utnytter arbeidsmaskinerne fuldt ut (se overenskomstens § 5). Naar arbeiderne i strid hermed systematisk

lægger an paa at nedsætte arbeidsydelsen, har de selvfølgelig heller ikke krav paa den fastsatte garanti under akkordarbeide.

Arbeidsmandsforbundets spørsmål 2 maa for at komme ind under voldgiftsplikten kun gjælde forholdet til overenskomsten og burde derfor heller formuleres saaledes:

Var det stridende mot overenskomsten, at Foldals verk avbrøt akkorderne for endel akkordlag omkring midten av januar maaned og opsa arbeiderne paa 14 dage?

Formuleringen av arbeidsmandsforbundets spørsmål 3 har vi intet at bemerke til.

*

Som ovenfor nævnt har arbeiderne paa Foldal fattet de overenskomststridige beslutninger, at arbeidet skal utføres i et langsommere tempo og derefter, at de opsagte arbeideres pladse skal blokeres. Da de organiserte arbeidere i stor utstrækning deltok i dette møte, hvis beslutning vilde været ganske ugjennemførbar, forsaavidt de ikke hadde medvirket, og da endvidere fagforeningens formand ledet møtet som dirigent og derigjennem gav arbeiderne indtrykket av, at de handlet i forstaaelse med fagforeningen, kan der efter vor mening ikke være tvil om, at fagforeningen er ansvarlig for de trufne beslutninger. Da desuten fagforeningen er et i henhold til arbeidsmandsforbundets love organisk led av forbundet, og fagforeningens formand ogsaa maa betragtes som en av forbundets tillidsmænd, maa der ogsaa mot forbundet kunne gjøres ansvar gjældende for de trufne beslutninger.

Vi tillater os i henhold hertil at forelægge den ærede voldgiftsret følgende spørsmål:

Pligter a) Foldalens grubearbeiderforening og b) Norsk arbeidsmandsforbund at erstatte Foldals verk det tap, som er verket paaført ved de av arbeiderne ved verket trufne beslutninger om at utføre arbeidet i et langsommere tempo og at blokere endel arbeideres pladse, som blev opsagt av verket?

Vi antar at fastsettelsen av dette tap eventuelt bør ske ad almindelig retslig vei. Forsaavidt imidlertid forbundet skulde hævde, at voldgiftsretten ogsaa er rette forum for fastsettelsen av dette taps størrelse, har vi intet imot at opta saken her. Reises der derimot ingen indvending mot den paatænkte fremgangsmaate, gaar vi ut fra, at forbundet godkjender at fastsettelsen av erstatningens størrelse overlates til de almindelige domstole.

*

Med hensyn til spørsmålet om træk for bindhaker tillater vi os at gjøre opmerksom paa, at verket ikke mener at være berettiget til saadan træk, medmindre der ved akkordens bortsættelse er opnaadd enighet derom mellom verket og vedkommende arbeidere. I de paa-talte tilfælder maatte verket gaa ut fra, at der var enighet, idet akkordtariffen uttrykkelig blev forhøiet paa grund av denne træk og arbeiderne gjort opmerksom herpaa, uten at der dengang fremkom

nogensomhelst indvending. Trækken tilsigter ikke at paaføre arbeiderne nogen lavere fortjeneste, idet akkordprisen er forhøiet saa meget at fortjenesten trods trækken ikke vil gaa ned, medmindre der sløses med bindhaker, og det er netop det man vil undgaa.

Saavidt vi efter utvekslede skrivelser forstaar forbundet, er det imidlertid dets mening, at selv om der paa forhaand er opnaad enighet derom mellem verket og vedkommende arbeider, har verket ikke ret til at trække for bindhaker. Derimot kan det neppe ha nogen interesse at faa avgjort ved voldgift, hvorvidt der i de indtrufne tilfælder faktisk har været saadan enighet mellem verket og arbeiderne, eller om verket ialfald maatte være berettiget til at gaa ut herfra. Det spørsmål som arbeidsmandsforbundet ønsker avgjort ved voldgift, burde derfor formuleres saaledes:

4. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at trække for bindhaker, naar der ved akkordens bortsættelse er opnaad enighet derom mellem verket og vedkommende arbeidere?*

Ifølge overenskomsten er verket berettiget til at trække arbeiderne for ammunition m. v. „samt hvad der reglementsmaessig er bestemt, eller man er blit enig om (skal praktiseres som før)“. Arbeidsmandsforbundet synes nu at vilde hævde, at der med „hvad man er blit enig om“, kun sigtes til ting som verket og arbeiderne før overenskomstens oprettelse er blit enig om at trække. Og denne opfatning støtter de paa parantesen „skal praktiseres som før“, der fortolkes som om der hadde staat, at der trækkes for det samme som før.

At der imidlertid ikke med ordene „hvad man er blit enig om“ sigtes til nogen forutgaaende fælles avtale, maa fremgaa tydelig nok derav, at der aldrig har eksistert nogen saadan fælles avtale. Og meningen kan vel heller ikke være, at verket nu skal være berettiget til uten koncens at trække samtlige arbeidere for alle de ting, som der ved tidligere anledninger kan være opnaad enighet om mellem verket og enkelte arbeidere. Langt rimeligere er det at opfatte uttrykket som hjemlende verket ret til ved hvert akkordopgjør at trække for de ting, som man (d. v. s. verket og vedkommende arbeidere) er blit enig om ved akkordens bortsættelse.

Parantesen „skal praktiseres som før“ sier heller ikke, at det skal trækkes for det samme som før, men at *fremgangsmaaten* skal være den samme som før. Verket har nemlig ogsaa tidligere ved mange leiligheter indført forskjellig træk, og bestemmelsens hensigt er netop at fastslaa, at verket fremdeles skal ha den samme adgang som før til at bli enig med arbeiderne om træk. Det bør bemerkes, at det var paa verkets eget uttrykkelige forlangende at denne tilføielse under de avsluttende bergverksforhandlinger i 1911 blev beholdt i overenskomsten for Foldal. Der var oprindelig av arbeidsgiverne forlangt en lignende tilføielse uten parantesen i samtlige bergverksoverenskomster. Arbeiderne motsatte sig dette, og de øvrige bergverker frafaldt kravet, men Foldal opretholdt bestemt sin tidligere ret til at trække arbeiderne for, hvad man var blit enig om, og arbeiderne gav da efter for Foldals vedkommende. At meningen med parantesen kun er at fastslaa, at fremgangsmaaten skal være som før, og ikke at der

kun skal trækkes for de samme ting som før, bekræftes av følgende bemerkning, som vi har fundet blandt hr. direktør Bjerkes notater ved bergverksoverenskomsternes oprettelse under en opregning av, hvad Lian (arbeidernes forhandler) gaar med paa:

Ad § 10 g, 1ste alt. utgaar: „samt hvad der reglementsmaessig er bestemt eller man er blit enig om“. For Foldal kan dog disse ord bli staaende og praktiseres som før.

Det sidste ord her kan umulig indebære, at trækken skal være den samme som før, men siger kun, at bestemmelsen skal praktiseres som før.

*

Det sidste av arbeidsmandsforbundet forelagte spørsmål angaar ikke overenskomsten, men en individuell avtale om præmie mellem verket og 2 arbeidere. Spørsmålet henhører derfor ikke under voldgift, men maa eventuelt avgjøres ad almindelig retslig vei. Forbundet har ogsaa nu paa vor foranledning trukket dette spørsmål tilbake.

*

I henhold til det foran anførte tillater vi os at fremsætte saadan paastand:

De av Norsk arbeidsmandsforbund fremsatte spørsmål formuleres overensstemmende med hvad ovenfor er fremholdt, og besvares saaledes:

- Spørsmål 1: Nei.
- " 2: Nei.
- " 3: Nei.
- " 4: Ja.

Det av Norsk arbeidsgiverforening fremsatte spørsmål a og b besvares med: Ja.

Norsk arbeidsmandsforbund paalægges at bære voldgiftssakens omkostninger.

Kristiania den 29. april 1914.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

George Paus.

Voldgiftsrettens møter og sammensætning.

Aar 1914 den 5. mai sammentraadte i arbeidsgiverforeningens lokale i Kristiania hr. Richard Fineidet og hr. Ole Laulo, opnævnt av Norsk arbeidsmandsforbund, og hr. ingeniør C. Nielsen og hr. disponent M. B. Kopperud, opnævnt av Norsk arbeidsgiverforening, som voldgiftsmænd angaaende en del stvistepunkter ved Foldals verk.

Man enedes om at gjøre henvendelse til hr. assessor Paal Berg om at fungere som opmand for voldgiftsretten.

Da man ikke straks kunde faa hr. Bergs svar herom, enedes man om, i tilfælde hr. Berg ikke kunde fungere, at henvende sig til hr. assessor Christiansen.

B. M. Kopperud. Rich. H. Fineidet. Ole Laulo. C. Nielsen.

Aar 1914 den 7. mai fortsatte forhandlingerne i forannævnte voldgiftssak. Tilstede var rettens medlemmer og dens valgte formand assessor Paal Berg.

For Norsk arbeidsmandsforbund møtte hr. Gunnar Sethil og med ham sekretær Johs. Ødegaard og formand i Foldalens grubearbeiderforening, Pedersen.

For Norsk arbeidsgiverforening møtte overretssakfører Paus og med ham direktør Worm Lund som representant for Foldalens gruber.

De to partsrepresentanter fremla sine skriftlige fremstillinger med bilag.

Saken blev derpaa gjort til gjenstand for mundtlig forhandling, hvorunder der fra begge sider blev fremlagt dokumenter. Efter at parterens forhandlinger var avsluttet, blev saken optat til kjendelse.

Møtet varte fra kl. 12 middag til kl. 9 aften.

Den 9. mai møttes voldgiftsmændene for at drøfte saken. Møtet varte fra kl. 6 efterm. til kl. 1 nat. Det blev fortsat den 10 mai og varte fra kl. 5 efterm. til kl. 10 aften. Det blev fortsat den 11. mai og varte fra kl. 7 til kl. 10 aften.

Den 13. mai blev avsagt saadan

kjendelse:

Ved sidste nytaarsskifte besluttet Foldals verk at indføre et nyt akkordsystem for arbeidet i strosserne. Akkordlønnen hadde tidligere været beregnet pr. utvundet kiston, men skulde nu dels beregnes pr. kiston og dels pr. m² utskutt gangflate. I de utfærdigede akkordsedler het det derhos: „Akkordprisen gjælder i 6 maaneder fra 1. januar 1914. Hver enkelt arbeider, der fortsætter i akkorden til utgangen av denne tid, faar da et personlig tillæg av 15 pct. av arbeidsfortjenesten. — Den eller de, som slutter arbeidet paa egen eller verkets opsigelse før de 6 maaneder er omme, taper retten til saadant tillæg. Om nogen arbeider av verket blir overflyttet i andet arbeide, beholder han retten til tillægget, saafremt han har fortsat i verkets tjeneste hele tiden i de 6 maaneder.“ — Arbeiderne var ikke fornøiet med disse nye akkordsedler. Paa et masse møte blev der opnævnt en komite til at forhandle med verket om forandring. Denne komite blev ved en misforstaaelse oppfattet av verkets direktør som valgt av og representerende Foldalens grubearbeiderforening. Da forhandlingerne ikke førte til noget resultat, blev der paa et nyt masse møte besluttet, at arbeidstempoet skulde sænkes. Verket mente at ha konstateret, at endel arbeidslag hadde efterkommet denne beslutning. Vedkommende arbeidere blev derfor opsagt og blev for den gjenværende tid sat til andet arbeide. Da de ikke vilde ta det, sluttet de efter overenskomst med verket uten at arbeide opsigelsestiden ut. Paa et tredje masse møte blev det saa besluttet, at disse arbeideres arbeidspladser skulde blokeres.

Ved samtlige 3 masse møter var tilstede baade organiserte og uorganiserte arbeidere. Efter valg av de tilstedeværende fungerte Foldalens grubearbeiderforenings formand som dirigent for de masse møter, som besluttet sabotage og blokade.

Blokaden blev iverksat. Men ved en beslutning, som Foldalens grubearbeiderforening fattet nogen dage efter sidste masse møte, utvirket foreningen, at blokaden blev hævet forsaavidt angik dens medlemmer.

Samtidig med at det nye akkordsystem var besluttet indført, hadde verket bestemt, at arbeiderne i bukorterne skulde trækkes for bindhaker; til gjengjæld blev kisprisen noget forhøiet for dem. Ogsaa denne bestemmelse om træk for bindhaker vakte misnøie blandt arbeiderne.

De stridigheter, som saaledes reiste sig, er forgjæves søkt bilagt ved forhandling, og er nu indbragt for denne voldgiftsret.

Norsk arbeidsmandsforbund har forelagt for voldgiftsretten følgende spørsmål:

Sp. 1. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at indføre et nyt akkordsystem, hvor akkordprisen gjælder i 6 maaneder i forbindelse med præmie?*

Norsk arbeidsgiverforening har hævdet, at dette spørsmål ikke dækker den foreliggende tvist, og at spørsmålet derfor maa avvises. Istedetfor dette spørsmål har arbeidsgiverforeningen fremsat:

Sp. 2. *Forbyder overenskomsten av 1911 Foldals verk at sikre de arbeidere, som har fortsat i en akkord 6 maaneder, en viss præmie, og at tilføie paa akkordsedlerne, at verket ikke vil reducere akkordprisen i denne tid?*

Arbeidsmandsforbundet har videre forelagt:

Sp. 3. *Var det stridende mot overenskomsten, at Foldals verk avbrøt akkorderne for endel akkordlag omkring midten av januar maaned og opsa arbeiderne paa 14 dage? og*

Sp. 4. *Var arbeiderne berettiget til at faa mindstelønnen i akkorden utbetalt?*

Norsk arbeidsgiverforening har fremsat følgende spørsmål:

Sp. 5. *Pligter a) Foldalens grubearbeiderforening og b) Norsk arbeidsmandsforbund at erstatte Foldals verk det tap, som er verket paaført ved de av arbeiderne ved verket trufne beslutninger om at utføre arbeidet i et langsommere tempo og at blokere endel arbeideres pladse, som blev opsagt av verket?*

Og subsidiært i forhold til dette:

Sp. 6. *Indebærer den ved Foldals verk iverksatte sabotage og dermed sammenhengende blokade under de foreliggende forhold et brudd paa overenskomsten fra a) Foldalens grubearbeiderforening og b) Norsk arbeidsmandsforbund?*

Endelig har arbeidsmandsforbundet fremsat:

Sp. 7. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at indføre træk for bindhaker?*

Arbeidsgiverforeningen har istedetfor dette spørsmål krævet besvaret:

Sp. 8. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at trække for bindhaker, naar der ved akkordens bortsettelse er opnaadd enighet derom mellem verket og vedkommende arbeidere?*

Til sp. 1 (fremsat av arbeidsmandsforbundet) og sp. 2 (fremsat

av arbeidsgiverforeningen). Arbeidsgiverforeningen har som allerede nævnt protestert mot, at spørsmål 1 besvares.

Det er oplyst, at før massemøtebeslutningen om at sænke arbeidstempoet, hadde verkets direktør gjort arbeidernes forhandlere oppmerksom paa, at meningen med de nye akkordsedler var, at ikke arbeiderne, men alene verket skulde være bundet for 6 måneder til de opstilte akkordsatser. Under de to hovedorganisationers forhandlingsmøte den 18. februar d. a. blev dette gjentatt. Det heter i protokollen over møtet: „Erklarte verkets representant, at det aldrig hadde været hans mening, at arbeiderne skulde være bundet til akkordprisen i 6 måneder, men bare at verket ikke vilde redusere akkordpriserne i løpet av de 6 måneder, idet ellers verket kunde mistænkes for at ville gjøre præmiesystemet illusorisk ved at nedsætte akkorderne.“

Efter dette foreligger der intet krav fra verkets side om, at arbeiderne ved sine akkorder skal binde sig for 6 måneder til de stipulerte akkordsatser. Spørsmålet, hvorvidt et saadant krav i tilfælde vilde være hjemlet i verkets tariffavtale, er derfor for tiden ikke aktuelt. Der er derfor ikke adgang til at kræve løst ved voldgift, hvordan tariffavtalen forsaavidt maatte være at forstå. Voldgiftsretten finder derfor enstemmig, at spørsmål 1 ikke kan kræves besvart.

Hvad voldgiftsretten vil ha at uttale sig om, er alene, hvorvidt de nye akkordsedler er tariffstridige, naar de forståes paa den maate, som verket erkjender de skal forståes paa — altsaa med akkordsatser bindende i 6 måneder for verket, men ikke for arbeiderne, og med ret til 15 pct. tillæg for de arbeidere, som i 6 måneder har arbeidet i akkorden eller ved verket.

Flertallet, formanden og d'hr. Kopperud og Nielsen, skal bemerke: Verket er av tariffen bundet til at garantere sine akkordarbeidere en viss mindsteløn. Forøvrig er akkordpriserne overlatt til fri forhandling mellem verket og de enkelte arbeidslag. Tariffmæssig bundet er derimot de *midler*, som kan benyttes under forhandlingerne om akkorderne. Arbeiderne maa ikke gjennom fællesavtaler om en samlet optræden eller gjennom sin organisation øve tryk paa verket. Og dette maa ikke paa sin side ved at true med arbeidsstængning søke at tvinge sine tilbud ind paa arbeiderne. Men der er intet i overenskomsten som hindrer, at verket søker at vinde arbeiderne for de tilbudte akkordpriser eller søker at knytte arbeiderne til sig ved at opstille præmier for de arbeidere, som blir ved verket en viss tid, eller som utfører et visst arbeidskvantum og lignende.

Arbeidsmandsforbundet har hævdet, at saadanne præmier er en del av den optjente arbeidsløn, som blir holdt tilbake for at virke som en straffebot for de arbeidere, som av en eller anden grund slutter før præmien er optjent. Det ligger utenfor voldgiftsrettens opgave at uttale sig om, hvorvidt dette er et riktig syn paa saken, og hvorvidt saadanne præmiesystemer er anbefalelsesverdige i og for sig. Likesaa ligger det utenfor voldgiftsrettens opgave at uttale sig om, hvorvidt det ut fra den av arbeidsmandsforbundet fremhævede betragtning kan være naturlig, at arbeiderne har litet tilovers for saadanne præmiesystemer. Hvad voldgiftsretten har at avgjøre er alene,

om det er tariffstridig at opstille præmier for dem, som har arbeidet en viss tid, og det er ikke tilfældet efter flertallets mening.

Flertallet kan heller ikke finde, at der fra overenskomsten kan hentes indvendinger mot, at verket i forbindelse med præmier forpligter sig i en viss tid til ikke at nedsætte de opstilte akkordsatser. Efter flertallets opfatning maa efter dette sp. 2 besvares med „Nei“.

Mindretallet, d'herrer Fineidet og Lauulo, mener, at det tilbudte præmiesystem seet i forbindelse med en paa akkordsedlerne paategnet forpligtelse for verket til at være bundet ved akkordsatserne i 6 måneder, vil virke derhen, at ogsaa arbeiderne faktisk blir bundet til akkordsatserne i 6 måneder. Og saa lange akkordsatser mener mindretallet er i strid med den bestemmelse i tariffens § 10 c, at akkordprisen skal fastsættes senest den 4. arbeidsdag i hver maaned. Frykten for at tape den tilbadte præmie, om de slutter, vil gjøre, at arbeiderne ikke kommer til at staa frit under forhandlinger om nye akkordsatser. Mindretallet mener derfor, at spørsmålet maa besvares med „Ja“.

Flertallet skal tilføie: Hvad enten præmien var blitt tilbudt i akkordsedlen eller helt uavhengig av den f. eks. efter at den var vedtatt av vedkommende arbeidslag, vilde dens mulige virkninger ved nye akkordforhandlinger være ganske de samme. Men et saadant præmiesystem, som ikke er paaført akkordsedlerne, vilde ikke kunne rammes av tariffen, og der er da ingen indre grund til, at overenskomsten skulde ha villet gjøre det tariffstridig, om det indførtes i forbindelse med, at akkorderne utsættes.

Til sp. 3 og 4 (fremsat av arbeidsmandsforbundet).

Spørsmål 3 tar sigte paa, hvorvidt verket efter overenskomsten hadde ret til at flytte endel arbeidere fra deres akkorder og opsiige dem fordi de mente, de drev sabotage i henhold til den paa et masse-møte fattede beslutning.

Efter oplysningerne er det 5 arbeidslag, som paa denne maate blev fratatt sine akkorder og opsagt paa 14 dage.

Flertallet, formanden og d'herrer Kopperud og Nielsen, skal bemerke: efter verkets opgaver var gjennomsnittslønnen for vedkommende arbeidslag i 1913 henholdsvis kr. 0.86, 0.74, 1.00, 0.90 og 0.98, og i december 1913: kr. 0.92, 0.97, 0.87, 0.95 og 0.79. I januar gik disse arbeidslags akkorder ut med en timeløn av: kr. 0.35, 0.08, 0.16, 0.22 og 0.18. For 4 av disse lag er arbeidskvantumet oplyst at være i januar: 2,2 t., 0,75 t., 1,00 t. og 1,5 ton. Paa to av de samme arbeidspladser blev utdrevet i februar: 3,3 t., 2,6 t. Paa 4 av pladsene blev utdrevet i mars: 4,00 t., 4,5 t., 3,2 t. og 4,5 ton. Det 5. lag, som drev kubikstrosser, hadde tjent kr. 1.35 pr. skift, mens det etterfølgende arbeidslag paa samme arbeidsplads efter verkets oplysning tjente kr. 8.44 paa lignende akkordpris-nivaa. Efter en av en stiger og to formænd avgitt erklæring var kistilgangen paa to av disse arbeidspladser like saa god i januar som i februar og mars og paa to pladser var den bedst i januar. Likeoverfor disse oplysninger er der ikke fremskaffet nogen forklaring fra vedkommende arbeidere om, hvad grunden kan ha været til de slette arbeidsresultater. Men naar

det saaledes ikke engang er søkt paavist, at forholdene paa disse arbeidspladse i januar var særlig ugunstige, saa kan nedgangen ikke godt tænkes at ha sin aarsak i andet end, at arbeiderne forsætlig har nedsat arbeidstempoet. I mangel av andre opplysninger er *det* den eneste forklaring til, at produktionen pludselig paa 5 forskjellige arbeidspladser er gaat saa voldsomt ned, for atter at stige igjen over hele linjen, saa snart andre arbeidere tok fat paa disse pladser. At der er en sammenheng mellom disse arbeideres slette arbeidsresultater og den sabotage-beslutning, som blev fattet paa det andet masse møte, kan derfor efter flertallets mening ikke være tvilsomt. Naar det saaledes maa ansees bevist, at disse arbeidere med vilje og forsæt ikke hadde præstert saa meget arbeide som de kunde, saa er det dermed paa det rene, at de har handlet i strid med overenskomstens § 5. De har dermed brutt forutsætningen saavel for sine individuelle arbeidskontrakter som for den i overenskomsten garanterte mindsteløn. Og dette forsætlige brud maatte gi verket ret til ikke alene at opsi dem, men ogsaa til at anse sig løst i forhold til dem fra mindsteløns-garantien. Flertallet finder derfor, at baade sp. 3 og 4 maa besvares med „Nei“.

Mindretallet, d'herrer Fineidet og Lauulo, finder ikke uten videre at kunne gaa ut fra de av verket fremlagte opplysninger om arbeidsfortjeneste og arbeidsresultater for vedkommende arbeidslag. Efter mindretallets mening kan der indtræffe mange forhold, som kan gjøre, at kisproduksjonen paa en arbeidsplads kan synke, uten at arbeiderne er skyld i det. Mindretallet kan derfor ikke anse det godtgjort, at vedkommende lag forsætlig har nedsat sit arbeidstempo, og mindretallet kan følgelig ikke gi verket medhold i, at det avbrøt akkorderne uten at gi arbeiderne anledning til at arbeide maaneden ut og derved muligens forbedre den første halve maanedes mindre gode resultater. Verket hadde efter mindretallets mening heller ikke ret til at negte utbetalt mindstelønnen. For den har arbeiderne en ubetinget og absolut garanti. Har en arbeider forbrutt sig, kan verket avskedige ham. Men den garanterte mindsteløn maa verket under alle omstændigheter betale. Mindretallet mener efter dette at baade sp. 3 og 4 maa besvares med „Ja“.

Til sp. 5 og 6 (fremsat av arbeidsgiverforeningen). Arbeidsmandsforbundet har hævdet, at den almindelige voldgiftsavtale ikke gir adgang til at forelægge spørsmål 5. Arbeidsmandsforbundet har derfor krævet, at dette spørsmål ikke blir besvart.

Voldgiftsretten skal henvise til den med hensyn til et likeartet spørsmål truffe avgjørelse i den nylig paadømte voldgiftstvist mellom arbeidsgiverforeningen og arbeidsmandsforbundet vedkommende Øglænd cyklefabrik. Den voldgiftsavtale, i henhold til hvilken denne voldgiftssak er anlagt, er av samme indhold som i nævnte sak. Den gir alene adgang til at indbringe for voldgift krav angaaende forstaaelsen av en tarifoverenskomst eller krav, som direkte er hjemlet i denne. Men den heromhandlede overenskomst har ikke uttalt sig om, hvorvidt eller i hvilken utstrækning et brud paa den skal medføre erstatning. Mener den ene part at ha ret til erstatning, maa derfor hjemmelen for et saadant krav søkes utenfor overenskomsten.

Og hvorvidt saadan hjemmel i tilfælde findes, hvorvidt bruddet er av den art, at det efter almindelig lovgivning kan føre til erstatning, maa i tilfælde søkes løst ved almindelige domstole. Dette forhindrer ikke, at man ved voldgift kan kræve løst, *om der foreligger* et brud. Hvad som ligger utenfor voldgiftsrettens kompetance, er de selvstændige krav som søkes bygget paa dette brud, og som overenskomsten ikke har tat standpunkt til. Hermed er sagt, at ikke spørsmål 5, men alene det under nr. 6 fremsatte subsidiære spørsmål kan kræves besvart.

Med hensyn til sp. 6 skal et flertal, formanden og d'hrr. Fineidet og Lauulo, bemerke: Det er klart, at Foldalens grubearbeiderforening og arbeidsmandsforbundet vilde ha gjort brud paa overenskomsten ved at fatte eller godkjende beslutninger om sabotage og blokade. Det er imidlertid paa det rene, at de to massemøter, som fattet beslutninger om sabotage og blokade ikke var sammenkaldt av nogen av de ved tariffen bundne arbeiderorganisationer. Noget direkte ansvar for beslutningerne har derfor ikke disse. Og de kan heller ikke *uten videre* bli ansvarlige for disse ved at deres medlemmer deltok i møtet og i tilfælde stemte for de fattede beslutninger. Men spørsmålet er saa, hvilken betydning det kan ha, at grubearbeiderforeningens formand var dirigent under møterne, og at de organiserte arbeidere ikke øieblikkelig blev advart av sine foreninger mot at etterkomme eller støtte de truffe beslutninger, som erkjendtes at være i strid med overenskomsten.

At grubearbeiderforeningens formand optraadte som dirigent kan ikke i og for sig være avgjørende. Det er ikke usandsynlig, at dette hans tillidshverv har gjort det naturlig at valget faldt paa ham. Men det kan ikke derfor siges, at han har optraadt i egenskap av foreningens formand og i kraft av det mandat, hans stilling som saadan gav ham. Men er det ikke paa det rene, at han har optraadt paa foreningens vegne, kan heller ikke foreningen uten videre være ansvarlig for hans optræden.

Med hensyn til foreningens egen optræden likeoverfor de fattede beslutninger om sabotage og blokade skal bemerkes, at det ikke er paa det rene, at foreningen paa nogen maate har godkjendt eller støttet disse. Tvertom har den uttrykkelig tat avstand fra blokadebeslutningen. Men spørsmålet er, om den ikke skulde være ansvarlig, fordi den ikke har gjort dette hurtig nok. Forsaauidt maa dog merkes, at der fra verkets side ikke blev gjort nogen henvendelse til foreningen om støtte. Og naar verket ikke likeoverfor foreningen paatalte dens enkeltmedlemmers optræden, og verket heller ikke krævet foreningens støtte, synes det ikke rimelig at karakterisere fagforeningens foreløbige passivitet som et virkelig brud paa dens pligter efter overenskomsten.

Da det end ikke er oplyst, at arbeidsmandsforbundet var vidende om det som var hendt, følger allerede derav, at arbeidsmandsforbundet ikke har gjort sig skyldig i noget brud. Flertallet vil efter dette besvare sp. 6 med nei.

Mindretallet, d'hrr. Kopperud og Nielsen, mener dette spørsmål

maa besvares med ja, baade forsaavidt angaar Foldalens grubearbeiderforening og arbeidsmandsforbundet. Mindretallet er av den opfatning, at Foldalens grubearbeiderforenings formand ikke kunde optræde som dirigent for vedkommende møter og ikke kunde forholde sig passiv likeoverfor møtets beslutninger uten derved at gjøre de foreninger, hvis tillidsmand han var, ansvarlig for beslutningerne. Og iethvertfald hadde det efter mindretallets mening været Foldalens grubearbeiderforenings pligt at søke at forhindre, at dens medlemmer efterkom beslutningerne. Ved ikke straks at gripe ind har foreningen brutt overenskomsten, og ansvaret maa ikke alene den bære, men ogsaa den hovedorganisation, arbeidsmandsforbundet, som foreningen tilhører.

Mindretallet vil tilføie: Naar verket ikke rettet nogen henvendelse til fagforeningen i anledning av de paa massemöterne fattede beslutninger, har dette sin grund i, at verkets direktør, efter hvad han har oplyst, opfattet den paa første massemöte valgte forhandlingskomite som repræsentant for fagforeningen. Det var ogsaa direktøren bekjendt, at to av denne komites 3 medlemmer stod i styret for fagforeningen.

Direktør Nielsen vil endvidere ha tilføiet: Avgjørende for at spørsmålet maa besvares bekræftende er efter hans mening, at organiserte arbeidere deltok i de to massemöter, som traf beslutningerne om sabotage og blokade.

Til sp. 7 (fremsat av arbeidsmandsforbundet) og sp. 8 (fremsat av arbeidsgiverforeningen).

Arbeidsgiverforeningen erkjender, at verket ingen ret har til træk for andre ting end de i § 10 g specielt opnævnte og de reglements-mæssig vedtagne, medmindre der for hver enkelt akkord ved fri forhandling er opnaadd enighet mellem verket og vedkommende lag om træk ogsaa for andre ting.

Arbeidsmandsforbundets sp. dækker derfor ikke den foreliggende tvist. Hvad tvisten dreier sig om er: Hvorvidt det er i strid med overenskomsten, at der træffes avtale om træk for andre ting end de, som der blev trukket for da tariffen blev sluttet. Arbeidsgiverforeningens spørmaal dækker denne tvist, og det maa derfor være tilstrækkelig at besvare dette spørmaal.

Et flertal, formanden og d'hr. Kopperud og Nielsen, vil bemerke: Det heter i overenskomsten, at der kan trækkes for hvad man er blit enig om. Dette uttryk kan ikke ha tat sigte alene paa, hvad man før tariffen var enig om. Hadde det været meningen, vilde det eneste naturlige uttryk for denne tanke ha været, at tariffen uttrykkelig hadde regnet op disse ting paa samme maate som tilfældet er for de øvrige bergverker. Naar bestemmelsen er formet som skedd, kan hensigten ikke ha været nogen anden end at aapne verket adgang til at træffe avtaler med sine arbeidere for hver enkelt akkord om træk for ting, som der ikke tidligere har været trukket for. Ordene „skal praktiseres som før“ gir ikke grund til at tro, at noget andet har været meningen. Hensigten med disse ord maa ha været, at fremgangsmaaten ved træk, f. eks. for maskindele, ikke skal være en anden

end den, som hadde været brukt tidligere. Flertallet finder i henhold hertil, at spørmaal 8 maa besvares med ja.

Mindretallet, d'hr. Fineidet og Lauulo, finder, at sætningen „skal praktiseres som før“ peker hen paa, at retten til træk maa være be-grænset til, hvad man tidligere hadde været enige om at trække for. Mindretallet mener derfor, at sp. 8 maa besvares med nei.

Utgifterne ved voldgiftsretten er samtlige medlemmer enige om bør bæres med en halvpart av hver av parterne.

I henhold hertil blir voldgiftsrettens

Kjendelse:

- Sp. 1. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at indføre et nyt akkordsystem, hvor akkordprisen gjelder i 6 maaneder i forbindelse med præmie?*
Besvares ikke.
- Sp. 2. *Forbyder overenskomsten av 1911 Foldals verk at sikre de arbeidere, som har fortsat i en akkord 6 maaneder, en viss præmie, og at tilføie paa akkordsedlerne, at verket ikke vil redusere akkordprisen i denne tid?*
Nei.
- Sp. 3. *Var det stridende mot overenskomsten, at Foldals verk avbrøt akkorderne for endel akkordlag omkring midten av januar maaned og opsa arbeiderne paa 14 dage?*
Nei.
- Sp. 4. *Var arbeiderne berettiget til at faa mindstelønnen i akkorden utbetalt?*
Nei.
- Sp. 5. *Pligter a) Foldalens grubearbeiderforening og b) Norsk arbeidsmandsforbund at erstatte Foldals verk det tap, som er verket paaført ved de av arbeiderne ved verket truffne beslutninger om at utføre arbeidet i et langsommere tempo og at blokere endel arbeideres pladse, som blev opsagt av verket?*
Besvares ikke.
- Sp. 6. *Indebærer den ved Foldals verk iverksatte sabotage og dermed sammenhengende blokade under de foreliggende forhold et brudd paa overenskomsten fra a) Foldalens grubearbeiderforening og b) Norsk Arbeidsmandsforbund?*
Nei.
- Sp. 7. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at indføre træk for bindhaker?*
Dette spørmaal er det anset overflødig at svare paa, naar sp. 8 besvares.
- Sp. 8. *Hjemler overenskomsten av 1911 Foldals verk ret til at trække for bindhaker, naar der ved akkordens bortsættelse er opnaadd enighet derom mellem verket og vedkommende arbeidere.*
Ja.
Paal Berg. Rich. H. Fineidet. B. M. Kopperud.

Voldgift for Øglænds cyklefabrik, Sandnæs.

Arbeiderne ved Øglænds cyklefabrik, der er medlemmer av Sandnæs løsarbeiderforening fremsatte den 6. mars lønskrav med anmodning om forhandling. Det gik imidlertid lang tid uten at der blev nogen forhandling, idet bedriften skjød sig ind under at den skulde ha ordnet sit forhold til arbeidsgiverforeningen, og da der endelig blev forhandling, fremkom der krav om at overenskomsten i jernindustrien skulde gjøres gjældende. Arbeiderne opsa derpaa sine pladse den 26. mars.

Arbeidsgiverforeningen forlangte saken avgjort ved voldgift.

Vi inntar her arbeidsgiverforeningens og forbundets fremstilling til voldgiftsretten og voldgiftsrettens kjendelse:

Fremstilling fra Norsk arbeidsmandsforbund.

Arbeiderne ved Øglænds cyklefabrik organiserte sig i høst i tilslutning til Norsk arbeidsmandsforbund. I februar søkte de forbundets og landsorganisationens godkjendelse til at fremsætte lønskrav, og kravet blev godkjendt til fremme paa den maate, som almindeligvis benyttes likeoverfor en bedrift, hvor der ingen overenskomst er gjældende.

Forslaget til lønstarif blev oversendt Øglænds cyklefabrik 6. mars med anmodning om forhandling. Istedetfor at opta forhandling med arbeiderne om det indsendte tarifforslag, søker bedriften forhandling med Norsk arbeidsgiverforening om optagelse og søker paa den maate at trække saken i langdrag. Arbeiderne kunde ialfald ikke faa nogen konferance med bedriftens indehaver før den 21. mars. Under denne konferance fremkom kravet om, at verkstedsoverenskomsten skal gjøres gjældende. Som ventelig kan være fandt arbeiderne ikke at kunne være enig heri, og da de under ventetiden hadde søkt forbundet om godkjendelse til at gaa til arbeidsnedleggelse, blev pladsene opsagt 26. mars til fratredelse om 14 dage.

Sandnæs løsarbeiderforening mottok derpaa en skrivelse fra arbeidsgiverforeningens distriktssekretær, hvori der protesteres imot den foretagne opsigelse, men da arbeiderne fastholdt sit standpunkt, fik de den 31. mars en skrivelse fra distriktssekretæren, hvori han tilbyr *forhandling paa frit grundlag, for som det heter man muligens herved kan komme nærmere en løsning av saken.*

Forhandling kom imidlertid ikke istand før sidste dag av opsigelsesfristen — altsaa 8. april — og da man da kom sammen, var det ikke snak om forhandling. Kravet var kort og godt, at verkstedsoverenskomsten skulde gjøres gjældende og arbeidet fortsatte. Spørsmålet blev derfor henvist til hovedorganisationerne.

Paa møte i Sandnæs løsarbeiderforening langfredag blev spørsmålet om arbeidets fortsættelse behandlet, men foreningen fandt ikke at kunne indgaa herpaa efter den behandling saken hadde faat. Først trækker fabrikken saken i langdrag ved at skyte sig ind under, at de søkte optagelse i arbeidsgiverforeningen, og saa finder arbeidsgiverforeningen ut en ny maate, hvorpaa saken kan forhales paa, nemlig

ved at forlange verkstedsoverenskomsten gjort gjældende, ved sit forslag om forhandling paa frit grundlag faar saken uthalet helt til opsigelsesfristens sidste dag og saa forlanger yderligere uthaling. Sandsynligvis har det været om at gjøre at komme over den travle sæsong. Var man først ved procedyre kommet over den travle tid og ind i den stille sæsong, kunde man ta det med ro, selv om der skulde forhandles om ny overenskomst.

Som i arbeidsgiverforeningens fremstilling fremholdt, har vi dadlet arbeidsgiverne for deres fremgangsmaate i denne sak. Og det er ikke saa, at distriktssekretæren bare har lat falde en bemerkning om, at forhandling skulde optages paa frit grundlag; men han har i skrivelse saavel til Sandnæs løsarbeiderforening som til vort forbunds sekretær i Stavanger stillet dette som forslag, og dette forslag dannet grundlaget for avtalen om forhandlinger den 6. april. Forhandlingerne blev imidlertid først den 8. april.

Vi tar vistnok ikke feil, naar vi mener, at distriktssekretæren den gang han stillet dette forslag har været av den opfatning, at der skulde optages forhandlinger, men at han i mellemtiden har faat en anden ordre. Et steilt krav fra den ene part om at gjøre en bestemt overenskomst gjældende kan vel ikke siges at være forhandling paa frit grundlag.

I vor svarskrivelse av 15. april har vi tilslut anført følgende:

„Endskjønt vi ikke kan forstaa berettigelsen av at anvende voldgift, hvor forhandling er det eneste naturlige, skal vi dog ikke motsette os at medvirke til at faa saken prøvet ved voldgift.“

Vi har gaat med paa voldgift for at faa en avgjørelse paa saken. Men vi kan ikke være enig i den form, arbeidsgiverforeningen har git spørsmålene. Vi mener, at det første spørsmål, som maa besvares av voldgiftsretten er:

Er Norsk arbeidsmandsforbund pliktig til at la foreliggende sak avgjøre ved voldgift?

Norsk arbeidsgiverforening henviser til verkstedsoverenskomstens § 21.

Denne paragraf inneholder imidlertid ikke noget om, at avgjørelsen skal kunne prøves ved voldgift, men derimot staar det, at naar overenskomsten er gjort gjældende, saa kan spørsmålet om hvilken gruppe bedriften skal tilhøre samt i tilfælde lønstillæg avgjøres ved voldgift. Nu er forholdet det, at overenskomsten er ikke gjort gjældende, og der er ikke fra bedriftens side gjort noget i retning av at indføre f. eks. den arbeidstid, som staar i verkstedsoverenskomsten eller nogen anden bestemmelse i denne. Indtil nu har bedriften staat utenfor arbeidsgiverforeningen — muligens for at slippe verkstedsoverenskomsten — og naar de først kommer ind der, gaes der ikke frem efter § 21 og *straks* gjør overenskomsten gjældende for nogen av dens bestemmelser.

Det er saaledes paa det rene, at ved Øglænds cyklefabrik er der ingen organisationsmessig overenskomst, og arbeidsgiverforeningen og vort forbund har været enige om at voldgiftsoverenskomsten gjælder ikke andre bedrifter end de, som har overenskomst og hvor enten

voldgiftsoverenskomsten er indtatt eller henvist til. Da der saaledes ingen overenskomst er ved Øglænds cyklefabrik, anser vi os ikke pligtige til at la spørsmålet om verkstedsoverenskomsten skal gjælde eller ikke avgjøre ved voldgift.

*

For det tilfælde at voldgiftsretten skulde komme til et andet resultat, skal vi ogsaa gaa litt ind paa arbeidsgiverforeningens stillede spørsmål.

Til spørsmål 1) *Kommer Øglænds cyklefabrik ind under verkstedsoverenskomsten i henhold til dennes § 21*, vil vi ha bemærket, at vi ikke kan indrømme, at denne bedrift er av samme art, som de, der omfattes av verkstedsoverenskomsten. Vi har ikke godt for at holde følge med De mek. verksteders landsforenings bestræbelser i at faa nær sagt alt ind under verkstedsoverenskomsten. De vil saaledes ha sten-, jord- og cementarbeide ind under verkstedsoverenskomsten. En saadan yderlighet er det ikke i nærværende tilfælde, idet bedriften jo maa komme ind under benævnelsen jernindustrien, men verkstedsoverenskomsten omfatter ikke hele jernindustrien.

Øglænds cyklefabrik en specialbedrift. Den har ogsaa navnet fabrikk istedetfor verksted, og selv om man ikke kan si, at navnet er avgjørende, saa er det dog ikke usandsynlig, at ved valget av navnet har man villet markere bedriftens art. Verkstedsoverenskomsten indledes med at si: Ved ethvert mekanisk verksted, skibsverft og støperi, som omfattes av denne overenskomst osv.

Skibsverft eller støperi er det ikke, saa hvad det kan bli spørsmål om er, om det kan siges at være et mekanisk verksted. Efter vor mening kan virksomheten ikke henføres under benævnelsen mekanisk verksted, men maa betegnes som en fabrikkvirksomhet. Ved at se paa verkstedsoverenskomstens §§, vil man da ogsaa finde, at disse ikke passer for virksomheten. Saaledes f. eks. mindstelønnen og betingelserne for at erholde denne, om læregutter og fagarbeidebevis, overtidsarbeide utenfor verkstedet, betaling for arbeidstiden, kostgodtgjørelse paa arbeidsstedet, verktøigodtgjørelse osv. *Verkstedsoverenskomsten indeholder derfor ogsaa saa mange undtagelser. Ved et verksted er en gruppe undtatt, ved en anden bedrift gjælder det kun en enkelt gruppe*, og ved flere specialbedrifter er der oprettet særskilt overenskomst mere avpasset efter bedriftens forhold, saaledes ved Kr.a spikerverk, Trondhjem traadspikerfabrik og Sandnæs jernvarefabrik. Vi mener saaledes, at verkstedsoverenskomsten ikke kan gjøres gjældende for Øglænds cyklefabrik, men at der maa optages forhandlinger om oprettelse av en overenskomst, som er avpasset efter virksomheten og de stedlige forhold.

Med hensyn til arbeidsgiverforeningens spørsmål 2, 3 og 4 saa mener vi, at det maa være uriktig at spørre om arbeidsstansen er i overensstemmelse med verkstedsoverenskomsten. Spørsmålet maa vel gjælde om den er i strid med overenskomsten.

Vi mener at spørsmålet vel helst burde formes saaledes:

Er den av arbeiderne ved fabrikkens iverksatte arbeidsstans under de foreliggende forhold i strid med verkstedsoverenskomsten? Og pligter i tilfælde arbeidsmandsforbundet at erstatte bedriften det ved arbeidsstansen forvoldte tap?

Til det stillede spørsmål om arbeidsstansen er i strid med verkstedsoverenskomsten, vil vi ha fremholdt, at arbeidsstansen ikke kan være i strid med overenskomsten, da der efter vor mening ingen overenskomst er ved Øglænds cyklefabrik. Og saalænge der ingen organisationsmessig overenskomst er, der fastslaar, at voldgiftsoverenskomsten er gjældende, kan ikke denne bringes til anvendelse paa den ene parts forlangende. Vi vil her under saksbehandlingen dokumentere den opfatning, som paa et tidligere tidspunkt har været fremholdt saavel fra arbeidsgiverforeningen som forbundet.

Skulde allikevel voldgiftsretten komme til det resultat, at voldgiftsoverenskomsten er gjældende, saa vil vi henvise til dennes §§ 2 og 6, hvor det staar, at arbeidsstansning ikke skal finde sted før forhandling har været forsøkt efter reglerne i overenskomsten, og videre at ny forhandling skal finde sted, selv om arbeidsstansning er indtraadt.

Overenskomsten forutsætter altsaa, at der kan forekomme arbeidsstans, og naar reglerne i overenskomsten er befulgt, kan saaledes ikke arbeidsstansen bli ulovlig i henhold til overenskomsten.

Til arbeidsgiverforeningens spørsmål om erstatning til bedriften vil vi ha bemærket, at der staar intet i voldgiftsoverenskomsten om, at voldgiftsretten kan være straffedomstol og har heller ikke tidligere været anvendt som saadan. Og vi mener, at en voldgiftsret, som er nedsat i henhold til en utformet overenskomst kan ikke gaa utenom denne overenskomsts ramme. Naar der i § 10 tales om sakens omkostninger, saa har dette bestandig været innskærket til kun at gjælde utgifterne ved selve voldgiftsretten.

I henhold til foranstaaende tillater vi os at forelægge den ærede voldgiftsret spørsmålene i følgende form:

1. *Er Norsk arbeidsmandsforbund pliktig til at la foreliggende sak avgjøre ved voldgift?*

Vor paastand gaar ut paa, at dette spørsmål besvares med „nei“ og i saa tilfælde maa de øvrige spørsmål bortfalde.

Hvis voldgiftsretten besvarer spørsmålet med „ja“ stilles yderligere følgende spørsmål:

2. *Kommer Øglænds cyklefabrik ind under verkstedsoverenskomsten i henhold til dennes § 21.*

3. *Er den av arbeiderne ved fabrikkens iverksatte arbeidsstans under de foreliggende forhold i strid med verkstedsoverenskomsten og*

4. *pligter i saa tilfælde arbeidsmandsforbundet at erstatte bedriften det ved arbeidsstansen forvoldte tap?*

I henhold til hvad foran er anført tillater vi os at nedlægge paastand paa, at samtlige disse spørsmål besvares med „nei“ og at voldgiftssakens omkostninger paalægges Norsk arbeidsgiverforening.

Kristiania den 21. april 1914.

For Norsk arbeidsmandsforbund
Gunnar Sethil.

Fremstilling fra Norsk arbeidsgiverforening.

Med skrivelse av 6. mars d. a. oversendte Sandnes løsarbeiderforening, som er tilsluttet Norsk arbeidsmandsforbund, Øglønds cyklefabrik i Sandnes et forslag til tarif. Fabrikken hadde tidligere ingen tarif hat. Den besluttet at søke sig optat i arbeidsgiverforeningen, hvor dens ansøking om optagelse blev godtat. Bedriften blev underrettet herom omkring 20. mars. Et par dage senere tilskrev arbeidsgiverforeningens centralstyre distriktsstyret i Stavanger, at man gik ut fra, at bedriften maatte siges at være av samme art som de bedrifter, der kom ind under verkstedsoverenskomsten (et avtryk av denne vedlægges), og at derfor bedriften maatte komme ind under denne overenskomst i henhold til dens § 21. Distriktsstyret og bedriften selv var enig heri, og i skrivelse av 27. mars meddelte distriktsstyret centralstyret, at bedriften hadde hat et møte med arbeiderne og herunder meddelt dem, at den ønsket at komme ind under verkstedsoverenskomsten. De videre forhandlinger var imidlertid blit utsat, forat man kunde søke nærmere opplysninger om saken. Forinden noget videre var foretat, indløp der imidlertid opsigelse paa 14 dage til fabrikken fra 55 av arbeiderne den 27. mars. Distriktsstyret fremholdt i sin skrivelse, at denne opsigelse maatte være ulovlig, idet spørsmålet om bedriften skulde komme ind under verkstedsoverenskomsten kunde forlanges avgjort ved voldgift, og ingen arbeidsstans maatte ske forinden.

Centralstyret henvendte sig efter mottagelsen av denne skrivelse til arbeidsmandsforbundet og fremholdt det samme. Forbundet vilde ikke erkjende, at bedriften kom ind under verkstedsoverenskomsten, hvortil svartes, at forhandlinger burde optages mellem organisationerne, og spørsmålet drøftes herunder. Herimot blev der ikke gjort nogen indvending, og forhandlingsmøte besluttedes avholdt i Stavanger. Centralstyret underrettet distriktsstyret herom i skrivelse av 2. april, idet man atter maatte gjenta, at man mente, at bedriften maatte komme ind under verkstedsoverenskomsten.

Forhandlingsmøte blev derpaa optat i Stavanger den 8. april. Herunder fastholdt arbeidsgiverne, at bedriften maatte komme ind under verkstedsoverenskomsten, hvad arbeiderne ikke var enig i. Arbeidsgivernes forhandlere henviste da ifølge forhandlingsprotokollen „spørsmålet til hovedorganisationerne og til eventuel avgjørelse ved voldgift“.

Pladsene var som før nævnt opsagt paa 14 dage den 27. mars. Langfredag behandlet fagforeningen paa et medlemsmøte spørsmålet om arbeidets fortsættelse og besluttet enstemmig at stanse arbeidet, skjønt der fra arbeidsgiverforeningens side bestemt var forlangt, at ingen arbeidsstans maatte finde sted, før voldgiftsavgjørelse forelaa. Forbundets viceformand, som deltok i forhandlingerne, synes trods dette intet at ha foretat for at hindre arbeidsstans. Man maa tvertimot gaa ut fra, at arbeiderne har handlet i fuld forstaaelse med ham. Forbundets ansvar for arbeidsnedleggelsen maa saaledes være fuldt paa det rene.

Da det efter paaske viste sig at arbeidet ikke blev gjenoptat, blev saken straks indrapportert til centralstyret, som i skrivelse til forbundet av 14. april (tirsdag efter paaske) forlangte spørsmålet om fabrikken kom ind under verkstedsoverenskomsten avgjort ved voldgift. Samtidig fremholdtes, at arbeidsstans ikke maatte iverksættes, forinden voldgiftskjendelse forelaa, og forlangtes, at forbundet hurtigst mulig traf forføininger til at hindre arbeidsstans.

Forbundet besvarte dette med i en skrivelse av følgende dag at rette en høist ubeføiet daddel mot arbeidsgiverne for deres fremgangsmaate i saken. Der paastodes bl. a., at arbeidsgiverforeningens sekretær i Stavanger skulde ha tilbudt forhandlinger paa frit grundlag, og det mentes at være i strid hermed, naar han paa møtet den 8. april straks forlangte verkstedsoverenskomsten gjort gjældende. Det faktiske forhold var imidlertid, at forhandlingsmøtet var avtalt mellem hovedorganisationerne i Kristiania, og at det herunder uttrykkelig var hævdet fra arbeidsgiverforeningens side, at bedriften maatte komme ind under verkstedsoverenskomsten, og at spørsmålet herom fik drøftes under forhandlingerne. Har sekretæren latt falde en bemerkning om at forhandlingerne kunde ske paa frit grundlag, saa ligger naturligvis deri kun, at arbeiderne ikke paa forhaand behøvet at binde sig til verkstedsoverenskomsten. Men selvfølgelig maatte arbeidsgiverne paa sin side, naar grundlaget skulde være frit, under forhandlingerne ha fuld frihet til at forfegte den opfatning, de maatte finde rigtig. Forbundets skrivelse konkluderte med, at arbeidsstansen var godkjendt av forbundet, som ingen adgang hadde til at paalægge arbeiderne at gjenopta arbeidet.

Saken er derfor nu indbragt for voldgift, og vi tillater os at forelægge den ærede voldgiftsret følgende spørsmaal:

1. Kommer Øglønds cyklefabrik ind under verkstedsoverenskomsten i henhold til dennes § 21.
2. Er den av arbeiderne ved fabrikken iverksatts arbeidsstans under de foreliggende forhold i overensstemmelse med verkstedsoverenskomsten?
3. Pligter arbeidsmandsforbundet straks at paalægge arbeiderne at gjenopta arbeidet?
4. Pligter arbeidsmandsforbundet at erstatte bedriften det ved arbeidsstansen forvoldte tap?

Verkstedsoverenskomstens § 21 bestemmer: „Ifald nogen bedrift av samme art som de, som omfattes av denne overenskomst, og staar utenfor Norsk arbeidsgiverforening, i løpet av overenskomstens varighet indmelder sig i foreningen, skal overenskomsten straks gjøres gjældende ogsaa der“.

Verkstedsoverenskomsten omfatter en række bedrifter av meget forskj. art, ikke bare almindelige mek. verksteder, skibsverfter og jernstøperier, men ogsaa en række specialfabrikker (motorfabrikker, laase- og beslagfabrikker, armaturfabrikker, nagle- og skruefabrikker, et kunst- og metalstøperi, jernbanevognfabrikker, verktøimaskinfabrikker, elektr. verksteder, pengeskapfabrikker, vegtfabrikker, en filfabrik, staalverker m. v.). Naar man skal avgjøre om en nyindmeldt bedrift skal komme ind under

denne meget omfattende overenskomst, kan man selvfølgelig ikke legge avgjørende vekt paa, om bedriften producerer netop samme art ting, som nogen av de fabrikker, overenskomsten allerede omfatter, men om selve arbeidets art, de maskiner som anvendes o. s. v., er nogenlunde de samme. For det er jo arbeidsforholdene det gjelder. Meningen med overenskomsten var at faa med praktisk talt hele jernindustrien, ogsaa specialfabrikker, *forsaa vidt ikke arbeidsforholdene var forskjellige*. Saaledes har man ogsaa altid oppfattet bestemmelsen. Under den tidligere verkstedsoverenskomst, som hadde noiaagtig samme bestemmelse, var der saaledes enighet om, at vegtfabrikker, penge- skapfabrikker, filfabrikker m. fl., som blev indmeldt i arbeidsgiverforeningen, maatte bli at henføre under verkstedsoverenskomsten, skjønt der ikke tidligere fandtes lignende specialfabrikker under overenskomsten. Øglænds cyklefabrik er ogsaa en specialbedrift, forsaa vidt som den i motsætning til de fleste andre verksteder kun laver cykledele. Men den har noiaagtig de samme maskiner som ved de almindelige mekaniske verksteder, saaledes har man samtlige de arbeidsmaskiner, som findes ved Sandnes mekaniske verksted, ogsaa hos Øglænd. Denne bedrift er i det hele tat fra faglig standpunkt i enhver henseende at likestille med de almindelige mekaniske verksteder. Avgjørende er det ialfald, at der allerede er specialfabrikker av lignende og endog helt ut samme art, som omfattes av verkstedsoverenskomsten. De forenede norske laase- og beslagfabrikker, hvis fabrikker i Kristiania og Stavanger er med under overenskomsten, utfører saaledes det samme arbeide filing og fornikling som Øglænds fabrik. Og Wingers elektriske verksted, som ogsaa omfattes av overenskomsten, er en av Øglænds konkurrenter og utfører paa sin mekaniske avdeling saa godt som udelukkende de samme gjenstande som Øglænds fabrik. Efter vor mening kan det derfor ikke være tvil om, at Øglænds cyklefabrik maa henføres under verkstedsoverenskomsten.

At arbeiderne ikke er berettiget til at iverksætte arbeidsstans før voldgiftsavgjørelse foreligger, naar arbeidsgiverne hævder, at bedriften kommer ind under verkstedsoverenskomsten, og forlanger voldgiftsavgjørelse herpaa, synes indlysende. Den i tilknytning til verkstedsoverenskomsten gjældende forhandlings- og voldgiftsoverenskomst er basert paa den forutsætning, at alle retstvister skal avgjøres ved voldgift. Der har aldrig været tvil om, skjønt det kun har faat et ufuldstændig uttrykk i overenskomsten, at denslags tvister overhodet ikke maa søkes løst ved arbeidsstans. Og her foreligger en ren og klar retstvist. § 21 i verkstedsoverenskomsten vilde desuten ikke faa sin tilsigtede betydning, hvis arbeidsstans kunde iverksættes til fremtvingelse av en løsning hver gang arbeiderne fandt, at en bedrift ikke var av samme art som dem, der omfattes av overenskomsten. Efter vor mening er den iverksatte arbeidsstans i strid med overenskomsten og dens forutsætninger, selv om vi ikke faar medhold i det første spørsmaal, omend saken isaafald blir mere utvilsom. Er nemlig bedriften av den art, at den henhører under verkstedsoverenskomsten fra dens indmeldelse i arbeidsgiverforeningen, kan selvfølgelig arbeiderne ikke søke at tiltvinge sig en ny tarif ved hjelp av arbeidsstans.

Hvis vi faar medhold i, at bedriften omfattes av verkstedsoverenskomsten, maa vi ha krav paa, at forbundet sørger for, at arbeidet straks gjenoptages. Desuten maa forbundet, hvis arbeidsstansen findes ulovlig, pligte at betale erstatning for det ved stansen forvoldte tap, ialfald for tidsrummet, indtil voldgiftskjendelsen er faldd, men principalt paastaaes fuld erstatning til arbeidet er gjenoptat.

I henhold til det foran anførte tillater vi os at nedlægge paa- stand paa, at spørsmaal 1, 3 og 4 besvares med „ja“, spørsmaal 2 med „nei“, og at voldgiftssakens omkostninger paalægges Norsk arbeidsmandsforbund.

Spørsmaalet om den eventuelle erstatnings størrelse forbeholder vi os at opta under den mundtlige voldgiftsbehandling.

Kristiania den 18. april 1914.

For Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre
George Paus.

Aar 1914 den 22. april sammentraadte følgende herrer som voldgiftsmænd i en sak vedrørende Øglænds cyklefabrik i Sandnes.

Hr. forretningsfører *A. Knudsen*

„ *Hans Eriksen*

Valgt av Norsk arbeidsmandsforbund.

Hr. direktør *A. Worsøe*

„ ingeniør *Hj. Aass*

Valgt av Norsk arbeidsgiverforening.

Man enedes om som voldgiftsrettens formand at opnævne hr. assessor Paal Berg, som paa henvendelse erklærte sig villig til at overta hvervet. Efter konference med assessoren fastsattes første samlede voldgiftsmøte til fredag den 24. april kl. 1/26 i Kristiania handelsstands forenings lokale.

Adam Worsøe. Hj. Aass. Hans Eriksen. A. Knudsen.

Aar 1914 den 24. april fortsattes forhandlingerne i forannævnte tvist. Tilstede var de opnævnte voldgiftsmænd med undtagelse av hr. Knudsen, som hadde forfald. I hans sted møtte hr. hovedkasserer Aamodt. Som formand møtte høiesteretsassessor Paal Berg.

Norsk arbeidsgiverforening møtte ved overretssakfører Paus.

Norsk arbeidsmandsforbund møtte ved sekretær Gunnar Sethil.

For Øglænd cyklefabrik møtte hr. Øglænd og for fagforeningen ved fabrikken møtte hr. Helland.

Tilstede var ogsaa sekretær Gudmund Pedersen.

Parterne enedes om først at behandle spørsmaalet om, hvorvidt den foreliggende tvist kunde gjøres til gjenstand for voldgift.

Efterat begge parter hadde hat ordet to gange hver, blev dette spørsmaal optat til kjendelse.

Møtet varte fra kl. 5¹/₂ til kl. 8.

Paal Berg. Hj. Aass. Hans Eriksen. Arnt Aamodt. Adam Worsøe.

Aar 1914 den 27. april blev forhandlingerne fortsat. Samtlige medlemmer av retten var tilstede. Likesaa de samme partsrepræsentanter som i forrige møte. Der blev avsagt saadan enstemmig

kjendelse:

Norsk arbeidsgiverforening har reist denne sak mot Norsk arbeidsmandsforbund for at faa avgjort, om verkstedsoverenskomsten av 1911 kan kræves gjort anvendelig ved Øglænd cyklefabrik i Sandnes.

Norsk arbeidsmandsforbund har hævdet, at denne tvist ikke kan kræves løst ved voldgift, og har forelagt voldgiftsretten følgende spørsmål: Er Norsk arbeidsmandsforbund pliktig til at la foreliggende sak avgjøre ved voldgift? Dette spørsmål er det, som denne kjendelse skal gi svar paa.

Arbeidsmandsforbundet har gjort gjældende:

Ved Øglænd cyklefabrik er der ingen organisationsmessig overenskomst, og uten en saadan har man ingen hjemmel for voldgiftskravet.

Det er riktig, at fabrikken og dens arbeidere ikke har sluttet nogen overenskomst med hinanden. Men dette er ikke avgjørende. Den tvist, som arbeidsgiverforeningen kræver avgjort ved voldgift, er ingen strid *mellem fabrikken og dens arbeidere* om nogen *mellem dem* sluttet overenskomst. Hvad som kræves løst, er en strid mellem de to hovedorganisationer, arbeidsgiverforeningen og arbeidsmandsforbundet, om forstaaelsen av en bestemmelse i den mellem *dem* sluttede verkstedsoverenskomst av 1911. Denne har i sin § 21 følgende bestemmelse:

„Ifald nogen bedrift av samme art som de, der omfattes av denne overenskomst, og staar utenfor Norsk arbeidsgiverforening, i løpet av overenskomstens varighet indmelder sig i foreningen, skal overenskomsten straks gjøres gjældende ogsaa der.“

Arbeidsgiverforeningen mener her at finde hjemmelen for en pligt for arbeidsmandsforbundet til at paalægge arbeiderne ved Øglænd cyklefabrik at bøie sig for verkstedsoverenskomsten. Arbeidsmandsforbundet hævder paa sin side, at fabrikken ikke rammes av § 21, og at arbeidsmandsforbundet derfor ingen pligt har til at la verkstedsoverenskomsten gjælde for arbeiderne ved denne fabrik.

Tvisten gjælder saaledes fortolkningen av § 21. Hvad har denne paragraf ment med uttrykket „bedrift av samme art“? Det spørsmål er det, som har fremkaldt tvisten. Parterne staar mot hinanden med hver sin forstaaelse av dette uttryk. Og naar de ikke gjennom forhandling kan bli enige om den rette forstaaelse, saa har hver av dem efter § 7, 2. led i den almindelige voldgiftsavtale krav paa at faa denne fortolkningstvist løst ved voldgift.

Arbeidsmandsforbundet har fremholdt:

Efter sidste led av § 21 kan voldgift vedkommende en ny bedrift alene kræves, naar det er paa det rene, at verkstedsoverenskomsten skal være gjældende, og der saa opstaar tvist om mulig lønstillæg eller om hvilken gruppe den nye bedrift skal høre under. Hertil skal bemerkes:

Naar sidste led av § 21 foreskriver voldgift for de tvistigheter

som nævnes i 2. led av paragrafen, er det fordi et saadant uttrykkelig bud her var paakrævet. Disse tvistigheter gjælder netop ikke forstaaelsen av den bestaaende overenskomst, og vilde derfor ikke falde ind under den almindelige voldgiftsavtale. Men anderledes med tvistigheter om forstaaelsen av § 21, 1. led. De gaar der ikke ind under den almindelige voldgiftsavtale. Den omfatter dem saavelsom tvister om forstaaelsen av overenskomstens øvrige paragrafer. Og der var ingen grund til specielt at nævne dem mere end andre saadanne fortolkningstvister.

Efter dette blir voldgiftsrettens *kjendelse:*

Det fremsatte spørsmål:

Er Norsk arbeidsmandsforbund pliktig til at la foreliggende sak avgjøres ved voldgift? besvares med ja.

Kjendelsen blev oplæst for parternes repræsentanter.

Hr. Øglænd avgav derpaa forklaring, likesaa hr. Helland og hr. Pedersen.

Efterat hr. Paus og hr. Sethil begge hadde hat ordet to gange, blev saken optat til kjendelse.

Møtet varte fra kl. 5¹/₂ til kl. 11 aften.

Den 28. april møttes rettens medlemmer for at drøfte saken. Møtet varte fra kl. 5¹/₂ til kl. 8 aften.

Den 30. april fortsatte retten sine overveielser og avgav saaden

kjendelse:

Med en skrivelse av 6. mars mottok Øglænd cyklefabrik, Sandnes, fra Sandnes løsarbeiderforening et forslag til lønstarif for fabrikkens arbeidere. Efterat fabrikken omkring 20. mars var blit optat i Norsk arbeidsgiverforening, blev der likeoverfor arbeidernes tarifforslag stillet krav om, at verkstedsoverenskomsten av 1911 skulde gjøres gjældende for bedriften.

Arbeiderne vilde ikke gaa med paa dette, og med samtykke fra Norsk arbeidsmandsforbund, som Sandnæs løsarbeiderforening er tilsluttet, opsa de sine pladser den 26. mars.

Der blev indledet forhandling, men disse førte ikke til noget resultat, og arbeiderne forlot arbeidet ved utløpet av opsigelsesfristen. Norsk arbeidsgiverforening henvendte sig derpaa til Norsk arbeidsmandsforbund med krav om voldgift. Denne voldgiftsret blev derpaa nedsat.

Voldgiftsretten har ved prælimer kjendelse avgjort, at saken skal fremmes.

De spørsmål, som er forelagt voldgiftsretten, er følgende:

1. Kommer Øglænds cyklefabrik ind under verkstedsoverenskomsten i henhold til dennes § 21?
2. Er den av arbeiderne ved fabrikken iverksatte arbeidsstans under de foreliggende forhold i strid med verkstedsoverenskomsten?
3. Pligter arbeidsmandsforbundet straks at paalægge arbeiderne at gjenopta arbeidet?
4. Pligter arbeidsmandsforbundet at erstatte bedriften det ved arbeidsstansen forvoldte tap?

Voldgiftsretten skal bemerke:

Til sp. 1. Avgjørelsen avhænger av, om Øglænd cyklefabrik gaar ind under uttrykket „en bedrift av samme art som de, der omfattes av denne overenskomst“.

Det er oplyst, at fabrikken har de samme maskiner, som almindelige mekaniske verksteder pleier ha, men den er en specialbedrift, som udelukkende beskjæftiger sig med at forarbeide cykledele og sammensette sykler.

Samtlige rettens medlemmer er enige om, at bedriften maa ansees som et mekanisk verksted. At den som specialbedrift begrænser sin virksomhet til alene at omfatte visse bestemte ting, maa forsaa-vidt være uten betydning.

Rettens flertal, formanden og d'herrer Aass og Worsøe, finder det hermed givet, at bedriften omfattes av § 21. Efter § 1 a) omfatter overenskomsten „mekaniske verksteder“, og av opregningen i § 20 vil sees, at den ikke blot omfatter mekaniske verksteder i snevrere betydning, bedrifter, hvis virksomhet omfatter almindelig maskinbygning, og som paa grund av arbeidets art trenger en større stok av virkelig fagutdannede mekanikere, men i § 20 nævnes ogsaa en række rene specialbedrifter, ved hvilke arbeidet efter sin art ikke i nogen væsentlig grad adskiller sig fra arbeidet ved Øglænd cyklefabrik. Flertallet mener derfor, at sp. 1 maa besvares med ja.

Mindretallet, d'hr. Aamodt og Eriksen legger vekt paa, at arbeidet ved denne bedrift er av den art, at alene en ganske liten del av arbeiderne behøver at være fagutdannede mekanikere. Den store mængde av dem trenger ingen længere tids øvelse for at kunne utføre sit arbeide tilfredsstillende, og fabrikken vil derfor kunne hjelpe sig med, hvad verkstedsoverenskomsten kalder „hjelpearbeidere“.

Men verkstedsoverenskomsten passer ikke for bedrifter, som hovedsagelig beskjæftiger bare saadanne hjelpearbeidere, og det kan derfor ikke ha været meningen med § 21 at ramme dem. Om man ved avslutningen av overenskomsten kan være blit enig om at la den gjælde ogsaa for enkelte saadanne, som man fandt den kunde passe for, kan ikke dette være avgjørende, naar det som her gjælder at tvinge ind under overenskomsten en bedrift, hvis spesielle forhold man dengang ikke hadde anledning til at drøfte.

Mindretallet finder derfor at spørsmål 1 maa besvares med nei.

Til sp. 2. Da de organiserte arbeidere den 26. mars med arbeidsmandsforbundets samtykke opsa sine pladse, hadde arbeidsgiverforeningen fremsat sit krav om, at fabrikken skulde ind under verkstedsoverenskomsten. Som nævnt i voldgiftsrettens præliminære kjendelse var den tvist, som dette krav fremkaldte, en strid om forstaaelsen av arbeidsmandsforbundets og arbeidsgiverforeningens gjensidige kontraktmæssig vedtagne rettigheter og pligter. Selve denne tvist kunde ikke den ene part søke løst ved arbeidsstans, naar den anden part i henhold til den almindelige voldgiftsavtale krævet den løst ved voldgift. Og heller ikke kunde arbeidsmandsforbundet gi sine medlemmer tilladelse til ved arbeidsstans at søke fremtvinget en ny lønstarif, før

voldgiftskjendelsen var faldd og det ved den var avgjort, om arbeidsmandsforbundet og dermed ogsaa dets underavdeling i Sandnes var kontraktmæssig forpligtet til at la verkstedsoverenskomsten gjælde for heromhandlede fabrik. Voldgiftsretten maa efter dette besvare spørsmål 2 med ja.

Til sp. 3. Parterne er enige om, at forsaa-vidt spørsmål 1 besvares bekræftende, er det dermed git, at ogsaa dette spørsmål maa besvares med ja.

Til sp. 4. Arbeidsmandsforbundet har hævddet, at dette spørsmål ligger utenfor den almindelige voldgiftsavtale, i henhold til hvilken denne voldgiftsret er nedsat. Forbundet har derfor protestert mot, at dette spørsmål besvares.

Hvad som efter voldgiftsavtalens § 7 kan kræves løst ved voldgift er stridigheter „angaaende en indgaat overenskomst“, altsaa stridigheter om fortolkningen av en saadan eller stridigheter om krav, som er direkte hjemlet i en overenskomst. Men verkstedsoverenskomsten indeholder intet om erstatningskrav i tilfælde av brudd paa den. Et saadant krav kan derfor i tilfælde alene bygges paa den almindelige lovgivning, og tvist om, hvorvidt denne i det foreliggende tilfælde hjemler adgang til erstatning, maa derfor bringes ind for de ordinære domstole, medmindre parterne enes om at la det løse ved voldgift.

Omkostningerne ved voldgiftsretten antages at burde deles med en halvpart paa hver av parterne.

Efter dette blir voldgiftsrettens

Kjendelse:

Til sp. 1: Ja.

Til sp. 2: Ja.

Til sp. 3: Ja.

Spørsmål 4 besvares ikke.

Omkostningerne ved voldgiften betales av hver av parterne med en halvpart.

Formandens honorar sættes til 250 kr.

De andre medlemmers honorar sættes til 150 kr. for hver.

Paal Berg. Arnt Aamodt. Hans Eriksen.

Adam Worsøe. Hj. Aass.

Voldgift ianledning oprettelse av lønstarif for Ofotens malmfelt.

I juli maaned 1913 fremsatte arbeiderne ved Ofotens malmfelt i Bogen krav om lønstarif. Forhandling blev optat paa stedet mellem parterne, og bedriften fremsatte et forslag til lønssatser. Dette forslag blev forkastet av arbeiderne. Saken blev derpaa overlatt til hovedorganisationerne, og forhandlingsmøter blev avholdt i Kristiania den 8. og 9. september. Da enighet ikke kunne opnaas blev det

overlatt til parterne at gjenopta forhandlingerne paa stedet. Den 18. og 20. september holdtes forhandlingsmøter i Bogen, hvorunder man blev enige om 12 punkter i tariffen, mens der gjenstod 9 punkter hvorom enighet ikke kunne opnaaes. Den 9. oktober avholdtes forhandling i Kristiania og den 7. november atter forhandling i Bogen uten at enighet om tarif kunne opnaaes. Imidlertid blev driften ved verket paa det nærmeste indstillet og forbundet fik meddelelse fra arbeiderne at foreningen foreløbig var nedlagt. Under disse omstændigheter fandt forbundet at forhandlingerne fik utstaa til driften blev gjenoptat og man atter fik forening paa stedet. Men nu hadde bedriften pludselig faat saadant hastverk med at faa tarif, at da det ikke med en gang gik ved forhandling forlangte arbeidsgiverforeningen lønstarif fastsat ved voldgift i henhold til bergverksoverenskomstens § 1.

Denne paragraf har nemlig følgende ordlyd;

„Saalænge denne overenskomst gjælder, skal den være gyldig for alle til enhver tid værende medlemmer av Norsk arbeidsgiverforening og de hos disse beskæftigede arbeidere.

Ældre avsluttede overenskomster som endnu ikke er utløpne, blir gjældende til utløpsdagen.

Ifald en bedrift som nu staar utenfor Norsk arbeidsgiverforening, indmeldes i samme i den tid overenskomsten gjælder, kan overenskomsten forlanges gjort gjældende for nævnte bedrift.

Spørsmålet om lønstarif for nyindmeldte bedrifter eller for tidligere indmeldte bedrifter, hvor overenskomst ikke findes, men ønskes, avgjøres ved forhandling mellem organisationerne. Avgjørelsen bygges paa en sammenligning mellem lønssatserne og forholdene ved de bergverk, hvor overenskomsten er gjældende, og vedkommende bergverk. Hvis forhandlingerne ikke fører til noget resultat, avgjøres spørsmålet ved voldgift.

Hvis der ved en bedrift finder utvidelser sted, saaledes at der forekommer arbeider, for hvilke der før ikke er fastsat satser, gaaes der frem paa samme maate.“

Som medlemmer av voldgiftsretten opnævnte arbeidsgiverforeningens direktør Nilsen (Stordø) og forbundet Rich. Fineidet (Røstvangen). Som opmand blev av handelsdepartementet opnevnt høiesteretsassessor Paal Berg.

For at faa et grundlag for den i bergverksoverenskomstens § 1 nævnte sammenligning besluttet voldgiftsretten i møte 11. mai at foreta befarings av Foldals verk, Sulitjelma gruber og Ofotens malmfelt.

Resultatet vil sees av voldgiftskjendelsen. Saken har dermed faat sin avgjørelse, og vi skal ikke gaa nærmere ind paa resultatet. Kun skal vi bemerke, at man her har et godt eksempel paa, hvordan den tvungne voldgift virker.

Voldgiftskjendelse.

I henhold til voldgiftsrettens beslutning i møte den 11. mai 1914 har voldgiftsretten sammen med parternes representanter, hr. over-

retssakfører Paus og hr. sekretær Sethil, foretat befarings av Foldals verk den 30. juni og av Sulitjelma verk den 3. og 4. juli næstefter. Voldgiftsrettens formand hadde alene anledning til at ta del i befarings den 4. juli.

Den 7. juli foretog den samlede voldgiftsret og de to partsrepresentanter befarings av Ofotens malmfelts verk i Bogen.

Den 8. juli satte voldgiftsretten møte i Bogen. Foruten de to partsrepresentanter var tilstede hr. ingeniør Molinder for Ofotens malmfelt og hr. Fr. Tverfjeld for Bogens arbeidsmandsforening. Efter at parternes representanter mundtlig hadde gjennomgaat saken, blev den optat til kjendelse. Voldgiftsretten drøftet derpaa saken i møter den 9., 10. og 11. juli, og efter at rettens medlemmer hadde korrespondert med hverandre om kjendelsens indhold, blev der den 5. august avsaagt saadan

kjendelse:

I juli 1913 fremsatte arbeiderne ved aktiebolaget Ofotens malmfelt krav om lønsforhøielse. I den anledning blev der optat forhandlinger, som dels har været ført mellem selskapet og dets arbeidere og dels mellem forhandlere, valgt av de to organisationer, Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund.

I møter den 18. og 20. september kom verkets og arbeidernes representanter til enighet om lønssatser for endel arbeidere; men da de ikke kunde enes om de gjenstaaende satser, blev saken oversendt til de av hovedorganisationerne opnævnte forhandlere. I protokollen over disse forhandlernes møte den 9. oktober 1913 er tilføiet:

„Der fremlagdes en oversigt over bolagets tilbud og arbeidernes forlangende vedrørende de 9 satser (o: de som verket og arbeiderne ikke var blit enige om).

Det fremgik herav, at bolagets tilbud i flere tilfælde var basert paa mindsteløn og akkord eller præmie, mens arbeidernes forlangende gjaldt standardløn uten akkord.

Herved var differansen saa stor, at man ikke fandt at kunne komme til nogen enighet, hvorfor man besluttet at henstille til parterne at søke enighet opnaadd om et fælles grundlag for tilbud og forlangende.“

Under et møte som derpaa blev holdt den 7. november 1913 mellem verket og arbeiderne, er der tilført protokollen:

„Man blev enig om at føre forhandlingerne paa basis av mindsteløn — — —

Man enedes om at betalingen skal baseres paa 10 timers skift, hvis intet andet er bestemt.“

Derpaa traadte hovedorganisationernes forhandlere atter sammen den 13. februar 1914, men enighet kunde ikke opnaaes. Og Norsk arbeidsgiverforening krævet derfor tarifsatserne for verket fastsat ved voldgift i henhold til § 1, 4. avsnit i den for bergverkerne gjældende fællesoverenskomst, som i 1911 blev besluttet mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk arbeidsmandsforbund.

Vedkommende bestemmelse er saalydende:

„Spørsmålet om lønstarif for nyindmeldte bedrifter (eller for tid-

ligere indmeldte), hvor overenskomst ikke findes, men ønskes, avgjøres ved forhandling mellem organisationerne. Avgjørelsen bygges paa en sammenligning mellem lønssatserne og forholdene ved de bergverk, hvor overenskomsten er gjældende og vedkommende bergverk. Hvis forhandlingerne ikke fører til noget resultat, avgjøres spørsmålet ved voldgift.“

Til denne bestemmelse knytter sig en av begge parter vedtat protokolltilførsel, som er saalydende:

„Da lønssatserne for Salangen og Stordø er godkjendt av arbeidsgiverforeningen under spesielle forhold, er parterne enig om, at der tages hensyn hertil ved den sammenligning, som i henhold til § 1 skal finde sted ved forhandling om nye overenskomster, idet sammenligningen bygges paa lønssatserne og forholdene i sin almindelighet ved gruber av samme art.“

Nærværende voldgiftsret blev derpaa nedsat.

Norsk arbeidsgiverforening har paastaat følgende satser opstillet:

A. Gruberne:

1. Minering	31	øre
2. Fordring, lempning, stenslagning og lastning	31	”
3. Arbeide ved skinnegangen	36	”
B. Opberedningsverket	28 ¹ / ₂	”
C. Taugbanearbeidet	28 ¹ / ₂	”
D. Snekkere og tømmermænd	41	”
E. Sjau og diverse arbeide i dagen	29	”

Norsk arbeidsmandsforbund har fremsat følgende paastand:

A. Gruberne:

	Mindstelen i akkord	Mindstelen ved dagarb.
1. Mineringsarbeide	0.50	0.60
2. Do. hvor tommeboring anvendes	0.60	
3. Fordring, lempning, stenslagning og lastning	0.50	0.55
4. Jordavdækning	0.45	0.50
5. Vognmottagere	0.45	0.50
6. Bremsere	0.45	0.50
7. Arbeiderne ved skinnegangen		0.50
B. Separationsverket (8 timers skift):		
1. Lempere til storknuseren	0.55	0.62
2. Betjening ved smaaknuseren og konveyer	0.55	0.60
3. Betjening ved separatorerne og kværnene	0.55	0.66
4. Sligkjørere	0.55	0.62
5. Smørere		0.60
C. Taugbanearbeidere		0.45
D. Snekkere og tømmermænd		0.55
E. Malmveiere (8 timer)		0.62
F. Sjau og diverse arbeide		0.40

I sin skriftlige fremstilling til voldgiftsretten har arbeidsmandsforbundet desuten anført:

„Istedetfor bestemmelse i fællesoverenskomstens § 2 om betaling for overtidsarbeide, vil vi anbefale, at der indtages punkt 1 i det forslag, som parterne blev enige om under forhandlingerne i Bogen 18. og 20. september.“

Dette forslag er saalydende:

Overtidsarbeide.

„Alt arbeide, som falder utenfor den for vedkommende fastsatte ordinære arbeidstid, regnes som overtid og betales med 25 pct. for de 2 første timer i de 5 første virkedage i uken, 50 pct. for den øvrige tid og 100 pct. for søn- og helligdagsarbeide og for avbrutt natarbeide.“

Som søn- og helligdagsarbeide regnes alt arbeide, som utføres fra kl. 6 aften før søn- eller helligdag til neste dags, eller naar 2 eller flere helligdage følger paa hinanden, til den sidste helligdagsaften kl. 10.

Ved avbrutt natarbeide forstaaes arbeide, som først paabegyndes efter kl. 9 aften og avsluttes inden kl. 4 morgen.“

Arbeidsmandsforbundet har endvidere fremholdt, at det i sin paastand har opstillet endel lønssatser beregnet efter 8 timers skift for at faa voldgiftsrettens kjendelse for, at 8 timers skift herefter skal være tariffmæssig fastsatt for vedkommende arbeidere.

Voldgiftsretten skal først bemerke:

De gjældende tarifoverenskomster for de bergverk, som er tilknyttet bergverkernes landssammenslutning og derigjennem Norsk arbeidsgiverforening, bestaar av to dele. Den ene kaldes „fællesoverenskomsten“ og er likelydende for samtlige disse bergverk, medmindre speciel avtale er truffet om særregler for noget enkelt verk. Den anden del indeholder de for hvert enkelt verk fastsatte lønssatser.

Fællesoverenskomsten kan efter dens § 1 kræves gjort gjældende for ethvert bergverk, som under tarifperioden blir indmeldt i arbeidsgiverforeningen. Fællesoverenskomsten kommer i saa fald til anvendelse uten at der er adgang for nogen av parterne til at kræve forandringer i den. Men da fællesoverenskomsten ingen bestemmelser har om lønssatser, maa der forsaauidt træffes nye bestemmelser for det nyindmeldte verk. Og reglerne herom har man saa i § 1, 4. avsnit.

Fællesoverenskomsten har i § 2 regler baade om arbeidstiden og om betalingen for overtidsarbeide. I og med at fællesoverenskomsten kræves gjort gjældende for et nyt verk, blir ogsaa disse bestemmelser gjældende for dette verk. Nærværende voldgiftsret savner derfor kompetense til at opstille bindende regler forsaauidt.

Voldgiftsrettens opgave er alene at fastsætte lønssatser, og ved løsningen av denne opgave staar voldgiftsretten ikke frit. Den er bundet til at bygge sin avgjørelse „paa sammenligning mellem lønssatserne og forholdene ved de bergverk, hvor overenskomsten er gjældende og vedkommende bergverk“. Efter den forannævnte protokolltilførsel, skal retten under sin sammenligning ta hensyn til at lønssatserne for Salangens og Stordø blev godkjendt av arbeidsgiver-

foreningen *under specielle forhold*. Det er lønssatserne og forholdene i *sin almindelighet* ved gruber av samme art, som skal danne grundlaget.

Voldgiftsretten vil endvidere nævne, at de gjældende lønstariffer viser, at de lønssatser voldgiftsretten skal opstille er „mindstelønssatser“ hvormed efter fællesoverenskomstens § 11 menes „den laveste løn som kan betales en arbeider i vedkommende gruppe“. Det ligger saaledes helt utenfor voldgiftsrettens opgave at uttale sig om hvad lønsnivaet passende bør være. Det er ikke „Standardlønssatser“ saken gjælder.

Voldgiftsretten har altsaa at ta sit utgangspunkt i de tariffmæssige fastsatte mindstelønssatser for de bergverk, som det kan bli tale om at vælge til sammenligning. Og det som ved sammenligningen væsentlig maa komme i betragtning er arbeids- og boligforholdene, levnetsmidlernes kostende og leveforholdene i det hele.

Med hensyn til boligforholdene, levnetsmidlernes kostende og leveforholdene i sin almindelighet i Bogen, synes disse ikke i nogen væsentlig grad at avvike enten i den ene eller anden retning fra hvad gjennemsnittet kan siges at være f. eks. i Sulitjelma eller Foldal.

Angaaende arbeidsforholdene bør nævnes, at i Bogen blir malmen fortiden utvundet i dagen, og at der neppe under denne tariffperiode vil bli spørsmål om drift under jorden. Arbeidsforholdene kan derfor forsaavidt ikke helt sammenlignes med de i Sulitjelma og Foldal. Av verk som fortiden drives har alene Sydvaranger en drift av nogenlunde samme art som ved Bogen. Men for Sydvaranger er ikke opprettet nogen mindstelønstarif i henhold til fællesoverenskomstens § 1, 4. avsnit.

Heller ikke for opberedningsverket i Bogen kan man helt ut finde en maalestok i forholdene ved de verk, som er befart, men der er ikke større forskjell end at en sammenligning maa kunne gjøres.

Arbeidsmandsforbundet har hævdet, at der ved sammenligningen ikke alene maa tages hensyn til de lønstariffer, som blev vedtatt samtidig med fællesoverenskomsten, men at ogsaa de, som senere er avsluttet maa komme i betragtning. Retten er enig heri. Men naar arbeidsmandsforbundet ut fra denne opfatning hævder, at der maa sees hen til de fortiden gjældende lønssatser ved Sydvaranger og Birtavarre kan retten ikke gi sin tilslutning hertil. Som allerede nævnt har ikke Sydvaranger tariffmæssig fastsatte, av arbeidsgiverforeningen godkjendte mindstelønssatser. Og det samme gjælder Birtavarre.

Retten skal hermed gaa over til de enkelte poster.

1. Mineringsarbeide.

Mindstelønssatserne for Foldals, Killingdals og Glomsrudkollens gruber er her 31 øre. Nordisk grubekompani har den samme sats, men har for tommeboring 34 øre. Røstvangen og Sulitjelma har satserne 34 øre for alt mineringsarbeide.

Retten medlem Nielsen finder at mindstelønssatsen i akkord for Ofotens malmfelt passende kan sættes til 31 øre. Han tar forsaavidt hensyn til at arbeide ute i dagen byr sundere vilkaar end almindelig grubedrift, likesom den ved verket anvendte driftsmaate i malmbrud-

dene, hvor borhullene paasættes, lades og skytes av specielle skytterbaser, ikke stiller de samme krav til arbeidernes fagdygtighet, som naar akkordsatserne beregnes efter utskudt kubikmasse, hvor minererne samtidig selv maa finde ut den bedste maate at anbringe sine borhul, selv maa lade og skyte sine hul og selv betale for forbrukt sprængstof m. m. Rettens medlem hr. Fineide finder at maatte sette mindstelønssatsen i akkord til 40 øre. Han legger vekt paa at arbeidet i dagen om vinteren er værre og haardere end i gruber. Endvidere mener han, at man ialfald i nogen grad maa kunne se hen til de satser, som for Salangens vedkommende blev sat netop for mineringsarbeide i dagen. Og heller ikke kan man efter hans mening se helt bort fra de tilbud, som under forhandlingerne blev stillet fra verkets side, om han end maa være enig med rettens øvrige medlemmer i, at disse tilbud ikke kan opfattes som virkelige minimumssatser av samme art, som ved de øvrige bergverk.

Rettens formand skal bemerke:

Forskjellen i satser mellem Røstvangen, Sulitjelma og Nordiske grubekompani paa den ene side og Foldalen og Killingdal synes ikke at hvile paa nogen tilsvarende forskjell med hensyn til arbeids- eller levevilkaar ved disse gruber. Og de forhandlinger som har været drevet for Ofotens malmfelt synes ikke at peke hen paa at dette verk — om det hadde været med under tarifforhandlingerne i 1911, ville ha søkt at sette igjennem for sig satser svarende til de for Foldal og Killingdal. Formanden finder det derfor naturligst at legge Sulitjelma satsen til grund ved sammenligningen. Og ut fra de synspunkter, som er fremholdt av rettens medlem Nielsen, er formanden blit staaende ved 33 øre som mindstelønssats i akkord for mineringsarbeide, eller 1 øre under den tilsvarende Sulitjelmasats. Rettens medlem hr. Nielsen finder det uriktig at gi arbeiderne den *hele* fordel av at satserne i Sulitjelma m. fl. — uten paaviselig grund — er større end ved Killingdal og Foldal.

2. Stenslagning, lempning, lastning og fordring.

Sulitjelma har for fordring og lempning satsen 32 øre. I Foldalen er satsen 31 øre.

Under hensyn til at det heromhandlede arbeide ved Ofotens malmfelt drives i dagen og derfor maa regnes som sundere end tilsvarende arbeide i gruber, sætter hr. Nielsen satsen til 31 øre som mindsteløn i akkord.

At de nu i malmbruddene anvendte vogne er høie og besværliggjør lastningen mener hr. Nielsen helt gaar ut over arbeidsgiveren, idet arbeiderne herved laster saa meget mindre pr. time, hvilket igjen betinger forholdsvis høiere akkordpris.

Hr. Fineide vil ut fra de synspunkter han har fremholdt ved satsen for minering, sette satsen til 37½ øre. Han vil tilføie, at paa grund av den forholdsvis store høide paa de vogne, som brukes, falder arbeidet tyngere end i Sulitjelma og Foldal.

Formanden finder at burde vælge Sulitjelmasatsen, 32 øre. Den fordel arbeiderne i Bogen har ved at arbeide i dagen, opveies ialfald i nogen grad ved at vognenes høide gjør arbeidet tyngre end i Sulitjelma.

3. Vognmottagning og bremsning.

Rettens medlemmer er enig om, at satserne for dette arbeide bør være som for fordring m. v.

I henhold hertil voterer hr. Nielsen for 31 øre, hr. Fineide for 37¹/₂ øre og rettens formand for 32 øre som mindsteløn i akkord.

4. Arbeidet ved skinnegangen.

Det er oplyst at dette arbeide i sin almindelighet utføres som dagarbeide med timebetaling.

Satserne for dette arbeide er baade ved Sulitjelma og Foldalen 36 øre. Rettens flertal, formanden og hr. Nielsen, finder intet oplyst, som skulde føre til nogen anden sats for Ofotens malmfelt. De voterer derfor for 36 øre, som mindstelønssats i dagarbeide.

Hr. Fineide henholder sig til de almindelige betragtninger han har gjort gjældende ved behandlingen av satsen for minering og voterer for 45 øre.

5. Separationsverket.

Vaskeriarbeiderne i Sulitjelma har for tiden 38¹/₂ øre pr. time, 8 timers skift, hvilket svarer til 30.8 øre i 10 timers skift. Hr. Nielsen finder at mindstelønssatsen i akkord for lempning til storknuseren og for kjøring av finknuserverket med smøring bør sættes til 31 øre. For det sidste arbeide tar han forsaavidt hensyn til den støvplage som i nogen grad er knyttet til det. For kjøring av kværnene og separatorerne og for sligkjøring finder han 28¹/₂ er en passende sats, idet han ikke finder grund til at gaa lavere end av arbeidsgiverforeningen paastaat. Dette arbeide foregaar efter hans mening under betydelig bedre forhold en det tilsvarende i Sulitjelma og Foldal.

Hr. Fineide sætter satsen til 37¹/₂ for samtlige disse arbeidere under henvisning til, hvad han har fremholdt ved mineringssatsen.

Formanden finder at Sulitjelma-satsen for vaskeriarbeidere, avrundet som av hr. Nielsen foreslaa til 31 øre, kan være passende for alle disse arter av arbeidet. Naar han vælger en ensartet sats, er det fordi at begge parter i sine paastande synes at ha gaat ut fra, at ensartede satser burde oppstilles.

6. Taugbanearbeide.

Med grundlag i Sulitjelma-satsen, 36 øre, finder flertallet, formanden og hr. Nielsen, at satsen for dette arbeide bør være 36 øre ved dagarbeide. Hr. Fineide legger satsen for lempere til grund og voterer for 42¹/₂ øre.

7. Snekker og tømmermandsarbeide.

Flertallet, formanden og hr. Nielsen voterer for 41 øre, den samme sats som ved Foldalen og for første klasse ved Sulitjelma. Satsen er for dagarbeide. Hr. Fineide voterer for 50 øre.

8. Malmveining.

Alle 3 medlemmer av retten er enig om en sats av 40 øre pr. time i dagarbeide, 10 timers skift.

9. Sjau og dagarbeide. Herunder ogsaa jordavdekning.

Alle 3 medlemmer er enige om 30 øre pr. time i akkord.

Det er foran ved hver enkelt sats nævnt om den gjælder som mindsteløn i akkord eller ved dagarbeide. Det arbeide, som nu utføres paa akkord har før i adskillig utstrækning været utført som dagarbeide. Og for det tilfælde, at dette system atter skulde bli indført, har retten fundet at burde oppstille minimumssatser for saadant arbeide ogsaa under den forutsætning at dagarbeide anvendes. Disse satser finder retten bør være 5 øre høiere end for arbeide i akkord.

En støtte for saadanne særskilte dagarbeidesatser mener retten at finde i de andre tariffen som — naar arbeide faktisk utføres som fagarbeide — har oppstillet satser, som gjennomgaaende ligger over satser for nogenlunde lignende arbeide, som utføres paa akkord. Naar de fleste tariffen ikke har dobbeltsatser, er grunden antagelig den, at man har holdt sig til hvad som faktisk var den gjældende lønningsmetode, da tariffen blev opsat.

Med hensyn til omkostningerne skal hr. Nielsen bemerke:

Voldgiftsretten har for 2 av arbeidsmandsforbundets paastande — den ene om arbeidstiden (8 timer for endel arbeidere), den anden om overtidsbetalingen — enstemmig avvist disse som ifølge fællesoverenskomsten unddrat denne voldgiftsrets avgjørelse.

Med hensyn til mindstelønssatserne har voldgiftsretten ved sine kjendelser i principet git Norsk arbeidsgiverforenings paastande medhold som liggende indenfor grænsen av de satser, hvilke man — ifølge fællesoverenskomsten § 1 — kunde ta i betragtning, mens arbeidsmandsforbundets paastand ligger langt over satserne selv ved de gruber, som uttrykkelig er undtat fra sammenligningen, fordi de har faat sine usedvanlig høie lønssatser godkjendt under specielle forhold. Arbeidsmandsforbundet har derfor ved at fremstille krav, delvis i direkte strid med fællesoverenskomsten, delvis (for lønssatserne) saa høie, at forbundet maatte vite, det vilde faa en voldgiftskjendelse bygget paa fællesoverenskomstens bestemmelser imot sig, tvunget arbeidsgiverforeningen til at søke spørsmålet løst ved voldgift.

Videre mener jeg, at det ved kjendelsen med samtidig betragtninger av de lønssatser, man under de foreløbige forhandlinger er blit enige om, er godtgjort, at arbeidsmandsforbundet, hvis det hadde vist nogen rimelighet under disse forhandlinger, vilde ha opnaadd enighet ogsaa for de gjenstaaende poster med lønssatser, som i ethvert fald ikke vilde ha ligget *under* dem, som voldgiftsretten har kjendt at være overensstemmende med overenskomsten.

Jeg anser det derfor bevist, at arbeidsmandsforbundet ved mot overenskomsten stridende krav er skyld i, at voldgiftsretten maatte nedsættes, og at dette forbund derfor bør bære alle omkostninger ved voldgiftsretten.

Rettens formand finder, at parterne bør bære hver sin halvpart av omkostningerne. Han legger forsaavidt vekt paa, at saken gjælder et principspørsmål, som ikke tidligere har været underkastet voldgift. Hr. Fineide er enig med formanden i at omkostningerne deles.

I henhold til det anførte blev voldgiftsrettens

kjendelse:

Mindstelønssatserne pr. time for Ofotens malmfelt skal være:

	I akkord.	I dagarbeide.
1. Minering	33 øre	38 øre
2. Stenslagning, lempning, lastning og fordring	32 "	37 "
3. Vognmottagning og bremsning	32 "	37 "
4. Arbeide ved skinnegangen	31 "	36 "
5. Separationsverket	31 "	36 "
6. Taugbanearbeide	31 "	36 "
7. Snekker- og tømmermandsarbeide	36 "	41 "
8. Malmveining	35 "	40 "
9. Sjau- og dagarbeide	30 "	35 "

Omkostninger ved voldgiftssaken bærer parterne med en halvpart hver.

Paal Berg.

C. Nielsen.

Rich. Fineide.

Voldgift.

Mellem murarbeiderne i Stavanger og murmester Njaa opstod i sommer en tvist om forstaaelse av overenskomstens § 2. I dennes sidste del heter det:

„Lønning finder sted paa arbeidspladsen straks efter arbeidstidens avslutning fredag aften.

Ventetiden betales som dagtid.“

Første punktum stod ogsaa i den forrige overenskomst av 6. mai 1911, mens derimot sidste punktum blev tilføiet ved tarifrevisionen iaar efter krav fra arbeiderne. Hensigten med denne tilføielse var at opnaa større sikkerhet for at lønningen blev utbetalt til bestemt tid, idet mestrene, om de undlot dette, vilde risikere at maatte betale for sin forsømmelighet.

Imidlertid har dette ikke hjulpet noget overfor murmester Njaa, som trods gjentagne opfordringer om at lønne overensstemmende med overenskomstens bestemmelser allikevel ved flere leiligheter har latt arbeiderne vente paa lønningen.

I midten av juni maatte saaledes arbeiderne vente til lørdags middag, før de fik sin løn utbetalt. Arbeiderne gjorde da krav paa i henhold til overenskomsten at faa betalt for ventetiden. Dette negtet hr. Njaa, og da forhandling ikke førte til noget resultat enedes man om at la striden avgjøre ved voldgiftsret.

Denne voldgiftsret sammentraadte i Stavanger den 2. november. Som voldgiftsmand valgt av arbeiderne møtte Jern- og metalarbeiderforbundets ekspeditør i Stavanger, Bernt Pedersen, og som valgt av hr. Njaa ingeniør Sven Oftedal.

For voldgiftsretten forelaa skriftlig fremstilling fra begge parter.

Det spørsmål som skulde avgjøres var av saksøkeren, vort forbund ved sekretær Gudmund Pedersen, formet saaledes:

„Naar arbeiderne maa vente paa lønning til lørdag, er de da ikke i henhold til overenskomstens § 2 berettiget til ventetidsbetaling fra arbeidstidens slut fredag aften til dennes begyndelse lørdag morgen?“

Fra hr. Njaas side var der ikke reist indvendinger mot spørsmålets form — for det var jo netop dette spørsmål som skulde avgjøres — han bare konkluderer med at forlange sig frikjendt for erstatning og omkostninger.

Da de to voldgiftsmænd hadde drøftet saken, fandt de det unødig at indkalde nogen opmand, idet de enedes om følgende *kjendelse:*

Aar 1914, 2. november kl. 6 sammentraadte voldgiftsretten i sak mellem Norsk arbeidsmandsforbunds avdeling for murarbeidere i Stavanger og murmester Axel Njaa angaaende forstaaelse av overenskomstens bestemmelse om lønningstid og sted.

Efter at ha bestemt, hvem som skulde tiltræde retten, i tilfælde enighet ikke opnaades, fattedes saadan beslutning.

Voldgiftsretten finder, at naar det i overenskomsten heter, at lønning skal finde sted paa arbeidspladsen fredag aften straks efter arbeidstidens avslutning, maa dette være saaledes at forstaa, at den store hovedregel skal være, at lønningen saavel ved utenbys som indenbys arbeide utbetales paa arbeidspladsen fredag aften straks efter arbeidstidens avslutning. Herfra kan der kun fravikes i undtagelsestilfælde.

Voldgiftsretten finder saaledes, at der intet kan være til hinder for, at pengene, naar arbeideren ønsker det, og mester og arbeider derom blir enig, avhentes paa vedkommende mesters kontor av den, arbeiderne dertil bemyndiger. Dog skal pengene være klar til utbetaling fredag aften straks efter arbeidstidens utløp.

Heller ikke kan der være noget til hinder for, at pengene ved utenbys arbeide sendes i posten. Dog skal pengene være paa arbeidsstedet saa tidlig, at de kan avhentes fredag aften straks efter arbeidstidens utløp. Arbeideren har paa mesterens tid ret til at forlate arbeidspladsen saa tidlig, at han kan avhente pengene paa postkontoret straks efter arbeidstidens utløp.

Mesteren maa ha ret til kun at utbetale saa meget, som han bør kunne ha skaffet sig oversigt over, at der er optjent.

Med hensyn til utbetaling paa Nærland finder voldgiftsretten, at pengene burde ha foreligget til utbetaling paa Nærland fredag aften straks efter arbeidstidens utløp. Dette skal for fremtiden finde sted.

Paa de lønninger, som allerede har fundet sted paa Nærland, skal denne dom ingen indflydelse ha.

Utgifterne ved voldgiftsretten sættes til kr. 50.00 — femti kroner — som betales med en halvdel av hver av parterne.

Stavanger 3. november 1914.

Bernt Pedersen.

Sven Oftedal.

Beretning

om

Norsk arbeidsmandsforbunds virksomhet i 1915.

Av

Rich. Hansen og Gunnar Sethil.



Kristiania

Joh. Nordahls bok- & aksidenstrykkeri

1916

Beretning

om

Norsk arbeidsmandsforbunds virksomhet i 1915.

Av

Rich. Hansen og Gunnar Selvig.



Kristiania
Joh. Nordbals bok- & skriftselskabet
1916

Indledning.

Aaret 1915 har for Europas folk været et lidelsens og ulykkens aar, der sent vil glemmes. Lykkeligvis har vort land blit forskaanet for krigens blodige rædsler, men virkningerne av det, som foregaar rundt om os, har vi dog ikke kunnet undgaa. Vanskelighetene med tilførsler av levnedsmidler og raastoffe til industrielt bruk, vor avhængighet av utlandet, og vore hjemlige spekulanter profitbegjær har alt tilsammen bidrat til, at vi har oplevet en dyrtid som har sat sine uutslettelige spor.

Under alle omvæltninger fra det normale til kriseforhold blir det arbeiderklassen som rammes haardest og saadan har det ogsaa været under de ekstraordinære forhold som raadet i 1915. Inden de andre samfundslag findes nok adskillige, som ved aarsoppgjøret kan konstatere et usedvanlig stort overskud, netop paa grund av krisen, mens arbeiderne derimot, som ikke har nogen anden avsættelig vare end sin arbeidskraft og trykket under dyrtidens herjinger, vil finde sine økonomiske resurser og sine fremtidsutsigter endnu mere haabløse end tidligere.

Hvad spesielt vort forbunds medlemmer angaar, saa kan det ikke siges at der har raadet nogen egentlig usedvanlig arbeidsledighet; tvertimot har der været livlig virksomhet inden de fleste industrier og arbeidsomraader, hvor vore medlemmer har sin sysselsættelse. Arbeidslønningerne har dog i det store og heletaget vist tendens til at holde sig nede paa det gamle lavmaal, som eksisterte før krisen og dyrtiden indtraadte. Paa nogen enkelte arbeidspladse er der efter krav fra arbeiderne indvilget et større eller mindre dyrtidstillæg, men i en flerhet av tilfælder er ogsaa krav om saadant tillæg blit avvist, tildels med den motivering at arbeidsgiverforeningen har nedlagt forbud derimot.

For flertallet av vore medlemmer har der ingen adgang været til at føre nogen regulær lønsbevægelse, da de fleste av de bestaaende overenskomster først utløper i 1916, og selv i de tilfælder da overenskomsterne har kunnet opsiges har det vist sig meget vanskelig at opnaa lønsforhøielser, som stod i nogenlunde forhold til de økede priser

paa livsfornødenheter. Fra arbeidsgiverhold har der nemlig under henvisning til de usikre tilstande været gjort den mest haardnakkede motstand mot enhver lønsforbedring. Som følge herav har vi i 1915 oplevet lange og omfattende konflikter for gjennomførelsen av forholdsvis beskedne krav fra arbeidernes side. Det gik endog saavidt at vi i juli maaned stod overfor en storkonflikt i anledning bygningsarbeidernes lønsbevægelse.

Heldigvis har denne hensynsløshet fra overklassens side lært arbeiderne at slutte sig tettere sammen i sine organisationer, hvilket er tegn som tyder paa at klassefølelsen og kamplysten ikke er i avtagende, men tvertimot styrkes ved saa haandgriperlige beviser paa de herskende klassers overmod.

Fra forbundets side er der indenfor rammen av dets love og opgaver blitt gjort, hvad som kunne gjøres for at fremme medlemmernes interesser, men den forenede motstand saavel fra private kapitalisters som fra offentlige myndigheters side har i altfor stor utstrækning gjort denne opgave vanskelig at løse.

Hovedstyret og forretningsutvalget 1915.

I hovedstyret og forretningsutvalget er der i aaret 1915 ikke indtraadt anden forandring, end at forretningsutvalgsmedlem Nils Olsen uttraadte i slutten av aaret, hvorfor forretningsutvalget avgav indstilling paa nyt medlem og omsendte dette til hovedstyret. Der indstilledes paa Olaf Torstensen og Gustav Lillebye, begge kommunalarbeidere. Av disse fik ved hovedstyrets avstemning, som først tilendebragtes i januar 1916, Olaf Torstensen de fleste stemmer.

Forretningsudvalget har i aaret avholdt 41 møter, hvor ialt 691 saker har været behandlet. Det har behandlet og godkjendt 74 lønskrav og tarifopsigelser, hvorav de fleste falder paa aarets sidste halvdel.

Hovedstyret avholdt sit ordinære aarsmøte i dagene 15—19. april.

Paa møtet behandledes beretning og regnskap for 1914 samt budget for 1915. Angaaende et fra den elektrokemiske gruppe indsendt andragende om at ansætte en sekretær for denne gruppe eller subsidiært at overdra til sekretær Bjerkmann at overta sekretærstillingen for gruppen vedtok hovedstyret følgende:

„Paa grund av, at ikke hovedstyret kan ansætte nogen nye sekretærer, anser møtet saken som en administrationssak og sig uvedkommende“.

Et andragende fra Rjukan saltpeterverks arbeiderforening om at gi de medlemmer som ønsket at gaa over til foreningen fra jern- og

metalarbeiderforbundet adgang til at beholde rettigheter i vort forbund fra den tid de var indmeldt i jern- og metalarbeiderforbundet bifaldtes.

Et andragende fra Sulitjelma stedl. styre om laan til indløsning av „Nordlands Socialdemokrat“s gjæld samt andragende fra papirindustriarbeiderforbundet om tilskud av arbeidsmandsforbundets midler avsloges.

I anledning dyrtiden optoges spørsmålet om forhøielse av streikebidraget. Det besluttedes at forhøie den i lovene opsatte skala med 50 øre for hver man har at forsørge saa længe dyrtiden varer. Et andragende fra murarbeiderne og sten-, jord- og cementarbeiderne om streikebidrag for første uke avsloges derimot.

Endelig behandlet hovedstyret spørsmålet om ordningen av valg paa repræsentanter til landsorganisationens kongres. Fra forretningsutvalget forelaa en utredning med forslag i 3 alternativer. Av disse fik alternativ I 10 stemmer og alternativ III 6 stemmer. Det besluttedes at omsende begge disse forslag til uravstemning i foreningerne, hvilket blev gjort ved sirkulære av 12. mai 1915.

Forretningsutvalgets utredning samt de to forslag som besluttedes omsendt til uravstemning hitsættes:

Indstilling til hovedstyret.

Hvorledes man end ordner med valget av repræsentanter til landsorganisationens kongres, vil det bli umulig at finde en ordning, som det ikke kan være noget at utsætte paa.

Oprindelig hadde jo hver enkelt forening adgang til at sende repræsentant til kongressen, men i 1907 blev representationsretten fratatt foreningerne og tillagt forbundene, saa disse fik adgang til at sende kun et begrænset antal repræsentanter i forhold til sit medlemsantal. Ifølge denne ordning har vort forbund for nærværende ret til at vælge 38 repræsentanter. Med forbundets ca. 300 foreninger blir det altsaa gjennemsnitlig 1 repræsentant for hver 8. forening.

Til den første kongres, efter at denne forandring var foretat, hadde vort forbund ikke kunnet faa istand nogen tilfredsstillende valgordning, hvorfor valg av repræsentanter blev foretat av hovedstyret.

Med det kjendskap hovedstyret, som jo er sammensatt av mænd fra de forskjelligste distrikter og arbeidsbrancher, hadde til de mænd som paa det tidspunkt indehadde tillidshverv inden avdelingerne, var det ogsaa let at finde et utvalg av dygtige, prøvede organisationsmænd. Og i sin store almindelighet maa det vel ogsaa siges, at vor representation paa kongressen i 1910 stod fuldt paa høide med de øvrige forbunds representation.

Imidlertid blev der gjort den indvending mot denne maate at foreta valg paa, at den var byraokratisk og ikke kunde ansees

som noget uttryk for medlemmernes mening. Der blev ogsaa sagt, at hovedstyret var kommet i skade for at vælge mænd, som ikke længer besat nogen tillid inden sine foreninger. Dette kunde vel for en enkelt eller muligens nogen faa være tilfældet, og selv om et hovedstyre gaar frem med den største forsigtighed vil dette kunne indtræffe. Endvidere er der gjort den indvending mot denne valgordning, at den vil muliggjøre for hovedstyret at utelukke dem, som er i opposition til ledelsen eller som har andre opfatninger end hovedstyret.

Alle disse indvendinger er hver for sig saa vægtige, at vist ingen kan ønske at gjenindføre dette valgsystem.

Til kongressen i 1913 blev valget til landsorganisationens kongres foretat paa landsmøtet, hvilket jo skulde bety en mere demokratisk fremgangsmaate, da jo repræsentanterne til landsmøtet maatte forutsættes at ha avdelingernes tillid.

Imidlertid blev ogsaa denne fremgangsmaate klandret, idet der fremholdtes, at om foreningerne selv skulde foretat valget var det ikke sikkert man valgte den samme repræsentant til kongressen som til forbundets landsmøte.

Et er sikkert, at den maate hvorpaa valget foregik paa landsmøtet var i høieste grad utilfredsstillende. I virkeligheten var det bare de 7 mand i valgkomiteen som foretok valget. Da denne omdelte sin trykte repræsentantliste i det sidste møte og alle landsmøtets deltagere saa at si stod paa farten, var det haabløst at foreslaa forandringer, hvorfor de fleste lister blev indleveret uforandret.

Misnøien ved denne valgordning fremkom da ogsaa paa landsmøtet, og paa hovedstyremøtet 27. mars 1914 fremsatte Rich. Hansen følgende forslag, der enstemmig vedtoges.

Forretningsutvalget paalegges at utarbeide forslag til repræsentationsregler i et eller flere alternativer, der forelægges næste ordinære hovedstyremøte.

I henhold til dette forslag er nærværende indstilling utarbeidet.

Efter landsorganisationens love er repræsentationsreglerne saaledes, at der vælges 1 repræsentant for hvert fylt 300 tal for de første 1800 medlemmer og siden 1 repræsentant for hvert fylt 500 tal medlemmer.

Forbundets samlede medlemsantal er nu 18171 medlemmer og forbundet har derfor ret til 38 repræsentanter, der blir at vælge efter landsorganisationens love § 4 — 2 a.

For at faa en oversigt over, hvorledes valget paa hensigtsmæssigste maate burde ordnes, har man som det vil fremgaa av vedlagte bilag til alternativ I foretat en gruppering av avdelingerne amtsvis. Dernæst er amterne slaat sammen stiftsvis og repræsentanterne fordelt paa stifterne i henhold til medlemsantallet. Indenfor stifterne er der gjort forsøk paa en inndeling paa hensigtsmæssigste maate i valgkredse.

Til dette alternativ kan der imidlertid gjøres følgende indvendinger:

At man ikke vil ha nogen sikkerhet for, at de som blir valgt har flertallet av vælgerne bak sig. For de store byers vedkommende vil der antagelig bli foretat indstilling av de stedlige styre, og der gaar det jo ogsaa an at sammenkalde massemøter av samtlige foreninger i fællesskap til at drøfte indstillingen og foreta det endelige valg, men i de mindre byer og amterne, hvor mange spredte foreninger skal vælge sammen, vil man risikere at valgene blir rene tilfældigheter. Naar hver enkelt forening for sig skal indstille paa en repræsentant, vil det være naturlig, at der indstilles paa en av foreningens egne medlemmer. Naar saa foreningerne faar sig tilsendt liste over de saaledes indstilte maaske 10 à 12 repræsentanter, hvorav der skal vælges en, vil der jo ikke for disse foreninger være adgang til i fællesskap at drøfte de forskjellige repræsentanters kvalifikationer og sammenarbeide sig om en enkelt. Det vil derfor sikkert i mange tilfælder om ikke altid indtræffe, at hver enkelt forening holder paa sin mand, hvorved hele utfaldet av valget beror paa hvilken forening, som har kunnet faa de fleste medlemmer til at møte frem ved avstemningen.

Følgen herav vil være, at det kun blir et mindretal inden kredsene, som kommer til at avgjøre valget. Det er ikke engang sikkert, at den største forening inden valgkredsen vil faa den avgjørende indflydelse, da det hele beror paa fremmøtet til valget.

Man maa i det hele tat ved behandlingen av denne sak ikke tape av syne, at det er forbundet som saadant, der har ret og pligt til at la sig repræsentere paa kongressen. Der vil jo ikke paa denne bli nogen anledning til at diskutere de forskjellige arbeidsfags specialinteresser uten forsaavidt spørsmålet herom er reist fra forbundets side.

Hvad det derfor gjælder er at forbundet faar den bedst mulige repræsentation paa kongressen kvalitativt set. Paa samme tid gjælder det jo ogsaa, at den samlede repræsentation kan fremtræ som et tro speilbillede av forbundet. Skal dette kunne ske maa selvfølgelig baade de forskjellige grupper og de forskjellige distrikter være repræsentert ved sine bedste mænd. Her er bare spørsmålet om dette vil kunne opnaas ved de før nævnte alternativer, hvor valget som det fremgaa av foranstaaende ofte vil bero paa slump. Det turde derfor være overveielse værd om der ikke burde forsøkes en ordning, som den i alternativ II foreslaaede, som gaar ut paa at valget foretages av forbundets landsmøte under betryggende former og efter indstilling fra avdelingene.

Som det vil sees av dette alternativ skal forbundets landsmøte holdes i samme aar som kongressen, men forut for denne. I god betids vilde avdelingene og de stedlige styre utover landet bli opfordret til at avgi indstilling paa repræsentanter til kongressen, hvilken blev at indsende til forbundets kontor. Samtlige av foreningerne indstilte vilde saa bli opført paa en fortegnelse, som derpaa trykkes og omdeltes til landsmøtets del-

tagere ved møtets begyndelse. Der vilde saaledes bli god anledning til at gjøre sig bekjendt med indstillingen.

Saa snart landsmøtet var konstituert vilde der saa bli valgt en speciel komité paa ikke mindre end 7 eller 9 repræsentanter fra forskjellige distrikter og arbeidsbrancher til at gennemgaa denne fortegnelse og fremkomme med forslag paa det antal repræsentanter, som forbundet hadde ret til. Komiteen saavel som landsmøtet skulde være bundne til at vælge blandt de i fortegnelsen opførte samt forpligtet til at fordele repræsentanterne efter den i alternativ I opstillede distriktsinddeling, der foran hvert landsmøte maatte revideres saa den blev i overensstemmelse med medlemsantallet i hvert distrikt.

Komiteens indstilling skulde saa forelægges landsmøtet i god betids, saa der blev anledning til at diskutere den før valget foretoges.

Ved denne fremgangsmaate vilde man utvilsomt opnaa større betryggelse for at valget i sin helhet var et uttrykk for forbundet. Og naar avdelingerne har den tillid til sine repræsentanter paa landsmøtet, at de tør overlate dem at vedta love, fastsætte kontingent, foreta bevilgninger og vælge forbundets formand og øvrige tillidsmænd og styre, hvad jo er forbundet med større ansvar, saa maatte de ogsaa med tryghet kunne overlate til landsmøtet at vælge forbundets repræsentation til landsorganisationens kongres.

Paa den anden side kan man ikke komme bort fra, at valget efter dette alternativ til en viss grad er beheftet med de samme mangler, som valget paa landsmøtet i 1913, og det er at befrygte, at denne valgordning kan komme til at indbyde til valgalliancer og klikvæsen. Den hovedindvending kan ogsaa gjøres, at dette alternativ byr paa en indirekte valgordning.

Alternativ I.

I det aar da kongressen avholdes, foretar forretningsutvalget en inndeling distriktsvis (stiftsvis), og repræsentanterne der skal vælges, fordeles paa distrikterne efter medlemsantallet paa den tid, da valget skal foregaa. Dette vil være nødvendig av hensyn til at medlemsantallet forandres fra tid til anden; men ved at be- tragte den inndeling som er foretat i vedføjede tabeller, opsat efter det nuværende medlemstal, vil fremgaa, hvordan en saadan inndeling vil virke.

Indenfor stifterne (distrikterne) foretages paa hensigtsmæssigste maate en inndeling i valgkredse.

Valgfremgangsmaaten anordnes saaledes:

1. I byer der faar ret til at vælge 1 eller flere repræsentanter, forestaar det stedlige styre valgordningen.
2. I länddistrikterne, hvor flere avdelinger vælger sammen, foretar hver avdeling indstilling paa 1 repræsentant og indsender forslag til forretningsutvalget, som derefter tilstiller avdelin-

gerne en oppgave over de i kredsen indstillede, hvorefter hver enkelt avdeling avholder medlemsmøte til valg av 1 repræsentant blandt de saaledes opstillede. Resultatet av valgene med oppgave over stemmetal som er faldt paa hver kandidat, tilstilles derpaa forretningsutvalget, der sammentæller stemmerne. Den som har faat de fleste stemmer, er dermed valgt.

Alternativ II.

Ved valg av forbundets repræsentation til landsorganisationens kongres gjælder følgende regler:

§ 1.

I det aar landsorganisationen avholder sin ordinære kongres, avholder forbundet sit landsmøte umiddelbart foran denne.

§ 2.

I god betids foran landsmøtet omsendes til avdelingerne og de stedlige styrer et sirkulære, hvori disse opfordres til at fremkomme med indstilling paa én repræsentant hver til kongressen.

§ 3.

De enkelte avdelinger er ikke bundne til at indstille paa en av sin egen midte, men kan foreslaa hvem de vil av forbundets medlemmer.

§ 4.

Saasnart meddelelse fra avdelingerne om hvem de har indstillet paa er indløpet til forbundets kontor, skal der opsættes en fortegnelse over samtlige foreninger og stedlige styrer med tilføjelse av hvem som er bragt i forslag.

Denne fortegnelse trykkes og forelægges alle landsmøtets repræsentanter.

§ 5.

Saasnart landsmøtet er konstituert blir der at vælge en komité paa minst 7 repræsentanter (ikke valgkomiteen), som faar i oppdrag at gjennomgaa indstillingen fra avdelingerne og de stedlige styrer samt fremkomme med forslag paa det antal repræsentanter, som forbundet har ret til at sende til kongressen.

§ 6.

Komiteen og landsmøtet er bundne til at gjøre sit utvalg blandt de fra avdelingerne indstillede og skal ved fordelingen av repræsentanterne i alt væsentlig fordele disse paa distrikterne efter den til alternativ I utarbeidede distriktsinddeling, der blir at revidere saa den svarer til distrikternes medlemsantal foran hvert landsmøte.

§ 7.

Repræsentationskomiteen fremlægger for landsmøtet sit for-

slag saa tidlig at der blir god anledning til at diskutere dette, hvorefter valget foregaar skriftlig. For at være valgt maa repræsentanterne ha over halvdel av landsmøtets stemmer. Oppnaaes ikke dette for nogens vedkommende ved første valg foretages tvungent omvalg mellem dem, der ved første valg hadde de fleste stemmer.

§ 8.

De som paa den maate er valgt, er at betrakte som forbundets repræsentanter til landsorganisationens kongres indtil næste ordinære landsmøte.

Foruten de saker som fik sin avgjørelse paa aarsmøtet er der av hovedstyret ved avstemning tat beslutning i en række spørsmaal.

I februar omsendtes til uravstemning spørsmålet om hvorvidt sekretær Reiersen skulde oppebære løn av forbundet for den tid, han hadde faat permission til at drive agitation blandt fiskerne. Ved avstemningen blev dette forkastet, hvorved landsorganisationen maatte overta utgifterne til hans avlønning.

I september ansøkte forbundets valgte tillidsmænd om et dyrtidstillæg av 200 kroner for 1915. Andragendet blev ved avstemning i hovedstyret enstemmig indvilget.

I december forela forretningsutvalget et fra dagbladet „Arbeidet“ i Bergen innsendt andragende om, at forbundet sammen med jern- og metalarb.forbundet samt centralforeningen for boktrykkere vilde yde et laan av 80 000 kroner mot landsorganisationens garanti. Ved avstemning i hovedstyret blev dette enstemmig vedtat.

Medlemsbevægelsen.

Aaret 1915 maa siges at ha været et godt aar for vort forbund, organisationsmessig seet. Det er længe siden vi i et enkelt aar kunde peke paa en fremgang som den vi har hat i 1915.

Fremgangen begyndte forresten allerede i 1914, da vi ved stiftelsen av papirindustriarbeiderforbundet var kommet ut av de oprevne forhold som før hadde eksistert.

Vort medlemsantal sank da dette forbund blev dannet med en gang ned til 16 835, men steg saa utover sommeren og høsten, saa vi ved utgangen av aaret 1914 hadde et medlemsantal av 17 470 i 296 avdelinger.

Ved utgangen av 1915 hadde forbundet atter tat igjen like meget, som det dengang mistet og mere til, idet medlemsantallet ved aarets utgang viser sig at være 22 213 i 308 foreninger, altsaa en tilvekst av 12 foreninger og 4743 medlemmer. Og dette tiltrods for at den

utskilningsproces som begyndte i 1914 ogsaa har gjort sig gjældende i 1915. Saaledes kan nævnes at vor gamle avdeling ved Ranheim, som ikke vilde slaa følge med de andre foreninger i papirindustrien i 1914, iaar er gaat over til det nye forbund, likeledes har Petroleumsarbeidernes forening ved Steilene gaat over til Kjøre- og Handelsarbeiderforbundet og Rjukanbanens bryggearbeiderforening til Havne- og Transportarbeiderforbundet. Ialt hadde disse 3 foreninger 280 medlemmer, som tallet med ved aarets begyndelse.

Ialt er 34 avdelinger utmeldt eller opløst, medens 46 nye avdelinger er stiftet i tilslutning til forbundet og 1, nemlig Ølbryggerarbeidernes forening i Kristiania, er overflyttet fra Arbeidernes fagl. landsorganisation til vort forbund.

Agitationen

har været drevet jevnt hele aaret, hovedsagelig ved hjelp av forbundets lønnede tillidsmænd, likesom der ogsaa til de stedlige styrer og enkelte foreninger er bevilget tilskud til agitation inden visse distrikter og arbeidsbrancher.

Ialt er der av forbundets midler anvendt kr. 10 258.21 til agitation, heri er ikke medrednet den faste løn forbundets lønnede tillidsmænd har oppebaaret den tid de har været ute paa agitation.

Den økonomiske stilling.

Forbundets samlede inntægter med undtagelse av syke- og hjelpekassen utgjorde kr. 489 048.09. Utgifterne beløp sig til kr. 483 328.70.

Idet vi forøvrig henviser til regnskaperne skal her kun nævnes nogen av de væsentligste utgiftsposter:

Streikeunderstøttelse kr. 211 073.38. Kontingent til landsorganisationen kr. 118 263.42, herav ekstrakontingent kr. 43 360.50, der delvis blev utredet av reservefondet for derved at spare medlemmerne for ekstrautligning; lønninger kr. 28 280.00, gruppestyremøter kr. 13 712.67, forsikringsbidrag kr. 28 900.00 og begravellesbidrag kr. 6 450.00.

Syke- og hjelpekassen.

Tilslutningen av nye medlemmer i aaret har været 26 til klasse 1, 71 til klasse 2 og 66 til klasse 3.

Medlemsantallet har saaledes gaat op endel og var der ved aarets slut 484 medlemmer nogenlunde likt fordelt paa alle 3 klasser.

Naar der har været en større tilslutning iaar mot tidligere saa har vel dette sin grund i den lovforandring, som blev foretat ved ur-

avstemning den 10. mars, hvorved kassens ydelser forhøiedes for de mandlige medlemmer der er kommet ind under sykeforsikringen.

I aaret er der avsendt 58 banko- og værdibreve, 16 pakker og 583 almindelige breve og tryksaker, ankommet 136 banko- og værdibreve og 189 almindelige breve.

Der er i aaret utbetalt 269 sykebidrag, 2 begravellesbidrag med tilsammen kr. 3177.95.

Kassens indtægter har været kr. 3615.09 og utgifterne kr. 3703.42, hvorfor der i aaret er et underskud kr. 88.33.

Kassen har saaledes i likhet med foregaaende aar gaat med underskud, men er dette mindre iaar end tidligere.

Forbundets hovedkontor

har i 1915 mottat 4406 almindelige breve og 2661 bankobreve. I samme tidsrum er der fra kontoret avsendt 5355 almindelige breve, 628 banko- og værdibreve, 277 telegrammer, 1021 pakker samt 4981 tryksaksforsendelser.

Fagbladet er utkommet med 12 nr. med tilsammen 104 sider. Bladets oplag har gjennemsnittlig været 23000.

Gruppestyremøter og generalforsamlinger.

Følgende grupper har avholdt styremøter: Grube- og anlægsarbeiderne, tekstilarbeiderne, elektrokemiske arbeidere, hermetikarbeiderne og fyrstikarbeiderne. De tre førstnevnte grupper har ogsaa i forbindelse hermed avholdt generalforsamlinger. Nærmere omtale herav vil findes i sekretærens beretninger.

Distrikts- og gruppesekretærens indberetning.

Nordlandske distrikt.

Har dette aar holdt 180 foredrag for en samlet tilhørerskare paa 27,700 — av disse er 11,000 fra Finmarksturen. Av de 180 foredrag er 100 om fagbevægelsen, de øvrige er politiske, kooperative og om fiskernes organisation. Seks — 6 — nye avdelinger tilsluttet N. A. F. er stiftet og to — 2 — reorganisert. Har desuten stiftet et kredsparti med 5 foreninger og reorganisert et med 7. Har endvidere stiftet partiforeninger, kvindeforeninger, kooperative foreninger og ungdomslag samt en verdandiloge, i et samlet antal av 20. Har endvidere tegnet 3000 medlemmer til den nye fiskerorganisation — denne teller allerede over 60 foreninger.

Forenings- og medlemsantal.

Ved aarets begyndelse var det 31 avdelinger av N. A. F., nu er det 37, en — 1 — er nedlagt. Ved aarets begyndelse hadde vi et samlet medlemsantal av 2034, nu har vi **2536**. Det viser sig ved nøiagtig optælling, efter de opgaver som distriktskontoret har faat fra avdelingerne, at ifjor hadde vi den 1. december 1837 medlemmer og iaar 2536, altsaa en absolut fremgang paa 700.

Møter og forhandlinger.

Har deltat i 65 møter og forhandlinger. Alle tvistepunkter er ordnet uten streik og streikeunderstøttelse. Et par, tre pludselige arbeidsnedleggelse har fundet sted; men arbeidet optoges snart igjen. Det ene av disse tilfælder som foranlediget arbeidsstans skal avgjøres ved voldgift.

Administration.

Til kontoret er ankommet 315 breve og 483 er avsendt. 45 telegrammer er mottat og 84 avsendt.

Slutbemerkninger.

Som det vil forstaaes har jeg saa at si reist hele aaret. Kravene paa agitation stiger stadig og det er snart uoverkommelig at etterkomme alle krav i den utstrækning de indløper. Her nord nytter det ikke at skape noget sterkt skille mellem faglig og politisk agitation, da den overveiende del av de fagorganiserte selv mener at disse to ting hører sammen. Den her utførte agitation er utført efter krav fra stedsstyrer og enkeltforeninger og i samraad med forretningsutvalg og hovedkontor paa et par smaature nær. Her er nu bedre utsigter end nogengang før til at faa øket tilslutning til vort forbund. Det nye fiskerforbund vil bli en mægtig faktor til at skape organisationsforstaaelse og denne organisation vil ikke mindst bli en landevinding for kooperationen, da organisationens hovedvegt er lagt paa det kooperative princip. Her er altsaa gode utsigter til at faa skapt et socialistisk Nord-Norge.

Eivind Reiersen.

Bergenske distrikt.

Ved dette aars utgang var der tilhørende forbundet 40 avdelinger med et samlet medlemsantal av 2308 mot forrige aar 36 avdelinger med 1620 medlemmer. Der er tilkommet 5 nye avdelinger og 1 utgaat i aarets løp. Av undertegnede er stiftet 4 nye. Medlemsantallets forøkelse i aaret er omtrent 700.

Her er ført 17 forhandlinger direkte med arbeidsgivere og i de

fleste tilfælder er enighet opnaadd. 6 overenskomster er opprettet (derav 1 i Haugesund, Stavanger distrikt) der ialt omfatter 327 arbeidere, disse har da i samlet tillæg faat kr. 92,644.00, desuten har 25 mand faat sin arbeidstid forkortet med 3 timer pr. uke, og 194 faat den forkortet med 2 timer pr. uke. Fire av disse overenskomster var fornyelse av ældre overenskomster, en var ved en ny fabrikk, hvor vi med samme selskap hadde overenskomst for den ældre fabrikk (Vadheims elektrokemiske fabrikk). I et tilfælde (Breiviks kalkverker) blev arbeiderne opsagt, da de hadde stiftet forening og forsøkte at slaa baade dagløn og akkordpriser ned, og samtidig tvinge arbeiderne til at underskrive enkeltmandskontrakter. Da arbeiderne ikke kunde finde sig i et lønsnedslag, saa blev de lockoutet. Ved forhandlinger med arbeidsgiverforeningen opnaaddes ikke enighet, men ved en senere forhandling med vedkommende bestyrer opnaaddes enighet om de punkter som stod tilbake og arbeidet blev optat igjen, men da det senere viste sig at der ved forhandlingerne i Bergen med arbeidsgiverforeningens vestenfjeldske distriktsstyre er opnaadd en ubetydelig fordel angaaende overtidsarbeidet som ikke Rjukanselskapet har, saa har selskapet og dermed arbeidsgiverforeningen ikke villet godkjende dette, og forbundet har ikke heller villet gi avkald herpaa, da der var opnaadd enighet og saaledes er overenskomsten ikke underskrevet, men er hittil praktisert.

Jeg har været paa reise i 133 dage, av disse er 57 ianledning forhandlinger. Har holdt 21 foredrag, derav 1 politisk, for ialt 1962 tilhørere, desuten deltatt i 188 møter, avsendt 145 skrivelser og mottatt 90, foruten endel mottagne og avsendte telegrammer. Desuten har jeg hatt mange forespørgsler og konferanser med foreningernes tillidsmænd. Hvad jeg uttalte i forrige aarsberetning, at den nuværende krise hadde øvet sin indflydelse er fremdeles likedan, da de anlæg som var paabegyndt, men sluttet fremdeles staar stille undtagen Aalvik, hvor der er begyndt en mindre arbeidsstyrke og foreningen atter er stiftet, der er haab om at det skal fortsætte nu.

En anden ting er, at den nu herskende dyrtid skulde lært arbeiderne at dette forhold kun kan forandres ved hjælp av organisationen og derfor paa alle maater søkt at styrke sin organisation, men jeg synes at blandt de sløve har det ikke bedret sig, men her er endnu haab om at ved seig utholdenhet saa kan nok medlemsantallet fremdeles stige i distriktet.

Johan Gudmundsen.

Stavangerske distrikt.

I det forløpne aar er 2 foreninger nedlagt, nemlig avd. nr. 99 Gasverksfyrbøtternes forening, Stavanger, og avd. nr. 299, Vask- og rengjøringskvindernes forening, Stavanger.

Jeg har i aaret stiftet 8 nye foreninger, nemlig:

Hunfos anlægsarb.forening, Vennesla.

Flaat grubearb.forening, Evje.

Vegaardsheiens anlægsarb.forening ved Tvedestrand.

Jørpeland's arb.forening, Jørpeland pr. Stavanger.

Kringsjaa anlægsarb.forening ved Kristiansand.

Saude anlægsarb.forening, Saude i Ryfylke.

Kvina grubearb.forening, Kvina grube pr. Flekkefjord.

Tinfabrikarb.forening, Stavanger.

Foruten disse er der stiftet en Kvindelig arb.forening i Kristiansand. Det blir saaledes 9 nye foreninger som er tilsluttet vort forbund. Desuten har jeg stiftet 2 foreninger i tilslutning til Træarb. forbundet, nemlig 1 ved Hunfos og 1 i Saude, Ryfylke.

Jeg har i aaret hatt 104 reisedage, har holdt 36 foredrag for til sammen ca. 2400 tilhørere. Jeg har deltatt i 33 forhandlingsmøter og 73 andre møter med foreninger, styre, komiteer o. l. Desuten har jeg deltatt i et hovedstyremøte, et representantskapsmøte i Landsorganisationen, et gruppemøte, en gruppegeneralforsamling samt paa arbeiderpartiets landsmøte.

Har opprettet 4 overenskomster, nemlig ved Vigsnes kobberverk, Karmøen, Chr. Bjellands hermetikfabrikk, Søndhordland, Bergen Packing Co., Os pr. Bergen, samt Stavanger smørfabrikk.

Desuten har jeg faat ordnet en hel række andre tvistigheter av forskjellig art ved forskjellige bedrifter.

Angaaende forholdene forøvrig maa det siges, at forstaaelsen av organisationens betydning og nødvendighet nu synes at være steget ganske bra, dog er der endnu flere steder, hvor der er større bedrifter og ganske anseelige arbeidsstyrker, som endnu staar sløve og uforstaaende og uten nogen organisation; dette er i særdeleshet tilfældet i tekstilindustrien, men ved fortsatt arbeide og paavirkning skal det vel nok lykkes at faa dem til at finde sin plass i organisationen og til at verne om sine interesser.

Gudm. Pedersen.

Trondhjemske distrikt.

Medlemsantallets størrelse ved aarets begyndelse og dets slut har det ikke lykkedes at faa nogen sikker opgave om fra avdelingerne,

men jeg formener, at medlemsantallet ogsaa i 1915 har øket noget.

Av konflikter med arbeidsstans til følge kan nævnes murarbeiderne, sten-, jord- og cementarb. samt streiken ved Trondhjems kommune.

Murarbeidernes og sten-, jord- og cementarbeidernes streik begyndte den 1. april og avsluttedes den 7. juli.

Resultatet av denne streik er kjendt fra før av gjennom „Arbeidsmanden“ og „Meddelelsesblad“.

Streiken ved Trondhjems kommune begyndte den 1. juli og avsluttedes den 24. s. m. Arbeiderne opnaadde ved denne streik arbeidstidens forkortelse fra $52\frac{3}{4}$ time pr. uke til 51 timer pr. uke og en lønsforhøielse fra kr. 4.25 pr. dag til kr. 4.70 pr. dag. Tariffens varighet 3 aar.

Desuten har der været en hel del konflikter av mindre omfang og som regel uten nogen nævneværdig arbeidsstans. Disse konflikter har i det hele blit ordnet i overensstemmelse med arbeidernes ønske og krav.

Alle de bedrifter som ved aarets begyndelse var igang var ogsaa igang ved aarets slut. Der har desuten i aarets løp blit startet nogen nye bedrifter baade inden- og utenbys. Blandt disse er en chokoladefabrik, 1 blikemballagefabrik, 2 hermetikfabrikker og 3 tøndefabrikker.

Arbeidsstyrken er dog ikke meget stor ved nogen av disse nye bedrifter endnu, undtagen ved chokoladefabrikken.

I 1915 har jeg hat 62 reisedage for forbundets regning, derav 45 dage i agitation og 17 dage i underhandling.

Jeg har i aarets løp holdt 62 foredrag for ca. 10137 tilhørere. Foredragene har omhandlet organisation, baade den faglige og den politiske, Kooperation, militarismen, krigen, kapitalismen, dyrtiden og socialismen m. m.

Jeg har stiftet 2 fagforeninger i tilslutning til vort forbund med 40 medlemmer samt 2 politiske foreninger med ca. 60 medlemmer.

Har hat ca. 70 konferanser med arbeidskjøpere inden- og utenbys. De fleste av disse konferanser har været om utidige avskedigelser og lønsnedslag.

Har mottat ca. 65 breve og avsendt ca. 70 breve. Forøvrig henvises til maanedsbetretningerne.

A. Kalvaa.

Grube- og anlægsgruppen.

Ved utgangen av 1915 var der inden denne gruppe 55 grubearbeiderforeninger med 5656 medlemmer, 39 jernbanearbeiderforeninger med 2934 medlemmer, 3 foreninger ved fæstningsverker med 74 medlemmer, 4 veiarbeiderforeninger med 81 medlemmer og 27 foreninger ved kraftanlæg og forskjellige andre anlæg med 1401 medlemmer. Tilsammen 128 foreninger med 10146 medlemmer.

Det er en tilvekst i aarets løp av 23 foreninger med 3297 medlemmer eller vel 48 pct.

Sekretær *Nilsen* har i aarets løp været ute paa forhandlingsreiser i 88 dage og agitationsreiser i 60 dage. Tilsammen 148 reisedage. Han har holdt 30 foredrag for 2385 tilhørere og stiftet 2 nye foreninger. Han har deltatt i 66 møter angaaende forhandlinger og 13 andre møter. Tilsammen 79 møter.

Sekretær *Ødegaard* har været ute paa forhandlingsreiser i 45 dage og agitationsreiser i 82 dage. Tilsammen 127 reisedage. Han har holdt 26 foredrag for 1005 tilhørere. Videre har han deltatt i 67 møter angaaende forhandlinger og i 13 andre møter. Tilsammen 80 møter.

Inden gruppen har været avholdt 1 generalforsamling, som varte i 3 dage. Desuten har der været avholdt 1 repræsentantmøte for statens anlægsarbeidere i anledning tarifrevisionen.

Gruppestyret har været samlet til møte 3 gange i tilsammen 6 dage. Styret bestod i begyndelsen av aaret av d'hr. Alfr. M. *Nilsen*, Johs. M. P. *Ødegaard*, Ole *Laulo*, Kr. *Moljord*, Ivar *Smedsmo*, Johan *Dalby* og Jakob *Pedersen*.

Efter generalforsamlingen i april har styret bestaaet av Alfr. M. *Nilsen*, formand, Johs. M. P. *Ødegaard*, viceformand, Kr. *Moljord*, Sulitjelma, Ole *Laulo*, Røros, Ivar *Smedsmo*, Sørlandsbanen, Anders *Hovland*, Fæstningsanlæggene og Sven *Henriksen*, Rjukan.

Lønsbevægelsen.

Forretningsutvalget har i aarets løp godkjendt 74 lønskrav og tarifopsigelser omfattende ialt 11437 organiserte arbeidere. Herav er 46 krav omfattende 5681 medlemmer bragt til avslutning eller trukket tilbake, mens 28 krav gjenstod ved aarets utgang. For de fleste av disses vedkommende er det overenskomster som først utløper i 1916.

Av konflikter med arbeidsstans har forbundet hat ialt 8, hvori deltok ialt 2164 medlemmer. Det samlede antal streikedage utgjør 111317. Som streikebidrag er utbetalt kr. 211 073.38.

I det efterfølgende indtar vi en omtale av hver enkelt lønsbevægelse i 1915.

Vignæs kobberverk.

Streiken bilagt.

Den første overenskomst ved Vignæs kobberverk opprettedes i juli 1913. Dens varighet var sat til 1. august 1914 og kunde opsiges med 1 maanedes varsel. I juni maaned fik vor avdeling ved Vignæs godkjendt forslag til ny tarif, hvorfor den ældre blev opsagt.

Verket negtet imidlertid at forhandle om nogen lønsforhøielse, men tilbød arbeiderne at underskrive kontrakt for 2 aar med bibehold av de gamle lønninger. Med organisationen vilde verket ikke ha nogen forhandling.

Resultatet blev at samtlige organiserte arbeidere opsa sine plasse. Før opsigelsestidens utløp kom imidlertid krisen, og efter henstilling fra forbundet tok arbeiderne sin opsigelse tilbake. Dette vilde dog ikke verket gaa med paa, men svarte, at nu var det forsent, for nu skulde verket allikevel stanse.

Dette med stansningen var nok ikke saa alvorlig ment. Hovedhensigten var nok at faa knækket foreningen og arbeidernes samhold, for derved at faa dem med paa enkeltmandskontrakter. Denne hensigt skinnet ved flere leiligheter tydelig igjennem; men trods den udmerkede hjelp verket fik ved den indtraadte krisesituation, lykkedes det dog ikke at naa det attraaede maal. Arbeiderne var standhaftig og holdt streiken gaaende til i midten av januar 1915. Da maatte verket endelig bekvemme sig til at indlede forhandling.

Foranledningen til dette var, at der fra verket skulde utskibes en ladning kis, og hertil trængtes arbeidere. Da grubearbeiderne blokerte alt arbeide, opstod vanskeligheter ved lastningen, og forbundets sekretær i Stavanger fik anmodning om at komme til Vignæs for at forhandle om konfliktens avslutning.

Resultatet av disse forhandlinger blev, at den gamle overenskomst skulde gjælde uforandret til 1. april 1916. Efter den tid skulde samtlige mindstelønssatser forhøies med gjennemgaaende 2¹/₂ øre pr. time. Satsene blir da følgende:

Mineringsarbeide	37 ¹ / ₂ øre pr. time	
Stenslagning, lastning og fordring	37 ¹ / ₂	— " —
Skakthugning og takrenskning	40	— " —
Smede	40	— " —
Reparatører og skinneløggere	40	— " —
Heisekjørere og fyrbøtere	37 ¹ / ₂	— " —
Reparatører i vaskeriet	40	— " —
Hjælpereparatører	35	— " —
Taugbanekjørere	37 ¹ / ₂	— " —
Skeidning og almindelig dagarbeide	35	— " —
Losning og lastning	50	— " —

Overenskomsten skal gjælde til 1. april 1918.

Bygningskonflikten.

Overenskomsterne i bygningsfagene i en række byer utløp 1. april 1915. For vort forbunds vedkommende var dette saaledes tilfældet med *murarbeiderne i Kristiania, Trondhjem, Drammen og Fredriksstad* og *sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania, Trondhjem, Hamar og delvis Bergen*. Overenskomsterne indeholdt den bestemmelse at i tilfælde nogen av parterne ønsket forandring i overenskomsten skulde dette meddeles den anden part inden utgangen av december. Parterne skulde derpaa komme sammen til forhandling og i tilfælde enighet ikke opnaaddes skulde overenskomsten kunde opsiges inden 1. februar. I henhold hertil blev der varslet arbeidsgiverforeningen før 1. januar, at arbeiderne ønsket forandringer i overenskomsterne. Men allerede før den tid hadde arbeidsgiverforeningen sendt en skrivelse til sekretariatet med meddelelse om, at hvis enkelte overenskomster blev opsagt fra arbeidernes side skulde skrivelsen være at betrakte som opsigelse av samtlige de overenskomster i bygningsfagene som utløp vaaren 1915 og saa fulgte en fortegnelse over disse overenskomster.

I januar optoges derpaa partsforhandlinger i en række fag og byer, men uten at nogen enighet opnaaddes. Arbeidsgiverne møtte

med det samme forslag overalt — prolongation av tariffen for et aar uforandret.

Efter dette resultat var det ingen anden utvei end at gaa til opsigelse av overenskomsterne.

Følgende skrivelse blev derfor av sekretariatet sendt arbeidsgiverforeningen:

Til

Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre.

Vi har fra det ærede centralstyre mottat avskrift av protokollene fra de konferanser, som nu er avholdt mellem parterne i anledning krav om forandringer i en række bygningsoverenskomster.

Av disse protokoller fremgaar at samtlige konferansemøter er avsluttet uten at der er opnaadd enighet om de krævede forandringer.

Vi tillater os derfor paa vegne av vedkommende forbund at opsi følgende overenskomster til utløp 31. mars:

1) Murerne i Kristiania. 2) Murerne i Trondhjem. 3) Murarbeiderne i Kristiania. 4) Murarbeiderne i Trondhjem. 5) Sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania. 6) Sten-, jord- og cementarbeiderne i Bergen. 7) Sten-, jord- og cementarbeiderne i Trondhjem. 8) Sten-, jord- og cementarbeiderne i Hamar. 9) Gipsmakerne og stukkatørerne i Kristiania. 10) Malerne i Kristiania. 11) Malerne i Stavanger. 12) Glasmestersvendene i Kristiania. 13) Blikkenslagerne i Kristiania. 14) Rørlæggerne i Kristiania. 15) Rørlæggerne i Trondhjem.

Vi har tidligere i skrivelse av 30. december anmeldt opsigelse av overenskomsterne for malerne i Bergen og Trondhjem, hvilken opsigelse herved fastholdes.

Ærbødigst

Arb. faglige landsorganisations sekretariat

Ole O. Lian.

Samme dato indløp følgende skrivelse fra arbeidsgiverforeningen:

Til

Arbeidernes fagl. landsorganisations sekretariat,

Folkets hus.

Idet vi refererer til vor skrivelse av 23. december f. a. angaaende bygningsoverenskomsterne og til de avholdte forhandlinger, tillater vi os herved at meddele, at vi fremdeles finder, at disse overenskomster ikke bør opsiges under de nuværende forhold, men løpe videre et aar i henhold til overenskomsternes egne bestemmelser herom. Vi sigter hermed til saavel de i vor skrivelse av 23. december f. a. nævnte overenskomster som over-

enskomsten i malerfaget i Kristiansund og Nordenfjeldske dampskibsselskaps tiltrædelse av maleroverenskomsten i Trondhjem. Det samme gjælder overenskomsten for A/S Drammens trævarefabrik. Forsaavidt sekretariatet og vedkommende forbund er enig i en saadan prolongation av samtlige ovennævnte overenskomster, tilbakekaldes herved vor opsigelse av enkelte av disse overenskomster under forutsætning av, at opsigelsen av de ovennævnte overenskomster, som er opsagt av arbeiderne eller deres organisationer, likeledes tilbakekaldes.

Forsaavidt sekretariatet og vedkommende forbund ikke er enig i den her foreslaaede almindelige prolongation og opsigelse nogen av ovennævnte overenskomster, eller ikke vil tilbakekalde samtlige allerede givne opsigelser, eller fastholder nogen av de opsigelser, som er git fra vor side, opsiges herved samtlige øvrige av de nævnte overenskomster.

Vi forbeholder os isaafald under de eventuelle forhandlinger at fremkomme med forslag til nye overenskomster.

Vi er opmerksom paa, at overenskomsterne i bygningsfagene i Kristiania indeholder bestemmelser, som gir hver av parterne adgang til, hvis en av disse overenskomster opsiges fra den anden side, at opsi de øvrige. Denne bestemmelse indeholdes imidlertid kun i Kristiania-overenskomsterne, hvilket er grunden til, at vi allerede nu sender nærværende skrivelse.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre.

Axel Krefting.

Videre indløp den 2. februar følgende:

Arbeidernes fagl. landsorganisations sekretariat,

Folkets hus, her.

Vi har mottat det ærede sekretariats skrivelse av 30. januar d. a. angaaende overenskomsterne i bygningsfagene og har bemerket sammes indhold. Forøvrig henviser vi til vor skrivelse av samme datum.

Ærbødigst

for Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre

Axel Krefting.

De overenskomster som saaledes blev opsagt delvis fra arbeidernes og delvis fra arbeidsgivernes side utgjorde ca. 40 overenskomster omfattende ca. 7000 arbeidere.

Den 5. mars blev efter konferanse mellem sekretariatet og arbeidsgiverforeningen enighet, om at forhandlingerne skulde ta sin begyndelse den 11. mars. Det store forhandlingsutvalg av repræsen-

tanter fra de forskjellige faggrupper og forbund utgjorde ialt over 30 mand og avholdt et par møter uten at nogen forhandling kunde siges at komme istand. Det blev kun lange foredrag om krisen. Arbeidernes forhandlere foreslog derfor, at der skulde prøves fagvis forhandling om lønsspørsmålene, men dette motsatte arbeidsgivernes forhandlere sig.

Senere fortsattes forhandlingerne med en del konferanser mellem arbeidsgiverforeningens formand og sekretær og landsorganisationens formand og sekretær. Under disse forhandlinger erklærte arbeidsgivernes representanter at de ikke kunde gaa med paa noget almindelig lønstillæg, men at de vilde kunne opta en forhandling om en lønsregulering inden de forskjellige fag.

Den 30 mars sendte arbeidernes representanter følgende skrivelse til arbeidsgivernes forhandlere:

„Under henvisning til hvad der under de forskjellige konferanser i anledning bygningskonflikten er anført, tillater vi os paa vore forhandleres vegne at foreslaa, at positive forhandlinger nu optages om en lønsregulering indenfor alle fag, som omfattes av de opsagte overenskomster.

Spørsmålet om de eventuelle overenskomsters varighet foreslaar vi at der optages forhandlinger om i umiddelbar forbindelse efter lønssatsernes fastsettelse, for de faggrupper det her gjælder.“

Herpaa indløp en skrivelse dat. 31. mars, saalydende:

„I anledning av Deres og hr. sekretær Iversens skrivelse av 30. ds. tillater jeg mig efter telefonkonferanse med hr. direktør Heiberg og paa vore forhandleres vegne at meddele, at vi fremdeles opretholder det standpunkt, som vi gjentagne gange har præcisert under forhandlingerne, nemlig at vi under de foreliggende forhold kun kan gaa med paa at oprette overenskomster for 1 aar. Paa basis herav er vi imidlertid nu som tidligere villig til at forhandle angaaende en lønsregulering indenfor alle fag, som omfattes av de opsagte overenskomster, uten at det hermed er meningen, at der vil bli indrømmet lønsforhøielse til samtlige grupper i hvert fag. Dette standpunkt præcisertes paany fra vor side under sidste møte, og forstod vi Dem, som vi skulde faa en meddelelse fra Dem om, hvorvidt forhandlingerne ønskes fortsat paa det av os foreslaaede grundlag. Ifald dette ønskes, tør jeg be Dem godhetsfuldt underrette os herom.“

Som svar herpaa sendte sekretariatets forhandlere den 6. april følgende:

„I anledning de ærede forhandleres skrivelse av 31. mars angaaende forhandlingerne om bygningsoverenskomsterne, maa vi henvise til vor skrivelse av 30. mars, hvori vi fremholdt, at vi er villige til at forhandle om en lønsregulering omfattende de for-

skjellige fag, og at spørsmålet om de eventuelle overenskomsters varighet behandles i forbindelse hermed, som i skrivelsen anført.

Man kan saaledes ikke indgaa paa de ærede forhandleres forslag om at overenskomsternes varighet skal fastsettes paa forhaand, før man har droftet lønsspørsmålet og faat klarhet over, hvad der kan opnaaes i saa henseende.

Vi finder ogsaa, at et saadant forhandlingsgrundlag, som av Dem foreslaat, ikke er i overensstemmelse med almindelig praksis og heller ikke kan ansees at være heldig for et godt utfald av forhandlingerne.“

Efter yderligere telefonkonferanser enedes man om atter at fortsatte forhandlingerne den 7. april, idet begge parter opretholdt sit standpunkt angaaende overenskomstens varighet. Og den 11. april avsluttedes disse, uten at der var opnaadd nogen enighet mellem forhandlerne.

Følgende tilbud forelaa fra arbeidsgiverne:

For murerne og murarbeiderne i Kristiania en forhøielse av tarifsatserne med 2 øre pr. time.

For gipsmakerne og stukkatorerne i Kristiania en forhøielse av tarifsatsen for verkstedsarbeide med 2 øre pr. time.

For sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania, Bergen og Trondhjem en forhøielse av de nuværende tarifsatser 42 og 47 øre med 2 øre pr. time.

For malerne i Kristiania, Trondhjem, herunder Nordenfjeldske dampskibsselskap, Drammen, Hamar og Kristiansund N. en forhøielse av tarifsatserne av 2 øre (svende og dagarbeidere).

For malerne i Bergen og Stavanger en forhøielse av tarifsatserne med 2 øre under forutsætning av, at akkordtariffen for Kristiania gjøres gjældende ogsaa for disse byer, indtil en ny saadan maatte bli opprettet.

For glasmestrene i Kristiania en forkortelse av den ordinære arbeidstid til 57 timer pr. uke og et almindelig lønstillæg av 2 øre pr. time for dem, som omfattes av overenskomsten.

For rørleggerne og kobber- og blikkenslagerne i Kristiania et almindelig lønstillæg av 2 øre pr. time.

For tømmerne i Kristiania og Bergen samt for bygsnekkerne i Bergen en forhøielse av tarifsatserne med 2 øre pr. time. For bygsnekkerne i Kristiania et almindelig lønstillæg av 2 øre pr. time.

Der var saaledes *intet* tilbud om lønsforhøielse git for bygningssnekkere og tømmerere i Trondhjem, Drammen og Hamar, for malerne i Fredrikstad, Fredrikshald og Tønsberg, for murerne og murarbeiderne i Bergen, Drammen, Hamar, Fredrikstad og Trondhjem, for sten-, jord- og cementarbeiderne i Hamar og rørleggerne i Trondhjem.

Arbeidsgivernes tilbud blev forelagt foreningerne til votering. Resultatet var følgende:

	For	Mot
Arbeidsmandsforbundet	4	882
Murerforbundet	3	597
Jern- og metalarbeiderforbundet . .	38	376
Malerforbundet	54	531
Træarbeiderforbundet	85	730

Tils. 184 3116

Imidlertid var allerede plassene opsagt. Da forhandlingerne trak i langdrag og ikke førte til noget resultat blev den 26. og 27. mars med sekretariatets godkjendelse opsigelse av plassene sendt for følgende grupper: Arbeidsmandsforbundet opsa plassene for murarbeiderne i Kristiania og Trondhjem og for sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania og Trondhjem, murerforbundet for murere og stukkatører i Kristiania og malerforbundet for malerne i Bergen.

Arbeidsgiverforeningen svarte 27. mars med at opsi pladsene for de øvrige grupper, som har været berørt av forhandlingerne.

Under opsigelsesfristen blev det som før nævnt intet resultat. Arbeidsgiverne holdt paa sit gamle forslag prolongation av tariffene og nu kom ogsaa til prolongation av opsigelserne og fortsættelse av de intetsigende forhandlinger. Arbeidernes repræsentanter fandt ikke at kunne indgaa herpaa. Den 10. april utløp opsigelserne og arbeidet blev nedlagt og den 11. april holdtes det sidste forhandlingsmøte som før nævnt.

Under konflikten søkte arbeiderne andet arbeide i saa stor utstrækning, som det ansaaes formaalstjenlig, mens anbeidsgiverne med vanlig energi søkte at motarbeide dette ved materialboykot og ved omsendelse av oprop og forestillinger til uorganiserte mestre og andre om ikke at beskjeftige streikende arbeidere. I særdeleshet var de utenforstaaende mestergrupper utsat for et sterkt press. De hadde ogsaa held med sig forsaavidt, som de fik Bergens murmestre til at erklære lockout. Men helt at stenge de streikende for arbeide magtet de ikke.

Saaledes paagik konflikten til 9. juni uten forhandling. Da blev det paa initiativ av statsminister Gunnar Knudsen iverksat mægling i bygningskonflikten med telegrafdirektør Heftye som mæglingsmand.

Møter avholdtes daglig fra 9. til 13. juni uten at enighet opnaades mellem partene. Mæglingsmanden fremsatte da et mæglingsforslag, som blev utsendt til avstemning i foreningerne og skulde avstemningen være tilendebragt inden lørdag 19. juni.

Under mæglingen kom forhandlerne ikke til enighet om noget for-

slag. Arbeidsgivernes forhandlere fastholdt kravet om at overenskomsterne skulde fornyes til 1. april 1916, hvilket arbeidernes forhandlere ikke kunde akseptere, men fastholdt at overenskomsterne skulde gjælde til 1. april 1917. For om mulig at finde en løsning av dette spørmaal fremsatte imidlertid arbeidernes forhandlere følgende forslag i 2 alternativer til ordning herav:

1. Samtlige overenskomster som omfattes av mæglingen gjøres paany gjældende til 1. april 1917 med de forandringer, som findes indtat i mæglingsprotokollen.

Finder nogen av parterne at der i perioden er indtraadt saadanne forhold at der maa foretages forandringer i de fastsatte lønninger kan dette ske med 3 maaneders varsel før 1. april 1916. Hvis saadant varsel ikke fremkommer til den ovennævnte tid gjælder overenskomsterne uforandret til utløpstiden.

Blir overenskomsterne av en av parterne opsagt til utløp 1. april 1916 og den anden part ikke er enig heri, skal en komité paa 3 medlemmer valgt av arbeidsgiverforeningen og 3 medlemmer valgt av landsorganisationen avgjøre om opsigelsen er begrundet. Blir disse 6 medlemmer ikke enige, kan de selv vælge en opmand, og blir de ikke enige om denne opnævnes opmanden av regjeringen.

2. Samtlige overenskomster, som omfattes av mæglingen gjøres med de forandringer, som er indført i mæglingsprotokollen, paany gjældende til 1. april 1916, til hvilken tid de kan opsiges med 3 maaneders varsel. Blir overenskomsterne ikke opsagt til utløp 1. april 1916 gjælder de videre 1 aar ad gangen med samme opsigelsesfrist.

Blir overenskomsterne av en av parterne opsagt til utløp 1. april 1916 har den anden part ret til at kræve overenskomsterne gjældende yderligere 1 aar til 1. april 1917, hvis de nu som følge av krigstilstanden i Europa herskende forhold ikke i væsentlig grad har forandret sig.

Kan ikke parterne enes herom skal en komité paa 3 medlemmer valgt av N. A. og 3 valgt av A. f. L. avgjøre saken. Blir disse 6 medlemmer ikke enige, kan de selv vælge en opmand, og blir de ikke enige om denne, opnævnes opmanden av regjeringen.

Disse forslag vandt imidlertid ikke nogen tilslutning fra arbeidsgivernes side.

Under forhandlingerne fremkom heller intet yderligere lønstilbud fra arbeidsgiverne.

Da det saaledes ikke var mulig at opnaa nogen enighet mellem forhandlerne, hverken angaaende varigheten eller lønnen, fremsatte mæglingsmanden efter 5 dages forhandlinger et forslag, som han henstillet til parterne av vedta.

Mæglingsmandens forslag av 13. juni.

Mæglingsmanden henstiller til de forhandlende parter at enes om følgende:

1. Overenskomsterne gjøres gjældende til 1. april 1916 med 3 maaneders forutgaaende varsel. Hvis opsigelse ikke sker inden nævnte frist, gjælder de videre 1 aar ad gangen med samme opsigelsesregel som ovenfor nævnt.

2. For **murerne** i *Kristiania* og *Trondhjem* forhøies tarifsatsen med 5 øre pr. time og i *Bergen* med 3 øre.

For **murarbeiderne** i *Kristiania*, *Bergen*, *Trondhjem* og *Hamar* forhøies tarifsatserne med 5 øre pr. time.

For **gipsmakere** og **stukkatorer** i *Kristiania* forhøies tarifsatserne med 5 øre pr. time.

For **sten-, jord- og cementarbeiderne** i *Kristiania*, *Bergen* og *Trondhjem* forhøies den nuværende sats, 42 øre, med 5 øre pr. time, og de nuværende satser 47 og 55 øre med hver 3 øre pr. time.

For **malerne** i *Kristiania*, *Drammen*, *Hamar*, *Trondhjem*, *Kristiansund* og *Tromsø* forhøies tarifsatserne med 5 øre pr. time. I *Bergen* og *Stavanger* med 4 øre pr. time og i *Tønsberg* med 3 øre pr. time.

For **glasmestere** i *Kristiania* forkortes den ordinære arbeidstid til 57 timer pr. uke, og erholder de arbeidere som omfattes av overenskomsten et almindelig lønstillæg av 5 øre pr. time.

Rørlæggere i *Kristiania* og *Trondhjem* erholder et almindelig lønstillæg av 3 øre pr. time. Herav undtages gutter.

Kobber- og blikkenslagere i *Kristiania* og *Trondhjem* erholder et almindelig lønstillæg av 3 øre pr. time.

For **tømrere** i *Kr.ania* forhøies tarifsatsen med 5 øre pr. time.

For **Tømrere** og **bygningssnekkere** i *Bergen* og *Hamar* med 4 øre pr. time. **Bygningssnekkerne** i *Kristiania* og **bygningssnekkerne** og **tømrerne** i *Trondhjem* erholder et almindelig lønstillæg av 3 øre pr. time.

I bygningssnekkerfaget i *Kristiania* forhøies tarifsatsen for arbeidet utenfor verkstedet med 5 øre pr. time.

Kristiania den 13. juni 1915.

J. Hefty.

(Det er enighet om at forandre sten-, jord- og cementarbeidernes tarif § 1 saaledes, at fjeldarbeidere, graastensmurere og cementarbeidere erholder en løn av 50 øre pr. time ogsaa naar de anvendes til jordarbeide [uten tidsbegrensning]).

Arbeidsgivernes forhandlere erklærte at de ikke for sit vedkommende kunde tiltræde forslaget, idet de fandt en del av de foreslaaede lønssatser for høie, men de vilde overlate til arbeidsgiverforeningens

centralstyre at ta det endelige standpunkt til forslaget efterat bygningsmestrene hadde behandlet saken i gruppemøter.

Arbeidernes forhandlere kunde ikke tiltræde mæglingsmandens forslag angaaende varigheten, men erklærte at det fik bli forbundenes og sekretariatets — eventuelt representantskapets — sak at gi det endelige svar paa forslaget.

Den 14. juni behandledes saken i et fællesmøte av sekretariatet og de direkte interesserte forbundsstyrer, hvor man enstemmig vedtok følgende:

Mæglingsmandens forslag oversendes forbundene til behandling og avstemning blandt medlemmerne. Avstemningsresultatet skal være sekretariatet i hænde senest lørdag den 19. juni kl. 12 middag sammen med forbundsstyrernes uttalelse.

I tiden fra 16.—19. juni blev der i de interesserte foreninger foretat avstemning over mæglingsmandens forslag. Resultatet blev at forslaget med stor majoritet blev forkastet.

Ved den derpaa følgende sammenkomst hos mæglingsmanden viste det sig at mæglingsmandens forslag var akseptert av arbeidsgiverforeningen, men forkastet av arbeiderne.

Som tidligere bebudet iverksatte derpaa arbeidsgiverforeningen lockout i følgende arbeidsgrene:

De i konflikten ikke hittil inndragne bygnings- og entreprenørarbeider.

Smedefaget.

Møbelsnekkerfaget.

Guldsmedfaget.

Vognfabrikker.

Kalkfabrikker.

Oljemøller.

Jernindustrien og de elektriske installationsfirmaer.

Høvlerier, sagbruk, kasse- og andre trævarefabrikker.

Cellulose-, papir- og trømassefabrikker.

Desuten diverse enkeltbedrifter.

Lockouten skulde træde i kraft om aftenen den 7. juli og omfattet ca. 35 000 arbeidere.

Landsorganisationens representantskap besluttet som mottræk overfor arbeidsgiverforeningen at iverksætte arbeidsstans i følgende fag og industrier:

1. Losse- og lastearbeide ved brygger m. v.

2. Matroser, fyrbøtere og øvrig skibsmandskap i kystfarten.

3. Avis- og boktrykkerier.

4. Kobber- og kisgruber.

5. Elektrokemisk industri.
6. Fyrstikfabrikker.
7. Hermetikindustri.
8. Melkekondenseringsfabrikker.

Efter anmodning fra mæglingsmanden fortsattes imidlertid videre konferanser mellem parterne og den 25. juni fremla mæglingsmanden følgende tillæggsforslag:

„Blir overenskomsterne av en av parterne opsagt til 1. april 1916 har den anden part hvis krigen endnu vedvarer ret til at kræve overenskomsterne gjældende yderligere et aar til 1. april 1917.“

Dette forslag blev tiltraadt av sekretariatet men forkastet av arbeidsgiverforeningen som fremsatte følgende tilføielse:

„Hvis nogen av parterne forlanger bygningsoverenskomsterne forlænget til 1. april 1917 har hver av parterne ret til at kræve at de øvrige mellem organisationerne gjældende overenskomster, som utløper 1916 ogsaa forlænges paa et aar.“

En saadan tilføielse som var ganske uantagelig, kunde selvsagt ikke tiltrædes av sekretariatet, og man stod overfor en storkamp som vilde bli større end nogensinde tidligere herhjemme. Mæglingsmanden fortsatte imidlertid sine forsøk paa at finde en løsning av konflikten og fremkom sluttelig med forslag om at la striden om varigheden avgjøre ved frivillig voldgift. I møte hos mæglingsmanden den 2. juli enedes man endelig om følgende overenskomst:

„Parterne har meddelt mæglingsmanden, at de vedtar hans forslag om at spørsmålet angaaende bygningsoverenskomstens varighet undergives voldgift.

I henhold hertil enedes man om:

1. Arbeidet optages snarest mulig og senest onsdag morgen den 7. juli 1915 paa de i mæglingsmandens forslag av 13. juni punkt 2 anførte vilkaar.
2. Den i anledning av konflikten besluttede utvidede arbeidstans blir ikke at iverksette og samtlige opsigelser tilbakekaldes straks.
3. Der nedsættes en voldgiftsret bestaaende av 3 medlemmer, hvorav hver av parterne opnævner et medlem og disse i fælleskap det 3. medlem som skal være rettens formand. Opnaaes ikke enighet om valget opnævnes formanden av høiesteret den 23. juli 1915.
Voldgiftsretten sammentræder inden 1. september og skal kjendelse være avsagt inden 15. september 1915.
4. Voldgiftsretten skal træffe en ubetinget avgjørelse om bygningsoverenskomsterne skal være gjældende til 1. april 1916 eller til 1. april 1917 i begge tilfælder med 3 maaneders for-

utgaaende opsigelsesfrist og med vanlige regler for fornyelse, hvis opsigelse ikke finder sted.“

Arbeidsgivernes repræsentanter erklærte at overenskomsten var vedtat av Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre og arbeidernes repræsentanter meddelte at ogsaa sekretariatet hadde tiltraadt forslaget.

Sekretariatets avgjørelse var truffet i henhold til repræsentantskapets bemyndigelse og de iverksatte opsigelser vedrørende saavel lockouten som sympatistreiken blev tilbakekaldt.

Gjennem forbundene blev avgjørelsen meddelt avdelingerne og arbeidet blev gjenoptat 7. juli.

Streiken paagik saaledes fra 10. april til 7. juli. Hos uorganiserte arbeidsgivere paagik ialmindelighet arbeidet under streiken likesom ogsaa mange av de streikende skaffet sig arbeide paa anden maate enten paa stedet eller ved at reise utenbys.

Medlemsantallet i vort forbunds 8 avdelinger som fra først av kom med i konflikten var 1416 medlemmer. Enkelte avdelinger var dog ikke inddrat i konflikten med hele sit medlemstal. Noget senere kom Bergens murarbeiderforening til med 90 medlemmer og endelig var Stenarbeidernes forening i Bergen inddrat i konflikten med en del av sine medlemmer, idet et par entreprenører er tilsluttet arbeidsgiverforeningen.

I et senere forhandlingsmøte behandledes enkelte spørsmåal vedrørende bygningstarifferne. Protokollen fra møtet er saalydende:

I tilslutning til den under 2. juli 1915 opsatte mæglingsprotokol er parterne endvidere blit enige om følgende:

1. Det er forutsætningen at bygningsnekkernes pristarif i Kristiania straks optages til revision, og at der snarest mulig paabegyndes forhandlinger angaaende malernes pristarif i Kristiania, enten for denne tarif alene eller i forbindelse med pristariffer i de øvrige byer.
2. I de fag, hvor det forlanges fra nogen av siderne skal der søkes opprettet faste akkordtariffer. Naar saadant forlangende fremkommer, skal der senest 1 maaned derefter sammentræde repræsentanter for organisationerne paa begge sider for at søke at bli enig om et forslag til akkordtarif, som eventuelt blir at forelægge parterne til vedtagelse. Vedtages forslaget, træder akkordtariffen straks i kraft.
3. I overenskomsterne for sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania, Bergen, Trondhjem og Hamar skal næstsidste passus i § 1 lyde:
„Arbeidere hørende under post b avlønnes efter den for denne post gjældende sats, selv om de anvendes til arbeide hørende under post a.“
4. I § 2 i overenskomsterne for sten-, jord- og cementarbeiderne

i Kristiania, Bergen og Trondhjem skal den ved akkordarbeide garanterte timeløn forandres til:

For de under § 1 a og b nævnte 40 øre.

” ” ” § 1 c — 45 ”

5. Overenskomsten for sten-, jord- og cementarbeiderne i Bergen skal være gjældende mellem Bergens monierfabrik og Norsk arbeidsmandsforbunds avdelinger i denne branche i Bergen.
6. Sidste passus i § 1 i maleroverenskomsten i Tromsø utgaar.
7. § 6 i maleroverenskomsten i Kristiansund N. og § 6 i maleroverenskomsen i Tromsø utgaar.
8. Tvister angaaende forstaaelsen av mæglingsforslaget eller ovenstaaende bestemmelser maa ikke lede til arbeidsstans, men skal behandles efter reglerne i forhandlings- og voldgiftsoverenskomsten av 1907.

Kristiania den 3. juli 1915.

Hefte.

E. Heiberg. Ole O. Linn. Georg Paus. Sverre Iversen.

Spørsmålet om overenskomsternes varighet skulde altsaa avgjøres av en voldgiftsret. Voldgiftsrettens avgjørelse vil bli indtat et andet sted i beretningen.

Murarbeiderne i Haugesund.

Overenskomsten blev av murmestrene opsagt til utløp 1. april og den 19. april gik mestrene til lockout. Imidlertid optoges forhandlinger i begyndelsen av mai og den 8. mai opnaaddes enighet. Officielt skulde det hete at overenskomsten var prolongeret uforandret til utløp samme tid som Kristiania og Bergen, men underhaanden blev man enig om 5 øres forhøielse pr. time. Timelønnen for murarbeidere i Haugesund er saaledes 65 øre pr. time.

Lysaker.

Ved O. Mustad & Sønns fabrikker i Lysaker blev tariffen for kjøre- og utearbeidere opsagt høsten 1914 og forhandlinger om ny overenskomst blev optat i oktober maaned. Da disse forhandlinger ikke førte til noget resultat, blev saken av forskjellige grunde stillet i bero indtil videre.

I mars maaned blev forhandling paany indledet med firmaet, men da det trak i langdrag uten utsigt til at opnaa enighet, blev plassene opsagt og arbeidet nedlagt den 13. april.

Da streiken hadde varet i 4 uker, besluttet arbeiderne ved margarinfabrikken og kokosoljemøllen at gjøre fælles sak med de streikende og fik forbundets godkjendelse til at opsi sine plasse med 14

dages varsel for at gjøre sympatistreik, saafremt firmaet ikke inden den tid hadde ordnet sig med de streikende utearbeidere og kjørere.

Det hjalp. I sidste øieblik fremkom firmaet med et tilbud, som arbeiderne aksepterte og som indeholdt adskillige fordele for disse.

Mindstelønnen for utearbeidere forhøiedes fra 36 til 43 øre pr. time, for en del specielt arbeide fra 40 til 46 øre. For kjørekarle forhøiedes lønnen til kr. 26.50 og kr. 28.00 pr. uke, henholdsvis for enhestskjørere og beitekjørere, samt en del andre forbedringer.

Arbeidet optoges igjen den 27. mai.

Lysaker kemiske fabrikker.

Ved denne bedrift blev tariffen opsagt av arbeiderne og forhandling om ny tarif blev optat med arbeidsgiverforeningen den 19. mai.

Efter flere forhandlingsmøter enedes man den 27. s. m. om et forslag til overenskomst, som senere er vedtat av begge parter.

Ifølge overenskomsten skal der ved alt kontinuerlig arbeide indføres 3 skift à 8 timer, før var der 2 skift à 12 timer. Samtidig er daglønnen for dette arbeide forhøiet.

Mindstelønnen, der før var kr. 3.25 pr. dag, forhøiedes til kr. 3.80 for nyindtagne og stiger efter 3 maaneders arbeide ved fabrikkerne til kr. 4.20. Mindstelønnen for natskift var før kr. 4.20, er nu forhøiet til kr. 4.50.

Overenskomsten omfatter ca. 40 arbeidere og gjælder i 3 aar.

Skjeggedal.

Anlægsarbeiderne ved damanlægget i Skjeggedal, som utføres av Kra cement- & monierfabrik, har tidligere ingen overenskomst hat, men fremsatte paa vaaren krav om høiere løn. Forhandling blev først forsøkt mellem en av arbeiderne valgt komité og firmaets ingeniør paa stedet, men førte ikke til noget resultat. Da firmaet imidlertid stod indmeldt i arbeidsgiverforeningen, blev forhandling optat i Bergen mellem arbeidsgiverforeningens vestenfjeldske styre og forbundets sekretær i bergenske distrikt.

Den 20. mai mottok forbundet meddelelse om, at forhandlerne var blit enige om et tarifforslag, som senere er vedtat av begge parter.

Den almindelige timeløn, som før var 50 øre, er ved overenskomsten forhøiet til 65 øre for haandverkere og anlægsarbeidere med mindst 2 aars øvelse, og 60 øre for alle andre arbeidere, som har fyldt 20 aar.

Arbeidstiden er forkortet fra 60 til 57 timer pr. uke i dagskift og til 54 timer i natskift, dog utbetales løn for 57 timer ogsaa for

natskiftet. I tilfælde akkordarbeide paa natskift, skal der utbetales et tillæg svarende til 3 timers arbeide. For overtid betales 25 og 50 % tillæg og for søn- og helligdagsarbeide 100 %.

Overenskomsten, der omfatter ca. 200 arbeidere, gjælder til 1. mai 1918 og vil gi en samlet merfortjeneste for arbeiderne av ca. 53 000 kroner pr. aar.

Aalesund.

Murarbeiderne dersteds fik ved forhandling med mesterne sin timeløn forhøiet fra 60 til 70 øre. Siden 1906, under byggeperioden efter byens brand, har der ingen tarifrevisjon fundet sted, og den tarif, som dengang opprettedes, utløp i 1908. Efter den tid har der dog været betalt i overensstemmelse med den ældre tariffs satser, 55 øre og i den senere tid 60 øre pr. time.

Breivik kalkverk.

Den 6. februar blev arbeiderne ved denne bedrift lockoutet, fordi de negtet at gaa med paa en av verkstedets bestyrer foretat lønsreduktion og underskrive paa enkeltmandskontrakter. Arbeiderne tilbød sig at forhandle om organisationsmessig overenskomst, men dette motsatte bestyreren sig bestemt og samtlige organiserte arbeidere blev opsagt.

Det viste sig imidlertid, at verket var indmeldt i arbeidsgiverforeningen. Dets egentlige indehavere var Rjukanselskaperne og der blev saa efter forlangende fra forbundet optat forhandling i Bergen den 4. og 5. mars mellem repræsentanter for forbundet og arbeidsgiverforeningens vestenfjeldske distriktsstyre. Det lykkedes dog ikke at opnaa nogen enighet og konflikten fortsattes. Verket hadde faat fat paa endel bønder, som var villige til at utføre streikbryterarbeide og paa den maate hænglet det og gik. Imidlertid har det vel indseet, at dette ikke vilde være regningssvarende i længden og i begyndelsen av mai fremkom bestyreren med et tilbud som arbeiderne fandt at kunne akseptere, hvorfor vor sekretær i Bergen reiste til Breivik og fik avsluttet overenskomst paa grundlag herav. Arbeidet blev nu gjenoptat. Konflikten omfattet ca. 20 arbeidere, og lønstillægget som er opnaadd er beregnet til ca. 3000 kr. pr. aar.

Mosjøen.

Ved Næs trælstartbruk i Mosjøen blev der ved forhandling mellem vor derværende avdeling og bruket opnaadd enighet om lønstarif, gjældende for et aar med 3 maaneders gjensidig opsigelse. Der har

før ingen overenskomst eksistert; hvorfor arbeiderne allerede ifjor fik forbundets godkjendelse til at fremsætte lønskrav. Paa grund av den indtraadte krise blev kravet ikke fremmet dengang. Det opnaadd resultat er fra 10—30 pct. lønsforhøielse.

Tarifrevisjon ved statens anlæg.

I henhold til en av styret for grube- og anlægsgruppen optrukken plan utsendtes i oktober forrige aar en forespørsel til de i saken interesserte avdelinger om, hvorvidt de ønsket den mellem staten og forbundet gjældende overenskomst opsagt, og anmodedes avdelingerne om i tilfælde at fremkomme med forslag til ændringer i overenskomsten.

Fra det overveiende antal avdelinger meddeltes, at de ønsket forandringer i overenskomsten, og inden utgangen av 1914 indløp der til forbundet en række forslag til ændringer.

Den 8. og 9. februar 1915 avholdt gruppestyret møte, hvor der paa grundlag av de indsendte forslag blev utarbeidet forslag til ny overenskomst. Dette oversendtes saa forbundet og landsorganisationen.

Imidlertid viste det sig, at ved den i oktober—december foretagne avstemning om overenskomstens opsigelse var det kun et faatal av de angjældende organiserte arbeidere, som hadde avgitt stemme. Av de avgivne stemmer var dog det overveiende flertal for overenskomstens opsigelse.

Forbundslovens § 8 c kræver, at mindst $\frac{2}{3}$ av samtlige angjældende organiserte arbeidere skal ha stemt for opsigelse, før denne kan iverksettes. Man fandt det derfor raadeligst at la foreta en ny avstemning for derved at faa et mere fuldtonende uttrykk for medlemmernes standpunkt til spørsmålet om overenskomstens opsigelse. I den avstemning, som man av disse grunde lot foreta, deltok adskillig mange flere end første gang, dog allikevel ikke mere end vel halvparten av de angjældende organiserte arbeidere. Av de avgivne stemmer var over $\frac{2}{3}$ for opsigelse. Naar ogsaa denne gang en hel del undlot at møte frem og gjøre sin pligt, var det sandsynligvis, fordi at man visste der i april maaned vilde bli avholdt et representantmøte, hvor det var meningen at saken endelig skulde færdigbehandles. En hel del av medlemmerne overløt det derfor til dette møte at ta den endelige avgjørelse — et forhold, som vi ikke vil anbefale medlemmerne for eftertiden. Denne saks forløp viser at det er mindre heldig. Ved avstemningerne bør alle som en møte frem og ved sin stemme gi saavel den ene som den anden instans grei besked om, hvor deres vilje er.

Den 26. mars sendte forbundet departementet besked om, at man

ønsket ændringer i overenskomsten og anmodet om forhandlinger herom. Den 29. s. m. mottok forbundet svar fra departementet, hvori det erklærte sig villig til at drøfte spørsmålet om ændringer i overenskomsten under forutsætning av, at der under forhandlingerne ogsaa vilde bli anledning til at opta til behandling saadanne ændringer i overenskomsten, som maatte ansees ønskelige fra det offentliges side.

Den 6. april meddelte forbundet at det hadde opnævnt d'hr. Alfr. M. Nilsen, Johs. M. P. Ødegaard, Johan Fagerlien og Henning Stuedal til forhandlere og den 20. april mottok forbundet meddelelse fra departementet om, at dette hadde opnævnt d'hr. høiesteretsadvokat Stuevold-Hansen, overingeniørerne Rostad og Bjerke og major C. S. Widerberg til forhandlere.

Imidlertid traadte det ovenfor nævnte representantmøte sammen søndag den 18. april. I møtet deltok 37 representanter fra foreningerne. Desuten møtte gruppestyret, forbundets næstformand og formanden i landsorganisationen. Det av gruppestyret utarbeidede forslag referertes. Man diskuterte saa forslaget samt spørsmålet om overenskomstens opsigelse, men enedes tilslut om at utsætte den videre behandling av saken indtil forhandlerne hadde været sammen til møte, idet man vilde se, hvordan forhandlingerne vilde arte sig.

Som representant i arbeidernes forhandlingskomité for fæstningsverkerne godkjende møtet gruppestyrets opnævnelse av hr. Anders Hovland.

Som ovenfor nævnt fik forbundet den 20. april meddelelse om, hvem staten hadde opnævnt til forhandlere. Forhandlingsmøte blev avtalt til eftermiddagen den 21. april, til hvilken tid forhandlerne traadte sammen. Her fremla da arbeidernes forhandlere krav om de ændringer i overenskomsten, som de ansaa for de viktigste, saasom forhøielse av mindstelønnen, fastsættelse av en minste timeløn for dagarbeide samt andre spørsmål av økonomisk interesse for arbeiderne.

Statens forhandlere forlangte at faa anledning til at drøfte disse spørsmål sig imellem, før man gik videre i forhandlingerne.

Den 22. april traadte arbeidernes representantmøte sammen paany.

Man drøftet videre spørsmålet om overenskomstens opsigelse.

Da man forutsaa, at der ikke kunne foreligge noget resultat av forhandlingerne inden 1. mai enedes man om, at arbeidernes forhandlere skulde søke tiden for overenskomstens opsigelse prolongert, forsaavidt der skulde fremkomme slike forslag til ændringer i overenskomsten, som ønskedes forelagt arbeiderne til avstemning.

Et forslag om at gaa til opsigelse av overenskomsten, dersom

saadan prolongation ikke kunde opnaaes blev forkastet, da man ansaa det for utænkelig at prolongation skulde bli negtet. Da man efter det som forelaa hadde grund til at gaa ut fra, at forhandlingerne vilde dra ut slik, at repræsentanterne ikke kunde vente paa yderligere resultater, enedes man om at disse skulde reise hjem, og vilde da et eventuelt forhandlingsresultat bli forelagt foreningerne til avstemning.

Den 24. april holdtes nyt møte, hvor samtlige saavel arbeidernes som statens repræsentanter var tilstede. Senere fortsattes med forhandlingsmøter den 26. april, 4., 5., 6., 7., 8., 10. og 11. mai.

Det viste sig allerede straks umulig at opnaa væsentlig økonomiske forbedringer. Alle de krav av økonomisk art, som arbeidernes forhandlere fremla møtte den mest absolute motstand. Man skyldte paa statens finansielle vanskeligheter og paa de knappe arbeidsbudgetter.

Istedetfor forbedringer av arbeidernes økonomiske kaar foreslog et par av statens forhandlere d'hr. overingeniør *Rostad* og overingeniør *Bjerke* at mindstelønnen skulde *ophæves* og arbeidstiden *forlænges*, altsammen kun av rørende omsorg for arbeiderne! Det kan man kalde karer, som har fulgt med sin tid! —

Efter at man som ovenfor nævnt hadde drevet paa i en række møter, enedes man om at overenskomstens §§ 1, 7, 15 og 17 skulde forbli uforandret. Dernæst enedes man om forskjellige ændringer i §§ 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16 og 20. Derimot kunde man ikke bli enige om forandringer i §§ 2, 10, 18 og 19, idet statens og arbeidernes forhandlere der hadde hver sine forslag. For de §§ vedkommende, hvorom enighet ikke kunde opnaaes var man klar over, at der vilde de tidligere bestemmelser bli gjældende, forsaavidt ikke overenskomsten blev opsagt.

Det saaledes fremkomne resultat blev derefter forelagt arbeiderne til avstemning og maatte denne være tilendebragt inden 22. mai, til hvilken dato overenskomstens opsigelse var prolongert. Resultatet av avstemningen blev at 1193 stemte for opsigelse, mens 769 stemte for vedtagelse av det foreliggende forhandlingsresultat. Tilsammen 1962 avgivne stemmer. Da overenskomsten omfatter ca. 3000 organiserte arbeidere var det saaledes ogsaa denne gang en hel del som hadde undlatt at stemme. Og da forbundslovens § 8 c kræver $\frac{2}{3}$ flertal av *samtlig angjældende organiserte arbeidere*, viste det sig, at det kun var et mindretal som hadde stemt for opsigelse. Overenskomsten blev da heller ikke under disse omstændigheter opsagt og i særdeleshet, da det av de anførte stemmetal fremgaar, at der selv ikke av de avgivne stemmer er tilstrækkelig majoritet for opsigelse.

Skal man gaa til en tarifopsigelse og være forberedt til at ta de derav følgende konsekvenser, maa man ha et sikkert flertal (helst enstemmighet) bak sig.

Hvad angaar de ændringer, som man har opnaadd i overenskomsten, saa tør man vel gaa ut fra, at de fleste av dem er til arbeidernes fordel, selv om de ikke er av den art, at de bringer store økonomiske resultater.

Skiftordningen ved Røros smeltehytte.

Fra gammel tid av var ved Røros smeltehytte praktisert en saadan arbeidsordning ved smelteovnene, at ovnsmandskapet var inddelt i 3 lag, hvorav 1 lag var fri i 3 døgn, mens de 2 andre lag skiftedes hver 12. time. For hver arbeider blev der saaledes i rækkefølge 1 arbeidsskift à 12 timer pr. døgn i 6 døgn og saa 3 døgn helt fri. Ved fabriktilsynslovens ikrafttræden blev der indsat ekstralag anden hver helg, saaledes at arbeiderne fik den i loven fastsatte søndagsfrihet.

Ved tarifrevisionen i 1911 blev der av arbeiderne krævet indført 8-timers skift ved smelteovnene. Dette blev ogsaa gennemført saaledes, at da arbeidet blev gjenoptat efter lockouten gik man igang med 8-timers skift, og for ikke at komme i strid med fabriktilsynslovens bestemmelse i § 27 om søndagsfrihet fik et par av arbeiderne av hyttemesteren i opdrag at utarbeide en skiftplan paa grundlag av stans i 8 timer søndag formiddag.

Efter denne skiftplan blev der arbeidet, mens den daværende hyttemester var ved verket. Vaaren 1912 kom der en ny hyttemester og denne begyndte med en forsøksmelting, hvorved anvendtes delvis raamalm og delvis røstet malm. I denne tid var hytten i drift ogsaa søndags formiddagsskiftet, men blev da som regel indsat et ekstralag. Forøvrig opretholdtes den indførte arbeidsordning med stans søndag formiddag.

Verket var imidlertid ikke tilfreds med denne arbeidsordning, hvorved der blev et skift, hvori der ingen produktion blev. Det forsøkte derfor at faa sit reglement godkjendt med fastsættelse av 12 timers skift. Da dette ikke gik søkte det dispensation fra fabriktilsynslovens § 27 sidste led angaaende søndagshvilen.

Dette dispensationsandragende fik en meget slet behandling. Formanden i det stedlige fabriktilsyn paa Røros forela ikke saken for tilsynet, men gav selv andragendet sin paategning, at han ikke visste noget at indvende mot andragendets indvilgelse, og fabrikinspektøren

ekspederte saken til departementet med anbefaling. Den 12. juli 1913 gav departementet sin dispensation, hvorved hytten kunde drives helt kontinuerlig mot at dera nvendtes 8 timers skift og arbeiderne 3dje hver søndag fik 32 timers sammenhengende fritid.

Denne utvidelse av søndagsarbeidet var hyttarbeiderne paa Røros ikke tilfreds med, og ved en avstemning, hvor samtlige saavel organiserte som uorganiserte deltok, blev det enstemmig besluttet, at man ikke vilde ha utvidet søndagsarbeide, og da man mente saken ikke var riktig behandlet anmodet foreningen forbundet om at indbringe saken for departementet med anmodning om fornyet behandling. Departementet indrømmet nok ogsaa at sakens behandling var mindre korrekt. Den blev sendt tilbake til fornyet behandling. I det stedlige fabriktilsyn opretholdt formanden sin anbefaling av dispensation, mens tilsynets øvrige 3 medlemmer uttalte sig imot dispensationens indvilgelse. Den kvindelige fabrikinspektør, som ogsaa nu fik sig saken forelagt, uttalte sig likeledes imot dispensationen, mens inspektøren i Vestlandske og Nordenfjeldske distrikt opretholdt sin anbefaling, og resultatet blev ogsaa, at departementet opretholdt dispensationen.

Imidlertid begyndte ikke verket at praktisere dispensationen før efter at krisen var indtraadt. Denne krisesituation har jo kunnet utnytted til saa mangt, og verket, som kjendte arbeidernes motstand imot forandringen, mente vel at det var bedst at benytte anledningen, og hensynet til bergverkernes landssammenslutning gjorde naturligvis ogsaa, at man ikke kunde la bergverkstarifferne utløpe, uten at man hadde faat indført en anden arbeidsordning ved Røros verk.

Men trods krisen negtet arbeiderne at arbeide efter dispensationen og resultatet blev en konflikt som varte i flere uker. Under konflikten indbragte igjen forbundet saken for departementet, likesom man ogsaa indbragte saken for arbeidsraadet i henhold til fabriktilsynslovens § 27 første led.

Da konflikten hadde paagaat en tid tilbød verket 10 pct. forhøielse av akkordsatserne, hvis arbeidet blev optat efter dispensationen. Efter dette gik arbeiderne ind paa at gjenopta arbeidet, idet de dog forbeholdt sig adgang til at arbeide for at faa dispensationen omgjort. Departementet benyttet imidlertid anledningen til kun at henvise til, at der mellem verket og arbeiderne var opnaadd enighet om arbeidets gjenoptagelse. I arbeidsraadet har saken faat sin avgjørelse og resultatet vil sees av følgende skrivelse fra arbeidsraadet datert 1. juni 1915:

Hr.

fabrikinspektøren i Nordenfjeldske distrikt, Trondhjem.

S. 2306 — Røros verk — Fabriktilsynslovens § 27.

I skrivelse av 30. september 1914 har Norsk arbeidsmandsforbund paa vegne av hyttearbeiderne ved Røros kobberverk i henhold til fabriktilsynslovens § 27 3. led, begjært arbeidsraadets avgjørelse av, om skjærstensmeltningen ved verket er en virksomhet, hvis drift ikke kan avbrytes.

Arbeidsraadet har indhentet en uttalelse fra fabrikinspektøren i Søndenfjeldske distrikt og har derefter behandlet saken i møte den 20. mai d. a., hvor direktøren for Røros kobberverk, Dahlset, og viceformanden i Norsk arbeidsmandsforbund, Sethil, var tilstede og uttalte sig om saken i tilslutning til de tidligere indsendte fremstillinger.

Fabrikinspektørerne i Søndenfjeldske og i Vestlandske og Nordenfjeldske distrikt har uttalt, at skjærstensmeltningen er en virksomhet, hvis drift ikke kan avbrytes.

Det er oplyst, at driften i smelteovnene ved Røros kobberverk har været helt kontinuerlig til 1911. I tiden fra 1911 til 1914 indførte man imidlertid i anledning av den nye fabriktilsynslov en midlertidig ordning, hvorefter arbeidet stanset fra søndag morgen kl. 6 til søndag ettermiddag kl. 2, saa man opnaadde, at arbeiderne uten nogen ekstraskift kunde faa den i loven paabudte fritid hvert andet søndagsdøgn. Dette kunde dog ikke praktiseres i kaldt veir — da maatte produktionen med nødvendighet foregaa kontinuerlig. Selvom produktionerne stanset, maatte ovnene holdes opfyrt med koks, som altsaa da brændte uproduktivt. Dette medførte betydelige omkostninger for verket og formindsket produktionen ogsaa i tiden umiddelbart før og efter friskiftet, hvorfor verket ved særlig avtale med arbeiderne om overtidsbetaling saavidt mulig sørget for at holde produktionen gaaende om søndagen. Efter at verket hadde faat departementets dispensation fra lovens bestemmelse om fritid hvert andet søndagsdøgn, gjenindførte man helt kontinuerlig drift.

Da ovnene maa være kontinuerlig opfyrt, da i kaldt veir ogsaa produktionen maa foregaa helt kontinuerlig, og da en midlertidig stans i produktionen er forbunden med særskilte utgifter og formindskelse i produktionen, finder arbeidsraadet, at skjærstensmeltningen efter sin natur er en virksomhet, hvis drift ikke kan avbrytes, og at man ikke kan si, at dette forhold forandres derved, at det viser sig, at man ved en irrationel driftsmaate kan skape en kortere arbeidsstans.

Arbeidsraadets medlemmer Pedersen og Thoresen ønsker at uttale, at de vilde anse det ønskelig om der kunde bli truffet en ordning, hvorved arbeiderne opnaadde mere søndagsfrihet, særlig søndag formiddag. Raadets øvrige medlemmer finder ikke opfordring til at uttale sig om dette, da det ligger utenfor, hvad der er forelagt raadet til avgjørelse.

Man tør bede dette meddelt til A/S Røros kobberverk og Norsk arbeidsmandsforbund. Til lettelse ved ekspeditionen vedlægges 2 gjenparter av nærværende skrivelse.

Dermed er saken behandlet gjennen alle instanser. Arbeidernes interesser og ønsker har man ikke fundet det nødvendig at ta hensyn til. Man skriver love om forbud mot arbeide paa søn- og helligdage og fastsætter straf for helligbrøde paa samme tid som man med store utgifter bygger store, flotte kirker til søndagens gudstjeneste. Men naar de kapitalistiske interesser kræver det, skal arbeiderne gaa trademøllen søndag som hverdag. Stansning om søndagen eller stansning i et skift bringer nedgang i produktionen — bringer bedriften mindre utbytte — følgelig er det saa store interesser, som staar paa spil, at hensynet til arbeiderne maa vike.

Bæгнаelvens lænsar.

Bæгнаelvens fløterforening har i flere aar hat overenskomst med Erik Andersen Støa, der har fløtningsarbeidet i Bæгнаelven som entreprice av Drammenselvans fløterforening.

Overenskomstene har været gjældende fra aar til andet og er regelmæssig hvert aar blit opsagt av arbeiderne, der paa den vis jevnt og stadig har faat sine lønninger forhøiet. For at opnaa dette har de dog av og til maattet streike nogen dage. Iaar var det derimot arbeidsgiveren, som opsa overenskomsten, men ogsaa denne gang endte det med at overenskomsten i sidste liten blev fornyet paa et aar med forbedringer for arbeiderne, idet samtlige, som før hadde en dagløn av kr. 4.50 fik denne forhøiet til kr. 5.00.

Trondhjems kommune.

De kommunale arbeidere ved Trondhjems ingeniør- og havnevæsen fik i 1913 oprettet tarif med kommunen. Arbeiderne ved kommunens gasverk hadde tidligere faat oprettet tarif. Begge disse tariffar utløp i tilfælde opsigelse den 30. juni iaar. Ved elektricitetsverket var ogsaa tarif, men uten nogen bestemt utløpstid og kunde derfor opsiges naarsomhelst.

Kommunearbeidernes fællesstyre i Trondhjem, hvortil samtlige kommunale arbeiderforeninger er tilsluttet, optok allerede i februar spørsmålet om opsigelse av overenskomstene for at søke opnaad en høist paakrævet lønsforbedring samt forkortelse av arbeidstiden.

Forslag til nye lønstariffer i forbindelse med andragende om at

faa opsi de bestaaende, blev behandlet av forretningsutvalget, der likeledes søkte om sekretariatets godkjendelse. Sekretariatet fandt imidlertid av hensyn til de herskende forhold, at maatte negte godkjendelse av kravet, hvorfor forretningsutvalget ved ny behandling fandt at maatte gi det sin godkjendelse paa forbundets egen risiko. Der blev dog fra forretningsutvalget fremholdt overfor fællesstyret det betænkelige i at opsi tariffene iaar, især da organisationsforholdene ikke var de bedste, men ifald foreningerne selv ansaa det tilraadelig vilde man ikke motsætte sig, at tariffene blev opsagt.

Den ordinære arbeidsstyrke ved kommunen var ca. 470 mand hvorav litt over halvdelen stod i vort forbund, resten i Norsk jern- og metal- og andre forbund. Tilsammen var ca. 60 pct. av arbeiderne organisert.

Arbeiderne ønsket nok ogsaa helst at undgaa konflikt og tilbød derfor kommunen at prolongere tariffene, ifald der blev indrømmet et antagelig dyrtidstillæg, men da der ikke i betimelig tid forelaa nogen avgjørelse med hensyn til dyrtidstillæg, besluttet arbeiderne at opsi tariffene med 3 maaneders varsel fra 1. april.

Da kommunestyret siden traf sin beslutning om dyrtidstillæg, var dette saa knapt tilmaalt, at arbeiderne ikke kunde akseptere det, hvorfor opsigelsen av tariffene fastholdtes og der blev tat skridt til at aapne forhandling med kommunen om revision av tariffene.

Saadan forhandling kom ogsaa istand den 13. mai, uten at der kom noget ut av den og senere saa det ut som om der fra kommunens forhandlere blev lagt an paa at trænere saken for at se hvor langt arbeiderne hadde tænkt at gaa med sin lønsbevægelse. Der blev nemlig ikke sammenkaldt flere møter før i slutten av juni, men uten at enighet opnaades.

Arbeiderne opsa da sine plasse med 1 maanedes varsel og arbeidsstans indtraadte den 1. juli.

Efter nogen dages forløp tilbød arbeiderne igjen underhandling, hvilket formandskapet gik med paa. Til forhandler for kommunen valgtes borgermester Bruun og for arbeiderne elektriker A. Dullum. Forhandlingerne begyndte den 13. og avsluttedes den 16. juli, uten at ha ført til noget positivt resultat.

Der var uoverensstemmelse om følgende hovedpunkter:

1. Varigheten av overenskomsten.
2. Lønnens størrelse det 3dje aar for tilfælde overenskomsten blev 3-aarig.
3. Spørsmålet om ferie for indeværende aar for de streikende arbeidere.

Magistraten foreslog principielt:

Løn kr. 4.70 pr. dag, ukentlig arbeidstid 51 timer.

Subsidiært: Løn kr. 4.60 pr. dag, uforandret arbeidstid det første aar. Løn kr. 4.60 pr. dag, ukentlig arbeidstid 2. og 3. aar 48 timer.

Overenskomstens varighet foreslog magistraten for begge tilfælder sat til 3 aar.

Reglement og tarif foreslog magistraten forøvrig vedtat overensstemmende med forhandlingskomiteens forslag, dog saaledes:

1. At arbeiderne i tilfælde av sykdom kun tilstodes hvad kredssykekassen yder eller i tilfælde de ikke er medlemmer av denne 60 pct. av daglønnen i 6 uker.
2. At de streikende arbeidere, som ikke allerede har hat sin ferie, ikke tilstaaes nogen saadan for indeværende aar.

Magistraten foreslog arbeidstiden inddelt overensstemmende med etatchefernes forslag.

Arbeidernes representant hadde fremsat følgende forslag:

Løn kr. 4.60, uforandret arbeidstid det første aar.

” ” 4.60, 48 timers — ” andet ”

Overenskomstens varighet 2 aar.

Enten almindelig reglementsmaessig ferie efter etatchefernes bestemmelse for de streikende arbeidere, som ikke allerede har hat saadan og maatte ønske det eller godtgjørelse for ferie.

Disse forslag blev optat til behandling i Trondhjems formandskap den 19. juli, hvor borgermesterens principale forslag løn kr. 4.70, arbeidstid 51 timer og tariffid 3 aar, vedtoges med 9 mot 8 stemmer.

De 8 var arbeiderpartiets representanter og en venstremannd.

Som man vil se var borgermesterens subsidiære forslag adskillig bedre, hvad arbeidstiden angik og skilte sig fra det av arbeidernes representant fremsatte forslag kun med hensyn til tariffens varighet — et aar forskjjel. Hadde dette forslag blit vedtat, var ialfald den ting vundet, at 8-timersdagen vilde været knæsat fra næste aar, og denne fordel var arbeiderne ifølge sit eget forslag villig til at betale med 10 øres mindre fortjeneste pr. dag.

Borgermesterens subsidiære forslag blev da ogsaa optat i formandskapet av venstremanden Garmo, men det blev nedstemt ved hjelp av en av arbeiderpartiets representanter hr. Aalberg, idet han i denne avstemning var en av de 9.

Dette merkelige forhold faar det bli hr. Aalbergs sak at redegjøre for paa rette tid og sted, saa vi skal ikke hefte os yderligere ved det her.

Kort fortalt. Formandskapet vedtok at sette en frist for gjenindtagelsen av de gamle arbeidere til 24. juli paa de av formandskapet vedtagne vilkaar. Dette fandt arbeiderne, saadan som forholdene hadde utviklet sig, at burde gaa med paa heller end at fortsætte streiken, og fra mandag den 26. juli blev streiken hævet og arbeidet gjenoptat.

I lønsforhøielse er opnaadd 45 øre pr. dag.

Kisstrands skiferbrudd

i Valnesfjord eies av Johan Nordvik og beskjøftiger 22 mand. Vaaren 1915 fremsatte arbeiderne lønskrav og ved forhandling opnaaddes enighet om tarif gjældende til 1. januar 1916. Arbeidstid 58 timer pr. uke. Dagløn kr. 3.00 pr. dag + 6 pct. av den fabrikerte sten. For overtidsarbeide kr. 0.40 pr. time.

Kristiania kommunale arbeidere.

Efter krav fra foreningerne opsa forbundet til utløp 1. juli den fællestarif, som blev indgaaet i 1912 for ingeniørvæsenets og kirkegaardenes arbeidere. Under opsigelsesfristen blev det av formandskapet opnævnt forhandlere og disse sammen med forbundets og foreningernes repræsentanter møtte ogsaa til forhandling, men til forhandlingerne var ogsaa fremmøtt repræsentanter for en sprængorganisation som H. E. Engebretsen har faat istand væsentlig av fast ansatte arbeidere paa et høiere lønningsnivaa, end de almindelige arbeidere. Baade av principielle og taktiske grunde fandt forbundets repræsentanter ikke at kunne fortsætte forhandlingerne og disse blev derfor avbrutt.

Imidlertid kom budgetbehandlingen og under denne blev der avsatt et beløp til forhøielse av de kommunale arbeideres lønninger og ved behandlingen i formandskapet blev det beslutning for en forhøielse av 40 øre pr. dag. Paa grundlag av denne beslutning blev der forhandlet mellem magistraten og forbundet og der opnaaddes enighet om følgende lønstarif:

Lønstarif mellem Kristiania kommune og Norsk arbeidsmandsforbund paa vegne av brolæggernes forening, veivæsenets forening, havnevæsenets forening og kirkegaardsarbeidernes forening.

1. Samtlige fuldt arbeidsdygtige arbeidere, som har fylldt 20 aar faar sin løn fastsat saaledes:
Gruppe 1. Nuværende løn kr. 6.20 forhøies til kr. 6.60.
Gruppe 2. Nuværende løn kr. 5.10 forhøies til kr. 5.50.
Gruppe 3. Nuværende løn kr. 4.70 forhøies til kr. 5.10.

Gruppe 4. Nuværende løn kr. 4.30 forhøies til kr. 4.70, og videre saaledes at samtlige faar et tillæg av 40 øre til sin nuværende dagløn.

2. For arbeide utenfor den ordinære arbeidstid betales følgende overtidsprocenter:

For overtidsarbeide i de første 5 virkedage i uken betales 25 pct. tillæg indtil kl. 8 aften. For alt andet overtidsarbeide for hverdage og helligdage 50 pct. For de store høitider: jul, paaske og pinse 100 pct. Som søn- og helligdagsarbeide regnes alt arbeide, som forlanges utført fra kl. 6 aften før en søn- eller helligdag til første virkedags morgen kl. 6.

Til de store høitider henregnes begge juledage, nytårsdag, skjærtorsdag og langfredag, begge paaskedage og begge pinsedage.

3. For regulært natarbeide betales kr. 1.00 pr. nat i tillæg til den ordinære dagsbetaling.
4. Løsarbeidere, der har været i tjenesten uavbrutt i mindst 2 aar, faar betaling for helligdage, som falder mellem søndage, i likhet med hvad der gives de fast ansatte arbeidere.
5. Denne overenskomst trær i kraft fra 1. juli 1915 og er uforandret gjældende til 1. juli 1916 og kan kun opsiges med 3 maaneders varsel fra en av parterne. Saafremt ikke opsigelse sker, er overenskomsten fremdeles gjældende 1 aar ad gangen med samme gjensidige opsigelsesfrist.

Vedtages for Kristiania kommune ifølge formandskapsbeslutning av 14. juli 1915.

Kr.a Magistrats 2den afdeling den 19. juli 1915.

E. W. Aslaksen, kst.

A. Hansteen.

Norsk arbeidsmandsforbund
Rich. Hansen.

I skrivelse av 19. juli meddeler magistraten, at de fast ansatte arbeidere faar 9 dages sommerferie i likhet med verkstedsarbeiderne (inot før 6 dage). For løsarbeidernes vedkommende bestemmes ferien av fagcheferne. Saavidt vi har bragt i erfaring er det blit ordnet paa den maate, at løsarbeidere med 2 aars tjeneste og derover faar ferie i likhet med de fast ansatte.

I forhold til de dyre tider er lønstillægget ikke stort, men paa den anden side gjælder overenskomsten kun et aar, og ved denne overenskomst fik vi gjennomført et princip, som tidligere forgjæves har været arbeidet for, nemlig at tarifsatserne skulde gjælde saavel løsarbeiderne som de fast ansatte. Et par andre forbedringer blev ogsaa opnaadd.

Meraker gruber.

Ved denne bedrift er arbeidet efter flere aars stans atter gjenoptat. Blandt andet er der ved Tømmeraasen igangsatt et vaskeri, og

de fleste av arbeiderne dersteds er tilsluttet Tømmeraasens arbeiderforening. Mellom denne forening og selskapets bestyrer blev der i juni ført forhandling om lønningsforholdene som resulterte i, at der den 11. juni blev oprettet overenskomst gjældende til 13. juni 1916.

For skiftarbeidere paa 8 timers skift er lønnen fastsat under hensyntagen til plassenes vigtighet fra kr. 5.50 til kr. 4.00 pr. skift.

Dagarbeidere med 10 timers dag kr. 4.00, kjørere kr. 4.50 og snekkere kr. 5.50 pr. dag.

Overtidsarbeide 50 pct. og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Streiken ved Kristiania renholdsverk.

Overenskomsten ved Kristiania renholdsverk blev opsagt sammen med de andre kommunalarbeideres tariffier til utløp 1. juli. Forhandlinger blev indledet mellem forbundet og det kommunale renholdsutvalg uten at føre til noget positivt resultat, hvad lønningerne angik.

Efterat bystyret hadde bevilget det før nævnte dyrtidstillæg, hvorefter arbeiderne vilde faa 40 øre tillæg pr. dag, blev yderligere forhandlingerne indstillet fra renholdsutvalgets side. Arbeiderne derimot fastholdt sit oprindelige krav, men var dog villige til at akseptere et av Chr. H. Knudsen i formandskapet fremsat forslag om et tillæg av 50 øre pr. dag med det samme og yderligere 50 øre fra 1. januar 1916. Da dette forslag blev nedvotert mot arbeiderpartiets stemmer, var det arbeidernes hensigt at nedlægge arbeidet fra 1. juli for derved at fremtvinge et høiere tillæg end det av formandskapet bevilgede dyrtidstillæg, og hertil hadde forbundet git sit samtykke.

Arbeidernes stilling var udmerket. Samtlige arbeidere ved renholdsverket saavelsom ved de to private renovasjonsselskaper var organisert og utvilsomt vilde den store masse av byens befolkning, som har anledning til at se renovasjonsarbeidernes ubehagelige arbeide hat sympati for dem, om de hadde gaat til en streik for opnaelsen av høiere lønssatser.

Men formanden i Renovasjonsarbeidernes forening syntes nok ikke om en ordinær lovlig streik for opnaelsen av en realitet, og den 28. juni fik han sammenkaldt 2 masse møter paa 2 forskjellige steder for at ta beslutning om øieblikkelig arbeidsnedleggelse for at faa fjernet en mislikt opsynsmand, som var indsat paa en av arbeidsplassene.

Dette forslag, som selvfølgelig ikke var forelagt hverken for renovasjonsarbeidernes foreningsstyre eller forbundet fik majoritet for sig — merkelig nok ikke paa den arbeidsplass, hvor den misliebige opsynsmand var opsagt — og den 29. juni om morgenen, 2 dage før den lovlige opsigelse utløp, blev arbeidet nedlagt uten varsel.

Samme dag som arbeidet blev nedlagt, mottok forbundet et brev fra borgermester Høe, hvori forhandling tilbødes paa betingelse av, at arbeidet blev optat dagen efter. Senere blev det pr. telefon avtalt med borgermesteren at disse forhandlinger skulde, om det blev vedtatt av arbeiderne, omfatte baade lønsspørsmålet og opsynsmandsspørsmålet og optages dagen efter med det kommunale renholdsutvalg. I dette sitter vor gamle velkjendte partifølge Chr. H. Knudsen som viceformand. Nu faldt det sig saa heldig, at formanden i dette utvalg, guldsmed Frisch var paa reise i Nordland, og at det saaledes var blit Knudsen som hadde kommet til at lede møtet. Al sandsynlighet talte derfor for, at man vilde blit enig i lønsspørsmålet paa grundlag av Knudsens tidligere forslag, som hadde tilslutning fra renovasjonsarbeidernes forening. Der vilde, saadan som partiforholdene inden renholdsutvalget dengang var, været flertal for dette. Om spørsmålet med hensyn til opsynsmand Kristiansen, saa var dette av saa underordnet betydning for renholdsverket og kommunen, at det uten tvil vilde blit ordnet paa en for arbeiderne tilfredsstillende maate.

Men betingelsen for at faa denne forhandling istand var, at arbeidet blev gjenoptat den 30. juni. Blev man saa ikke den dag enig med renholdsutvalget, var der fuld anledning til at nedlægge arbeidet fra 1. juli, da opsigelsen utløp, for den skulde under alle omstændigheter staa ved magt.

Paa renovasjonsarbeidernes forenings møte aftenen den 29. juni redegjorde derfor Gunnar Sethil og Rich. Hansen for stillingen saadan som de anskuet den, at arbeiderne vilde ødelægge sin streikstilling om de fortsatte en ulovlig streik paa et underordnet spørsmål, som aldrig hadde været behandlet hverken av foreningen eller av forbundet, og at de derved satte hele sin lønsbevægelse ifare. De blev møtt med en storm av motsigelser, haan og antydninger om at holde sig væk, kun et par av foreningens styre støttet dem i deres bestræbelser med at bibringe medlemmerne fornuft. Rich. Hansen fremsatte følgende forslag:

„Foreningen beslutter at arbeidet gjenoptages paa betingelse av, at tvisten angaaende lønsspørsmålet og opsynsmandsspørsmålet optages til forhandling imorgen. Resultatet av disse forhandlinger forelægges et medlemsmøte, som avholdes paa samme tid og sted imorgen, hvor der vil bli at træffe endelig beslutning om, hvorvidt arbeidet skal nedlægges.“

Dette forslag forkastedes med 139 mot 137 stemmer. Noget andet var heller ikke at vente, da foreningens formand i egenskap av dirigent fraraadet paa det indstændigste at vedta dette.

Efter dette resultat fandt forbundet det overflødig at blande sig i konflikten. Man maatte jo gaa ut fra at en mand, der egenmægtig og med saa stor bravur hadde iverksat en direkte aktion, som fra første stund blev lovprist i bladet av samme navn og i Klassekampen, ogsaa vilde være standhaftig indtil enden og forstaa at anvende de rette midler til opnaaelsen av et godt resultat.

Desværre viste det sig, at han var den første som lot sig skræmme av borgerpressens hyl og de kommunale autoriteters streikeforholdsregler, for den 2. juli sendte han, som sedvanlig uten konference med de øvrige styremedlemmer i sin forening, et forslag til borgermesteren saalydende:

„Renovationsarbeidernes forening er villig til at opta arbeidet imorgen. Forhandling optages med Nils Olsen som mæglingmand.“

Altsaa en ren underkastelse, som maatte bibringe formandskapet den opfatning, at arbeiderne ansaa konflikten for tapt. Som følge herav vedtok formandskapet ret og slet at nogen forhandling indlot det sig ikke paa, men ifald arbeiderne saa ønsket, kunde de faa gjenopta arbeidet.

Dette var dog ikke arbeidernes mening og paa et møte, som avholdtes den 3. juli vedtok foreningen følgende av dens bestyrelse fremsat forslag:

„Renovationsarbeidernes forening samlet til møte den 3. juli indrømmer det uheldige i den maate, hvorpaa renovationsarbeiderkonflikten blev iverksat. Naar et underordnet spørsmål som det om opsynsmand Kristiansen har kunnet bevirke denne pludselige arbeidsstans, har det været en sterk medvirkende aarsak, at det for alle stod klart, at streik allikevel vilde være uundgaelig fra 1. juli fordi der ikke var opnaadd nogen enighet om lønsspørsmålet.“

Foreningen har imidlertid senere tilbudt at gjenopta arbeidet mot at der blir anledning til at forhandle om ny lønstarif, idet man har gaat ut fra, at renholdsverkets administration av det allerede passerte indser rigtigheten av at de, der blir betrodd overordnede stillinger ikke misbruker disse til trakassering av arbeiderne.

Streiken er efter dette en almindelig lønsbevægelse, som vi henstiller til forbundet at føre med alle til raadighet staaende midler, idet intet vil bli foretat fra foreningens og dens medlemmers side uten efter samraad med Norsk arbeidsmandsforbund.“

Paa samme møte blev Aksel Lunde suspendert fra sin stilling som foreningens formand og paa et senere møte ekskludert av foreningen for skriverier i borgerpressen.

Efter dette fandt forretningsutvalget at maatte ta sig av saken

paa bedste maate. Opgaven var vanskelig. For det første hadde renovationsarbeiderne ved streikens iverksættelse baaret sig ad paa en maate, som var vanskelig at forsvare; dernæst hadde byens formandskap tat et saa steilt standpunkt, at det vilde være vanskelig for dette at foreta nogen kursændring. Flertallet i formandskapet var nemlig opsat paa at kjæmpe kampen mot arbeiderne tilende. Byens renovation blev overlatt til Sundhetskommisjonen, der averterte i inden- og utenbys aviser efter streikebrytere til 10 og 15 kroner dagen; og endelig begyndte der hos arbeiderne selv at vise sig en betænkelig reaktion og trang til at faa konflikten avsluttet for enhver pris. Streikebryternes mandfoldighet har antagelig berøvet dem deres sikre tro paa sin egen uovervindelighet, hvilken saa sterkt kom tilsyne paa møtet den første streikedag. Det var især dem, som da var de mest radikale og kamplystne, som først viste tendens til svakhet.

Imidlertid blev der fra forbundets side grepet an med al mulig kraft. Gjennem Høydahl Ohme blev der indrykket annonser om konflikten i alle de aviser, som renholdsverket og sundhetskommisjonen anvendte til avertering efter streikebrytere; der blev sammenkaldt møte av de øvrige kommunale arbeidere for at drøfte spørsmålet om sympatistreik. En resolution blev vedtat, som senere er behandlet av de enkelte kommunale arbeiderforeninger. Der blev holdt møter rundt om i hele byen, bl. a. Turnhallen, hvortil huseierforeningen og bystyret var indbuden og hvor Rich. Hansen redegjorde for arbeidernes stilling, deres krav og formandskapets hensynsløse holdning. Paa disse møter blev der vedtat protestresolutioner mot formandskapets hensynsløshet mot arbeiderne og mot byens øvrige befolkning, som maatte lide under den utilfredsstillende renovation.

Den 5. juli sendte forbundet en skrivelse til formandskapet, hvori meddeltes den beslutning, som før var fattet av Renovationsarbeidernes forening samtidig med at forbundet foreslog, at der optoges forhandling om lønsspørsmålet. Denne skrivelse behandledes av formandskapet den 8. juli, hvor det besluttet i overensstemmelse med magistratens forslag at opta forhandlinger med forbundet om betingelser for gjenindtagelse i kommunens tjeneste for de tidligere arbeidere, som efter beslutning av renholdsutvalget var avskediget som kommunale tjenestemænd. Lønsspørsmålet kan dog ikke medtages under forhandlingerne, heter det i beslutningen, da dette er avgjort ved formandskapets beslutning av 25. juni.

En merkelig holdning av et formandskap. Da det paa forrige møte behandlet det av foreningens formand fremsatte forslag om at gjenopta arbeidet mot, at der senere blev optat forhandling, blev en-

hver forhandling avvist, nu heter det at formandskapet ikke vil motsette sig forhandlinger, men merkelig nok ikke om det forbundet har forlangt forhandling om.

Forhandling kom dog allikevel istand mellem ordføreren og forbundets formand, og det kunde ikke undgaaes at lønsspørsmålet blev drøftet, tvertimot var det dette spørsmål, som særlig beskæftiget forhandlerne. Ordføreren fremsatte endelig et forslag om en yderligere lønsforhøielse av 20 øre under forutsætning av en tariffid paa 2 aar. Men samtidig vilde han ha med i overenskomsten en bestemmelse om, at akkord skulde indføres, men motsatte sig at daglønnen skulde være garantert i akkordarbeide. Endelig vilde han ikke gaa med paa at samtlige arbeidere skulde indtages i arbeide. Det skulde overlates til verkets administration at vælge hvem de vilde av de forrige arbeidere, saaledes skulde heller ikke de ældre fast ansatte arbeidere kunne gjenindtræ i sine før oparbeidede rettigheter med hensyn til pension o. l. Dette skulde overlates til verkets administration at bestemme siden, saa de muligens efter 6 maaneders forløp kunde erholde disse rettigheter tilbake, om de opførte sig bra.

Dette forslag blev forkastet mot én stemme (foreningens tidligere formand).

Der blev forsøkt ny forhandling, men ordføreren holdt paa sit akkordsystem, de 20 øre, 2 aars tariff og administrationens ret til at vrake og vælge blandt de tidligere arbeidere. Hans sidste forslag indeholdt saaledes i virkeligheten bare nogen smaa reaktionelle forandringer av det første forslag.

Da saa dette forslag ogsaa blev forkastet, opgav han videre forsøk paa forhandling og forela saken for formandskapet den 28. juli. Her besluttedes intet yderligere at foreta i saken. Flere av det borgerlige flertal kritiserte ordføreren fordi han hadde indlatt sig paa at stille i utsigt en yderligere lønsforhøielse.

Hadde nu arbeiderne gjort ret, saa skulde de fattet samme beslutning som formandskapet og sagt: vi agter ikke at foreta os yderligere, men fortsætter streiken og blokaden av Kristiania renholdsverk og sundhetskommisjonen. Det skulde da været rart om ikke byens borgere og dens autoritetet tilslut vilde finde sig ilde tjent med at faa byen renovert av streikebrytere til 15 kroner dagen.

Denne fremgangsmaate blev anbefalt av forbundets formand, men desværre, der var nu altfor mange som hadde mistet kamplysten og som var ræd for at miste sine plasser ved verket. For hver dag som gik, var der flere og flere av dem, som optok arbeidet som streike-

brytere og tilslut holdt de gamle fastansatte et møte for sig selv, hvor de drøftet spørsmålet om i flok og følge at melde sig tilbake.

Da var der intet andet at gjøre end at forsøke en avslutning paa bedst mulige betingelser for at redde organisationen og faa flest mulig ind i arbeidet.

Hele foreningen blev nu sammenkaldt til møte den 2. august, hvor følgende uttalelse blev enstemmig vedtat:

1. „Foreningen finder at maatte fastholde kravet om de tidligere arbeideres gjenindtagelse ved verket og spesielt at de faste arbeidere beholder sine før oparbeidede rettigheter.
2. Angaaende lønsspørsmålet finder foreningen at dette er av underordnet betydning i forhold til det under punkt 1 nævnte krav. Dog maa foreningen fastholde, at der ydes et yderligere lønstillæg end det av formandskapet fastsatte, ifald tariffen skal gjøres gjældende i 2 aar.“

Ved en ny konferance mellem ordføreren og forbundets formand uttalte ordføreren, at han ikke efter den kritik han hadde faat i formandskapet kunde vedstaa sit tilbud om 20 øres lønsforhøielse. — (I virkeligheten var det heller ikke nogen lønsforhøielse, kun et forskud, som skulde utjevnes ifald de andre kommunalarbeidere fik lønstillæg neste aar). Derimot gik han nu med paa at frafalde sit krav om indførelse av akkord, og endelig gik han med paa, at alle de før fastansatte skulde indtages med bibehold av tidligere rettigheter samt, at de ikke fast ansatte skulde gjenindtages efter anciennitet.

Paa møte i Renovationsarbeidernes forening den 4. august blev det saa besluttet med 202 mot 28 stemmer at hæve konflikten paa følgende betingelser, der likeledes samme dag vedtoges av formandskapet:

1. Den tidligere lønstariff for Kristiania renholdsverks arbeidere fornyes i 1 aar fra 1. juli 1915 med de forandringer, hvorom man under de tidligere førte forhandlinger er blit enige.

Lønnen fastsettes overensstemmende med formandskapets beslutning av 25. juni d. a. til kr. 5.40 for arbeidere av første klasse og kr. 4.70 for arbeidere av anden klasse.

2. Samtlige før fast ansatte arbeidere, som melder sig ved renholdsverket inden den 7. august gjenindtages i sine stillinger med bibehold av oparbeidede rettigheter. De øvrige arbeidere, som melder sig inden samme frist har fortrinsret til at bli indtat ved verket efter anciennitet de 6 første uker efter konfliktens avslutning og i den utstrækning verkets drift tilsteder.

Fredrikstad elektrokemiske fabrikker.

Arbeiderne ved denne bedrift, der er forholdsvis ny, fremsatte i juni et av forretningsutvalget godkjendt krav i den hensigt at faa gjennemført tariffmæssige arbeidsvilkaar.

Bedriften, der ikke staar tilsluttet arbeidsgiverforeningen gik med paa forhandling med foreningens tillidsmænd og den 21. juni undertegnedes av begge parter en overenskomst, som er gjældende til 17. juni 1917 med 3 maaneders opsigelse.

Ved denne overenskomst har arbeiderne opnaadd at faa sin løn forhøiet med 5 øre pr. time, saaledes at skiftarbeidere faar 50 øre og dagarbeidere 45 øre pr. time. Skiftarbeiderne har 8 timers skift med undtagelse av fyrbøterne, der har betalt for 12 timer beregnet efter 40 øre pr. time.

Aalesunds stenarbeidere.

Den ifjor mellem Aalesunds stenarbeiderforening og entreprenørerne indgaaede overenskomst blev av entreprenørerne opsagt til utløp 1. juni d. a. Hensigten var rimeligvis lønsreduktion. Nogen forhandling kom ikke igang før i juni og stenarbeiderne søkte derfor forbundet om godkjendelse til at gaa til arbeidsnedleggelse. Godkjendelse blev ogsaa git, og da Gudmundsen kom derop for at forhandle paa forbundets vegne saa det til en begyndelse ut til at konflikt var uundgaaelig. Men endelig den 17. juni opnaaddes enighet om overenskomst gjældende til 1. juni 1916.

Timelønnen som før var 60 og 70 øre forhøiedes til 70 og 80 øre. Arbeidstiden blev den samme som før, nemlig 54 timer om sommeren og 48 timer om vinteren.

Prisen for tommeboring som før var 7 og 10 øre forhøiedes til 8 og 12 øre.

Stavanger smørfabrik.

Ved denne bedrift, hvor arbeiderne er særlig godt organisert, blev der gjennem vor sekretær i Stavanger indledet forhandling om et av forretningsutvalget godkjendt lønskrav. Der var ingen arbeidsavtale før og lønningerne var smaa. Fabrikkenes direktion, der ikke var tilsluttet arbeidsgiverforeninger, ønsket nok helst at alt skulde gaa i den gamle gjenge. Derfor undlot de fra først av at gi noget svar paa foreningens beskedne forlangende, og da svaret blev efterlyst paanyt, søkte de at vinde tid, antagelig for at faa ordnet sig med arbeidsgiverforeningen og komme ind under dens beskyttende vinger.

Men nu søkte foreningen om forretningsutvalgets godkjendelse til at si op plassene, hvilket de ogsaa fik, og under opsigelsestiden blev der saa ført forhandlinger, som resulterte i et forslag som arbeiderne vedtok.

Os hermetikfabrik.

Ved denne bedrift, hvis officielle navn er Bergens packing co., fremsatte arbeiderne i juni krav om lønstarif. Fabrikken drøiet imidlertid med at gi svar, og da det endelig efter gjentagen purring kom, gik det ut paa at tilby de enkelte arbeidere et vilkaarlig fastsat og snaut tilmaalt dyrtidstillæg. Hermetikarbeidernes sekretær mottok derpaa fra fabrikken følgende skrivelse:

Til Norsk arbeidsmandsforbund.

Hr. G. Pedersen!

Styret finder for tiden ikke at kunne imøtekomme fabrikkens arbeideres forlangende om fast lønstarif, hvorimot man bestemte et rimelig lønstillæg for de mandlige arbeidere, hvormed disse er gjort bekjendt. Man vil ikke undlate at henlede arbeidsmandsforbundets opmerksomhet paa de stedlige forhold, som blandt meget andet betinger betydelige driftsutgifter sammenlignet med vore konkurrenter.

Ærbødigst

J. W. Heidenreich.

Tilbudet blev enstemmig forkastet av arbeiderne, hvorefter sekretær Pedersen gjorde et nyt forsøk paa at faa forhandling med fabrikkens disponent. Dette blev uten resultat. Direktionen hadde talt og dermed maatte det ha sit forblivende. Saa blev arbeidernes plasse opsagt paa 14 dage og inden utløpet av denne tid hadde direktionen kommet til andre resultater. Den optok forhandling hvorunder enighet opnaaddes om en overenskomst i likhet med den som gjælder i Stavanger og med samme utløpstid som denne.

Sunde og Sæbøviks hermetikfabrikker.

Ved disse to fabrikker, der tilhører Bjelland i Stavanger, var der tidligere ingen overenskomst og fortjenesten var gjennemgaaende daarlig. Sunde hermetikarbeiderforening søkte derfor allerede ifjor at faa rettet paa forholdene og indsendte i den anledning til forretningsutvalget et forslag til overenskomst, der blev godkjendt. Imidlertid kom krisen og foreningen besluttet derfor av hensyn til den usikre situation at utsætte med sin lønsbevægelse til en mere beleilig tid.

Kravet blev derfor gjenoptat i februar og ved forhandling i Stavanger mellem sekretær Pedersen og Bjelland opnaaddes enighet om en overenskomst i alt væsentlig som den i Stavanger gjældende.

Sjaastad Bruk.

Ved denne bedrift, der eies av A/S Børresen, er arbeiderne om sommeren beskæftiget ved sagbruket og om vinteren i selskapets skoge som huggere og kjørere. For saavel bruket som skogsdriften har der i flere aar bestaaet overenskomst mellem forbundet og firmaet. Disse overenskomster blev i vaar opsagt fra forbundets side og ved forhandling med arbeidsgiverforeningen blev de i begyndelsen av august revidert og fornyet til 1. august 1918. Arbeiderne opnaadde at faa omtrent samtlige akkord- og daglønsatser forhøiet.

A. Bergenes Chokoladefabrik.

Arbeiderne ved A. Bergenes Chokoladefabrik fremsatte i juli krav om lønstarif. Fabrikken svarte herpaa at den hadde intet imot at opta forhandling om lønstarif; men da bedriften var medlem av arbeidsgiverforeningen, maatte forhandlingerne bli at føre gjennom denne.

Forhandling optoges derpaa 11. august mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet, og forhandlingerne fortsatte 16. og 25. august, da enighet opnaadde om overenskomst.

For mandlige arbeidere over 19 aar med 1 aars øvelse fastsattes en mindsteløn av 36 øre pr. time, der stiger med øvelsen for hvert aar til 40, 46 og 52 øre. Den sidste sats for arbeidere over 22 aar med 4 aars øvelse.

Kvindelige arbeidere over 17 aar begynderløn 14 øre. Efter alder og øvelse er lønnen stigende saaledes: 16, 18, 20, 22 og 25 øre. Den sidste sats for kvinder over 20 aar og med 2 aars øvelse.

Den ukentlige arbeidstid fastsattes til 50 timer (det samme som før). For overtid 25, 50 og 100 pct. tillæg. Akkordpriser blir at fastsætte gjennom fri forhandling. Opnaaes ikke enighet om prisen, utføres arbeidet paa timeløn.

Overenskomsten traadte i kraft 28. august og gjælder til 1. januar 1919.

Slemmestad cementfabrik.

Overenskomsten blev i december opsagt fra forbundets side. De tidligere overenskomster med bedriften er blit opprettet uten arbeidsgiverforeningens mellemkomst, tiltrods for at den har staaet tilsluttet denne. Dennes gang blev forhandlinger ført mellem arbeidsgiverforeningen

og forbundet og delvis med landsorganisationen. Der blev av fabrikken foreslaat en lang række reduktioner i de bestaaende akkordsatser, men under forhandlingerne blev samtlige paa et par poster nær frafaldt.

Arbeiderne opnaadde tildels betydelige lønsforbedringer samtidig som der for en række arbeidsplassers vedkommende blev indført 8 timers skift, hvor der før hadde været 12 timer.

Overenskomsten gjælder til 6. mars 1918.

Cementfabrikken „Norge“, Lier.

Vinteren 1914—15 paabegyndte et aktieselskap opførelsen av en cementfabrik i Lier. Endel av anlægsarbeidet blev utført av selskapet, mens en del arbeide som cementstøpning etc. blev bortsat til entreprenør Selmer. Daglønnen var beregnet efter 35 øre timen. Ved akkord tjentes dog i almindelighet noget mere, men lønningerne var idetheletat lave og usikre, og da arbeiderne hadde dannet forening i tilslutning til forbundet søkte de om godkjendelse til fremsættelse av lønskrav. Kravet blev i slutningen av mars fremsat for ingeniør Selmer, og da enighet ikke opnaadde blev arbeidet nedlagt. Fra forbundets side blev gjort henvendelse til ingeniør Selmer om forhandling, men da denne henviste saken til arbeidsgiverforeningen kunde der ikke opnaaes nogen ordning paa grund av bygningskonflikten i Kristiania.

Hos selskapet, som stod utenfor arbeidsgiverforeningen, blev arbeidet en tid fortsat, idet man tænkte at det muligens skulde kunne gaa an at bli enige om en overenskomst. Men da selskapet kun søkte utflugter og dertil vilde kommandere sine arbeidere til at begynde med det arbeide, som Selmer før hadde hat, blev arbeidet ogsaa nedlagt hos selskapet den 3. mai.

Efterat bygningskonflikten i Kristiania var bilagt, blev der ogsaa gjort forsøk paa at træffe en ordning for Lier cementfabrik. Selskapet meldte sig ind i arbeidsgiverforeningen og forhandlingerne kom saaledes til at gjælde saavel Selmers som selskapets arbeide.

Under forhandlingerne 17. juli tilbød arbeidsgiverne 47 øre som mindsteløn i dagarbeide og 45 øre som mindsteløn i akkord. Dette fandt arbeiderne ikke at kunne gaa med paa. Heller ikke fandt man at kunne gaa med paa forslaget om Kristiania-overenskomsten, da mindstelønnen i akkord derved vilde bli 40 og 45 øre istedetfor som før tilbudt 45 øre.

Den 3. september fandt endelig arbeidsgiverforeningen at kunne gaa med paa forbundets forslag om Kristiania-overenskomsten; men

med den forandring at mindstelønnen for alt akkordarbeide blev sat til 45 øre pr. time. Mindstelønnen i dagarbeide blir saaledes 47—50 og 58 øre.

Ved anlægget beskæftigedes før streiken ca. 60 mand, men det høieste antal, som understøttedes var 14. De øvrige skaffet sig arbeide andre steder.

Christiania seildugsfabrik.

I august 1914 opsa arbejdsgiverforeningen tariffen for Chr.a seildugsfabrik til utløp 1. januar. Efter overenskomstens bestemmelse skulde forhandling om eventuel fornyelse optages 2 maaneder før overenskomstens utløp, men hverken arbeiderne eller forbundet hørte mere til saken før den 30. januar, da arbejdsgiverforeningen i en skrivelse tilbakekaldte opsigelsen. Saken blev forelagt for Seildugsfabrikkens arbeiderforening og den 4. mai meddelte forbundet at arbeiderne ikke fandt at kunne gaa med paa at ophæve opsigelsen, da arbeiderne paa grund av de dyre tider maatte kræve lønsforhøielse.

Den 11. mai holdtes forhandlingsmøte i arbejdsgiverforeningen, hvor arbejdsgiverforeningens forhandlere forlangte at forbundet skulde gaa med paa at den gamle overenskomst skulde gjælde til 1. januar 1916. Dette kunde forbundets forhandlere ikke gaa med paa og der blev saaledes ikke noget resultat av forhandlingerne.

Den 22. mai opsa forbundet arbeidernes plasse paa samme maate som i det sidste har været praksis mellem hovedorganisationerne. Men arbejdsgiverforeningen negtet at godta denne opsigelse. Arbeiderne maatte selv si op i henhold til reglementet. Dette blev da gjort og arbeidet blev nedlagt 10. juni.

Streiken paagik saa til i september. En del av de uorganiserte kvinder tok efter en tids forløp igjen arbeide paa fabrikken og enkelte mandlige arbeidere lykkedes det ogsaa fabrikken at faa tak i, men driften paa fabrikken var nu saa som saa.

I slutningen av september blev der fra utenforstaaende hold snakket til arbeiderne om mægling, og mægling blev ogsaa tilbudt, men noget resultat av forsøkene blev det ikke, før statsministeren den 25. september sammenkaldte partene til konferanse. Her fastholdt fabrikken sit krav paa at arbeidet maatte gjenoptages før forhandlinger kunde optages om ny tarif, og efter at forskjellige forutsætninger var drøftet fremholdt fabrikkens direktør, at han vilde konferere med arbejdsgiverforeningen, og samme dag sendte denne Arbeidernes faglige landsorganisation en skrivelse angaaende betingelserne og forutsætningerne for arbeidets gjenoptagelse og de forhandlinger som derefter skulde optages.

Arbeiderne vedtok derpaa i møte arbeidets gjenoptagelse 30. september.

Den 5. oktober optoges forhandlinger om ny tarif og fortsatte til den 16. oktober, hvilken dag arbeidsgiverne fremsatte sit endelige tilbud, som arbeidernes forhandlere ikke tiltraadte, men som de allikevel lovet at forelægge for arbeiderne.

Arbeidstiden blev forkortet fra 58 til 56 timer pr. uke og time-lønssatserne foreslaat til 38—42 øre for almindelige arbeidere og for verkstedet samt enkelte andre plasse 46—54 øre.

Formændenes lønningsform blev forandret, saaledes at de fik en fast ukeløn paa kr. 20.00—30.00 samt en viss akkordsats for det som produceres.

Overtidsbetalingen og almindelige bestemmelser som i de øvrige tekstiltariffer.

Overenskomsten blev ved den endelige behandling av arbeiderne vedtat og gjælder til 31. december 1919.

Fredrikstad forenede teglverker.

I 1914 søkte teglverksarbeiderne i Fredrikstad om godkjendelse til at opsi den gjældende overenskomst. Arbeidsgiverne protesterte imidlertid, idet de hævdede, at overenskomsten gjaldt et aar til. Arbeidsgiverne støttet denne paastand paa ordlyden i overenskomstens bestemmelse angaaende opsigelsen. Ved nærmere undersøkelse maatte forretningsutvalget gi arbeidsgiverne ret i deres fortolkning og ut-satte tarifrevisionen til næste aar. I 1915 blev tariffen av teglverksarbeiderne opsagt til utløp 1. mai.

I slutningen av april avholdtes forhandling i Fredrikstad hvor- under arbeidsgiverne fremsatte forslag om lønsreduktion, da krisetiden satte teglverkerne i en særlig uheldig situation. Arbeiderne paa sin side hævdede at de maatte ha tillæg paa grund av dyrtiden. Plassene blev derpaa opsagt til utløp 1. juni. Streiken paagik til 5. juli da parterne ved en ny forhandling blev enige om at fornye tariffen for 1 aar med den forandring, at lønnen for søndagsbrænder blev forhøiet fra kr. 3.50 til kr. 5.00 pr. dag. Arbeidet gjenoptoges 8. juli.

Hiterdals lænsar.

I 1914 blev for sæsonen indgaat en overenskomst mellem Hiterdals lænsarb.forening og Skiensfjordens fællesflotning angaaende arbeidet i Tinelvlænsen og Hægslænsen. For 1915 vilde arbeiderne ha forhøielse i lønssatserne og fremsatte derfor i januar krav om ny overenskomst. Forhandling blev optat paa Notodden den 24. januar,

hvorunder enighet opnaaddes om ny overenskomst. Akkordprisen for skilning, klubning og flaatelægning blev i Tinelvlånsen forhøiet fra 26 øre til 29 øre pr. load og i Hægslånsen fra 23 øre til 28 øre. Daglønssatsen blev ved begge lænsler forhøiet med 1 kr. og mindstelønnen i akkord blev forhøiet fra kr. 4.00 til 4.80.

Notoddens karbidfabrik.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 15. juli. Under opsigelsesfristen tilbød fabrikken et midlertidig dyrtidstillæg til arbeidere over 18 aar av kr. 3.00 pr. uke og yderligere et tillæg av 60 øre pr. uke for hvert uforsørget barn vedkommende har at forsørge. Ved forhandling i arbeidsgiverforeningen 10. juni blev tilbudet gjentat, men i den form, at det skulde være bindende i 1 aar og overenskomsten forøvrig fornyes for 1 aar. Ved behandling i foreningen blev tilbudet vedtat og overenskomsten saaledes fornyet for 1 aar.

Kragerø karbidfabrik.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. 7. juni avholdtes et forhandlingsmøte i arbeidsgiverforeningen, hvorunder fabrikkens representant erklærte, at han ikke kunde gaa til et almindelig lønstillæg nu under krisen, men hvis der var særlig misforhold mellem satserne, var fabrikken villig til at ta dette under overveielse. Forhandlingerne blev derpaa utsat og 11. juni meddelte disponenten at han av direktionen hadde faat lov til at benytte ca. 10 000 kr. til understøttelse for arbeiderne paa grund av krigen. Dette tillæg vilde komme til at utgjøre kr. 1.25 pr. uke for ugifte, kr. 1.75 for gifte og 30 øre i tillæg pr. barn.

Paa dette grundlag opnaaddes ikke enighet og arbeiderne søkte om godkjendelse til at opsi plassene. Imidlertid hadde sakens løsning en viss forbindelse med de øvrige elektrokemiske virksomheter, som var i tarifrevision og nogen arbeidsstans blev det derfor ikke. Den 17. august avholdtes igjen forhandling, hvorunder man enedes om følgende forslag:

1. De nuværende time- og mindstelønssatser forhøies med 3 øre pr. time. Arbeidere, som har høiere timeløn end den i tariffen fastsatte, skal allikevel faa et tillæg til sin løn svarende til det i dette punkt nævnte.
2. For samtlige arbeidere over 18 aar gives indtil 1. juli 1916 et tillæg av 2 øre pr. arbeidet time i uken, som tillægges den ukeløn som fremkommer i henhold til punkt 1.

3. Desuten gives gifte arbeidere i samme tidsrum et tillæg av 40 øre pr. uke for hvert barn under 15 aar.
4. Forannævnte tillæg blir at regne fra 1. juli 1915.
5. Forøvrig prolongeres ovennævnte overenskomst til 1. juli 1916 med samme regler for opsigelse og fornyelse som i den nuværende overenskomst bestemt.

Forslaget blev vedtat av arbeiderne og overenskomsten saaledes fornyet for 1 aar.

Oddafabrikkerne og Skaftun kalkbrud.

Tarifferne blev opsagt fra arbeidernes side til utløp 1. juli. De første forhandlinger førtes i Bergen. Fabrikkernes og arbeidsgiverforeningens representanter stillet sig her uvillig til at forhøie tariffernes satser, men var villig til at forpligte sig til at betale det før indrømmede dyrtidstillæg i 1 aar. Dette kunde forbundets forhandlere ikke gaa med paa og forhandlingerne blev avbrutt.

Det saa saaledes ut til at konflikt vilde indtræde 1. juli og skridt dertil blev gjort fra forbundets side, idet andragende om plassenes opsigelse blev oversendt landsorganisationen.

Imidlertid hadde arbeidsgiverforeningen gjort henvendelse til sekretariatet med tilbud om at opta nye forhandlinger gjennom landsorganisationen, og som følge herav utsatte sekretariatet behandlingen av forbundets forslag, indtil man fik se hvordan det gik med de nye forhandlinger.

Disse forhandlinger, der førtes i Odda, varte fra den 8.—11. juli. For landsorganisationen deltok Ole O. Lian, for Træarbeiderforbundet H. Pettersen, for Jern- og Metalarbeiderforbundet A. Knudsen og for vort forbund I. Bjerkmann. Desuten deltok representanter fra samtlige interesserte foreninger i forhandlingerne.

Forhandlerne enedes tilslut om at anbefale et forslag der gik ut paa følgende:

Overenskomsterne skulde prolongeres 1 aar. Samtlige timelønssatser forhøies med 4 øre, og skiftlønningerne med 35 øre. Desuten skulde alle arbeidere ha et lønstillæg av 4 øre saa længe overenskomsten var gjældende. Ialt utgjør dette 8 øre tillæg pr. time. Arbeidere under 18 aar fik et tillæg av 4 øre pr. time. Akkordpriserne for losning og lastning blev samtidig forhøiet med ca. 8 pct.

Dette forslag blev behandlet og sat under avstemning paa møter i samtlige foreninger, hvor forhandlerne var tilstede. Tilslutningen til møterne var imidlertid meget daarlig i betragtning av sakens vigtighet. Av ca. 800 organiserte arbeidere var der kun 322 som hadde

avgitt stemme og av disse stemte 123 for forslaget og 199 imot. Da dette resultat blev forelagt sekretariatet, besluttet dette at indhente forbundenes uttalelser om hvorvidt forhandlingsresultatet burde vedtages av sekretariatet. Fra Jern- og Metalarbeiderforbundet meddeltes, at dette forbunds avdeling i Odda hadde vedtatt forslaget med stor majoritet. Træarbeiderforbundet, hvis avdeling hadde forkastet forslaget, anbefalte allikevel vedtagelse. Vort forbunds forretningsutvalg fandt ikke at kunne anbefale vedtagelse, men da det jo maatte indrømmes at den stedfundne avstemning gav et daarlig uttrykk for arbeidernes mening, anbefaltes at foreta ny avstemning for eller mot arbeidsstans. Dette gikk sekretariatet over til, og der blev nu sagt tydelig ifra i sirkulæret fra landsorganisationen, at der maatte forlanges at mindst halvdelen av de organiserte maatte ha stemt for streik, om denne skulde bli godkjendt.

Til trods for dette viste det sig ogsaa ved den anden avstemning at fremmøtet til avstemningen hadde været daarlig. Der avgaves ialt 435 stemmer, hvorav 124 for og 311 mot forslaget; hertil kommer avstemningen ved Skaftun Kalkverk, hvor der var 5 for og 24 mot forslaget.

Da der saaledes ikke var opnaadd absolut majoritet for streik, besluttet sekretariatet at vedta forslaget for samtlige foreninger. Det opnaadde tillæg er av forhandlerne beregnet til at utgjøre noget over 50 000 kroner pr. aar utover, hvad det tidligere bevilgede dyrtidstillæg utgjorde.

Rjukan dampvaskeri.

I mars fremsatte arbeidernes ved Rjukan dampvaskeri krav om lønstarif. Ved forhandling mellom dampvaskeriet og formanden i samorganisationen, Jakob Eikefjord, opnaadtes enighet om lønstarif, der traadte ikraft 17. april og gjælder indtil videre. Arbeidstid 56 timer pr. uke, timeløn 32 øre. For overtidsarbeide 25 pct. for de første 2 timer og derefter 50 pct. tillæg.

Hunfos fabrikker.

Ved Hunfos fabrikker ovenfor Kristiansand paagikk vinteren 1914—15 en del utvidelses- og nybygningsarbeider, der utførtes av Christiania Cementstøperi (H. Musculus). Foreninger blev dannet baade i tilslutning til vort forbund og træarbeiderforbundet. Arbeidsstyrken var ca. 100 mand. I mars søkte foreningerne om godkjendelse til fremsættelse av lønkrav og kravet blev fremsatt under press av arbeidsnedleggelse, hvis ikke enighet kunde opnaaes. Den 11.

april indgikk Musculus paa en fællesoverenskomst for anlægsarbeiderne og træarbeiderne gjældende til 1. mai 1916.

Overenskomsten bestemmer lønnen for tømmermænd til 60 øre, for jord- og fjeldarbeidere 52 øre, cementarbeidere 55 øre, løs- og sjauerarbeide 42 øre og for kran-, vinch- og heisekjørere 50—55 øre.

Arbeidstid 10 timer pr. dag. Overtid paa hverdage 50 pct. tillæg og søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Kristiania gasverk.

Overenskomsten av 1912 blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. oktober. Imidlertid blev lønsspørsmålet ordnet for de andre kommunale arbeidere i Kristiania og spørsmålet om prolongation paa et aar med samme tillæg som for de øvrige kommunale arbeidere kom op. I august tilbød direktionen prolongation av tariffen i et aar med følgende forandringer:

1. at de kommunale arbeideres dagløn fra 1. juli 1915 forhøies med 40 øre pr. dag,
2. at nytaarsdag regnes til de store høitider, som betinger en overtidsbetaling paa 100 pct.,
3. at løsarbeidere, som har været i kommunens tjeneste uavbrutt i 2 aar, faar betaling for helligdage som falder mellom søndage, likesom de faste arbeidere og
4. at de fast ansatte arbeidere faar 9 dages ferie.

Ved møte i Gasverksarbeidernes forening blev forslaget vedtatt og opsigelsen av tariffen tatt tilbake. Ved denne ordning fikk gasverksarbeiderne 40 øres tillæg pr. dag i 3 maaneder, mens den gamle tarif endda skulde være gjældende.

O. Johannessen & søns tekstilfabrik, Kristiania.

I juni 1914 fremsatte arbeiderne ved denne bedrift et av forbundet godkjendt lønkrav. Saken blev av bedriften henvist til arbeidsgiverforeningen. Imidlertid kom krigen og krisen og kravet blev midlertidig stillet i bero. Paa vaaren 1915 blev kravet gjenoptatt og i mai og juni førtes forhandling mellom forbundet og arbeidsgiverforeningen. Enighet opnaadtes ikke, hvorfor plassene blev opsagt til fratredelse 17. juli. Streiken omfattet 17 organiserte arbeidere og paagikk til 15. september, da forhandlingerne gjenoptoges og enighet opnaadtes om et forslag til overenskomst gjældende til 1. juli 1916. Ved avstemning i foreningen blev forslaget vedtatt. Tariffen blev i det væsentlige i overensstemmelse med tariffene for de øvrige tekstilfabrikker, men med noget høiere satser for shoddyavdelingen.

Narvik kommune.

I april søkte Narvik kommunale arbeiderforening forbundet om godkjendelse til fremsættelse av lønskrav til Narvik kommune. Forhandlingerne var tilendebragt 3. juli og vedtat av bystyret 23. juli.

Arbeidstid 48 timer pr. uke. Mindsteløn 62½ øre pr. time. For faste arbeidere, der har arbeidet minst 1 aar i kommunens tjeneste 75 øre pr. time. For overtidsarbeide 50 pct. tillæg, for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg. For utenbys arbeide, der medfører natophold utenfor hjemmet 25 pct. tillæg. Overenskomsten gjælder til 1. juli 1916.

Notoddens ammoniakvandfabrik.

Ved siden av sine øvrige fabrikker paa Notodden har Notodden salpeterfabrikker ogsaa sat op en ammoniakvandfabrik. Denne fabrik var ikke omhandlet i overenskomsten av 1913. I juni 1915 fremsatte arbeiderne ved denne fabrik et lønskrav og opsa samtidig sine plasse. Arbeidsgiverforeningen hævde imidlertid, at fabrikken kom ind under overenskomsten av 1913, og da forbundet hævde den motsatte opfatning, forlangte arbeidsgiverforeningen saken avgjort ved voldgift. Voldgiftskjendelsen, der er indtat særskilt et andet sted i beretningen, gik ut paa at forbundet fik medhold i sin opfatning. Efter denne avgjørelse blev forhandling optat om særskilt overenskomst for ammoniakvandfabrikken.

Den 7., 11., 12. og 13. juli avholdtes forhandlingsmøter, hvorunder forhandlerne enedes om forslag til overenskomst. Løn ved skiftarbeide 63 øre pr. time. Dagarbeide 57 øre pr. time. Formænd 5 øre mere pr. time. Arbeidere, som allerede hadde erholdt 2 øre i tillæg pr. time, bibeholdt dette som tillæg til de i tariffen fastsatte satser. Arbeidstid for skiftarbeiderne 8 timers skift og for dagarbeiderne 56 timer pr. uke. De nye lønssatser blev git tilbakevirkende kraft til 18. februar 1915 for alle de nuværende arbeidere ved fabrikken.

Overenskomstens varighet 1. april 1916.

De—No—Fa i Fredrikstad.

Vinteren 1915 blev der stiftet en fabrikarbeiderforening i Fredrikstad. I denne forening var ogsaa en del arbeidere fra De—No—Fa. Fabrikledelsen likte imidlertid ikke at ha fagorganiserte folk, da den hadde en viss forkjærlighet for de „gule“ og efter evne søkte at støtte denne organisation. Vort forbunds medlemmer blev efterhvert avskjediget og forbundet indbragte derfor for sekretariatet spørsmålet om i forbindelse med Jern- og metalarbeiderforbundet og Havne- og

Transportarbeiderforbundet at blokere fabrikken. Det viste sig imidlertid at de 3 forbunds medlemmer ved fabrikken tilsammenlagt ikke blev saa mange, at man effektivt kunde ramme fabrikken ved arbeidsstans og blokade.

De avskedigede medlemmer blev derfor en tid understøttet av forbundet til de kunde faa sig andet arbeide.

Haugesunds kullosselag.

Tariffen blev av arbeiderne opsagt til utløp 4. november. Der forlangtes en forhøielse i akkordsatserne av gjennomgaaende 20 pct. Kravet blev i sin helhet gjennomført ved tariffens utløpstid.

Salterød smelteverk.

Fra Jern- og metalarbeiderne ved verket blev paa vaaren fremsat lønskrav, og ved forhandling blev dette ordnet. Vort forbunds medlemmer fremsatte derpaa ogsaa lønskrav og der var i sakens anledning en hel del forhandlinger og konferanser uten at enighet opnaades. I september blev plassene opsagt, hvorpaa der blev indgaaet en overenskomst gjældende saalænge krigen varer, hvorpaa den kan opsiges med 3 maaneders varsel. Knusere og blandere fik en akkordsats av kr. 1.55 pr. sats indeholdende 500 kg. kvarts og tilsvarende mængder jern og kul. De øvrige arbeidere 10 pct. i dyrtidstillæg.

Lilleborg fabrikker.

I 1914 søkte foreningen om godkjendelse til at opsi tariffen. Paa grund av krigen og krisen blev saken utsat. I 1915 blev kravet gjenoptat og overenskomsten opsagt til utløp 1. januar.

I december optoges forhandling mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet. Herunder opnaades enighet om forslag til overenskomst gjældende til 1. januar 1919.

Arbeidstiden for dagarbeidere blev nedsat fra 60 til 57 timer. For skiftarbeiderne 8 timers skift. Timeløn 41—46, tidligere 35—40. Ukelønnede arbeidere 26.00—30.00 kr. uken. Akkordpriserne forhøiedes med 15—25 pct. Overtidsarbeide 25, 50 og 100 pct.

Ved siden av forandringen i overenskomsten gik fabrikken med paa følgende dyrtidstillæg.

For ukelønnede arbeidere	kr. 1.00
„ timelønnede —	„ 2.10
„ kvinder	„ 1.00

Alt pr. uke og for en tid av et halvt aar efter fredslutningen for den europæiske krig.

Kristiania mørtelverk.

I august fremsatte arbeiderne, der er medlemmer av Kristiania sten-, jord- og cementarb.forening, for bedriften lønskrav. Forhandling avholdtes 18. august mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet. Enighet opnaades ikke og plassene blev opsagt. Den 13. september gjenoptoges forhandlingerne med det resultat at enighet opnaades om overenskomst gjældende til 1. april 1917.

Lønnen for kjørekarle sattes til 45 øre pr. time. For de øvrige arbeidere ved verket 50 øre pr. time. Arbeidstid 57 timer (tidligere 60). For overtidsarbeide 25, 50 og 100 pct.

Vadheim fabrikker.

Fabrikken satte sommeren 1915 igang en chloravdeling. Da arbeiderne ved denne avdeling ikke var tilfreds med lønningerne, fremsatte de i oktober lønskrav, og resultatet blev en tillægsoverenskomst til den tidligere ved fabrikkene gjældende overenskomst. Arbeidstid 57 timer. For skiftarbeidere 8 timers skift. Skiftløn kr. 4.80. Overtidsprocenter 25, 50 og 100 pct. Desuten fik samtlige arbeidere ved fabrikkene et dyrtidstillæg av kr. 1.50 pr. uke med 50 øres tillæg for hustru og 25 øre for hvert barn.

Rjukan II.

I oktober 1915 optoges forhandlinger mellem forbundet og arbeidsgiverforeningen angaaende et av arbeiderne ved Rjukan II reist lønskrav. Der opnaades enighet om en tillægsoverenskomst til overenskomsten av 1911.

Skiftarbeidere 65 øre pr. time

Dagarbeidere 60 —

Dog erholder de som er beskjæftiget paa toppen med syremaaling og tapning 3 øre mere pr. time.

Mjøndalens kalkfabrik.

Den 20. december avholdtes forhandling i arbeidsgiverforeningen angaaende et av arbeiderne ved Mjøndalens kalkfabrik fremsat lønskrav. Arbeiderne hadde for brytning av fjeld 75 øre pr. ton og for kjøring 75 øre pr. ton. Fabrikken tilbød 10 øre som dyrtidstillæg til satserne. Dette fandt foreningen ikke at kunne gaa med paa og arbeidet blev nedlagt. Imidlertid gik fabrikken med paa yderligere 5 øres tillæg, og overenskomsten blev derpaa vedtat. Overenskomstens varighet til utgangen av 1916.

Bergverksindustrien.

I henhold til bestemmelse i fællesoverenskomsten i bergverksindustrien, varslet forbundet før 1. september, at man ønsket forandringer i bergverkstarifferne. Den 16. september optoges forhandlingerne. Da forutsetningen for disse forhandlinger var at forsøke at opnaa enighet om eventuelle forandringer i de bestaaende overenskomster, blev der først drøftet paa hvilket grundlag forhandlingerne skulde føres. Fra forbundets forhandlere hævdedes, at forhandlingerne maatte føres paa grundlag av forhøielse av mindstelønnen. Paa dette grundlag vilde ikke arbeidsgiverne forhandle, men erklærte at ville forhandle om et dyrtidstillæg for samtlige dags- og maanedsbetalte arbeidere.

Efter at spørsmålet var drøftet paa tre møter, fandt arbeidsmandsforbundets forhandlere dog at kunne gaa med paa at forhandle paa dette grundlag, idet tillægget ogsaa skulde gjælde akkordarbeiderne, og man stod frit med hensyn til grundlaget for forhandlingerne dersom overenskomsten blev opsagt, og forhandlinger om ny overenskomst blev optat. Om hvilke bedrifter det skulde gjælde og tillæggenes størrelse blev det nærmere at forhandle.

Arbeidsgivernes forhandlere fremholdt muligheten av, at der var enkelte bedrifter, som ikke kunde gaa med paa noget tillæg, likesom ikke alle kunde betale like meget, saa tillæggenes størrelse blev forskjellig for de forskjellige bedrifter.

Fra 27. september til 2. oktober paagik forhandlingerne herom, og til disse var indkaldt repræsentanter fra samtlige gruber som berørtes av tarifrevisionen.

Resultatet av forhandlingerne blev imidlertid ikke særdeles gunstig, og der opnaades ikke enighet om noget fælles forslag, da arbeidsgivernes tilbud var ganske uvæsentlige tillæg, og kun for nogen bergverks vedkommende.

Arbeidsgivernes tilbud var følgende:

„Samtlige mellem Norsk arbeidsgiverforening, Bergverkernes landssammenslutning og vedkommende bergverker paa den ene side, og Arbeidernes faglige landsorganisation, Norsk arbeidsmandsforbund og de organiserte arbeidere ved vedkommende bergverk paa den anden side gjældende overenskomster inden bergverksindustrien, prolongeres uforandret til 1. januar 1917 med samme regler for opsigelse og fornyelse som i de nugjældende overenskomster bestemt.

Samtlige de mandlige arbeidere ved nedenfor nævnte bergverk, som er over 19 aar, erholder utbetalt ved slutlønnen for hver maaned — første gang ved slutlønnen for januar 1916 følgende beløp:

1. *Sulitjelma.*

Kr. 7.00 pr. md. for ugifte arbeidere
" 8.00 —" gifte —
+ et tillæg av kr. 1.00 pr. barn under 15 aar.

2. *Bosmo.*

Kr. 4.00 pr. md. for ugifte arbeidere
" 6.00 —" gifte —

3. *Nordiske Grubekompani* (Foldals gruber).

Kr. 3.00 pr. md. for ugifte arbeidere
" 4.00 —" gifte —

4. *Røros.*

Kr. 5.00 pr. md. for ugifte arbeidere
" 7.00 —" gifte —

5. *Birtavarre.*

Kr. 4.00 pr. md. for ugifte arbeidere
" 6.00 —" gifte —

Utbetalingen av disse beløp forandrer intet i den nugjældende praksis med hensyn til lønningernes fastsættelse i henhold til overenskomsterne, og er betinget av, at vedkommende arbeider i angjældende maaned mindst har arbeidet det for ham gjældende normale antal timer. Er det samlede timeantal for maaneden mindre, reduceres beløpet forholdsvis.

Som det herav vil fremgaa var intet tillæg budt arbeiderne ved Foldals, Røstvangens, Killingdals og Stord gruber, likesom der heller ikke var budt noget for Sydvaranger. Som grund herfor anførte arbeidsgiverne, at lønningerne paa disse steder laa meget høit og dels andre grunde.

Arbeidsmandsforbundets forhandlere erklærte at de vilde ta arbeidsgivernes tilbud under nærmere overveielse og forelægge det for de respektive foreninger til avstemning.

Resultatet herav blev at samtlige foreninger forkastede arbeidsgivernes tilbud.

Fristen for adgang til opsigelse av tariffene var imidlertid utsat til 22. oktober.

Forbundet opsa derpaa overenskomsterne for Foldals verk, Røstvangens gruber, Røros kobberverk, Killingdals gruber, Stord gruber, Fosdalens bergverksaktieselskap, Bosmo gruber, Sulitjelma gruber og Birtavarre gruber foruten en del andre som Glomsrudkollen, Ofoten og Salangen, hvor for tiden ingen drift er.

Arbeidsgiverne svarte med en meddelelse om, at de ikke vilde fortsætte driften uten overenskomst.

Den 20. december avholdtes paany forhandling mellem arbeidsgiverforeningen og Arbeidernes faglige langsorganisation. Herunder fremholdt igjen arbeidernes forhandlere at en forhandling maatte ske paa grundlag av en forhoielse av tarifsatserne, og da arbeidsgiverne erklærte ikke at kunne indgaa herpaa blev forhandlingerne resultatløse.

Foruten de foran nævnte lønsbevægelser og konflikter, har der i aarets løp været en del mindre konflikter likesom der har været ført en række forhandlinger angaaende opstaaede tvistespoersmaal. Enkelte av disse er ogsaa løst ved voldgift. Disse skal vi omtale litt nærmere i neste avsnit.

Voldgiftskjendelser.

Voldgiftsavgjørelse i tvist mellem A/S Rjukanfos og dets tunnelarbeidere angaaende avbrytelse av akkorderne.

Da verdenskrigen utbrøt, opstod der som bekjendt paa mange arbeidsplasser paniklignende tilstande. Saa ogsaa paa Rjukan. Der blev git ordre til opsigelse av arbeidere i stor skala. Plakater blev opsat, hvori alle opfordredes til at være forsiktig i sit forbruk av matvarer, da hungersnød kunde befryktes. Av samme grund opfordredes alle løse og ledige personer om at forlate stedet; de skulde faa fri reise til Notodden med selskapets jernbane, om de bare vilde reise.

Tunnelarbeiderne blev beordret til at sette av for opmaaling, da arbeidet skulde indstilles, men et par dage efter kom der kontraordre; de kunde bare fortsatte. Saa gik det nogen dage; saa blev der atter git ordre til opmaaling, hvilket ogsaa blev foretat henimot midten av august med paafølgende oppgjør for det utførte arbeide.

Imidlertid blev arbeidet i de fleste tunneldrifter fortsatt uforandret, og arbeiderne var i uvisshet om, hvad der videre vilde ske. De fleste ventet vel fremdeles paa en vakker dag at faa ordre til stans. Denne ordre kom dog ikke; derimot kom en av opsynsmændene i slutten av maanedens og utdelte nye akkordsedler til lagene.

I disse akkordsedler var prisen redusert med 40—50 kroner pr. l. m. Dette nedslag var foretat av ingeniøren i samraad med en opsynsmand, uten at der var ført nogen forhandling med akkordlagene, saadan som overenskomsten bestemmer.

Der var heller ikke i de nye akkordsedler oppgit akkordens omfang eller masse. Altsaa fuldstændig i strid med overenskomsten.

Endel av akkordlagene mottok disse nye akkordsedler uten bemerkning, andre protesterte mot deres gyldighet under henvisning til de ældre akkordsedler, som de mente fremdeles var gjældende saa længe akkorden, de lød paa, ikke var færdig.

Et par av lagsformændene skrev til sakfører i Kristiania for at faa undersøkt lovligheten av selskapets fremgangsmaate og blev av ham tilraadet at forlange tvisten avgjort ved voldgift i henhold til overenskomsten.

Der blev efterhvert mere klarhet over situationen, og samtlige akkordlag gjorde nu fælles sak og protesterte mot de nye akkorders lovlighet.

Der blev saa ført forhandling i Kristiania den 17. oktober og 25. november, hvor representanter for arbeiderne og selskapet var til-

stede sammen med representanter fra begge organisationer. Nogen enighet opnaaddes ikke.

Fra forbundets side blev saa tvisten indanket for voldgiftsret, der traadte sammen den 19. december og bestod av: for arbeidsmandsforbundet d'hr. advokat *Puntervold* og stenarbeider *Oskar Johansen* og for arbeidsgiverforeningen advokat *Per Rygh* og ingeniør *Alf Bang*.

Til opmand valgtes høiesteretsassessor *Paul Berg*.

Som vidner var av forbundet indkaldt forretningsfører *Jakob Eikefjord* samt akkordformændene *Edvard Føll*, *K. J. Pettersen* og *Konrad Kristiansen*.

Av arbeidsgiverforeningen var indkaldt overingeniør *Gregersen-Vogter*, ingeniørerne *Boe* og *Gjestland* samt opsynsmand *Halvorsen* og stikningsformand *Ingebretsen*.

Desuten møtte som partsrepresentanter: *Rich. Hansen* for arbeidsmandsforbundet og sakfører *Paus* og høiesteretsadvokat *Prytz* for arbeidsgiverforeningen.

Voldgiftsretten holdt ialt 6 møter.

Den 29. januar avsa retten følgende

kjendelse:

Ved utbruddet av verdenskrigen i august ifjor saa A/S Rjukanfos sig stillet i den situation, at det ikke kunde faa de penge, det hadde sikret sig for utbygningen av kraftanlægget „Rjukan II“. A/S Norsk Hydro skulde ha skaffet pengene og hadde bl. a. i den anledning kontrahert et større laan, som skulde utbetales i Paris den 1. august, men paa grund av krigen fik Hydro ikke disse penge, og følgen derav for Rjukanfos var, at Hydro ikke kunde love at stille til disposition mere, end hvad der trængtes til at utbetale optjent arbeidsløn og løn under opsigelsestiden til de arbeidere, som hadde krav paa opsigelsesfrist. I sin fremstilling til voldgiftsretten har Rjukanfos opplyst, at det dog samtidig blev sagt, at Hydro vilde gjøre hvad gjøres kunde for at skaffe ialfald endel av pengene, saa Rjukanfos muligens kunde ha haab om, at nogen av de arbeidere, som længst hadde været i selskapets tjeneste, og særlig de gifte, kunde fortsatte en tid utover.

Under disse forhold fandt direktionen i Rjukanfos at maatte gaa til en almindelig opsigelse av alle arbeidere ved kraftanlægget, og beslutning herom blev truffet i møte den 1. august. Om man maatte gaa til hel stans eller kunde fortsatte med endel av arbeiderne, vilde avhænge av, hvordan forholdene utviklet sig, men efter uttalelser, som er fremkommet under denne sak, var man forberedt paa, at det hele vilde stoppe op.

Den 3. august blev direktionens beslutning gjort almindelig kjendt gjennom oplag av trykte plakater. Og samtidig blev avdelingsingeniørerne paalagt at gi direkte besked til arbeiderne gjennom opsynsmændene. I den trykte plakat heter det: „Paa grund av den ved krigen indtraadte situation ser Rjukanselskaperne sig nødsaget til at meddele, at arbeiderne for alle eventualiteters skyld vil bli opsagt ved alle anlagsavdelingerne. Dog vil selskaperne i den utstræk-

ning dette blir mulig søke at skaffe arbeide til familieforsørgere paa stedet.“

Arbeidet ved kraftstationen, rørgaten og omløpstunnelene blev derpaa helt indstillet, og akkorderne blev oppgjort. Ogsaa arbeiderne i hovedtunnelen fik ordre om, at akkorderne vilde bli avbrutt og at de derfor skulde sette til og gjøre sig klar for opmaaling, men det blev samtidig sagt, at det var mulig, at arbeidet vilde bli fortsat med innskrenket arbeidsstyrke. Opsynsmand Halvorsen og stikningsformand Engebretsen, som bragte ordren frem til de heromhandlede lag, har forklart, at den munttlige besked, de hadde faat av sin avdelingsingeniør ogsaa gikk ut paa, at om arbeidet blev fortsat, vilde det ske efter reducerte priser. Ogsaa dette blev, siger de, nævnt for arbeiderne. Overensstemmende hermed har akkordformand K. F. Pettersen forklart sig angaaende den besked, han fikk. Imidlertid bestemte arbeidsledelsen sig for at se tiden litt an, før man avbrøt akkorderne i hovedtunnelen. Akkordlagene fikk derfor ny besked om, at de kunde la det bero indtil videre med tilsætningen. Der blev saa arbeidet nogen dage etter de gamle akkordsedler. Men ca. 8. august blev der truffet ny bestemmelse om, at alle akkorderne skulde avbrytes ogsaa i hovedtunnelen. Denne beslutning blev straks meddelt arbeiderne, og de fikk ordre om at sette til. I tiden 11.—15. august blev der saa foretat opmaaling og utlønning for alle akkordlag. Enkelte lag hadde i sine akkordsedler en bestemmelse om oppgjør, naar en viss del av arbeidet var utført, dog saaledes, at 5 pct. av akkordsummen skulde holdes tilbake og først utbetales, naar den hele akkord var fullført. Ved de oppgjør, som nu fandt sted, blev intet saadant fradrag gjort. Samtlige lag fikk den fulde akkordsum utbetalt.

Et enkelt lag — Edvard Føll's — hadde paa denne tid permisjon. Det hadde etter sin akkordseddel rett til utlønning, naar ca. 50 m. var inddrevet. I henhold hertil hadde laget faat utlønning den 30. juli og hadde derpaa tatt sig fri i nogen tid. Av akkordsummen var 5 pct. holdt tilbake. Disse 5 pct. blev utbetalt nogen dage efterat laget omkring den 15. august atter begyndte at arbeide. Føll har forklart, at derom var intet krav fremsat av ham eller hans folk, men enkelte av laget hadde brukt op sine penge, og det var alene et almindelig forskud, man hadde bedt om. Opsynsmand Halvorsen har derimot forklart, at de 5 pct. blev utbetalt, fordi laget forlangte at faa dem.

Et akkordlag, som drev med maskinboring, fikk etter utlønningen ordre om at stanse. Av de øvrige lag, som alle drev med haandboring, sluttet tre, og det vistnok av egen drift. De øvrige lag fortsatte, men mens antallet av arbeidere i tunnelen ved krisens utbrud hadde været omkring 160, var der ca. 15. august bare henimot 90 igjen.

For de lag som fortsatte, blev der den 25. august utstedt nye akkordsedler, og disse blev i de paafølgende dage utlevert til lagene av opsynsmand Halvorsen. Nogen forhandling mellom selskapet og lagene om disse nye sedler hadde ikke fundet sted, og formændene eller deres folk hadde intet forhaandskjendskap til, hvad de indeholdt.

Men der hadde etter Halvorsens forklaring oftere været rettet spørsmål til ham om, hvad de nye akkordpriser vilde bli. Hans svar var alltid, at det visste han intet om.

En av formændene, K. F. Pettersen, negtet at ta imot sin seddel. Etter hvad Halvorsen har forklart, tok derimot de øvrige mot sine. Edvard Føll har forklart, at han for sit vedkommende nok tok den, men at han samtidig lot Halvorsen forstaa, at han ikke godkjendte den. Konrad Kristiansen har forklart, at han protesterte, da han med den nye seddel etter hans mening ikke vilde kunne tjene dagløn. De øvrige akkordformænd er ikke blitt avhørt under saken.

Det er disse nye akkordsedler, som har fremkaldt den foreliggende tvist mellom Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening.

Norsk arbeidsmandsforbund har hævdet, at A/S Rjukanfos pligter at gjøre op etter de priser, som var sat i de gamle akkordsedler. Men selskapet har ikke villet erkjende nogen saadan pligt for sig. Og da det ikke har lykkedes at løse tvisten ved forhandling mellom de to organisationer, har Norsk arbeidsmandsforbund begjært tvisten avgjort ved voldgift.

De spørsmål, som er forelagt voldgiftsretten, lyder saa:

1. Kan de her omhandlede akkorder ved A/S Rjukanfos kraftanlæg ansees for avbrutte i overensstemmelse med overenskomstens § 1, naar arbeidet fortsættes av de samme akkordlag og etter samme plan som tidligere?
2. Har arbeiderne rett til ved akkordernes fullførelse at kræve oppgjør etter de priser, som indeholdes i de oprindelige akkordsedler?

Rettens flertal, formanden, ingeniør Bang og advokat Rygh, skal bemerke: Det er ikke her spørsmål om, hvorvidt de pengevanskeligheter, som krigen førte Rjukanfos op i, vilde ha gitt selskapet en rett etter almindelige kontraktsregler til at avbryte de løpende akkorder.

Selskapet søker hjemmelen for sin optræden i den tarifoverenskomst, det har med Norsk arbeidsmandsforbund. Denne har i sin § 1 følgende bestemmelse:

„Naar forandring i arbeidsplan eller andre av arbeidsledelsen godkjendte omstændigheter kræver det, . . . har arbeidsledelsen rett til at avbryte og ophæve akkorden mot forholdsvis betaling for det utførte arbeide.“

Der staar her intet om arten av de omstændigheter, som skulde gi selskapet rett til at bryte akkorderne. Men det synes klart, at uttrykket „av arbeidsledelsen godkjendte“ ikke kan forstaaes derhen, at det er helt overlatt til arbeidsledelsen vilkaarlig at avgjøre, om der foreligger grund til avbryte.

Paa den anden side kan det heller ikke kræves, at vedkommende omstændigheter skal være av den art, at de gjør fortsattelsen av arbeidet enten teknisk eller økonomisk *umulig*. En rett til i saadanne tilfælder at indstille arbeidet, behøvet ikke selskapet sikre sig gjennom uttrykkelig avtale. Det er forsaavidt ogsaa tilstrækkelig at peke

paa, at forandring av arbeidsplan er nævnt som ophørsgrund, uten hensyn til, hvorfor arbeidsplanen er blit forandret. Hensigten maa ha været at aapne selskapet adgang til — ubundet av almindelige kontraksregler — at bryte akkorderne, naar der indtræffer omstændigheter, som maatte gi arbeidsledelsen en paa viselig og objektivt set rimelig og fornuftig grund til at revidere sit arbeidsprogram, og enten stanse arbeidet helt eller indskrænke og omlægge driften. Om saadanne omstændigheter har foreligget er et spørsmål, som i tilfælde av tvist maa kunne kræves løst ved voldgift, og voldgiftsretten er ikke bundet ved, hvad selskapet forsaavidt maatte ha ment.

Selve den verdensbrand, som brøt ut i august ifjor, og al den usikkerhet paa alle hold, som den førte med sig, kunde vistnok i og for sig ha git grund til at se tiden noget an med et arbeide som det heromhandlede. Men under enhver omstændighet maatte de uforutseede vanskeligheter, som krigen bragte A/S Rjukanfos op i, være en efter tariffoverenskomstens § 1 gyldig grund til at avbryte de løpende akkorder. Situationen gjorde det nødvendig for selskapet at forberede sig paa hel stans eller ialfald paa en indskrænkning i stor maalestok med derav følgende reduktion av arbeidsstyrken. Det var derfor naturligt og rimelig at gjøre op over hele linjen.

Ved bedømmelsen av beslutningen herom, kan man ikke se hen til, hvordan forholdene siden artet sig. At det har gaat bedre end man dengang kunde forutse, kan ikke komme i betragtning. Avgjørende er stillingen, som den maatte opfattes, da selskapet traf sine beslutninger. Og i lys av forholdene, som de da laa an, maa man se de forholdsregler selskapet fandt at maatte gripe til. Der er heller ikke under saken kommet frem noget om, at der fra arbeidernes side dengang blev reist indvendinger mot de forføininger, som selskapet traf. Ogsaa for arbeiderne har vistnok den almindelige avbrytelse av alle akkorder staat som en naturlig følge av situationen, som den da var, med forvirring og utrygghet paa alle hold.

Arbeidsmandsforbundet har lagt vekt paa, at der ikke blev nogen virkelig arbeidsstans for de akkordlag, som denne sak gjælder. Derav skulde fremgaa, at omstændighetene ikke hadde krævet nogen avbrytelse av disse lags akkorder. Og i ethvert fald skulde man derav kunne slutte, at opmaalingen og utlønningen ikke var noget uttryk for en avbrytelse. Hertil skal bemerkes: Selv om der ikke blev hel arbeidsstans, men forholdene vilde kunne tillate en fortsættelse med indskrænket drift, saa var et almindelig oppgjør nødvendig, for at arbeidsledelsen kunde staa frit ved avgjørelsen av, hvilke dele av arbeidet skulde holdes gaaende, og hvilke arbeidere skulde ha fortrinnsretten til at fortsætte. Nogen beslutning om den fremtidige arbeidsdrift var endnu ikke truffet, da akkorderne blev oppgjort for tunnelagene. Det var endnu paa det uvisse og flytende, efter hvad som er oplyst. Og naar de heromhandlede lag fortsatte, var det derfor ikke, fordi det da var paa det rene, at tunnelarbeidet i ethvert fald skulde drives efter det gamle arbeidsprogram. Denne fortsættelse var alene en midlertidig foranstaltning, en provisorisk ordning.

De gamle akkorder var endelig avbrutt, og dette hadde faat sit

utvetydige uttryk gjennom de oppgjør og utlønninger, som hadde fundet sted. Om selskapet saavel i sin egen som i arbeidernes interesse fandt at kunde holde arbeidet gaaende indtil videre, med den reducerte arbeidsstyrke, som da var igjen i tunnelen, saa bandt ikke selskapet sig derved paany til de gamle akkorder. Netop for at staa frit, var det selskapet hadde oppgjort disse.

Under den nye midlertidige ordning stod begge parter helt frit overfor hverandre, og det ogsaa med hensyn til, hvad der skulde betales for arbeidet under denne nye midlertidige ordning. Det kan ikke siges, at de gamle priser maatte gjælde, fordi man ikke var blit enig om nye priser. Skulde oppgjør efter de gamle priser kunne kræves, ogsaa for dette nye arbeide, maatte det vel være, fordi dette hadde været den fælles forutsætning for fortsættelsen. Men opplysningerne peker ikke i den retning, at det har været meningen. Arbeidernes forespørsler til opsynsmanden om, hvordan de nye priser vilde bli, synes snarere at tyde paa, at arbeiderne har hat forstaaelsen av, at der for dette fortsatte midlertidige arbeide skulde gjøres op efter de nye priser, som siden maatte bli sat.

Flertallet mener efter dette, at A/S Rjukanfos hadde ret til at bryte de gamle akkorder, at disse virkelig er brutt og endelig oppgjort ved den opmaaling og utlønning, som fandt sted i de nærmeste dage efter 11. august — og at akkordlagene derfor ikke har nogen i tariffoverenskomsten hjemlet ret til at kræve oppgjør efter de gamle akkordsedler.

Hermed er der svart paa de spørsmål som er forelagt voldgiftsretten. Om oppgjørene skal bygges paa de nye akkordsedlers priser eller muligens paa andre, er spørsmål, som maa løses konkret for hvert enkelt lag, og paa grundlag av de avtaler, som de enkelte lag retsgyldig maatte ha truffet, eller ut fra principper, som maatte følge enten av almindelige retsregler eller av tariffoverenskomstens bestemmelser.

Et enkelt lag — Edvard Føll's staar i særstilling, forsaavidt som der for dette lag ikke er blit foretat opmaaling og utlønning i henhold til den almindelige ordre om at bryte akkorderne. Da denne ordre kom, hadde nemlig dette lag endnu ikke optat arbeidet igjen efter den forløbige utlønning, som det hadde faat den 30. juli. Men gjennom de trykte plakater og samtaler med andre fik Føll ved sin tilbakekomst, antagelig ca. 13. august, rede paa, at man kunde være forberedt paa arbeidsstans. Og dette fik han bekreftet, da han, for arbeidet blev gjenoptat, henvendte sig til opsynsmanden med spørsmål om, hvordan det vilde gaa. Han visste derfor at arbeidet blev fortsat paa det uvisse, og han maatte gaa ut fra, at der ogsaa for ham gjaldt de samme vilkaar som for de andre lag, forsaavidt. Op synsmanden har forøvrig forklart, at Føll fik samme besked som de øvrige. Men dette har Føll paa sin side benegtet.

*

Voldgiftsrettens mindretal *advokat Puntervold* og *Oscar Johansen* gaar ut fra, at § 1, 6. led i overenskomsten alene gir arbeidsgiveren

en — av nærmere angivne omstændigheter betinget — ret til helt at *avbryte* og *ophæve* akkorden, derimot ikke til at fremtvinge *forandring*, i endnu ikke fuldførte akkorder. Efter vor mening har selskapet her under henvisning til krisen alene søkt at gjennomføre en *ændring* i akkorderne, idet arbeidet ved fullførelsen av disse faktisk er fortsatt uforandret, forsaavidt angaar de akkordforhold, som er medtat under voldgiftsretten, blev arbeidet nemlig uavbrutt fortsatt med de samme akkordlag og for de samme tunnelstrækninger som før opmaalingen (omkring 14. august). Det blev ikke før omkring begynnelsen av september meddelt arbeiderne, hvilke nye akkordbetingelser selskapet fremsatte. Arbeiderne gik paa sin side ut fra, at de gamle arbeidsbetingelser gjaldt indtil ny akkord var avsluttet. Vi maa efter vanlige fortolkningsregler gi arbeiderne medhold i denne betragtning. Hertil kommer, at overenskomstens § 1 uttrykkelig forlanger at akkorderne *skal* være bragt i orden, før arbeidets paabegyndelse, medmindre begge parter er enig om at utsætte hermed en tid. Det paa-hviler i praksis altid arbeidsgiveren at fremkomme med forslag til akkorder. Først omkring begynnelsen av september blev — som nævnt — de nye under 25. august daterte „akkorder“ gjort bekjendt for akkordformændene. Akkorderne blev altsaa ikke fastsat gjennom fri forhandling mellem selskapet og vedkommende akkordformand og en av lagets arbeidere (eller det hele akkordlag), men forelagt som et paa forhaand ensidig fiksert ultimatum fra selskapets side. Denne fremgangsmaate strider mot overenskomstens bestemmelser i § 1, 2. led.

Det er en følge av det foran anførte, at de akkordlag, som ikke har godtat de ændrede betingelser ved akkordernes fullførelse, derfor maa ha krav paa oppgjør efter de priser, som er fastsat i de oprindelige akkordsedler, idet nye bindende akkorder efter overenskomsten ikke er indgaat. Forsaavidt derimot angaar de 5 akkordlag, som har opnaadd et tillæg op til 15 kroner til de av selskapet efter 25. august forelagte akkordforslag, maa vi være enig deri, at vedkommende akkordlag ved sine formænd herigjennem har akseptert selskapets forslag, idet de foreliggende vidneprov gaar ut paa, at der fra disse lags side ikke har været reist protest. (Tvertimot har ing. Gjestland som vidne provet, at flere av disse akkordformænd — vidnet erindrer spesielt kun Jens Sollie — allerede i de første krisedage uttrykkelig fremhævet, at den overfor vedkommende bebudede reduktion var rimelig og retfærdig).

Disse 5 akkordlag har derefter — i tiden fra 20. september til 28. november — mottat omtalte tillæg uten reservation.

*

Samtlige medlemmer av voldgiftsretten er enig i, at omkostningerne deles mellem parterne med en halvdel paa hver. Efter dette blir voldgiftsrettens

kjendelse:

1. A/S Rjukanfos hadde ret til at avbryte de under saken omhandlede akkorder, og disse er blit avbrutt.

2. For arbeide, utført efter avbrytelsen, kan ikke kræves oppgjør efter de akkordsedler, som gjaldt for de avbrutte akkorder. Omkostningerne bærer parterne med en halvdel hver.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsmandsforbund angaaende tvist mellem tunnelarbeiderne ved Rjukan kraftanlæg og A/S Rjukanfos.

Fra begynnelsen av mai og utover til slutten av juli blev der ved kraftanlægget — Rjukan 2.s anlæg — bortsat endel tunnelakkorder, hvorpaa akkordlagene mottok av aktieselskapet Rjukanfos utskrevne akkordsedler, der indeholdt bestemmelser om akkordernes omfang, akkordpris samt akkordlagenes størrelse.

Akkordernes begrænsning var av to slags. En del akkorder var utsat paa et begrænset antal strækmeter tunnel, og en del var utsat med tidsbegrænsning, saaledes at de skulde avsluttes og oppjøres med fuld utbetaling sidste lønning før jul. Akkordprisen i de forskjellige akkorder varierte fra 240—255 kroner pr. meter.

Som forskudsutbetaling til akkorderne var fullført oppebar arbeiderne den i overenskomsten fastsatte mindsteløn.

Ved krigens utbrud i begynnelsen av august fandt selskapet det nødvendig paa grund av de usikre pengeforhold at foreta en indskrænkning av arbeidsstyrken.

Samtlige akkorder blev derfor opmaalt og utlønnet, og flere hundrede arbeidere maatte forlate stedet, da det arbeide, de tidligere hadde hat, blev indstillet.

En del akkordlag i tunnelen blev dog anmodet om at fortsætte sit arbeide som før, hvilket de ogsaa gjorde, idet de gik ut fra, at betingelserne, prisen for arbeidet, ogsaa vilde bli uforandret.

Den 25. august blev der fra selskapets kontor utskrevet nye akkordsedler uten nogensomhelst forhandling eller forhaandskonferanse med arbeiderne. Disse akkordsedler indeholder ingen forandring med hensyn til arbeidsplan eller akkordens beskaffenhet og omfang forøvrig, men derimot et betydelig nedslag i akkordprisen — 40—55 kroner mindre pr. meter end den oprindelige pris.

Denne reduktion mener arbeiderne at selskapet er uberettiget til at foreta, og forlanger at fullføre akkorderne og oppgjør efter den oprindelige akkordseddel.

Selskapet paa sin side hævder, at de indtrufne forhold — krigen ute i Europa — berettiger det til at avbryte akkorderne.

Tvisten dreier sig saaledes om forstaaelsen av den mellem Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av aktieselskapet Rjukan og Norsk arbeidsmandsforbund under 9. november 1911 indgaaede overenskomst, hvis paragraf 1 indeholder bestemmelser om akkorders utsættelse og avbrytelse m. v. Denne paragraf er saalydende:

„Akkordarbeide anvendes i den utstrækning, som selskaperne finder tjenlig.

Akkordpriserne fastsettes gjennom fri forhandling mellem selskaperne og vedkommende akkordformand og en av lagets arbeidere, eller det hele akkordlag, uten at dette forhindres ved avtaler i hoved-

organisationer, arbeiderforeninger eller andre samlinger av arbeidere. Det er dog akkordtagerne tillatt at konferere med sine arbeidskamerater om prisen.

Akkordprisen skal fastsettes før arbeidet paabegyndes, med mindre begge parter er enig om at utsatte hermed nogen tid. Ved akkorders utsattelse skal der som regel og altid, hvor det hensigtsmessig kan ske, eller hvis dette ønskes av en av parterne, utskrives akkordsedler med tydelig angivelse av arbeidets art, omfang, masse og maate, hvorpaa det skal utføres, saaledes at misforstaaelse kan undgaaes.

Enhver arbeider har ret til at faa skriftlig oppgjør for utført arbeide. Oppgjør foretages hurtigst mulig efter hvert akkordarbeides avslutning. Hver lønningsdag har arbeiderne ret til for utført arbeide at faa utbetalt et forskud som mindsteløn, der garanteres for hver dag der arbeides i akkord, utgjørende:

For tunnelarbeide	45	øre	pr. skift	pr. time
„ graastensmuring og betongstøpning.	40	„	—	—
„ taarnstenssætning og dikking	40	„	—	—
„ fjeldarbeide	40	„	—	—
„ jordarbeide av enhver art	40	„	—	—
„ løs- og sjauerarbeide av enhver art, hjelpearbeide ved de ovenfor nævnte arb., lastning, losning, transport o. l.	38	„	—	—

I ovenstaaende mindsteløn kan intet fradrag gjøres end det i denne overenskomsts paragraf 10 nævnte fradrag for barakker og for, hvad arbeiderne har oppebaaret in natura til eiendom samt for hvad der av redskaper er forsvundet eller bevislig har tat skade ved skjødesløs behandling.

Naar forandring i arbeidsplan eller andre av arbeidsledelsen godkjendte omstændigheter kræver det, eller naar arbeidet utføres utilfredsstillende, har arbeidsledelsen ret til at avbryte og ophæve akkorden mot forholdsvis betaling for det utførte arbeide.

Saadan avbrytelse av akkorden med forholdsvis utlønning kan ogsaa kræves av akkordlaget, naar arbeidet for en længere tid maa indstilles.“

Som det av paragraffens næstsidste avsnit vil sees, har arbeidsledelsen i visse tilfælder ret til at avbryte og ophæve en akkord.

Spørsmålet er imidlertid om de akkorder, det her gjælder, kan siges at være avbrutte, naar arbeiderne opfordres til at fortsætte sit arbeide paa samme sted og efter den samme „arbeidsplan“.

Det eneste som er blit forandret er akkordprisen, og om denne er der ikke blit forhandlet paa forhaand, saadan som overenskomsten bestemmer.

Fra arbeidernes side var der ingen grund til at indlede forhandling herom. De hadde sin oprindelige akkordseddel at holde sig til, og naar de opfyldte sin del av akkorden, nemlig utførte sit arbeide tilfredsstillende efter den ordre de fik av arbeidsledelsen, saa maatte de med god grund kunne gaa ut fra, at ogsaa den anden part vilde opfylde sin del av akkorden og staa ved den engang omforenede pris.

Under de om saken førte forhandlinger har det været fremholdt fra selskapets side, at akkorderne var definitivt ophævet med, at der i begyndelsen av august blev foretat opmaaling og oppgjør for det til da utførte arbeide, og at selskapet ifølge overenskomstens bestemmelser hadde ret hertil. Dette begrundes med de ord, som er indtat i overenskomstens paragraf 1 næst sidste led: „— — — eller andre av arbeidsledelsen godkjendte omstændigheter kræver det.“ Overfor dette argument, som sikkert ogsaa vil bli anvendt for voldgiftsretten, vil vi ha uttalt, at opmaaling og utbetaling for det allerede færdige arbeide ikke altid behøver at være ensbetydende med en akkords avbrytelse. Det er noget som av hensigtsmessighetshensyn ofte finder sted f. eks. foran store høitider, eller naar en del av et akkordlag skal reise og nye arbeidere maa indtages i deres plass osv.

Under de omstændigheter som gjorde sig gjældende de første dage efterat krigen var utbrutt, fandt heller ingen det at være paa-faldende, snarere ganske naturlig, at der blev foretat opmaaling. En stor del av arbeiderne maatte jo reise, dels fordi de var indkaldt til nøytralitetsvern og dels fordi der, som før sagt, skulde foretages indskrænkning i arbeidsstyrken. Enhver maatte da faa sig utbetalt, hvad han hadde tjent paa akkordarbeidet, og det kunde ikke ske uten opmaaling. De av selskapet senere trufne dispositioner viser ogsaa, at en saadan opmaaling og utlønning av det allerede utførte arbeide var nødvendig, idet der blev indført den ordning, at kun 25 kroner pr. uke skulde utbetales hver arbeider. Hvad som tjentes utover dette skulde staa inde til krigen var slut.

At krigen ute i Europa skulde være en „av arbeidsledelsen godkjendt omstændighet“, som berettiget selskapet til at avbryte akkorderne, maa vi paa det bestemtteste bestride.

Den omstændighet, at der er krig mellem stormagterne kan ikke i og for sig øve nogen indvirkning paa et kontraktsforhold i vort land, saa det berettiger den ene part til at fragaa sine forpligtelser.

Det er først naar krigen medfører saadan mangel paa kapital eller andre for akkordens fuldførelse nødvendige ting, at der kan siges at være indtraadt saadanne omstændigheter der „kræver“ avbrytelsen av en akkord. Men i et saadant tilfælde vilde selvfølgelig akkorderne blit *virkelig* avbrutt og arbeidet indstillet — for det er dette man altid har forstaat med „avbrytelse“ av en akkord, og ikke det at maale op det utførte arbeide for senere at reducere prisen.

At der ikke har været nogen særlig mangel paa kapital til fortsættelsen av den indskrænkede anlægsdrift paa Rjukan fremgaar, foruten av den omstændighet, at de her omhandlede akkordlag fik ordre til at fortsætte sit arbeide, ogsaa derav, at 3 uker senere paa det tidspunkt, da de nye akkordsedler blev utdelt, begyndte selskapet i stor utstrækning at indta nye arbeidere.

Der er under forhandlingerne blit fremholdt fra selskapets side, at en reduktion av akkordpriserne var nødvendig av hensyn til de opstaaede vanskeligheter med at skaffe penge og for at saa mange som mulig kunde holdes i arbeide i disse vanskelige tider.

Overfor dette argument vil vi først ha uttalt, at selv om en saa-

dan reduktion var ønskelig, set fra selskapets synspunkt, saa kan det dog ikke være berettiget at foreta reduktionen imot den anden part i kontraktforholdets ønske og vilje. Der staar intet hverken i overenskomsten eller akkordsedlerne om, at prisen kan forandres for igangværende akkorder, naar selskapet ønsker det. Først naar akkorderne er fuldført kan der være tale om at realisere et ønske om nedslag i prisen.

Dernæst vil vi ha paavist, at en reduktion av akkordprisen, som den der er forsøkt fra selskapets side, ikke vil kunne influere paa selskapets økonomi under selve krisetiden saaledes, at det derved vilde kunne beskjæftige flere arbeidere. Faktum er jo, at arbeiderne har gaat med paa at motta et bestemt beløp pr. uke i forskud, og at det overskud, de opnaar paa sine akkorder, skal staa inde til krigen er slut. Det vil herav fremgaa, at selskapets ukentlige utgifter under krisen vil bli like store enten akkordprisen er høi eller lav, forutsat at den ikke er lavere end, at arbeiderne kan tjene det omforenede forskud. Men saa lave er heller ikke de nye priser beregnet.

*

Idet vi henviser til vedlagte avskrift av en del akkordsedler — de oprindelige merket A, de senere utstedte merket B (bilag 1) og til den mellem organisationerne indgaaede overenskomst (bilag 2) vil vi anmode voldgiftsretten om at besvare følgende spørsmål:

1. Kan de her omhandlede akkorder ved aktieselskapet Rjukanfos kraftanlæg ansees for avbrutte i overensstemmelse med overenskomstens paragraf 1, naar arbeidet fortsættes av de samme akkordlag og efter samme plan som tidligere?
2. Har arbeiderne ret til ved akkordernes fuldførelse at kræve oppgjør efter de priser, som indeholdes i de oprindelige akkordsedler?

*

Idet vi nedlægger paastand paa, at spørsmål 1 besvares med nei og spørsmål 2 med ja, vil vi samtidig paastaa, at Norsk arbeidsgiverforening paalægges at bære sakens omkostninger.

Kristiania den 10. december 1914.

Norsk arbeidsmandsforbund.

Rich. Hansen.

Notoddens ammoniakvandfabrik. Voldgiftsavgjørelse.

Ved Notodden salpeterfabrikker blev ny overenskomst oprettet i 1913. Siden denne overenskomsts oprettelse har selskapet bygget og sat i drift en ny fabrik, hvor der produceres ammoniakvand for tilvirkning av ammoniumnitrat. Arbeidet ved denne nye fabrik er av langt ubehageligere art end ved de øvrige produktionsgrene ved fabrikkene, og den 14. april stillet arbeiderne krav om høiere lønsatser. Kravet blev av Notodden salpeterfabrikker oversendt Norsk arbeidsgiverforening og forhandling blev optat mellem arbeidsgiver-

foreningen og forbundet. Noget resultat førte det imidlertid ikke til, idet arbeidsgiverforeningen hævdede, at fabrikken kom ind under overenskomsten av 1913.

Den 5. juni opsa arbeiderne ved ammoniakvandfabrikken sine plasser paa 14 dage. Arbeidsgiverforeningen hævdede at denne opsigelse var i strid med overenskomsten og forlangte voldgiftsret nedsat.

Som voldgiftsmænd blev av arbeidsgiverforeningen opnevnt advokat Rygh og ingeniør Bang og av forbundet A. Juell og Jørgen Knudsen. I fællesskap valgte disse som rettens formand høiesterets-assessor Paal Berg.

Efter en foreløbig gjennomgaaelse enedes man om at foreta aastedsbefering, hvorfor den samlede voldgiftsret samt sekretærene Paus og Bjerkmann den 20. juni reiste til Notodden, hvor man besigtiget saavel ammoniakvandfabrikken som ammoniumnitratfabrikken likesom i rettens møte blev avhørt en række vidner.

Den 24., 25. og 28. juni fortsatte voldgiftsretten sine møter og den 28. juni blev avsagt følgende

kjendelse:

Den nye ammoniakvandfabrik ved Notodden salpeterfabrikker blev tat i bruk sidste vinter. Den er den første i sit slags i Norge og skal være den fjerde i Europa.

Det ammoniakvand, som Notodden salpeterfabrikker trængte for sin tilvirkning av ammoniumnitrat, blev tidligere kjøpt som færdig produkt fra utlandet. Det er ammoniumnitratfabrikkens behov for ammoniakvand, som den nye fabrik skal tilf.edsstille, og den er derfor knyttet sammen med ammoniumnitratfabrikken.

De arbeidslønninger som blev fastsat for arbeiderne ved den nye fabrik, er de som er opstillet i Norsk Hydros overenskomst av 1913 med Norsk arbeidsmandsforbund og Salpeterfabrikkernes arbeiderforening.

Den 14. april stillet arbeiderne ved ammoniakvandfabrikken gjennom sine lokale organisationer krav om høiere lønssatser. Som grund for sit krav angav de:

„Norsk Hydros ammoniakvandfabrik paa Notodden viser sig at være en bedrift der medfører den største utrygghet for arbeidernes liv og helbred. — Det støv, der utvikler sig under arbeidet med cyanamiden, fylder fabrikkens rum og forpester den luft, arbeiderne indaander, trønger gjennom klærne og bevirker saarhet i huden, likesom de gjentagne eksplosjoner gjør, at man aldrig kan være tryg for livet.“ —

Kravet blev av Notodden salpeterfabrikker oversendt til Norsk arbeidsgiverforening og forhandlinger mellem vedkommende organisationer blev derpaa indledet, men uten resultat.

Overenskomst av 1913 har i sin § 8 følgende bestemmelse:

„Samtlige de i §§ 4, 6 og 7 fastsatte lønninger og overenskomstens bestemmelser forøvrig blir ogsaa gjældende for eventuelle utvidelser og nyanlæg ved fabrikkene.“

Arbeidsgiverforeningen og fabrikkens vedkommende mente, at

denne bestemmelse omfattet det nye ammoniakvandanlæg. Arbeidsmandsforbundet og arbeidernes forhandlere hævde derimot, at bestemmelsen ikke kunde anvendes her, da ammoniakvandfabrikken var av væsentlig anden art end de andre fabrikker.

Samtlige arbeidere ved ammoniakvandfabrikken paa et par nær sa den 5. juni op sine plasser paa 14 dage.

Opsigelsesskrivelsen lyder saa:

„Paa grund av de før paaankede forhold i den nye ammoniakvandfabrik, og da de krav, vi før en tid siden stillet til fabrikken, ikke er imøtekommet, ser vi, samtlige undertegnede arbeidere, os nødt til at si op vore plasse.

Opsigelsen sker herved og paa 14 — fjorten — dage fra mandag 7. juni 1915 kl. 10 aften.“

I anledning av denne opsigelse henvendte Norsk arbeidsgiverforening sig til Norsk arbeidsmandsforbund med anmodning om „at anvende alle de til forbundets disposition staaende midler for at bringe arbeiderne til at ta sin opsigelse tilbake og la en voldgiftsret avgjøre saken.“

Nærværende voldgiftsret blev derpaa nedsat.

Norsk arbeidsgiverforening har fremsat følgende spørsmål:

1. Gaar ammoniakvandfabrikken ved Notodden salpeterfabrikker ind under overenskomsten mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk arbeidsmandsforbund av 6. mai 1913?
2. Er den arbeidsstans, som vil opstaa ved arbeidernes opsigelse av sine plasser, under de foreliggende forhold i strid med overenskomsten av 6. mai 1913?

Svaret paa spørsmål 1 vil avhænge av, hvordan før nævnte § 8 i overenskomsten av 1913 er at forstaa.

Voldgiftsrettens flertal, formanden, hr. Juell og hr. Knudsen, skal bemerke:

Bestemmelsen i § 8 er optat fra den ældre overenskomst av 1909, og det er ikke oplyst, at man under forhandlingerne i 1913 har hat indholdet av den og meningen med den oppe til ny drøftelse.

Der er intet oplyst om, hvad grunden var til, at ikke denne sedvanlige bestemmelse kom ind i overenskomsten av 1909. Men det ligger nær at tænke sig, at den har sin foranledning i, at Notodden salpeterfabrikker dengang var en forholdsvis ny bedrift, som var i en stadig og sterk utvikling. Det var derfor naturligt, at fabrikkerne vilde ha ind i overenskomsten en bestemmelse, som kunde yde sikkerhet mot forsøk fra arbeiderne paa at reise lønskonflikt hver gang en forbedret eller ny metode for fremstillingen av produkterne eller indvundet erfaring førte med sig en utvidelse eller en omlægning av fabrikationen med derav følgende nyanlæg.

Skulde ikke overenskomstens varighet i et visst antal aar bli helt illusorisk, var en saadan bestemmelse, set fra fabrikkens side, saa naturlig og rimelig, at arbeiderne paa sin side ikke godt kunde motsette sig den. Og nogen særlig risiko kunde arbeiderne heller ikke løpe, saalænge bestemmelsen i sin rækkevidde var begrenset til fabrikkernes virksomhetsomraade paa den tid overenskomsten blev sluttet.

Det var som nævnt et naturlig og rimelig krav fra fabrikkernes side, at den eksisterende overenskomst skulde anvendes paa utvidelser og nyanlæg, som skyldes tekniske forbedringer og indhøstede erfaringer med hensyn til tilvirkningen av dens produkter. Men de grunde som kunde tale for, at dette krav blev stillet og imøtekommet, talte ikke for at gjøre overenskomsten ogsaa anvendelig paa en ny bedrift, som fabrikkerne av økonomiske grunde kaster sig over, og forsaavidt synes det at burde være uten betydning, om formaalet med den nye bedrift er fremstilling av raaproducter for de allerede eksisterende fabrikker. Det, som for arbeiderne maatte fremstille sig som det avgjørende, var produktionens art og ikke formaalet med produktionen.

Skulde bestemmelsen kunne anvendes paa nye bedrifter, vilde den kunne faa en rækkevidde, som ikke paa forhaand lot sig overskue. Og det synes næsten utænkelig, at arbeidernes forhandlere skulde ha bundet sig til bestemte lønssatser for arbeide, som de ikke kunde ha nogetsomhelt kjendskap til. Det synes ogsaa at ha al formodning mot sig, at de saa absolut og ubetinget skulde ha forpligtet sig uten engang at kræve den garanti, som vilde ligge i, at det kunde kræves avgjort ved voldgift, om arbeidet i den nye bedrift efter sin art betinget høiere lønssatser. En saadan ret til at kræve lønssatserne fastsat ved voldgift skulde synes at være en helt nødvendig og selvsagt sikkerhetsventil, om meningen hadde været at lægge mere ind i bestemmelseerne end hvad foran er nævnt som det naturlige og rimelige. En analogi for en ret til at faa opstillet nye satser vilde man ha hat i den ret Norsk Hydro paa sin side har sikret sig til at kræve overenskomstens akkordsatser forandret, om nye forbedringer skulde være til nævneværdig lettelse i arbeidet. (Overenskomsten av 1909 § 5, næst sidste stykke, og overenskomsten av 1913 § 3).

Det kan efter flertallets mening ikke lægges nogen vekt paa, at ammoniakvandtilvirkningen alene drives som et led av ammoniumnitratfabrikationen. Ammoniakvandet er et selvstendig produkt, og fremstillingen av det er en virksomhet for sig, som teknisk set er uten forbindelse med ammoniumnitratfabrikationen og helt forskjellig fra den. Naar de to fabrikker er sat i forbindelse med hinanden, saaledes at ammoniakvandet som et færdig produkt gjennom rørledninger kan føres over til ammoniumnitratavdelingen, saa er det de økonomiske hensyn, som forsaavidt har været bestemmende. Det er transportspørsmålet, som derved er løst paa den for fabrikken mest økonomiske maate.

Skulde en ammoniakvandfabrik omfattes av vedkommende bestemmelse, fordi den tilvirker et raaproduct, som Norsk Hydro har bruk for i sin virksomhet, synes bestemmelsen med samme føie at kunne kræves anvendt paa en fabrikk til fremstilling av cyanamid som raaproduct for ammoniakvand, og videre en fabrikk for calciumcarbide som raaproduct for cyanamid.

Da det som foran nævnt ikke er oplyst noget om, at bestemmelsen var under ny drøftelse ved forhandlingerne i 1913, er der ingen grund til at gaa ut fra, at det i 1913 har været en fælles forutsæt-

ning at gi den en anden og videre mening, end den maa antages at ha hat i overenskomsten av 1909. Arbeidsgiverforeningen har vistnok nævnt, at en ammoniakvandfabrik var blandt de anlæg, som Norsk Hydro hadde planlagt allerede dengang overenskomsten av 1913 var under behandling, og at bestemmelsen i § 8 derfor tar direkte sigte paa den. Men det er ikke paastaat, at forhandlerne fra anden side blev gjort opmerksom herpaa. Det kan ogsaa forsaavidt ha sin interesse at nævne, at man ved avslutningen av overenskomsten av 1909 ikke har fundet, at bestemmelsen om nyanlæg gjorde det unødvendig og overflødig at nævne i overenskomsten den dengang endnu ikke færdige ammoniumnitratfabrik.

Flertallet mener i henhold til det anførte, at der til spørsmål 1 maa svares nei.

Advokat Rygh skal bemerke:

Spørsmålet om hvorvidt et nyanlæg omfattes av overenskomstens § 8, maa efter min opfatning løses ut fra, hvorvidt parterne — om de ved overenskomstens avslutning hadde hat vedkommende nyanlæg for øie — med rimelighet kunde formodes at ha villet la det omfattes av overenskomsten. I saa henseende maa man efter min opfatning se hen til 2 momenter:

- a. hvorvidt nyanlægget efter sin *art* er en naturlig utvikling av eller naturlig sammenhengende med de ved overenskomstens avslutning allerede eksisterende anlæg;
- b. hvorvidt — selv om nyanlægget er av den under a. omhandlede art — arbeidsforholdene ved nyanlægget er væsentlig forskjellige (med hensyn til anstrengelse, ubehag, sundhetsfarlighet etc.) fra forholdene i de ældre bedrifter.

Med hensyn til det under a. omhandlede spørsmål finder jeg det litet tvilsomt, at en ammoniakvandfabrik er et naturlig tilbehør til en ammoniumnitratfabrik, og at forsaavidt betingelserne for anvendelsen av § 8 foreligger.

Med hensyn til det under b. omhandlede spørsmål har jeg været endel i tvil. Som forholdene var i den første tid under prøvedriften, mener jeg, at hvis man skulde gaa ut fra dem, var ulemperne og ubehaget ved arbeidet saa betydelig, at man ikke kunde anse forholdet som gaaende ind under § 8. Jeg tror imidlertid at man maa bygge avgjørelsen paa forholdene som de arter sig *under regulær drift*, efter at prøvetidens barnesygdomme er overvundet. Jeg mener videre, at man maa gaa ut fra forholdet, som det arter sig for *normale* individer, saaledes at man ikke kan gaa ut fra mulig prædisposition hos enkelte. Om end under tvil er jeg da kommen til det resultat, at arbeidsforholdene paa ammoniakvandfabrikken ikke er saaledes ugunstigere end forholdene i flere av de ældre fabrikker, at det er antagelig, at parterne — om spørsmålet hadde været oppe under forhandlingerne om overenskomsten — ikke vilde latt ammoniakvandfabrikken gaa ind under den. Spørsmål I maa derfor besvares med ja.

Ingeniør Bang skal bemerke:

Efter hans mening har begrepet „nyanlæg“ i § 8 sin naturlige

begrænsning deri, at der i samme § er bestemt, at de i overenskomstens §§ 4, 6 og 7 fastsatte lønninger skal være gjældende ved nyanlæg.

De i § 4 omhandlede lønninger kan da kun komme til anvendelse ved nyanlæg, hvori arbeidet er av væsentlig samme art som i fabrikkernes taarnhuse, salpeter-, nitrid- eller ammoniumnitratfabrikker, og hvori tillike det fremstilte produkt har en direkte forbindelse eller likhet med, hvad der produceres i de ældre fabrikker.

Dette maa siges at være tilfældet med arbeidsforholdene i den nye fabrik, likesom det deri fremstilte ammoniakvand direkte finder anvendelse i ammoniumnitratfabrikken.

Den nye fabrik maa derfor kunne betragtes som en avdeling av denne og maa som saadan omfattes av overenskomsten.

At arbeidet i den nye fabrik i den første tid har været forbundet med endel ulemper kan forsaavidt ikke gjøre nogen forandring heri. Man maa ta sigte paa forholdene under den ordinære drift, og efter de fremkomne opplysninger kan da disse — naar almindelige forsigtighetsregler overholdes — ikke siges at medføre større ulemper for arbeiderne end arbeidet i de tidligere anlæg.

Jeg finder derfor, at arbeidsgiverforeningens første spørsmål maa besvares med ja.

Til spørsmål 2.

De forhandlinger, som blev aapnet i anledning av arbeidernes lønskrav av 14. april viste, at der var uenighet mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk Hydro paa den ene side og arbeidsmandsforbundet paa den anden side om forstaaelsen av overenskomstens § 8. Og av utfaldet av denne tvist avhang det, om arbeiderne ved ammoniakvandfabrikken var bundet av lønssatserne i overenskomsten av 1913. Før denne tvist var løst ved voldgift, saaledes som i overenskomsten bestemt vilde det være i strid med overenskomsten at søke lønnings-spørsmålet løst ved streik eller lockout.

Arbeidsmandsforbundet har hævdet, at arbeiderne ikke ved sin opsigelse av 5. juni har handlet i strid med overenskomsten. De hævder nemlig, at der her ikke foreligger nogen *samlet optræden* fra arbeidernes side i hensigt at øve press paa fabrikkens vedkommende, men at opsigelserne er individuelle, fremkaldt av ønsket om at søke andet arbeide, som de kunde føle sig mere tilfreds med. Flertallet, formanden, ingeniør Bang og advokat Rygh maa efter det som foreligger gaa ut fra, at der her ikke foreligger almindelige individuelle opsigelser, alene fremkaldt ved ønsket hos hver enkelt arbeider om at faa slutte. Disse opsigelser fra samtlige arbeidere paa et par nær maa sees i lys av det lønskrav, som de lokale organisationer hadde fremsat den 14. april. I opsigelsesbrevet henvises uttrykkelig til dette krav, og selv om muligens enkelte kan ha hat til hensigt virkelig at slutte, kan formaålet med en fælles opsigelse ikke godt tænkes at ha været noget andet end at paavirke driftsledelsen ved at varsle en arbeidsstans. Og som indledende skritt til arbeidsstans maatte denne fællesopsigelse være i strid med overenskomsten, saalænge det endnu

ikke var avgjort ved voldgift, om den nye fabrikk skulde omfattes av den bestaaende overenskomst.

Flertallet finder, at naar den almindelige forhandlings- og voldgiftsoverenskomst av 1907 oppstiller som ubetinget og ufravigelig regel, at fortolkningstvister skal løses ved voldgift, maa det være den naturlige forutsætning, at der indtil voldgiftskjendelsen foreligger, skal herske fuld arbeidsfred, uten at man i denne tid skal øve press ved kampmidler, og som et saadant kampmiddel maa efter flertallets opfatning en opsigelse som den heromhandlede opfattes, idet den er det første indledende skritt til arbeidsstans.

At arbeiderne forsaavidt har optraadt selvstendig uten at gaa gjennom sine foreninger maa være uten betydning.

Mindretallet, hr. Juell og hr. Knudsen, kan ikke finde det godtgjort, at der her foreligger andet en individuelle opsigelser. Hver enkelt av arbeiderne har, uavhengig av de øvrige, fattet sin beslutning om opsigelse. At de har bemyndiget en til i henhold til hver enkelt beslutning at meddele fabrikkens opsigelserne, kan ikke forandre disses karakter.

Mindretallet vil forøvrig ha fremholdt, at det ihvertfald ikke kunde være i strid med overenskomsten at plassene blev opsagt, naar blot arbeidet ikke blev stanset, før voldgiftsrettens avgjørelse var faldt. Mindretallet henviser forsaavidt til § 2 i den almindelige forhandlings- og voldgiftsoverenskomst av 1907. Denne forbyr alene arbeidsstans og ikke opsigelse som indledende skritt til arbeidsstans.

Samtlige voldgiftsrettens medlemmer finder, at omkostningerne bør bæres av parterne i fællesskap med en halvpart hver.

Efter dette blir voldgiftsrettens

kjendelse:

Til spørsmål 1: Gaar ammoniakvandfabrikken ved Notodden salpeterfabrikker ind under overenskomsten mellem arbeidsgiverforeningen og Norsk arbeidsmandsforbund av 6. mai 1913?

Nei.

Til spørsmål 2: Er den arbeidsstans, som vil opstaa ved arbeidernes opsigelse av sine plasse, under de foreliggende forhold i strid med overenskomsten av 6. mai 1913?

Opsigelsen av 5. juni 1915 var i strid med overenskomsten av 6. mai 1913.

Omkostningerne utreder parterne med en halvdel hver.

Salæret til formanden sættes til kr. 250.00 og salærerne til de øvrige medlemmer av voldgiftsretten sættes til kr. 150.00 for hver.

Voldgiftssak ved Størenbanens ombygning.

Høsten 1914 oppstod der ved Størenbanens ombygning tvist mellem avdelingsingeniøren og et akkordlag i Almaas stenbrud angaaende utbetaling av oppgjør for endel ekstraarbeide. Arbeidet bestod i avdækning av jord i et nyt stenbrud samt endel andet jordarbeide.

Tvistens oppstod derved, at avdelingsingeniøren ikke vilde utbetale

for ekstraarbeidet den samme timeløn, som laget hadde tjent i akkorden, og angav som grund herfor, at det opførte timeantal maatte være feilagtig, idet han fandt at timeantallet ikke stod i rimelig forhold til det utførte arbeide.

Efter at forhandlinger forgjæves var forsøkt, og efter endel korrespondanse mellem forbundet, anlaggets overingeniør og jernbanestyrelsen, blev saken indanket for voldgift.

Som voldgiftsmænd opnævntes for arbeiderne grubearbeider Ole Laulo, Røros, og for statsbanerne amtsingeniør Barth, Trondhjem. Som opmand opnævntes av sorenskriveren i Gauldalen lensmand Kaasen, Kvaal.

For Norsk arbeidsmandsforbund møtte desuten sekretær Alfr. M. Nilsen og for Størenbanens ombygning avdelingsingeniør Lahlum og overingeniør Olssen.

Retten foretok befarung av arbeidsstedet til bedømmelse av det utførte arbeide, hvorefter møte sattes paa Reitstøen st., hvor de indkaldte vidner avhørtes. Senere fortsatte voldgiftsretten sit arbeide i Trondhjem.

Vi hitsætter nedenfor voldgiftsdommen og de præmissar, hvorpaa den er bygget.

Av de foreliggende dokumenter og efter de av retten under sakens behandling indhentede munttlige forklaringer fremgaar følgende:

Det heromhandlede arbeide med jordavtagning i det nye stenbrud ved Almaas i Singsaas foregik over et længere tidsrum, nemlig fra september til 7. november 1914, da jordarbeidet indstilledes av jernbanen.

Dette arbeide, som skulde utføres som ekstraarbeide i forbindelse med en stenuvindingsakkord, hadde avdelingsingeniøren fra først av ikke beregnet akkord paa, da han gjerne vilde „se arbeidet igang først.“

Senere, da arbeidet skulde oppjøres, forhandlet han imidlertid med formanden om laget var villig til at motta oppgjør efter kr. 350.00 for det utførte jordarbeide plus kr. 40.00 for bortrydning av skog.

Da avdelingsingeniøren inden en rimelig frist (lønning skulde ordinært avholdes 14. november, men blev i paavente av mulig besked utsat til 26. november) ikke erholdt nærmere avgjørelse fra lagets side forutsatte han, at stenuvindingsakkorden kunde oppjøres med forannævnte ekstratillæg, hvilket oppgjør fandt sted 26. november 1914 uten protest fra arbeidslagets side.

Derefter fik arbeidslaget nyt akkordoppgjør under 19. december 1914, og først 19. januar 1915 gjorde arbeidslaget ved skrivelse fra formanden til avdelingsingeniøren krav paa forandring av det nu omtvistede oppgjør.

Angaaende grunden til, at der ikke før fra arbeidslagets side blev protestert eller gjort forbehold, opplyser laget, at den formand, som begyndte akkorden og arbeidet med jordavtagningen i Almaas stenbrud — O. K. Sundt — var reist til Dovrebaneanlægget og vanskelig at faa fat i. Sundt opplyser, at han fra sin eftermand som formand — Ole Stenmo — har mottat brev i sakens anledning, men at

besvarelsen muligens blev sen og ufuldstændig. Tiden for denne brevveksling kan han dog ikke erindre. Drøftelse av saken i fagforeningen krævet ogsaa, oplyses der, sin tid.

Imidlertid indløp der fra avdelingsingeniøren intet svar paa lagets henvendelse av 19. januar 1915, hvorfor man overleverte saken til organisationen, der ved senere førte forhandlinger ikke opnaadde enighet med jernbanen.

Norsk arbeidsmandsforbund fremsatte derpaa krav om, at tvisten skulde avgjøres overensstemmende med § 13 i den bestaaende overenskomst.

Derefter blev voldgiftsretten opnævnt som foran anført.

Efter de retten meddelte oplysninger fremgaar det, at opsynsmanden under arbeidets gang ikke har indhentet specificert opgave angaaende dagsverkernes fordeling paa akkord og ekstraarbeide. Saadan opgave blev derimot indhentet umiddelbart forut for oppgjøret, idet laget først da oplyste, at der til jordavtagningsarbeidet var medgaat ialt 1326 timer av det samlede antal timer — 5077.

Avdelingsingeniøren hævder, at de oppgivne 1326 timer maa være feilagtige, idet alene jordavtagningen derved vilde koste jernbanen kr. 945.44. Herom er det da striden egentlig dreier sig, saaledes som ogsaa Norsk arbeidsmandsforbund har hævdet i sin fremstilling til voldgiftsretten.

Under hensyntagen til de foran refererte data, finder voldgiftsretten at jernbanen burde ha sørget for itide at opta spesifikasjon over dagsverkene og at føre en betryggende kontrol med arbeidet, mens paa den anden side akkordlaget for tilfælde burde protestert mot det givne oppgjør inden en rimelig tid og ichtvertfald ikke mottatt nyt oppgjør uten at gjøre nogen innsigelse mot det første.

Med hensyn til omfanget av det utførte ekstraarbeide har voldgiftsretten tat det i nærmere eftersyn paa aastedet og finder derefter, at der maa foreligge en feiltagelse ved noteringen av dagsverk. Saadan feiltagelse kan være fremkommet paa forskjellig vis, muligens ved en misforstaaelse av akkordsedlen. De av arbeidslagets formand Stenmo til retten faldne uttalelser synes ogsaa at stadfæste dette.

Da der saaledes efter det foreliggende ikke kan bringes fuld klarhet i saken har retten foretat skjøn over nævnte ekstraarbeides omfang.

Retten maa forøvrig bestemt hævde, at naar der ikke har kunnet opnaaes enighet med arbeiderne om en bestemt pris for ekstraarbeidet, saa maa dette oppjøres efter overenskomstens § 8, næst sidste passus.

Retten kom derefter enstemmig til det resultat, at Ole A. Stenmos arbeidslag paa oppgjør av 26. november 1914 yderligere tilkommer hos Størenbanens ombygning 200 — to hundrede — kroner, at erlægge inden 30 — tretti — dage fra kjendelsens avsigelse.

Efter oplysninger som er meddelt retten, har Norsk arbeidsmandsforbund hat betydelige utlæg — henimot 4000 kroner — til de i anledning arbeidets ophør opsagte arbeidere.

Under hensyntagen hertil og til det forøvrig anførte finder retten, at jernbanen maa paalægges sakens omkostninger.

Salæret for rettens medlemmer bestemtes for amtsingeniør Barth til kr. 120.00, for Ole Laulo kr. 150.00 og formanden, lensmand Kaasen, kr. 150.00, reiseutgifter og utlæg iberegnet. Det tilføies, at der er medgaat 2 fulde arbeidsdage og for Laulos vedkommende derhos 1 reisedag.

Sakens dokumenter mottoges av rettens formand 5. august sidstl. Efter dette blir voldgiftsrettens

kjendelse:

1. Paa oppgjør av 26. november 1914 tilkommer Ole A. Stenmos arbeidslag i Almaas stenbrud i Singsaas for ekstraarbeide yderligere av Størenbanens ombygning 200 — to hundrede — kroner, der erlægges inden 30 — tretti — dage fra kjendelsens avsigelse.
2. Salæret — incl. utlæg — til rettens medlemmer Kaasen, Barth og Laulo ansættes til henholdsvis kr. 150.00, 120.00 og 150.00, og utredes av Størenbanens ombygning.

Retten hævvet, efterat protokollen var oplæst og underskrevet.

Trondhjem, 14. september 1915.

Ivar Kaasen.

Fred. Barth.

Ole Laulo.

Voldgiften i bygningskonflikten.

Efter forliket i bygningskonflikten skulde spørsmålet om hvorvidt bygningsoverenskomsterne som av arbeidsgiverforeningen foreslaat skulde gjælde kun til 1. april 1916 eller som av arbeiderne foreslaat til 1. april 1917 avgjøres av en voldgiftsret.

Voldgiftsrettens medlemmer var Johan Bredal (formand), Chr. Platou og Gunnar Ousland.

Rettens flertal sluttet sig til landsorganisationens krav om tariffens varighet til 1. april 1917.

Av voteringen i voldgiftsretten hitsættes følgende:

Retten var først enig om følgende faktiske fremstilling av saken: Omkring 40 overenskomster i bygningsfagene kunde opsiges til utløp i 1915, de fleste til 1. april. Den alt overveiende del av disse overenskomster opprettedes i 1910 — altsaa paa 5 aar — og de enkeltvis senere opprettede overenskomster fik som regel sin varighet avpasset saaledes, at de kunde utløpe samtidig med hovedoverenskomsterne. Ønsket nogen av parterne forandring i overenskomsterne, maatte dette meddeles den anden part inden 1. januar 1915. Fandt ingen saadan meddelelse sted, blev de fremdeles gjældende 1 aar, og saaledes videre fremover.

Arbeidsgiverforeningens centralstyre meddelte i slutningen av december 1914 Arbeidernes faglige landsorganisation, at bygningsoverenskomsterne ikke vilde bli opsagt fra deres side, hvis heller ikke arbeiderne fra sin side bragte nogen av dem til ophør. Forlangte imidlertid arbeiderne nogen av overenskomsterne behandlet iaar, ansaaes det nødvendig av hensyn til den fælles utløpstid at opsi dem alle. Da saa arbeiderne forlangte en række av overenskomsterne

undergit ny behandling, maatte forhandling i henhold til arbeidsgivernes skrivelse optages for dem alle.

Forhandlingerne ledet ikke til noget resultat, hverken de foreløbige forhandlinger, som blev ført særskilt i de enkelte fag paa de forskjellige steder, eller de senere fællesforhandlinger mellem repræsentanter for hovedorganisationerne. Arbejderne opgav saa kravet paa en omfattende tarifrevision og foreslog overenskomsterne fornyet i 2 aar med et lønstillæg paa grund av dyrtiden. Arbeidsgiverne besluttet at gaa med paa et mindre lønstillæg, men kravet at varigheten skulde begrænses til 1 aar. Under de videre forhandlinger besluttet man først at drøfte lønsspørsmålet uten hensyn til overenskomstens varighet. Imidlertid utløp overenskomsterne 1. april, og der indtraadte arbeidsstans. Et forsøk fra arbeidsgivernes side paa at faa overenskomsterne prolongert under forhandlingerne blev ikke antat av arbeiderne. Da arbeidsstansen hadde varet i 8 uker, besluttet arbeidsgiverne ved lockout-opsigelse at utvide den.

Paa dette tidspunkt blev der imidlertid ved regjeringens mellomkomst aapnet mægling med telegrafdirektør Heftye som mæglingsmand. Mæglingsmanden formulerte tilslut sit forslag, der gik ut paa høiere og mere omfattende lønstillæg end de av arbeidsgiverne tidligere foreslaaede, idet han videre foreslog overenskomsternes varighet sat til 1. april 1916. Forslaget blev vedtat av arbeidsgiverne, men forkastet av arbeiderne, der kravet, at de foreslaaede lønstillæg skulde ha 2 aars varighet. Arbeiderne ændret dette forlangende derhen, at varigheten principielt skulde være 2 aar, men kunde kræves begrænset til 1 aar, hvis der midlertidig „indtraadte saadanne forhold, at der maatte foretages forandringer i de fastsatte lønninger“, hvilket i tilfælde tvist skulde avgjøres av en voldgiftskomiteé. Og da dette forkastedes av arbeidsgiverne, foreslog arbeiderne varigheten sat til 1 aar, men med ret til at kræve 1 aars yderligere prolongation, „hvis de nu som følge av krigstilstanden i Europa herskende forhold ikke i væsentlig grad hadde forandret sig“, hvilket sidste i tilfælde skulde avgjøres av voldgiftskomiteen. Heller ikke dette blev antat av arbeidsgiverne.

Saa fremsatte imidlertid mæglingsmanden et nyt forslag, hvorefter de av ham foreslaaede lønssatser skulde gjælde til 1. april 1916, men at hver av parterne, hvis krigen vedvarte, skulde kunne forlange dem forlænget yderligere 1 aar. Dette mæglingsmandens nye forslag blev vedtat av arbeiderne, men av arbeidsgiverne kun paa betingelse av, at hvis bygningsoverenskomsterne blev prolongert til 1917, skulde ogsaa de øvrige i 1916 utløpende overenskomster, og da spesielt jernindustrien, av arbeidsgiverne kunne forlanges prolongert paa samme maate. Arbeiderne avviste imidlertid denne tillægsbestemmelse.

Tilslut enedes man saa efter mæglingsmandens forslag om at vedta lønstillæggene og la varigheten avgjøres ved frivillig voldgift. Og det bestemtes videre, at denne voldgift ikke skulde kunne befatte sig med de foran nævnte av parterne fremsatte mellomforslag, men alene avgjøre uten betingelser, om bygningsoverenskomsterne skulde gjælde til 1. april 1916 eller til 1. april 1917.

Det er da dette nærværende voldgiftsret vil ha at avgjøre. Mandatet er formulert saaledes:

„Voldgiftsretten skal træffe en ubetinget avgjørelse om bygningsoverenskomsterne skal være gjældende til 1. april 1916 eller til 1. april 1917, i begge tilfælder med tre maaneders forutgaaende opsigelsesfrist og med vanlige regler for fornyelse, hvis opsigelse ikke finder sted.“

Generaldirektør *Platou* avgav derpaa sit votum, som konkluderte med:

„Det blir saaledes min konklusjon, at bygningsoverenskomsterne skal være gjældende til 1. april 1916, i tilfælde med 3 maaneders forutgaaende opsigelsesfrist og med vanlige regler for fornyelse, hvis opsigelse ikke finder sted.“

Journalist *Ousland* voterte for, at overenskomsterne blev gjældende til 1. april 1917 og gav herfor sin særskilte begrundelse. Efterat formanden tilslut hadde votert, fandt imidlertid hr. *Ousland* i det væsentlige at kunne slutte sig til formandens begrundelse, dog med forbehold, særlig overfor uttalelserne om overenskomsters længde i sin almindelighet.

Formandens votum var saalydende:

Jeg kan ikke se rettere, end at saa længe tvistigheter mellem arbeidsgiverne og arbeiderne ingen anden sidste løsning kjender end den økonomiske styrkeprøve, maa det være til alles bedste, at arbeidsforholdene faar en viss stabilitet, og at som følge derav en opnaadd overenskomst om lønssatser ikke unødig bør gives en altfor kort varighet. Dette har da ogsaa faat sin anerkjendelse i praksis, hvor man søker at gi overenskomsterne en varighet av 3, 4 eller 5 aar, mens det alene er den stiltiende uforandrede prolongation, der faar virkning for et aar ad gangen. Nu har vistnok arbeidsgiverne i denne sak gjort gjældende, at den i bygningsfagene opnaadd overenskomst, hvor kun lønssatserne, ikke den paatænkte tarifrevision i sin helhet kom under avgjørelse, mere har karakteren av en prolongation end av en virkelig ny overenskomst. Men jeg kan ikke se andet end at en enighet, som først er opnaadd efter flere maaneders oprivende kamp, maa høre til de overenskomster, som ikke unødig efter kort tids forløp atter optages til revision. Efter dette vil derfor sakens avgjørelse bero paa, om arbeidsgiverne har avgjørende grunde for, at overenskomsten bør utløpe allerede næste aar.

Arbeidsgiverne har i denne forbindelse paaberopt sig, at krigstilstanden i Europa har vanskeliggjort arbeidsforholdene, fordyret materialerne og skapt uro paa pengemarkedet, og de har i denne forbindelse dokumentert opgaver, der viser, at materialerne er steget ganske betraktelig i pris. De mener videre, at det under disse omstændigheter vilde være ubillig og virke skadelig paa byggevirksomheten, om de nu under krisetiden forhøiede lønninger skulde vedvare lenger end den nuværende dyrtid for arbeiderne gjorde dette paakravet. Det er selvfølgelig betraktninger av ganske betydelig vekt, og hvis jeg hadde adgang, vilde jeg derfor vistnok ha votert for, at

overenskomstens varighet gjordes avhængig av skjøn over forholdene til næste aar. Da imidlertid denne utvei ifølge voldgiftsavtalen er lukket, mener jeg at maatte gjøre mig op en mening om, hvor længe de ekstraordinære forhold og den nuværende dyrtid for arbeiderne kan antages at ville vedvare, og jeg kan da ikke komme til andet resultat, end at der maa siges at være overveiende sandsynlighet for, at der i disse henseender ikke vil være indtraadt nogen forandring allerede i løpet av første kvartal næste aar. Dette staar vistnok nu klarere for den almindelige opfatning, end det gjorde paa den tid, da overenskomsten kom istand, og det forekommer mig ogsaa, at begge parter i sin procedyre har git uttryk for en saadan opfatning. — Naturligvis kunde der være spørsmål om, uanset denne sandsynlighet, at gi overenskomsten den korte varighet for saa at overlate til parterne ved fristens utløp at drøfte, om de burde fornyes. Men det vilde være at aapne døren for en ubunden gjentagelse av striden fra iaar, og jeg kan ikke tro andet, end at utsigten hertil vilde skape mere usikkerhet og mindre gode vilkaar for bygningsmarkedet, end om de forhøiede lønninger blev gjort gjældende helt til 1917, selv om de derved kom til at virke litt længer end dette strengt tat var rimelig og paakrævet. — Ogsaa under normale forhold, naar overenskomster indgaaes for flere aar ad gangen, maa man være forberedt paa, at der i perioden kan indtræde væsentlige forandringer med store vanskeligheter for arbeidsgiverne eller for arbeiderne, og som nok kunde begrunde ændringer i lønningerne eller i betingelserne forøvrig. Men hensynet hertil maa vike overfor kravet om, at de indgaaede overenskomster maa ha en viss varighet, hvis ikke bedriften og samfundet skal lide under uavladelige interessekampe. Og om end derfor nærværende overenskomst er kommet istand under ekstraordinære forhold, forekommer det mig, at dette hensyn har faat sin rimelige indflydelse, naar av den grund overenskomstens varighet begrænses til 2 aar eller rettere til ca. 1½ aar at regne fra nu av. — Jeg tilføier forøvrig, at det ikke er dokumentert noget om de givne lønsmaalægs størrelse eller om lønningernes forhold til bedriftenes avkastning, saa voldgiftsretten ikke har kunnet danne sig nogen personlig mening om den byrde de nye lønssatser vil medføre.

Arbeidsgiverne har dernæst anført, at man inden bygningsfagene trenger til en omfattende revision for at faa mere overensstemmelse mellem de forskjellige overenskomster, der nu ofte har avvikende bestemmelser om overtid, om betaling for utenbys arbeide, om lærlinge-forhold osv. og savner de almindelige bestemmelser om arbeidets frihet og arbeidsgivernes ret til at lede og fordele arbeidet samt undertiden mangler de sedvanlige forhandlings- og voldgiftsregler. Og som den allervæsentligste mangel, ved de nuværende bygningsoverenskomster fremhæves det, at de ikke har faste akkordtariffer, som er av betydning for at hindre den tilbakegang i arbeidsydelsen, som der nu saa jevnlig klages over. Overfor dette sidste har arbeiderne gjort gjældende, at de ikke motsætter sig akkordtariffers opprettelse, og at denne sak kan ordnes naarsomhelst uten sammenheng med tariffrevisionen forøvrig. I denne henseende tør det imidlertid være, at

arbeidsgiverne har ret, naar de gjør gjældende, at forhandlinger om faste akkordtariffer, hvor det gjælder selve akkordpriserne, presumptivt vil være til liten nytte, naar de ikke finder sted ved overenskomsternes opsigelse, altsaa i forbindelse med lønsspørsmålene forøvrig og under det press, som muligheten av en konflikt vil utøve. Men om alt det under denne post anførte er det ikke destomindre min mening, at om det end vistnok maa være av interesse at faa bygningsoverenskomsterne revidert og supplert paa den av arbeidsgiverne anførte maate, kan jeg dog ikke indse, at det kan være av nogen væsentlig betydning, om denne revision, naar den ikke tidligere er kommet istand, utstaar et aar mere eller mindre. Jeg kan saaledes heller ikke flnde, at det her anførte med nogen synderlig styrke skulde kræve, at overenskomsterne maatte utløpe allerede næste aar.

Arbeidsgiverne har imidlertid videre med megen styrke gjort gjældende, at i næste aar utløper de aller fleste industrioverenskomster og specielt i jernindustrien som staar i den nærmeste forbindelse med bygningsbedriften. Det har været organisationens formaal her som andetsteds at søke bragt det derhen, at hovedmengden av overenskomsterne i industri og haandverk kunde utløpe i samme aar, og resultatet av disse bestræbelser er blit, at der for revision i 1916 er samlet flere hundrede overenskomster omfattende femti å seksti tusen arbeidere. Aaret 1916 er derfor ogsaa i den almindelige opfatning blit imøteset som et krisens aar, der vanskelig vil løpe av uten omfattende arbeidsstansninger, som ogsaa vil komme til at faa virkninger for bygningsbedriften, selv om dens overenskomster blir gjort gjældende helt frem til 1917. I dette tilfælde vil derfor følgen let kunne bli, at bygningsbedriften i næste aar vil komme til at lide under stans ved de mekaniske verksteder, for saa i 1917 selv at bli stanset til ulempe for de andre bedrifter, mens man ved at la bygningsoverenskomsterne utløpe til næste aar vil kunne opnaa at industrien saavel som haandverket blev ordnet samtidig i 1916 for saa at gaa imøte en periode med arbeidsfred i 1917 og følgende aar. Og disse betragtninger faar forøket vekt derigjennem, at en konflikt i bygningsfagene paa grund av særlige forhold, som her gjør sig gjældende, vanskelig lar sig ordne isolert, men lettelig vil foranledige videregaaende stansninger, saaledes at følgen kan bli, at først indtræder der stor-konflikt til næste aar med lockout i bygningsfagene av hensyn til industrien og dernæst i 1917 stor-konflikt med lockout i industrien av hensyn til bygningsbedriften.

Jeg maa medgi, at de her anførte betragtninger er meget sterke og har voldt mig megen tvil og overveielse. Arbeidsgiverne har efter min mening ret i, at det er av stor betydning for arbeidsfreden i landet, at alle overenskomster i industri og haandverk søkes samlet til forhandling paa samme tid og for samme perioder, og at dette særlig gjør sig gjældende for overenskomster inden samme og nærbeslegtede fag. Hvis derfor forholdet var det, at denne samling iøvrig var gjennomført, saa 1916 i alle andre fag var revisionsaaret, mens 1917 var et avgjort fredsaar, saa vilde jeg ikke være i tvil om, at de nye forhandlinger i bygningsbedriften ogsaa burde bli optat til næste

aar. Hovedregelen om at en indgaat overenskomst ikke bør være altfor kortvarig maatte da vike for den anden hovedregel, at alle tvistigheter bør søkes samlet saavidt mulig til samtidig ordning. Jeg kan imidlertid ikke finde, at denne samling iøvrig inden bedrifterne er gjennemført, og spesielt kan jeg ikke finde, at der er tilstede noget saadant motsætningsforhold mellem 1916 og 1917, at det ene maa ansees som et krigsjaar, hvor det andet er et fredsaar. Arbeiderne har saaledes oplyst, at de 467 overenskomster som utløper neste aar, ingenlunde har samme forfaldstid, men forfalder jevnt successivt i nær sagt hver eneste maaned i neste aar, for de flestes vedkommende i mars, april, mai, juli og september, men endel ogsaa i den sidste del av aaret. Og dernæst har ogsaa 1917 ikke mindre end 100 overenskomster med nær 12 000 arbeidere, som utløper det aar, hvortil kommer at erfaringsmaessig er det mellem halvparten og tredjeparten av utløpne overenskomster, som uforandret prolongeres 1 aar efter den tid, da de kunde været opsagt. Arbeidsgiverne paa sin side anfører nu vistnok, at der i 1917 kun utløper 50 overenskomster omfattende vel 8800 arbeidere og væsentlig overenskomster for mindre grupper og enkeltbedrifter. Differansen skriver sig fra, at ikke alle de paagjældende bedrifter er indmeldt i arbeidsgiverforeningen; men hvad enten man regner med de større eller mindre tal — jeg mener forøvrig, at der i denne forbindelse maa regnes med de større — saa forekommer det mig, at der i det hele tidsrum fra begyndelsen av 1916 til formentlig langt ut i 1917 er en saa stadig uro i alle bedrifter, at det er vanskelig her at kunne tale om nogen fredstid. Det kan være en gradforskjel i usikkerheten til de enkelte tider, men ingen væsensforskjel.

Større betydning vilde det hat, hvis bygningsbedriften maatte antages saaledes knyttet til jernindustrien, hvis overenskomst utløper 1. april 1916, at disse bedrifter nødvendigvis maatte ordnes samtidig. Og arbeidsgiverforeningen har i denne forbindelse fremlagt en række uttalelser for sin opfatning fra arbeidsgivere inden disse bedrifter, uttalelser som arbeiderne fra sin side har søkt at imøtegeaa. Jeg skal ikke her gaa i detalj, men begrænse mig til at uttale, at jeg ikke ved det anførte eller dokumenterte er blit overbevist om, at forbindelsen mellem jernindustrien og bygningsbedriften er *saa* intim eller *saa* væsensforskjellig fra bygningsbedriftens forhold til f. eks. cementfabrikker, teglverk, stenhuggerier, høvlerier, sagbruk osv., der utløper til andre tider i 1916 eller følgende aar, at den opnaadde overenskomst inden bygningsbedriften av den grund bør løpe ut allerede om 6¹/₂ maaned. Der er saaledes fra arbeidernes side fremlagt en oversigt over ledigheten inden visse grupper av jernindustrien for den tid bygningskonflikten iaar medførte stansning, hvilken oversigt viser meget smaa tal. Det er mulig, at den ikke er omfattende nok; men heller ikke arbeidsgivernes bedriftsrapporter tyder paa nogen betydelig ledighet paa grund av bygningsstansen iaar, en omstændighet som dog kanskje atter kan være begrundet i øket virksomhet inden de dele av bedriften, der ikke berøres av bygningskonflikten.

Under de anførte omstændigheter finder jeg det imidlertid at

være av betydelig vekt, hvad der fra arbeidernes side uimotsagt er hævdet, at bygningsoverenskomsten av 1910 og verkstedsoverenskomsten av 1911 ifølge arbeidsgivernes egen begjæring fik utløpstid ikke til samme tid, men henholdsvis 1915 og 1916, saaledes at der i hvert fald den gang ikke kun være tillagt samtidig utløpstid nogen væsentlig betydning. I denne forbindelse bør det ogsaa nævnes, at heller ikke i Sverige løper disse overenskomster parallelt, likesom krav paa samtidig utløp der ikke nogensinde vites at være fremsat. Og endelig kan jeg ikke bortse fra, at hele den her omhandlede begrundelse for at varigheten av bygningsoverenskomsten skulde begrænses til bare 1 aar — altsaa sammenhængen mellom bygningsfagene og de andre fag, og at en bygningskonflikt ikke lar sig ordne isolert — oprindeligg, efter hvad der medgives, ikke gjorde sig synderlig gjældende i arbeidsgivernes argumentation under de foreløbige forhandlinger iaar, men først ut paa sommeren, efter at arbeidsstansen allerede hadde været nogen tid. Arbeidsgiverne gjør gjældende, at det var først under arbeidsstansen, at de lærte at indse betydningen av disse faktorer; men dette viser paa den anden side, at de under de mange tidligere konflikter i bygningsfagene og i de øvrige industrier ikke kan ha været sterkt fremtrædende.

Jeg kommer saaledes til det resultat, at overenskomsten i bygningsbedriften ikke bør optages til ny revision allerede til neste aar. Saavidt det nu er mulig at dømme, er det vel ogsaa overveiende sandsynlig, at forholdene til neste aar overhodet ikke vil tillate nogen omfattende tarifrevision i nogen av de andre bedrifter, som det her er tale om. De overenskomster, som da utløper, vil i saa tilfælde formentlig alle eller for den væsentligste del maatte bli prolongert for en kortere tid med eller uten forandringer, og det vil isaafald ikke bli 1916, men 1917, som blir de store revisioners aar, da bygningsbedriften kan bli ordnet samtidig og med fælles virketid for den og de andre bedrifter, som den staar nærmest.

Nu, heri kan jeg ta feil, selvfølgelig kan ingen vite, hvad fremtiden vil bringe, men alt ialt kan jeg dog, som det vil sees, ikke finde de anførte grunde tilstrækkelige til at gjøre den opnaadde overenskomst i bygningsfagene saa kortvarig, at den bitre strid fra iaar skulde kunne optages igjen allerede om nogen maaneder. Og jeg kan ikke komme bort fra, at den avgjørelse, som saaledes vil bli truffet, vil være ialfald ikke mindre skikket til at bringe ro i bedriften i den nærmeste tid fremover, end om voldgiftsretten var kommen til et andet resultat.

Konklusion:

Bygningsoverenskomsterne skal være gjældende til 1. april 1917, i tilfælde med 3 maaneders forutgaaende opsigelsesfrist og med vanlige regler for fornyelse, hvis opsigelse ikke finder sted.

Johan Bredal.

Chr. Platou.

Gunnar Ousland.

i 1898. Nu kommer grubearbeiderne og det stiger raskere: 1300 i 1899, 2400 i 1900 og 3200 i 1901. Fra denne tid vender forbundet sig med sin agitation ogsaa til fabrikarbeiderne, og tallene stiger endnu sterkere. I 1902 har det 4000 medlemmer, i 1903 4400 og i 1905 5050.

Saa kommer den vældige og pludselige stigning, som er enestaaende i den norske fagorganisations historie, nemlig til 10 622 i 1906, 20 650 i 1907 og 25 275 i 1908. Hermed hadde forbundet foreløbig naadd sit høidepunkt, hvad medlemstal angaar. Den voldsomme vekst i 1906, 1907 og 1908 var jo ikke helt normal og maatte derfor ganske naturlig følges av en reaktion. De mange nye medlemmer blev ogsaa i 1909 sat paa en ganske haard prøve ved den store ekstrakontingent til de svenske arbeidere under storstreiken. De som i de første øieblikkes begeistring hadde meldt sig ind uten at være klar over hvad organisationen krævet, gled da ut og avdelingerne maatte revidere medlemstallet, som ved utgangen av 1910 var gaat ned til 20 256.

Men dermed var ogsaa tilbakeslaget overvundet, og i 1911 gik medlemstallet atter raskt iveiret. Tiltrods for at sag-, tomt- og høvleriarbeiderne i et antal av ca. 1800 skilte sig ut og dannet eget forbund, var medlemstallet i 1911 20 556 og i 1912 22 176. I 1913 meldte 13 foreninger inden papirindustrien med 1800 medlemmer sig ut for at stifte eget forbund, og i 1914 gik de øvrige foreninger inden samme industri efter opfordring av arbeidsmandforbundets hovedstyre sammen med de allerede utmeldte, for at denne industri kunde faa en ensartet organisation. Men dermed sank medlemstallet i arbeidsmandsforbundet til ca. 17 000, som dog allerede ved utgangen av 1914 var øket til 17 470 og ved utgangen av 1915 var som før nævnt i denne beretning medlemstallet steget til 22 213.

Foruten de to specialforbund som er dannet av medlemmer fra Norsk arbeidsmandsforbund, har forbundet ogsaa efterhvert avgit medlemmer og hele foreninger til de fleste andre nu bestaaende fagforbund. Det kan derfor med tryghet siges, at opimot halvparten av de organiserte arbeidere i Norge er kommen ind i organisationen gjennom Norsk arbeidsmandsforbund.

Til nærmere belysning av forbundets vekst baade nummerisk og økonomisk i disse 20 aar, hitsættes endel grafiske plancher som er utarbeidet paa grundlag av forbundets beretninger og regnskaper. For regnskapernes vedkommende gaar disse ikke længere tilbake i tiden end til aaret 1900, eftersom regnskapene, før den tid ikke blev avsluttet med kalenderaaret og desuten ogsaa var meget mangelfulde.

Forbundets 20 aars jubilæum.

Den 13. april 1915 var det 20 aar siden forbundet blev stiftet.

Det var nemlig den 13. april 1895 at forbundet blev stiftet paa et konstituerende møte i Kristiania arbeidersamfund. Paa dette var fremmøtt 12 repræsentanter fra 7 foreninger med tilsammen 200 medlemmer.

Forbundet var fra først av begrænset til at omfatte arbeidere ved statens vei- og jernbaneanlæg og fik derfor navnet *Det norske vei- og jernbaneanarbeiderforbund*.

Men denne ramme viste sig snart at være for snever. Behovet for organisation gjorde sig mer og mer gjældende ogsaa for grovarbeiderne i private bedrifter, og paa forbundets 3. landsmøte i 1898 besluttedes det at aapne adgang ogsaa for disse arbeidere, hvorfor navnet blev forandret til *Det norske sten-, jord- og bergarbeiderforbund*.

Nu begyndte grubearbeiderne at rykke ind. Men ogsaa denne ramme blev for trang. Hist og her hadde arbeidsmændene ved fabrikker og verksteder stiftet sine foreninger, uten at ha nogen samlende organisation. Ret som det var hændte det, at folk sluttet paa anlæggene og slog sig til paa bruk og fabrikker eller omvendt, og man fandt, at der burde etableres et samarbeide mellem alle ikke-haandverkslærte arbeidere.

For at ikke forbundets navn skulde staa hindrende i veien for opnaaelsen av en saadan samling, antok forbundet paa landsmøtet i 1900 sit nuværende navn: *Norsk arbeidsmandsforbund*.

Medlemstallet

og dets svingninger gjennom de 20 aar gir mere end mange ord et billede av forbundets utvikling. Det var som nævnt ved stiftelsen omkring 200. Steg saa smaat i de første aar til 500 i 1896 og 700

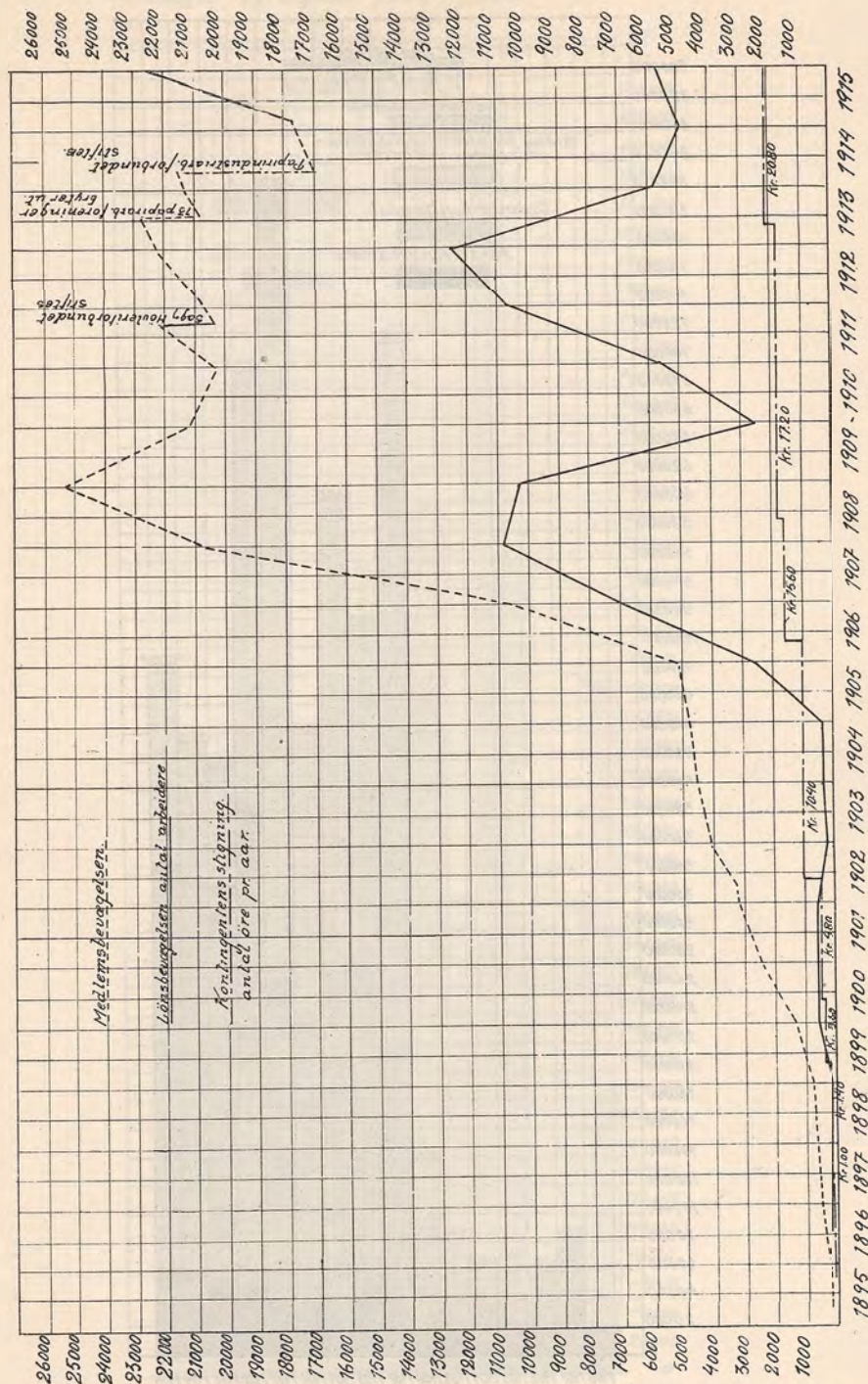
Av planche I vil sees medlemsbevægelsen — den prikkede linje — samt de i lønsbevægelsen hvert aar deltagende antal arbeidere og endelig stigningen av den aarlige kontingent som er uttrykt ved den brutte linje nederst.

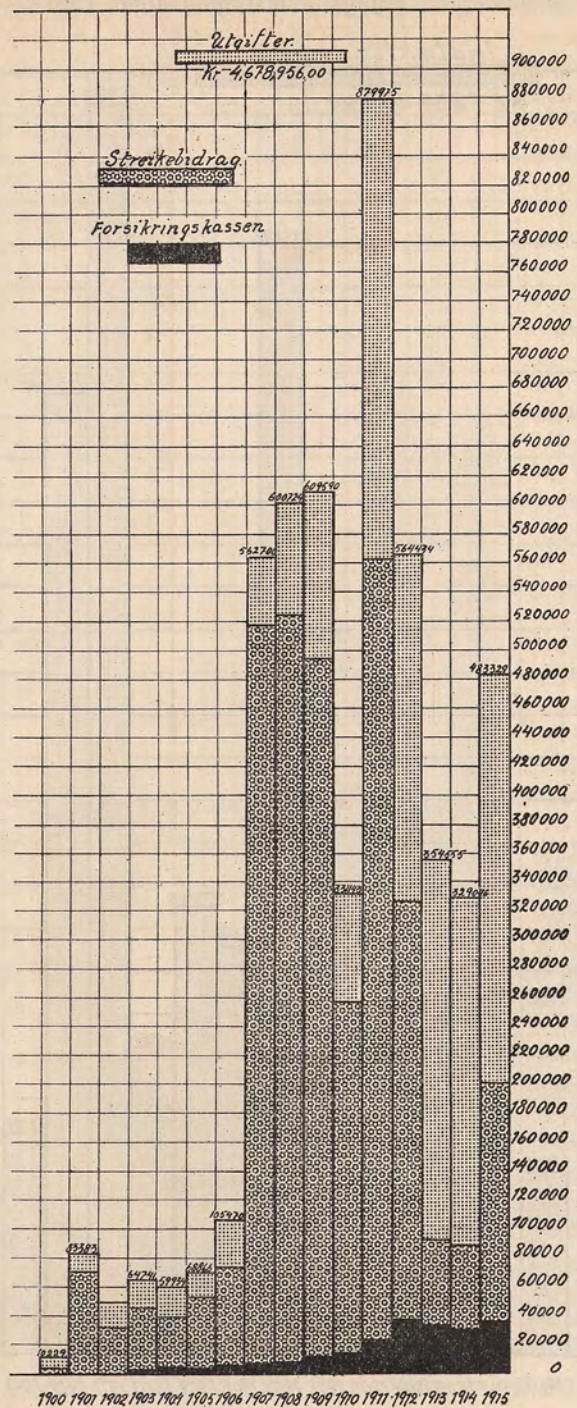
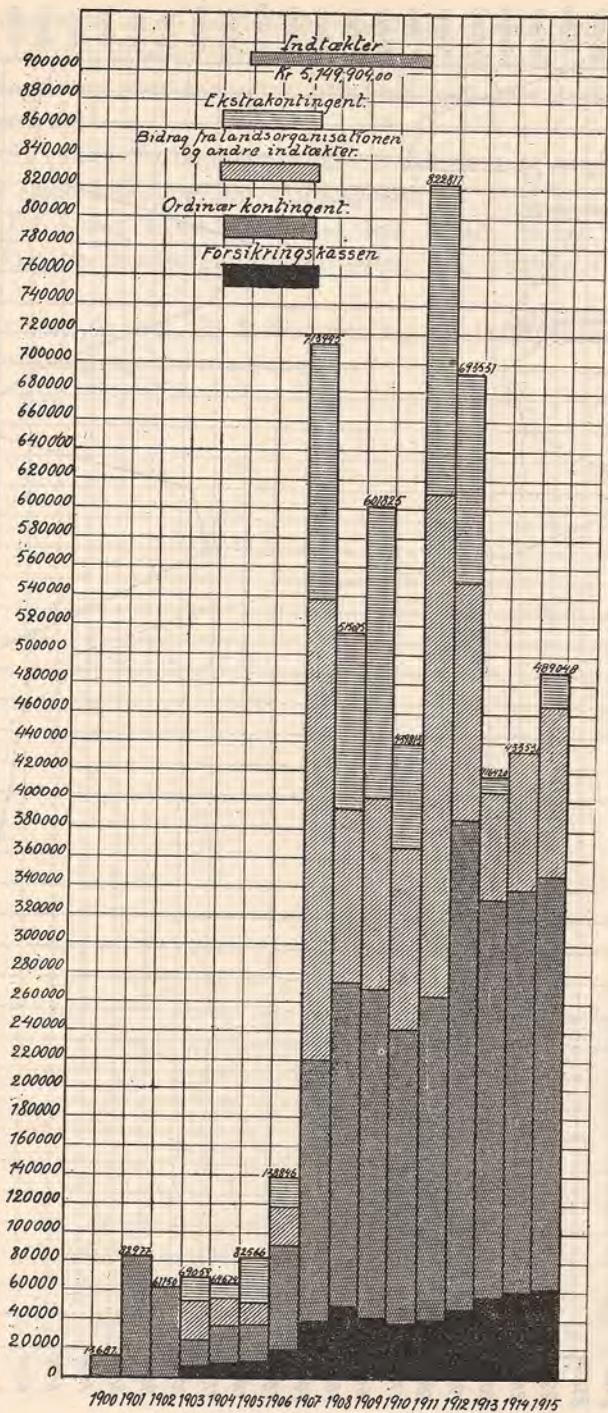
Planche II viser forbundets totale indtægter og utgifter siden 1900 samt de store indtægts- og utgiftsposter.

Planche III viser hvad forbundet har betalt til og mottatt av Arbeidernes faglige landsorganisation siden det i 1901 indmeldtes i denne.

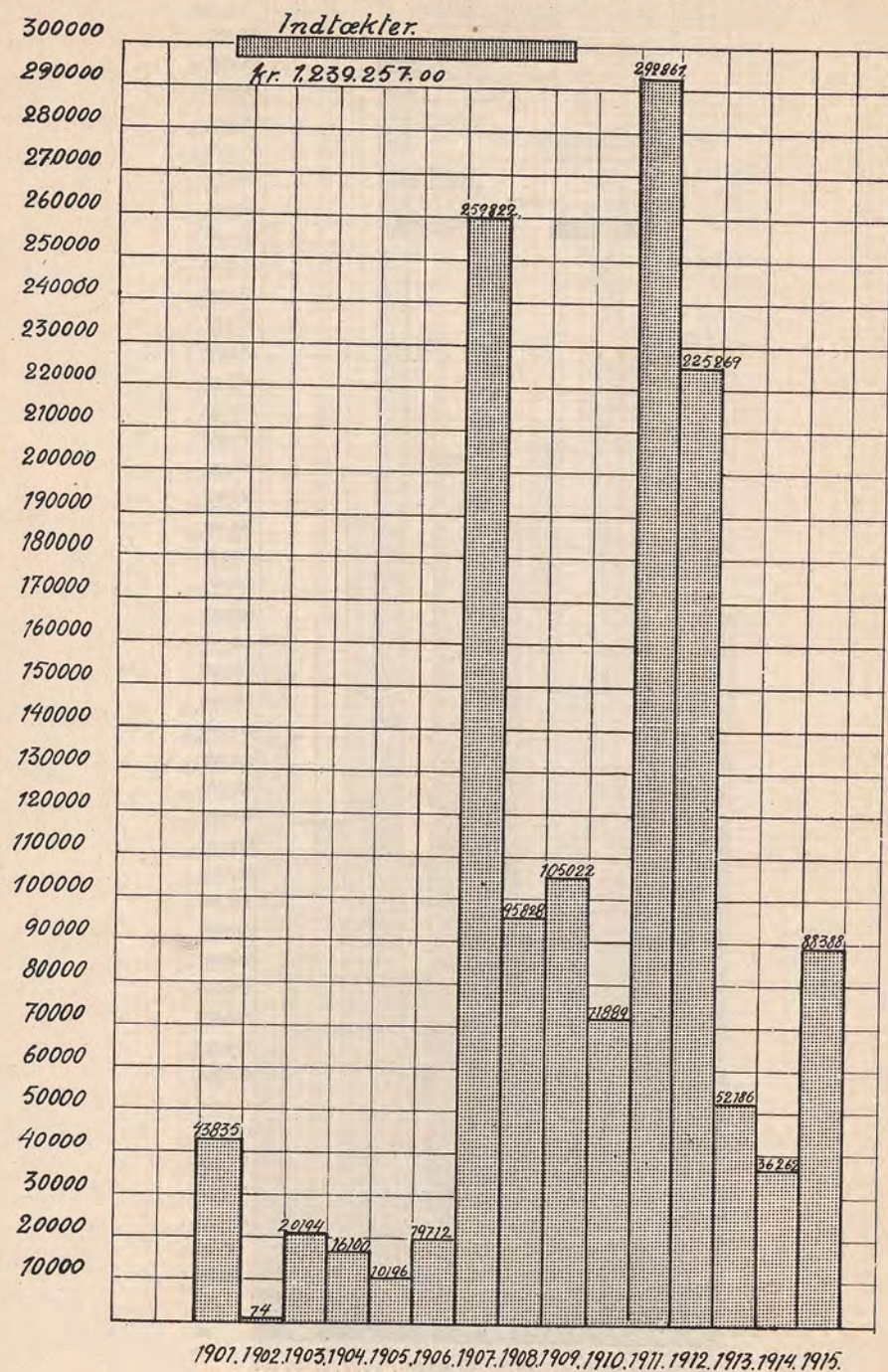
Endelig viser planche IV forbundets og forsikringskassens samlede kassebeholdning gjennom aarene.

Planche I. Medlemsbevægelsen 1895—1915.

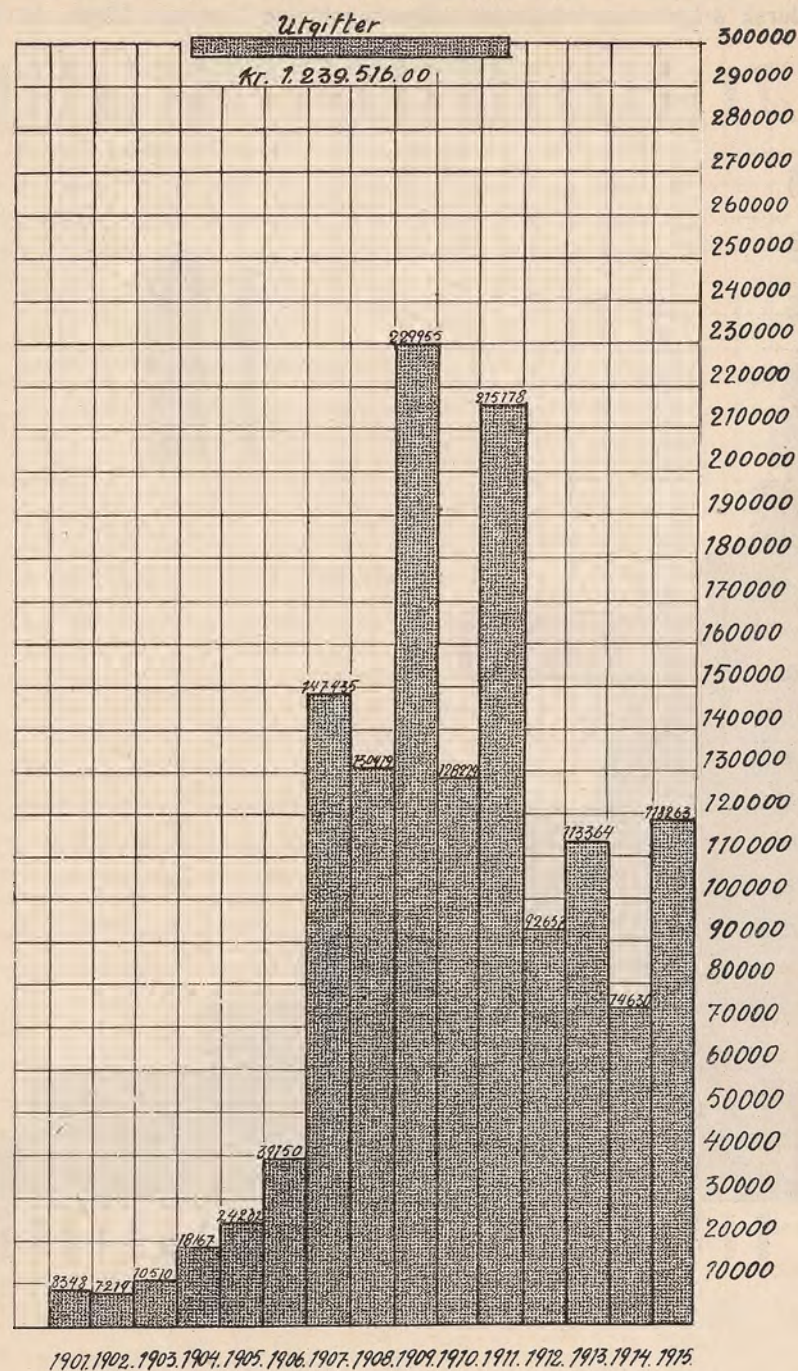




Mottat av Arbeidernes faglige landsorganisation 1901—1915.



Betalt til Arbeidernes faglige landsorganisation 1901—1915.



Norsk arbeidsmandsforbunds kassebeholdning i aarene 1900—1915.

